

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

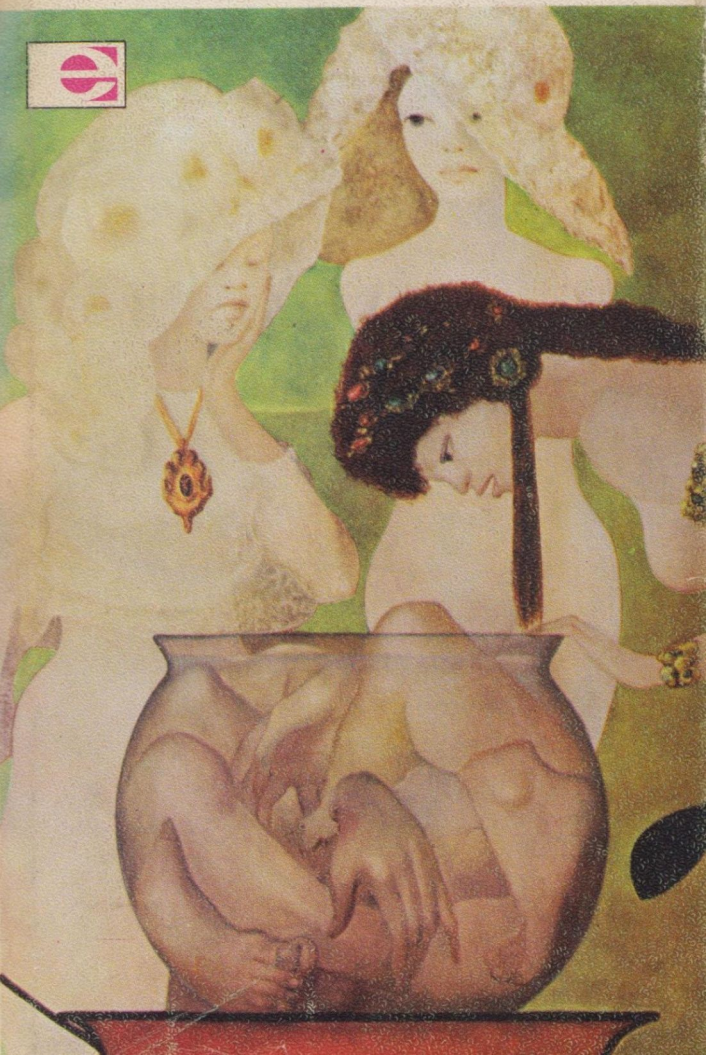
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

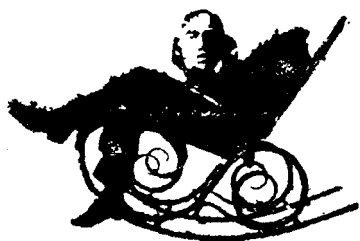
dul tezgâhu

roman

maria fagyas

119

119

widow makers
dul' tezgahı
maria fagyas
roman

e yayınları genel dizi : 119

ANKARA CADDESİ 13
TELEFON: 26 81 42
NARLIBAHÇE SOKAK 19/3
TELEFON: 27 87 20
İSTANBUL

MARIA FAGYAS

Maria Fagyas, **Şeytanın Teğmeni**/The Devil's Lieutenant adlı romanıyla büyük bir üne eriştiğinde, adı sadece Birleşik Amerika'da biliniyordu. Bu kitabı, Amerika'dan sonra Almanya, İngiltere ve İtalya'da da büyük ilgi gördü ve satışı bütün çevrildiği ülkelerde rekor denecek bir düzeye erişti. Eleştirmenlerin çoğu «alışılmamış, olağanüstü, tedirgin edici, harika» sözcükleriyle nitelediler **Şeytan'ın Teğmeni**'ni (e yayınları 102).

Macar asıllı olan Maria Fagyas, kendisi gibi Macar asıllı olan oyun yazarı Ladislas Bush-Fekete ile evliydi. Kocasının ölümünden sonra kendini bütünlük yazı hayatına verdi. **Şeytan'ın Teğmeni** onun için bir üne erişme aracı oldu, ama daha önceki iki romanıyla da yazarlık yeteneğini ispatlamıştı. **Beşinci Kadın** (e yayınları 106) ve **Dul Tezgâhı**'ydı bunların adı. Her ikisi de eleştirmenlerin övgüleriyle desteklenmişti.

Yazarın dördüncü kitabı The Dance of the Assassins/**Katillerin Dansı** adını taşıyor.

DULTEZGÂHI

DUL TEZGAHI widow makers ● maria fagyasın romanı ● yayın hak-
ları: m. bush - feketek / onk / e yayınları 1974 ● kapak: leonard fini
● dizgi: doğuş matbaası linotyp batone no: 318 ● baskı: doyuran
matbaası ● kapak filmi: ebru grafik ● kapak baskısı: tekin ofset ●
cilt: e yayınları ● e yayınları ankara caddesi 13 telefon 26 81 42
narılbahçe sokak 19 kat 3-4 telefon 27 87 20 istek ve yazışmalar için
kısa adres: e yayınları posta kutusu 12 istanbul ● birinci baskı: ara-
lık 1974 ●●●

MARIA FAGYAS DULTEZGÄHI

ROMAN
E YAYINLARI

GENEL DİZİ

BİR

ADAMIN BİRİ, güneşten kavrulan evlerin arasından ayaklarını sürüyerek yürüyordu. Orta boy-luydu ve sanki sırtında ağır bir yükü taşıyor-muş gibi iki büklüm olmuştu. Oysa omuzunda, yelken bezinden ağzı iple bağlı bir torba var-dı sadece. Sırtındaki giysiler, temmuz ayı için fazlaydı öbür mevsimler için de partal. Alnın-dan oluk oluk boşanan ter, haftalardır tıraş gör-memiş bakır rengindeki sakalının arasında bi-rikmekteydi.

Öğle sonrasıydı. Bütün köy, gökkubbenin altında kurumuş, ölmüş gibi sessizdi. Dar, uzun pencerelerin kepenkleri sımsıkı kapanmıştı. Tarlalar, anayoldan, çevresi bataklık, bulanık Hamar deresine kadar uzanmaktaydı. Arada sı-rada sıska bir köpek uluyor, bekçilik görevini yerine getirdiğini kanıtlamaya çalışıyordu. Du-yulan tek ses, adamın çakıllı yolda sürüklenen ayaklarının sesiydi.

Noterin evini geçti. Aşağı yukarı iki yüz

metre kadar sonra Pongratzların şatosunun önüne vardı. O ara ihtiyar Bayan Pongratz, on beş yaşındaki sert memeli hizmetçisiyle yatak çarşafalarını değiştirmekteydi. Pencereden baktı, üstü başı lime lime olmuş adamı görünce:

«Tanrı bizi korusun,» dedi. «Yine biri.»

Hizmetçi Viki, duymamış gibi davrandı. Hanımının sabahdan beri tersliği üzerinde olduğundan, herhangi bir karşılığın başına dert açacağını biliyordu. En iyisi hiç bir şey söylememkti.

«Olamaz! Ama gelmiş işte. Kozma'nın oğlu,» diye bağırdı Bayan Pongratz. «Gerçekten Peter Kozma bu. Vah zavalıcık. Otuz ikiden fazla olamaz, ama bak şunun haline. İhtiyarlamış, iyice çökmüş. Bak, gel bak!»

Kız gidip bakmadı. Çarşafı, şiltenin üzerine germeye çalıştı. Bir hafta önce çarşafı hanımının dilediği gibi germediği için tokat yemiş, günlerce yanağı şiş dolaşmıştı.

Viki, bedeni gelişmiş, boylu boslu bir kızıydı. Ama bedenine oranla kafaca geri kalmıştı, sekiz yaşındaki bir kızın zekâsına sahipti. Kendisine durmadan beyinsiz olduğu söylendiğinden, sonunda kafaca sakat olduğunu kabullenmiş, ne dense yapmaya alışmıştı. Nasıl tek kollu biri kendisini buna göre ayarlıyorsa, o da beyinsizliğine ayak uydurmuştu. Tek çaresi hep susmaktı. Ne dense ya evet ya da hayır biçiminde tek kelimeyle karşılık verirdi. Bayan Pongratz'ın biber gibi yakan tokatlarından ancak böylelikle kaçınabileceğini öğrenmişti.

«Acaba Terez onun döndüğünü biliyor mu?» diyen Bayan Pongratz konuşmasını sürdürdü. «Ben de olsam böyle bir sürprizle karşılaşmak istemezdim. Daha neler göreceğiz bakalım.»

O ara adam postanenin köşesine varmış, Bem sokağına sapmıştı. Yokuş aşağı yürümeye başladı. Çingene kulübelerinin önünden geçti. Evi sokağın en dibindeydi. İki komşusunun, evlerinin damındaki samanların yerine kiremit döşediklerini farketti.

Kendi evinin öteki evlerden farkı yoktu. Kireç boyalı dört köşe bir yapı, bir de uzunca bahçe. Ön odanın iki penceresi sokağa bakardı. Sokak kapısından avluya girilir, doğruca mutfaka geçilirdi. Oradan da odalara. Biri solda, öbürü de sağda. Avlu küçüktü.

Kozma, evinin kapısı önüne gelince, kendisini toparlamak için bir an durdu. Onun evinin damı da değişmişti. Aletlerin durduğu depounun yerinde gül ağaçları bitmiş, çeşitli çiçekler büyümüştü.

Ay çiçekleri parmaklığın üzerinden başlarını uzatmıştı, üzerlerinde arılar vızıldıyordu. Güllerin yoğun, tatlı kokusuna, ineklerin fışkısıyla, kurutulan elmaların, bir de sıcak tozun kokusu karışıyordu.

Sokak kapısını açtı, gıcırdamıyor diye de şaştı. Eğildi ve yeni menteşeleri gördü. Sonra avluya girdi, iki beton basamağı çıktı. Birden alt basamağın kenarındaki çatlağı görünce, içini bir güven, bir huzur kapladı. Yedi yıl önce de bir çatlak vardı.

Evden hiç ses gelmiyordu. Elini uzatıp kapının üzerindeki pervazı yokladı. Anahtarı oraya koyarlardı eskiden. Yoktu yerinde. Tokmağı çevirdi, kapıyı açtı.

Mutfak aynı mutfaktı. Eski ocak, tabak çanak dolabı, komşunun bahçesine açılan dar pencere, tavandan sarkan yapışkan sineklikler. Hiç bir değişiklik yoktu. Tek değişen mutfağın yer döşemesiydi. Aşınmış tuğla kırıklarından oluşan yere çirkin bir muşamba döşenmişti. Yatak odasının kapısının gıcırdadığını duyarak başını çevirdi. Kapının ağzında karısı duruyordu. Cepheye gittiği gün onu son kez görmüştü. O gün sırtına bayram giysilerini giymiş, başına da örtü sarmıştı. Ağlıyordu. İçin için ağlıyordu zavallı. Şu an ona dik dik bakan kadınla, o şefkate görümlü kadının hiç bir ilgisi yoktu. Geçen yedi yıl içinde olgunlaşmış, belki de irileşmişti. Kendine güvenen, yabancı bir kadındı bu. Güzel yüzündeki anlamı görünce, birden yüreği sıkışır gibi oldu.

«Ben'im... döndüm...» diyebildi sonunda.

«Görüyorum,» dedi kadın rahatlıkla. Sanki aradan yedi yıl değil de, beş dakika geçmiş gibi.

Uzun yolculuğun yorgunluğunu birden dizlerinde duydu. Ocağın yanındaki dar mindere bıraktı kendini.

«Beni beklemiyordun, değil mi?» diye sordu.

«Bekliyordum,» karşılığını verdi kadın. «Pali Retek döndükten sonra, her gün geleceksin

diye bekledim. Seninle Sibirya'da aynı kampta olduğunu anlatmıştı. İyiymişsin, yani öbür tut-saklara oranla. Aynı gün kamptan ayrılmışsınız. Neden birlikte dönmediniz?»

Adam soruyu duymazlıktan geldi. «Ne zaman geri döndü?» diye sordu.

«Ekim ayında,» dedi kadın. Bir süre sustular. Az sonra Terez konuşmaya başladığında, sesi katı ve madeniydi.

«Ama öldü. Üç hafta önceki cuma toprağa verildi. Karısı mezarı için Korond'dan siyah mermer almak istiyor. Yani cenazede bana öyle demişti.»

Gene sustular.

«Karnın aç değil mi? Sana bir şeyler hazırlayayım mı?» diye eski günleri hatırlatan bir sesle sordu.

Adam güçlkle yerinden kalktı ve yatak odasına yöneldi. «Uzanmak istiyorum,» dedi. «Yorgunum.»

Yolunu kesen kadın, «Önce yıkan,» dedi o düşman sesiyle. «Temiz yatağımı kirletmeni istemiyorum. Üzerindeki paçavraları çıkart. Belki sandıkta giyeceklerin kalmıştır. Teke gibi kokuyorsun!»

Adam dehşetle ona baktı. Sanki ilk kez gördüğü bir hayvandı karşısındaki. Yedi yıl süresince evine dönüşünü hayallemiş, bütün ayrıntılarına kadar düşünmüştü. Bir ağustos akşamı dönmek isterdi. Hava kararmadan kısa bir süre önce. Herkes tarlasından dönerken... Bacalardan çınar kokusu yükselirken... Ağıla

döner hayvanların kokusunu içine çekerek... Tam avluya girdiğinde, Terez domuzlara su veriyor olacaktı. Emektar köpek de onun peşinde. Önce köpek onu tanıyacaktı. Kuyruğunu sallayıp, kesik kesik havlayarak üzerine atılacak, neredeyse onu yere devirecekti. Köpeği pek sevmezdi, ama nedense rüyalarına hep girerdi bu hayvan. Gıcırdayan sokak kapısı, başamak-taki çatlak gibi köpek de hayallerinde önemli bir yer tutardı yedi yılın hayallerinde. Tam yedi yıl sonra bunları düşününce düşünce evine dönebil-mişti. Köpek havlayınca, kadın dönüp bakar, bir süre şaşkınlıkla baktıktan sonra, için için ağlayarak boynuna atılır, kollarını sımsıkı do-lardı. Giysilerinin altından bedeninin hayvani sıcaklığını duyar, saçlarının keskin kokusu gen-zini gıcıklar, bir eli karısının memelerine ka-yardı.

Buydu rüyası. Yıllar boyu bunu öylesine hayal etmişti ki, karısının şimdiki davranışını gerçekdışı sanıyor, bir karabasan olduğuna inanıyordu.

«Peki,» dedi. «Yıkanırım. Ama bırak biraz dinleneyim. Korond'dan buraya kadar yürüdüm. Yoldan araba geçer diye umdum, ama olmadı.»

Terez hâlâ yatak odası kapısının ağzında duruyordu. Kollarını göğsüne kavuşturmuş, bir düşmana karşı koyarcasına, bacaklarını ayır-mıştı.

«Karnın aç değil mi?» diye sordu yeniden.

«Bilmem... belki,» diye mırıldandı adam.

Aslında açlıktan çok susuzluk çekiyordu. Ama söyleyemedi.

Rüyasında, kadın ona kilerden bir testi şarap getirirdi. Reb tepesindeki iki dönümlük bağlarından topladıkları üzümlerle kendi şaraplarını kendileri yaparlardı. Oldukça sert, ama lezzetli bir şaraptı bu. Son yedi yıl içinde bu şarabın soğuk bir bardağına, bir kolunu ya da tek gözünü fedaya bile hazırdı.

Ansızın içinde bir öfkenin kabardığını duydu. Sert bir içkiyi birden içmişcesine, midesi yandı, beyninin içi kızıştı.

«Bana şarap getirsene be,» diye bağırdı.

Tekme yemiş gibi irkildi kadın. «Sen bana bağırıamazsın,» diye atıldı. «Buna hiç hakkın yok, anladın mı? Geçti o günler, geçti. Bana emredemezsin artık. Hele elini sürmeyi dene, o zaman anandan doğduğuna pişman ederim seni.»

Kelimeleri tek tek, üstüne basa basa söylüyordu. Öylesine bir nefretle ki, adam sersemledi. Bir süre söyleyecek söz bulamadı. Eskiden de kavga ederlerdi. Edepsizdi karısı, laf altında kalmazdı. Ama bu kavgalar yaz yağmuru gibi gelir geçerdi. Oysa şimdi, kendisine bakan gözlerde, kış aylarının buz gibi soğuşunu gördü. Ölüm soğukluğunu. Dehşetle kadına baktı. Kendi köyünde, kendi evinin çatısı altındaydı, ama sanki vatanından çok uzaklarda, Sibirya'daki tutsak kampındaydı.

Neden sonra kendini toparladı. «Ne demek istiyorsun?» diye sordu. «Ne bu kızgınlık?

Hâlâ hayatta oluşuma mı kızılıyorsun? Döndüm diye mi? Savaşta ölmemi mi beklemiştin? Ya da kampta? Cevap ver, onu mu istiyordun?»

Nefretle bakmaya devam ediyordu kadın. Adam ona yaklaştı, kolundan tuttu. «Cevap ver,» derken sesini yükseltmeye çalıştı, ama bu bir emirden çok, bir iniltiye benzemişti.

Kadın acımasızca ona baktı, «Şunu iyi bil, eskisi gibi devam edemez,» dedi. «Yedi yıl boyunca kendim için didindim, hayvan gibi çalıştım. Buna karşılık özgürdüm, rahattım. Evet, özgür. Canımın istediğini yapıyor, dilediğim yere gidebiliyordum. Güçlkle bir araya getirdiğim paralarımı dilediğim gibi harcıyordum. Bu nedenle bana emir filan veremezsin. Senden emir alacağıma, Allah belamı versin, daha iyi. Ne senden, ne de senin gibi içkici, boşta gezenin boş kalfasından!»

«Burası benim evim,» dedi adam şaşkınlıkla. «Onun için de burada benim dediğim olur. İşine gelmiyorsa çeker gidersin.» Soluk almak için durakladı. «Git, bana şarap getir!»

«Nereden?» diye sordu kadın.

«Ya kilerden ya da neredense oradan.»

«Evde şarap yok. Kalmadı. On dokuz yılının ilkbaharından beri bağları kiraya verdim.»

«Kiraya mı? Neden?» diye dehşetle sordu adam.

«Tek başıma bakamadım da ondan. Savaş bittiğinden beri yalnızım. Tarlalarla uğraşmak

yetti bana. Yirmi beş dönüm ve bir tek beygir. Bir erkek bile başa çıkamazdı.»

«Yirmi dönüm,» diye adam düzeltti.

«Yirmi beş,» diye tekrarladı kadın. «Kol-tay'ın tarlasını da satın aldım, kocası öldüğün-de. On altının sonlarıydı. Bankadan kredi al-dım, bağların iki yıllık geliriyle de hepsini öde-dim.»

Bu habere sevinmesi gerekirdi, ama sevi-nememişti. «Peki o sırada bağlardan nasıl sağ-ladın geliri? Nasıl bakabildin?»

Uzun bir sessizlik.

«Bir Rus vardı,» dedi kadın neden sonra. Sesi sanki uzaktan geliyordu.

«Ya,» diyebilirdi adam. Sonra kadının yü-zündeki anlamı görmemek için başını çevirdi. Kadın kızarmıştı ve sinirli sinirli soluk alıyor, parmaklarını çatırdatıp duruyordu. Sanki bir-den ellerine gelen sancıyı dağıtmak ister gi-biydi.

«Birçok kadının vardı... birer Rusları de-mek istiyorum. Dört, hayır beş tane verilmişti buraya, Ladany'ye. Kocaları savaşa gitmiş ve yirmi dönümden fazla yeri olanlara. Yani bu kadınlara yardım etmeleri için. «Kısa bir du-raklamadan sonra, «Adı Nikolay, Nikolay Iva-noviç'ti,» diye sürdürdü. «Bizimkinin adı buy-du. Çalışkandı.»

Zorlanmadan anlatıyordu, ama kocasına ya da başka birine hesap vermek zorunda oldu-ğunu düşünmeden konuşuyordu. Kocasına de-ğil, odanın içine, ortaya anlatıyordu sanki.

Nikolay'ın adını yüksek sesle anmak, ona her zaman iç huzuru veren bir avuntuydu. Tanrıya olan inancını yitireli, tek huzuru bu olmuştu. İki yıldan çok olmuştu Rus gideli. Gene de onu unutamamıştı, bağlardan dönüp gelecek sanırdı. Kısa boylu, geniş omuzlu, yassı burunlu ve çirkindi. Ukraynalıydı ve 1914 yılında Galıçya'da tutsak düşmüştü öteki dört Rusla birlikte yardım etmeleri için ilkbaharda köye getirildiklerinde, köylüler sık sık noterin evine giderler, ahırda kalan tutsakları seyredерlerdi. Sanki onlar insan değil de, birer hayvandılar. Oysa ahırdaki bu sık saçlı, sarışın delikanlılar, utançlarından onlara bakamazlardı bile. Terez, tutsaklardan birini kendisine vereceklerini öğrenince, ahıra gidip, içlerinden birini seçmek için uzunca bir süre düşünmüştü. Pazar yerinden at seçermiş gibi utanıyordu. Doğru olmayan bir şeyi yapmanın rahatsızlığı içindeydi. Neyseki seçme zorunda kalmadı, ona Nikolay'ı verdiler. Rusu, iki komşu kadınla birlikte kullanacaklardı. Biri savaş duluydu. Ötekinin de oğlu ve kocası cephede ydi. Öbür kadınların arazisi Terez'inki kadar geniş olmadığından, öncelik hakkı Terez'e verilmişti.

İlk günlerde tan atarken bir jandarma Nikolay'ı getiriyor, akşam olunca da ahıra götürüyordu. O sıralar tek kelime Macarca bilmiyordu, bu yüzden işaretle anlaşırldı. Terez, ilk kuşku ve kaygılarını yendikten sonra, onu olduğu gibi görmeye başlamıştı. Meğer sinsi, iki yüzlü bir düşman değil de, dertli, evinden uzak,

boynu bükük bir adammış. İş konusunda üzerine yoktu. Güçlü kuvvetli, düşünceli ve sağlamdı. Yorulmak nedir bilmezdi. Terez, sabanı, kendi köyünün erkekleri gibi aynı ölçülü hareketlerle kullandığını gördüğünde, birden savaşların anlamsızlığını farkedivermişti. Nikolay'da yadırgadığı davranışlar da yok değildi. Sözgelemi kocaman bir salatalığı iri iri doğrar, Ladan'y'de yaşayanlar gibi incecik soyup, tuz ve sirkeyle değil de elma gibi çiğ çiğ yerdi. Ama bu kadarcık farklılık da savaşı gerektirmezdi ya!

Ekin zamanı jandarmalar, güneş batınca tutsakları ahıra götürmek üzere gelmez oldular. İşte ondan sonra Ruslar, kadınların ahırlarında, avlularında gecelediler. Bu, yerlerini kadınların yumuşak yataklarıyla değişene kadar, kiminde birkaç gün, kimindeyse altı ay sürdü. Nikolay yedi buçuk hafta sonra yatağa davet olundu. Terez, bir gün bile Nikolay'ı yatağına çağırdığına pişman olmadı. Davranışının, kilise açısından günah olduğunu ara sıra düşündüyse de, sevgi dolu saatların daha dürüstçe yaşandığını anlamıştı. Nikolay, kocası gibi onu kendi zevki için kullanmazdı; inceydi, zarifti, onu mutlu etmeye çalışırdı. Bu genç erkek, kendi tutsağı olduğundan, hem aç kurt, hem de bir aşk dilencisi gibi onun bedenine sahip olmak için sabırsızlanırdı. Kadının her yakınlığına, bir dilim salam, kokulu bir sabunu ya da bir okşayış olsun, sevinç ve nimetbilirlikle teşekkür ederdi. Bir süre sonra birkaç

kelimeyle anlaşmaya başladılar. Öbür tutsaklardan çok daha zor öğreniyordu Macarcayı Nikolay. Ara sıra Terez, onun zekasından kuşulanıyorsa da, basitliği içinde yaşamasına engel olmazdı.

Bu çocuğumsu davranışları kendisine özğüydü. Kalın ve hüznölü sesi, yayvan gülüşü ve işe sarılması gibi aptallığı da ona ayrı bir hava veriyordu. İş sadece sevmekle kalmıyor, iş gördüğü sürece, bir çiçek gibi açılıyor, parlıyordu. Kaslarını kullandıkça, kendi gücüne kendisi hayran oluyordu. Bağlar, onun elinin altında yeşermiş, gelişmişti. Onun yardımı olmasa, Terez ek araziyi satın alamazdı.

«Demek çalışkandı?» diye sordu Kozma. «Günde üç öğün yemek yedikten, geceleri üzerine sıcak bir battaniye örtebildikten sonra çalışkan olmak marifet mi?» Bir süre sustu. Sonra boğuk bir sesle sürdürdü: «Bizler yerde uyuyorduk. Barakaların buz tutmuş döşemesinde. Öylesine soğuktu ki, yarımız ilkbahar gelmeden öldü. Fareler bile dayanamadı soğuğa. Sadece bitler karşı koydu.»

Birden öksürmeye başladı. «Kampta bizlere hayvan muamelesi yaptılar.»

«Sen ölmemişsin ya,» dedi Terez.

«Ölseydim sevinecektin, değil mi?»

«Eskisi gibi olacaksa, keşke ölseydin,» diye bağırdı Terez.

«Eskiden nasıldı? Bir şikayetin yok sanırdım. Öyle düşünürdüm.»

Kadın cevap vermedi. Biraz sonra, «Rus-

lar nerede olduklarını biliyorlardı,» dedi «Çalışmasını da. Üstelik her cumartesi akşamı da sarhoş olmuyorlardı. Ah, onların yarısı kadar olabilsen...»

Cümlesini tamamlayamadı. Kozma yumruk yemiş gibi iki büklüm oldu birden, başı dizlerine değdi. Terez, önce bayıldığını sandı. Sonra boğuk bir hıçkırık sesi geldi kulağına. Bugüne dek bir erkeğin hıçkırdığını hiç duymamıştı. Yo, görmüştü, köyün delisi Joska'yı anesi dövüp de, kış günü kapının önüne koyduğunda, Joska hıçkırmış, bir hayvan gibi ulumuştur.

«Neyin var?» diye sordu alçak sesle. Acı-mıyordu. Tersine, hıçkırdığı için içermişti bile. Karşısında iki büklüm olmuş, bu ağlayan erkekten tiksiniyordu. Keşke geberseydi dedi içinden.

«Feci bir şey,» diye inledi adam. «Yedi yıllık cehennem hayatından sonra eve dönüp de, karının seni istemediğini görmek...» Başını kaldırdı ve karısına baktı. «Tanrım, ne yaptım da bunu hak ettim? Kusurlarım olmuştur belki, ama hepsini fazlasıyla ödemedim mi? Dolmadı mı daha çilem? Söyle Allah aşkına, dolmadı mı?»

Kapıya dayanmış, sabırla bekliyordu kadın, hiç kıpırdamadan.

«Baloglara gider, şarap getiririm. Onların şarabı Rosenzweiglerinkinden ucuz,» dedi adam daha sonra.

Yüzünde bir gülümseme belirdi. «Bay Rosenzweig burada mı?» diye sordu.

«Burada ya. Karısıyla birlikte hem dükkanı, hem de lokantayı işletiyorlar. Çilli Moni, doktor oldu. Korond'da muayenehane açtı. Evet, Rosenzweigların çilli oğlu Moni, şimdi doktor.» İcini çekti. «Geç kalmadan Bayan Balogh'a gideyim. Dul kaldığından beri kendini bu köyün sahibi sanıyor.»

«Balogh öldü mü?»

«Öldü,» dedi Terez ve kapıya doğru yürüdü.

«Neden öldü? Yaşlı değildi ki, yalnız düztaban olduğu için askere alınmamıştı. Sahi, neden öldü?»

Kapının eşiğine bir süre baktı kadın. Batan güneşin ışınları altında, orada öylece dururken, Sibiryadaki Kutsal Ana heykeline benzemişti. Kamptaki siyah ikon'a. Karısının yüzü de onun ki kadar siyahtı, güneşte yanmıştı. Yalnız başörtüsünün altında kalan yer beyazdı. Kısa, bol etekliğinin altında görünen bacaklarıysa yüzünden de siyah. Her yaz olduğu gibi gene yalınayaktı. Ama ayakları, hiç ayakkabısız gezmemiş gibi dar ve uzundu.

«Aşağı yukarı bir yıl önce öldü,» karşılığını verdi karısı.

«Neden?»

«Ne bileyim ben? Belki kalp, belki değil. Birdenbire oldu. Nerden bileyim?» Omuzunu silkti ve dışarı çıktı.

O dışardayken Kozma mutfaktan çıktı ve evi dolaştı. Bu ev babasının, ondan önce büyükbabasının, ondan önce de büyükbüyük-

babasının. Bu büyükbüyükbaba kendi elleriyle yapmıştı bu evi. Eşyanın çoğunu annesi çeyiz olarak beraberinde getirmişti. Yalnız yatak oda takımını değil, ön odadaki şilteleri, renkli tepeleme yastıkları, ceviz ağacından pırıl pırıl barok konsolu, hepsini. Konsolun üzerinde, büyük amcasının Kral Franz Joseph zamanındaki İtalya seferinden getirdiği kocaman istiridye kabuğu duruyordu. Kozma istiridyeyi eline alıp kaldırdı, kulağına dayadı. Çocukken içinden dalga sesleri duyardı.

Konsolun üzerinde dayalı duran resimlere baktı. Sonra küçük masada bir gramofon gördü ve sevindi. Eski model bir gramofondur bu, kurma kolu, kocaman huni gibi borusuyla. Yanında da dizi dizi plaklar... Aşınmıştı hepsi. Alaca karanlıkta plakların adlarını okumaya çalıştı: Şen Dul operetinden vals, Kalman operetinden potpuri, çigan orkestrası halk şarkıları çalıyor... ve pek çok da Rus şarkısı.

Bir süre kıpırdamadan durdu. Elindeki plaklar sanki bir avuç pislikti. Birden midesi bulandı, titremeye başladı. Sonra güçsüz kollarını yukarı kaldırdı ve olanca gücüyle plakları yere çarptı. Gürültüyle kırılıp çevreye saçıldılar. Bakakaldı. Sonra sadece çatlamış olan bir plak gördü yerde, onun da üzerinde tepindi.

Sonra yatak odasına geçip olduğu gibi kendini yatağa attı. Pis çizmelerini de, el dokuması, kırmızı beyaz kareli yatak örtüsünün üzerine koydu. Kızılırduda tanıdığı Macar teğmen aklına geldi. Teğmen de onun gibi savaş

tutsağıydı. Ama barıştan sonra hemen serbest bırakmışlar, o da Macaristan'ın güneyindeki köyüne bir ilkbahar akşamı varmıştı. Ve yatağında, karısını, askere çağrılma yaşını aşmış komşusuyla bulmuştu.

Teğmen karısını, komşusunu ve karısının ondan edindiği piçi vurmuş, geldiği gibi sessizce köyünden çıkmış, Rusya'ya geri dönmüştü. Orada da gönüllü olarak Bolşeviklere katılmıştı. İçkiyi fazla kaçırdığı akşamlar yaptığı marifeti övünerek anlatırdı. Olayı ayrıntılarıyla anlatıkça, Kozma'nın midesi bulanırdı hep. Sonunda teğmen tabancayı şakağına dayayıp intihar edince, Kozma'nın da içi rahatlamıştı.

Terez odaya girip de, kocasını, tertemiz yatağının içinde gerinir görünce, yataktan fırlatıp atmak istedi, ama kendini tuttu. Maksadını anlamıştı: Kendisini deli etmek. Üstü hasır şişeyi masanın üzerine koydu, mutfaktan iki bardak alıp geldi ve bardakları ağzına kadar doldurduktan sonra, birini kocasına uzattı.

«Al,» dedi. «Bayan Balogh selam söyledi. Şarap için de para almadı.»

Kozma doğruldu, bir dikişte bardağı boşalttı. Teraz de içti, ama onun gibi susamışcasına değil.

«Ne zamandır içiyorsun?» diye sordu adam, doldurması için bardağını uzatırken.

«Sen gittin gideli,» dedi kadın. «Bir erkek gibi çalışmasını ve bir erkek gibi de içmesini öğrendim. Pek çok şey değişti demiştim değil mi?»

«Peki ne zamandır güçlükle kazandığın paraları düşünmeden harcamasını öğrendin? Gramofon almak gibi...»

«Bir gramofonum olsun istedim ve aldım. Elbise, kazak da aldım kendime. Ayakkabı da aldım. Sonra yeni sabanlar, oraklar. Ayrıca, dama kiremit döşedim. İlerde eve bir oda daha eklemek istiyorum. Artık kimse parasını çorabının içinde saklamıyor. Geçti o günler. Herkes yatırım yapıyor. Enflasyon var. Belki günün birinde uyandığında, paranın, basıldığı kağıt kadar değeri olmadığını göreceksin.»

Yatırımlarının hepsini saymadın. Gramofon için almış olduğun dizi dizi plakları sözgeli mi.»

«Plak olmadan gramofon ne işe yarar?»

«Rus plakları da mı?»

«Rus şarkılarını seviyorum, var mı bir diyeceğin?»

Adam üçüncü bardağı da boşalttı. Yanakları kızarmaya başlamıştı.

«Midem bulandı,» diye bağırdı. «Yedi yıl boyunca, günlerce gecelerce, cephe, kampa, Kızılorduda hep Rusça şarkı dinledik. Bunlar neden şarkı söylerler sanki diye hep kendi kendime sorardım. İnsan, sıfırın altında otuz derecede dili donacak diye ağzını açmaya korkar, ama onlar korkmazlardı. O Allahın cezası ciğerlerini şişirerek söyler babam söylerlerdi. Hele son üç yıl. On sekizin ilkbaharında bütün kamptakileri trene yükleyip Avusturya sınırına yolladılar. Bir hafta sonra evlerimizde olacak-

tık. Ertesi sabah Kızılordunun bir birliği trenimizi durdurdu. Kendilerine katılmamız emredildi. Biz de katıldık. Birkaç kişi karşı koymuştu. Onları orada kurşuna dizdiler. Ya, işte böyle, önce Moskofa karşı, sonra da onlarla birlikte savaş. Bolşevikler, savaşa katıldı diye çarlarını öldürmüşlermiş. Ama çarlarının bıraktığı yerden onlar savaşa devam ettiler. Evet o kahrolası savaşa baştan başladılar.»

İçki etkisini gösteriyor, dili dolaşıyordu. Birden Terez, yolculuğu boyunca Nikolay İvanoviç adında birine rastlayıp rastlamadığını sormak istedi, ama vazgeçti, sormadı. Pencereye giderek dışarı baktı. Gölgeler uzamıştı. Çiçekli bahçede hafif bir esinti dolaşıyordu. Yapılacak işi vardı. Şişeyi yatağın yanındaki sandalyenin üzerine bıraktı ve avluya çıktı.

Tavuklar hemen çevresini sardılar. Yemlerini verdi, bir yandan da hepsini saydı. İki tavuğun eksik olduğunu anlayınca küfretti. Sonra gidip domuzların yemini aldı ve onları doyurdu. O sıra Fatyol adındaki inek otlaktan döndü. Besli ve iri bir inekti bu. Köyün en bol süt veren ineği. Terezin bu ineğe zaafı vardı, ama çevresinde, evcil hayvanlara karşı özel bir duygu beslenmediğini bildiğinden, açığa vurmazdı.

Gene de inek güzel başını çevirip, koyu, nemli, insancıl gözleriyle ona baktıkça, istemeyerek elini uzatır, onu okşardı.

İneği, atları besledi. İneğin kısa tüylü derisini fırçaladı, memelerini yıkadı. Sonra hay-

van otunu yerken, yanına oturdu ve sağımaya başladı. Terez, dışarda ışık azalır, açık kapıdan rüzgar eser, hayvanlar uygun hareketlerle sinekleri kovmak için kuyruklarını sallarken mutluluk duyardı. İneğin memelerinden sıçrayan süt, kovanın kenarına bulaşıyordu. Barış, güven, mutluluk demekti bunların hepsi.

Ardından sundurmanın altındaki süt güğümüne sütü boşalttı. Güğümü sabahın erken saatında gelip alırlardı. Daha sonra da adama bakmak için eve girdi.

Mutfaktan geçti ve oda kapısının aralık olduğunu gördü. Oturma odasının kapısını kapatmak için tokmağa asıldı, ama araya bir şey sıkışmış olacak ki, kapı kapanmadı. Bu, kırık bir plak parçasıydı. Onu yerden alırken, birden odanın içine yayılmış kırıkları gördü. Gözleri dehşetle iri iri açıldı, sonra tersyüz sokak kapısından çıkarak koşmaya başladı.

Bu saatlarda sokaklarda insan çoktur. Köytülerin kimi arabasıyla kimi yaya, tarlasından döner; çocuklar kaçan hayvanların peşinden koşarlar; erkekler bahçe parmaklıklarına dayanır, çubuklarını tüttürerek sokaktan geçen ahbablarına seslenirlerdi.

Terez, Bem sokağından koşarak geçti, Türk sokağına saptı ve oldukça büyük bir bahçenin ortasındaki eve doğru koştu. Taze ağaçların gölgesindeki bu evin geniş, modern pencereleri, kiremitli bir damı vardı. Komşu evlerden farklıydı bu güzel yapı. Sokağa açılan demir parmaklıktan girdi. Parmaklığın iki yanın-

daki sütunlardan birinin üzerinde ŗu tabela asılıydı:

AMALIA KOVACH
Ebe

Bahçeye girdi. Sokaktan geçenler, Terez'in, o saatta bu demir parmaklıktan içeriye telaŗla girmiŗ olduğunu grmŗ olmalıdırlar. Ama bir hafta sonraki soruŗtırmada, nedense hiç kimse, hiç bir ŗey hatırlamıyordu.

ÜSTEĞMEN, erkek güzeliydi. Uzun boylu, geniş omuzlu, uzun bacaklı, sık sarı dalgalı saçlı, bir Yunan ilâhı kadar güzeldi. Yirmi yaşını geçtiğine göre, bu Tanrı armağanı yakışıklılığının gelip geçici olmadığı görünüyordu. İnsanoğlunu yıpratıcı içki, yorgunluk, hayal kırıklığı, aşk ya da cinsel hastalıklar, üzerinde bir etki yapmayacağına benziyordu. Nedense erkekler onu severdi. Herhalde kadınlarca pek beğenilmediğinden olacak. Evet, bu erkek güzeli adam kadınların elinde oyuncak oluverirdi. Belki de hep yanlış ellere düştüğünden. İlk bakışta göze çarpan temiz bir saflığı vardı, bu da kimi kadınlarda onu diledikleri gibi kullanma isteği doğururdu.

Üsteğmen masanın arkasında oturmuş, ölü-yü gömme iznine bakıyordu. «Ne yazıyor?» diye sordu ziyaretçisi.

Ziyaretçi de üsteğmenin yaşlarındandı, ama onun görünüşünün tersine, kısa boylu, sevim-

siz bir Yahudiydi. Yüzünden öylesine Yahudiilik akıyordu ki, sanki suratına maskeli balo için çirkin bir maske geçirmiş sanılabilirdi. Tek güzel yanı, gözleriydi. Bakışları kadife gibi yumuşak ve canlıydı. Bir maskenin aralığından dünyaya bakan bu gözler, başkasının gözleriydi sanki. Adı Moritz Rosenzweig'di bu doktorun, ama herkes ona Moni derdi.

«Damar sertliği,» dedi üsteğmen rapora bakarak. «Bu herif bütün ölüm raporlarına aynı şeyi yazar. Altı aylık bir çocuğun ölüm raporuna bile.»

«Bence bunadı,» dedi Doktor Rosenzweig «Yetmişini geçmiş olmalı. Kendimi bildim bileli kilisededir.» Sonra konuyu değiştirdi.

«Ama garip Peter Kozma'ya gelince... mutlaka bir şeyler yapmak gerek. Fazla ileri gidildi. Doktor Horvart koca kışının üzerine, çökmüş, küçük parmağını bile oynatmıyor. Geçen cuma Ladany'deki revire uğradım, orada olması gerekirdi, ama yoktu. Sözde ateşi varmış da evinde yatıyormuş. Hastabakıcısı öyle dedi. Kadın bakıyordu hastalara. Hem bilmem farkında mısın, kendisi de olsa, hep kadın bakar gelenlere. Yalnız Ladany'de böyle olduğunu sanma. Ardo'da, Ber'de de böyle. İnsanlar doğuyor, yaşıyor ve ölüyorlar, doktor yüzü görmeden. Sonra da ölüm raporuna bunak bir kilise memuru 'damar sertliği' diye çiziktiriveriyor.»

«Peki, ben ne yapabilirim?» diyerek omuzunu silkti üsteğmen. «Bütün Macaristan'da böyle.»

«Hayır. Korond ili çevresi böyle,» dedi Mo-

no. «Bunun gibi tek bir yer daha yok Macaristan'da. Yapılması gereken, büyük bir temizlik. Allahın cezası noter, savcı, jandarma komutanı, ölüm ruhsatı vericisi defolup gitmeliler.»

Kim yapabilir bunu? Hükümet mi? Meclis mi? Seçmenler mi? Kim?»

Doktor acı acı güldü, «Sen yapabilirsin,» dedi. «Kozma olayını incelemekle işe başla. Bütün bir ili havaya uçuracak kadar dinamit geçecektir eline.»

«Sen aklını kaçırmışsın, Moni. Kozma olayı diye bir şey yok bir kere. Adamın biri yedi yıllık savaş ve tutsaklık dönemiyle uzun bir yolculuktan sonra evine kavuşuyor. Özlemini çektiği yuvasına mutlu dönüyor, sonra ölüyor. Yuvasına varma isteği olmasaydı, belki çoktan başka bir yerde ölecekti. Onu bu istek yaşatmış. Amacına ulaşınca da kendisini koyuvermiş ve ölmüş. Bu şekilde ölen ilk o değil ki. Yüzlerce örneği var.»

Doktor Rosenzweig'la üsteğmen, Korond'daki lisede birlikte okumuşlardı. Doktor, sınıfın birincisi, üsteğmense zar zor geçen bir öğrenciydi. Savaş sonrası Moni, arkadaşının boynundaki sürekli işleyen ve Doktor Horvart'ın tedavi edemediği bir çıbanı iyileştirdince, üsteğmenle ailesi, aile doktorları olan Doktor Horvart'ı bırakıp, Doktor Rosenzweig'ın hastası olmuşlardı. Doktor Rosenzweig, Korond'da muayenehane açtı. O güne kadar Doktor Horvart'la yetmiş sekizindeki Doktor Pataky en ilkel yöntemlerle hekimlik etmişlerdi. Moni'nin başarı sağlaması için üç engeli yıkması gerekiyordu:

Gençti, Yahudiydi, üstelik oralıydı. Halk, bu çilli okul öğrencisinin, aktar Yahudinin oğlu olduğunu unutmamıştı. Gene de Moni, Korond'da kalmayı yeğledi. Yaşlı Pataky'nin yakında öleceğini, Horvart'ın da er geç bağışlanmaz bir hata yaparak rezil olacağını hesaba katmamış değildi. Bütün bunlar gerçekleşene kadar az çok gelen hastalarla kirasını, telefon masrafını nasılsa verebilecekti. Her cuma anneciği Ladany'den sepet dolusu peynir, et ve çörek yolladığına göre, yiyecek yönünden henüz kaygısı yoktu.

«Bu şekilde ölen yalnız Kozma olsa,» diyen Moni direndi, «Sana hak vereceğim. Ama bir tek onun başına gelmedi ki.»

«Bir dakika! Savaş dönüşü hemen ölen başka kim var?»

«Canım aynı gün ölmedi belki, ama birkaç hafta, birkaç ay sonra ölen oldu pekâlâ. Bugün öğleden sonra Ladany'ye git. Uğra bir ara aneme. Sana bazı şeyler anlatabilir. Cumartesi gecesi meyhanede kavga çıkarıp, salı günü toprağa verilen kaç isim sayacaktır sana. Biliyorum, bu insanlar tam dört yıl cephede savaştılar, üstelik de her biri içkiciydi. Başka köylerde de savaştan dönenler yok değil, onların da çoğu içkici, yine de ölüm oranı Ladany'den yüzde elli düşük oralarda.»

«Eyvah,» diye üsteğmen yerinden sıçradı. «Saat onu yirmi geçiyor. Pongratzlara öğle yemeğine davetliyim.»

Doktor gülümsedi. «Ne şeref, yani Pongratzlar için.»

Üsteğmenin adı Rudolf Mikay'dı. Çevrenin büyük çiftlik ağalarının soyundandı. 1900 yıllarında sekiz yüz dönüme düşen çiftliklerinin beş yüz dönümünü, yaşamasını seven babası yitirmişti. Sanatsever bir insandı babası; seyahati, eğlenmeyi severdi. Eh, bunlar da para karşılığı olur. Korond ve çevresi için gereğinden fazla bilgili bir avukattı. İyiliksever, namuslu bir adamdı, tabii kimsenin de bu kadar dürüst bir avukata ihtiyacı yoktu. Yasalardaki boşlukları arayanlar para kazanmaktaydılar. Yazıhanesini kapatmak zorunda kaldı bu yüzden köşkünün kütüphanesine çekilerek, kendini okumaya verdi, çiftliğin yönetimini de karısı Alma'ya bıraktı. Hayatının en büyük hayal kırıklığı oğlu Rudolf' du mutlaka. Diplomatik kariyer yapmasını istediği oğlu, 1914 yılında liseyi bitirince hemen askere alınmış, cepheye gönderilmişti. 1918'de yorgun ve olgunlaşmış olarak yirmi iki yaşında savaştan döndüğünde, artık öğrenimine devamda istekli değildi. Uzun tartışmalar sonucu, tek bildiği şey askerlik olduğuna göre, Jandarmada kalması kararına varıldı.

«Gitmeliyim,» dedi ayağa kalkan üsteğmen. «Önce notere uğrayacağım. Ladany çevresinde kimileri köpeklerin saldırısına uğramışlar yine. Tavuklar, kazlar ve domuz yavruları öldürülmüş. Pongratzların köpekleriymiş buna yol açan. Artık zamanın değiştiğini Bayan Pongratz'a nasıl anlatabileceğim bakalım. Günün birinde köpek-

lerinin öldürölmüş olduğunu görürse hiç şaşmamalı.»

«O kadına hiç acıyamam ben,» dedi doktor. «Babamın aktar dükkanına her gelişinde kulaklarımı koparacakmış gibi çekerdi. Yahudilere olan büyük sevgisini böyle gösterirdi o da.»

«Doktor da ayağa kalkmıştı.

«Sana iyi eğlenceler,» dedi. «Neler ikram ettiklerini aklında tut, sonra anlatırsın. Ladany'nin ahlak düzeyi, Pongratzların mutfağı kadar yüksek olabilseydi, yaşanacak bir yer olurdu burası.»

«Pongratz aşçısıyla evlenmiş,» dedi üsteğmen gülerek.

«Böylece neden onlarda güzel yemek yendiğı ve neden Ladany'de namussuzluğun alıp yürüdüğü ortada.»

Üsteğmen Mikay, Ladany'ye kadar olan dokuz kilometrelik yolu atıyla yirmi beş dakikada aldı. Hava çok sıcak ve ağırdı, Pongratzlara buruşuk bir üniformayla ter içinde gitmek istemediğinden, hayvanı pek koşturmadı. Noterin yazıhanesi serindi. Karısının sunduğı şarabı kabul etmedi. Çağrılı olduğı öğle yemeğine içkili kafayla gitmek istemiyordu.

Noter Ferec Hauser, kısa boylu, kabarık gri saçlı, toparlak kafalı bir adamdı. Yukarı burulmuş posbıyıkları vardı. Köpek dişleri dışında, ağızdaki bütün dişler döküldüğünden, yaban domuzuna benzerdi. Kirli yelken bezinden bir ceket, süvari pantolonu ve çizme giyer, pipo tütünü, içki, sarmısak ve ter kokardı daima.

Bu il sınırları içinde ondan daha az sevilen biri yoktu. Günün birinde çok kızan köy halkı, onu sürükleyerek otlığa götürmüş, dört ayak üstü yürüterek ot yemesi için zorlamıştı. Bu ilginç olay, 1919'da çok kısa süren bir komünist yönetimi günlerinde geçmiş ve yaptığı kötülüklerin ceremesi olmuştu. Kaç dulun, kaç öksüzün ahını almıştı kim bilir? Bela Kun'un düşürülmesinden hemen sonra eski görevinin başına geçivermişti. Olayın sanıkları sorguya çekilmiş, cezaya çarptırılmıştı tabii. Ama onun dört ayaklı bir hayvan gibi otladığı, nemli toprakları çiğneyip yuttuğu da hâlâ herkesçe hatırlanır, konuşulur ve alay konusu yapılır.

Noter Hauser'in bu olaydan sonra kusarak hastalanıp hastalanmadığı bilinmiyor. Görünüşü gibi, herhalde midesi de bir yaban domuzunun kinden farksız olacaktı.

«Ladany'de ne var ne yok?» diye sordu üsteğmen.

«Bin yıllık Macaristan'da ilk kez köylüler zengin olmaya başladılar,» dedi noter. «Ama yalnız burada değil, bütün ülkede aynı şey. Beni iyi dinle, delikanlı, bu enflasyon büyük bir felaketle sonuçlanacak. Hiç bir memur geçinemiyor. Karıma çamaşırlarımızı mutfakta kurutmasını söyledim. Benim durumumdaki bir insanın eskimiş, yırtılmış çamaşırlarını gözlerden uzak kurutması gerek. Ayrıca, Bayan Balogh kendine yeni bir kanepeyle koltuklar satın aldı. Buyurun.»

«Buna göre bir karara varmayın,» dedi Üs-

teğmen Mikay. «Bayan Balogh her sabah gün doğmadan, elinde tırpanıyla bağa gidiyor, güneş batana kadar çalışıyor. Oysa bizim elimizdeki mala konan ipotekler biriktikçe birikmekte. Alışkanlıklarımızı devam ettirdiğim sürece, bu böyle olacak.»

Bunu söylerken babasının hayatına değinmişti. Üsteğmen konuyu değiştirerek, Pongratzların köpeklerinin yarattığı zarar ziyanı öğrenmek istedi, sonra, «Sizce Peter Kozma neden öldü?» diye sordu.

Noter Hauser önce hayretle üsteğmene baktı. Peter Kozma'nın kim olduğunu çıkarana kadar bir hayli sürdü.

«Bence mi?» diyerek omuzunu silktilti. «Öldü, sonra da gömüldü? Ne var bunda?»

«Pek birdenbire olmadı mı?»

«Nasıl birdenbire?» Noter kaşlarını kaldırmış bakıyordu. «İnsanlar böyle ölür. Bugün sağdır, yarın ölü.»

«Yani sizce araştırma gereksiz mi?»

«Ne araştırması? Diyelim birtakım dümenler dönmüş, nasıl öğrenebiliriz? Burası Ladany! Dış görünüşüyle beyaz badana evleri olan sakin bir köy, çalışkan insanlar falan... ama aslında bir ahlaksızlık batağı. Şeytanlar, orospular, hırsızlar, hepsi burada. Biliyor musunuz, bu köydeki evlerde yalnız birer çocuk var. Evet, birer çocuk. Nasıl olur, değil mi? Bu insanlar sevişmezler mi? Hem de nasıl! Bana sorarsanız, deli gibi... Ve aşk meyvalarını da yok ederler. Ya gelişmeden ya da doğar doğmaz. Ama

sıkıysa, sokaktan küçük bir tabut geçerken bunun cinayet olduğunu kanıtlamaya kalkışın, bir deneyin. 'Günahsız yavru, bu kötü dünyaya göre değildi, Tanrı verdi, Tanrı aldı,' derler. Başka bir şey duyamazsınız. Komşulara, şuna buna ya da ebe Amalia Kovach'a sormak hiç bir işe yaramaz. Tutuklayıp işkence etseniz, gık dedirtemezsiniz. Ben burada yirmi yıldır çalışıyorum, bunların ne boktan insanlar olduğunu iyi bilirim.»

Üsteğmen, Kozmaların evinin önünde atından inerken, Terez kiliseden henüz dönmüştü. Üzerinde dar, siyah bir tafta bluz ve etekleri kabarık siyah bir yünlü eteklik vardı. Başından ipek eşarbını çıkartmıştı. Dimdik, korkusuz gözlerle ve biraz da şaşkınlıkla konuğuna bakıyordu.

«Günaydın, Bayan Kozma,» dedi üsteğmen. Kadından cevap alamayınca, sesini yükselterek, «Sizinle konuşmak istiyorum,» diye ekledi.

Neden sonra kadın canlanır gibi oldu ve Mikay'a zorlama gelen bir gülümsemeye baktı.

«Buyurun efendim.»

Mikay atını evin önündeki ağaca bağladı.

«İçeri girelim mi?» diye sordu kadın. «Evin içi daha serin.»

Kapıyı açtı ve üsteğmeni içeri davet etti. Nasırlıydı elleri. Çalışmaktan tırnakları kırılmıştı. Yine de buyur eden elinin hareketi, zarif ve

inceydi. Aslında Mikay, bu kaba saba köylülerin kendilerine özgü doğal inceliklerine hep şaşardı. Terez, onu misafir odasına aldı. Peter Kozma'nın konsolun üzerinde duran vesikalık resmi önünde bir mum yanıyordu.

«Kocanız mı?» diye sordu üsteğmene. Resmi gördüğünde, doğrudan konuya girme imkanı bulduğu için sevinmişti.

«Evet,» dedi kadın. Odanın içi alaca karanlık olduğu halde, üsteğmen, kadının dudaklarının kenarında bir titreşim görür gibi oldu.

«Panjurları açar mısınız lütfen? Konuştuğum insanların yüzlerini görmeliyim,» dedi ve sesine enerjik, emredici bir ton vermeye çalıştı. Yine de kadının, korkup, karşı koymasından çekindiği için, «hiç olmazsa tek kanadı,» diye ekledi. «Burası gerçekten çok karanlık.»

Kadın istenileni yaptı, sonra oturup ellerini kucağında birleştirdi. Boşluğa bakıyordu. Olup bitenle hiç ilgisi yokmuş gibiydi.

«Bayan Kozma, kocanızın ölümü pek çok kişiyi düşündürmekte,» diyen üsteğmen doğrudan konuya girdi. «Sizden olup bitenleri sırasıyla anlatmanızı rica edeceğim. Yani kocanız kapıdan içeri girip de ölene kadar neler oldu?» Kadın başını çevirip bir süre üsteğmene baktı. İşte o zaman kadının gözlerinin çok güzel olduğunu gördü. Koyu ve parlak. Bu gözlerin içinde alay eden bir ışıldama sezinledi. Şaşırdı.

Terez anlatmaya başladı. Kozma'yla mutfakta karşılıklı oturmuşlardı. Alçak bir sesle, kocasının nasıl bitkin, hasta ve zayıf olduğunu

söyledi. Duraklayarak konuşuyordu. Üsteğmen Mikay, onun birkaç kez tekrarladığı ve ezberlediği bir hikâyeyi anlatır gibi olduğunu farkettil. Kimi ayrıntıları atlıyordu. Örneğin kavgalarından hiç söz etmedi. Doğruca şarap almaya gittiğini söyledi. Birlikte içmişlerdi şarabı. Sonra da onu yalnız bırakıp, hayvanların yemini vermişti.

«Domuzlara yem vereceğim sırada, birinin eksik olduğunu gördüm ve aramaya gittim...» Devam edemedi. Usta bir yalancı değildi.

«Nereye gittiniz?»

Kısa bir sessizlik.

«Anacaddeye çıktım. Oradan da Türk sokağına.»

«Neden Türk sokağına?»

«Çünkü onu son kez de orada bulmuştum. İlk kaçıışı değildi.

«Bari orada buldunuz mu?»

«Hayır, daha doğrusu evet. Ama sokakta bulmadım. Eve döndüğümde, avludaydı. Ahıra soktum...»

«Sonra ne oldu?»

«Yemini verdim. Bir domuzum, iki de yavrusu vardır. Ondan sonra da başlarında bekledim.» Gene durakladı. «Sonra mutfaktaki lambayı yaktım. İşte o zaman Peter'i buldum.»

«Kocanızı mı?»

«Evet.» Bu kez daha canlı bir sesle cevap verdi.

«Ölmüştü.» Derin bir soluk aldı, yüksek bir tepeye çıkmış gibi rahatlayarak ciğerlerini boşalttı.

«Demek odaya girdiniz ve ölmüş olduğunu gördünüz?»

«Evet,» diyerek başını salladı. «Daha doğrusu hemen anlamadım. Lambayı yakmak için masanın üzerine çıkınca, yere yuvarlanmış olan şarap şişesini gördüm. Neden yere attın, diye ona bağırdım. Ama cevap vermedi. Bunun üzerine yatağa yaklaştım ve ölmüş olduğunu gördüm.» Son cümleyi soluğu yetmeyecekmiş gibi bir anda söyleyivermişti.

«Demek bakar bakmaz öldüğünü anladınız, öyle mi? Nasıl olur?»

«Yatışından. Bacakları dönmüş, başı sarkmıştı. Ağzı da açıktı. Sonra gözleri... evet, gözleri tavana dikilmişti. Cam gibiydi.»

«Ona dokundunuz mu?»

Bir an düşündü. «Dokunmuş olabilirim. Emin değilim. Şaşırmıştım. Onu ölü bulacağımı hiç beklemiyordum. Şey... rüya gibi bir şeydi bu.» İki eliyle alnını sıvazladı. «Önce birden gelişi, birkaç saat sonra ebedi uykuya geçişi. Korkulu bir rüya gibi...»

«Dönüşü mü demek istiyorsunuz? O da sizin için korkulu bir rüya mıydı?»

Üsteğmene düşünceli düşünceli baktı. «Eh,» diyerek geniş omuzunu silkeledi. «Açıkça söylemek gerekirse, öyle. Yedi yıl az bir zaman değil. Yedi yıl hem evli olmak, hem de ayrı yaşamak. Siz hiç evlenmediniz üsteğmenim, bunun ne demek olduğunu bilemezsiniz.» Bir süre sustu, sonra, «yani açıkçası onun geri dönüşüne pek sevinmemiştim,» diye ekledi.

«Öyleyse öldüğüne sevinmişsinizdir.»

«Hayır, sevinmedim. Şaşırdım. Ölmüştü. Yaşasaydı ve her şeye yeniden başlasaydık, belki daha iyi olurdu diye aklımdan geçirdim. Aslında kötü bir insan değildi. Yani başkalarının kocasından daha kötü değildi. Ama artık öldü. Yaşasaydı ne olurdu diye kafa patlatmak gereksiz.»

Üsteğmen Mikay detektif romanları meraklısıydı. Gerçekten severek okuduğu romanlardı bunlar. Bu hikâyelerde, kimin yalan söylediği nasıl da anlaşılırdı. Roman kahramanı olan polisler, hemen anlarlardı yalancıyı. Oysa kendisi hiç farkedemezdi. Hele kuşkulandığı kişi bunun gibi cesur bir kadınsa. Kadınlar ona safça bakıp, çantayı ben çalmadım, yeni doğan çocuğumu derede ben boğmadım dediler mi, hemen onların suçsuz olduklarına inanırdı. Birini yakalaması için suçüstü ele geçirmesi şarttı.

Aklına başka bir şey gelmediğinden sordu: «Peki onun ölmüş olduğunu görünce ne yaptınız?»

«Odadan çıktım. Kapıyı kapattım ve sundurmanın üzerine oturdum.»

«Neden?»

«Bilmiyorum. Şaşırmıştım. Dizlerim titriyordu. Oturdum ve beklemeye başladım.»

«Neyi?»

Cevap yok, onun yerine bir omuz silkiş.

«Ne kadar beklediniz?»

«Onu da bilmiyorum. Belki saatlarca.» Birden öfkelendi. «Şaşkın olduğumu söylemiştim

ya. Aklım başımda değildi. Saata bakmak aklımın ucundan bile geçmedi.»

«Peki yardım istemek de mi aklınızın ucundan geçmedi?» diye sordu üsteğmen. «Hiç değilse bir doktor.»

«Ne doktoru!» diye bağırdı kadın. «Ölmüş bir adama doktor ne yapsın? Sonra hangi doktoru çağırıyordum? Doktor Horvart'ı mı? Ladany'ye uğruyor muydu ki? Buraya gelmeyeli tam dört hafta oldu. Yoksa Üsteğmen, Doktor Horvart'ın gece yarısı koşarak bana yardıma geleceğine mi inanıyor? Bir ölüye bakması için hem de. Hasta olduğumuzda gelmiyor, ölümle pençeleşirken bile gelmiyor. 'Ben papaz değilim ki, günah çıkartması için mi geleyim,' diyor-muş.» Başını iki yana salladı. «Biz buralılar doktorlara güvenmeyiz.» Sustu. Bir sessizlik oldu. «Bir süre sonra komşuları uyandırdım. Onlar da oğullarını kilisenin adamına gönderdiler.»

«Peki, Amalia'ya haber göndermek aklınıza hiç gelmedi mi?»

Terez aptal aptal baktı: «Hangi Amalia'ya?»

«Amalia Kovach'a, ebeye.»

«Neden ona haber gönderecektim? Doğum sancısı çekmiyordu ki, ölmüştü.»

«Ama siz kadınlar hastalarınıza hep onu çağırılmaz mısınız?»

«O hasta değildi. Ölmüştü,» diye inatla tekrarladı kadın.

Amalia Kovach on yıldır bu köyde ebelik ederdi. Orta yaşlı, evlenmemiş, çok akıllı, çok çalışkan bir kadındı. Çabuk öfkelenir, çabuk

da sakinleşirdi. Kadınlar yardım istediler mi, her fedakarlığı göze alırdı. Köylülere, Doktor Horvart'dan çok fazla iyiliği dokunduğundan herkesçe sayılır ve sevilirdi. Birkaç kez izinsiz müdahalede bulunduğu için hakkında soruşturma açılmışsa da, o kadarla kalmıştı. Asla yakayı ele vermezdi, ayrıca işini de çok iyi bilirdi.

«Bence, kocanızın baygın yattığını görünce, yardım getirmeliydiniz,» dedi Üsteğmen Mikay.

«Onun ölmüş olduğunu gördüm,» dedi kısaca Terez.

Üsteğmen kalktı. Hiç bir şey öğrenememişti. Kozma olayını aydınlatacak en ufak bir ipucu ele geçirememişti. Daha doğrusu Kozma olayı diye bir şey yoktu ortada.

«Bugünlük bu kadar,» dedi.

Kadın onun ardından avluya çıktı. Atını ağaçtan çözerken yanında durdu. Rahatlamış bir hali vardı. Hattâ için için alay ettiği belliydi.

«Yine Hamar ormanına avlanmaya gidiyor musunuz, Üsteğmenim?» diye sordu durup dururken.

Mikay ona bir göz attı ve yüzüne kan çıktığını hissetti. Ne sersem şeymişim, diye söylendi içinden. Yarım saat bu kadınla karşılıklı oturdum da, Hamar ormanındaki olay aklıma bile gelmedi. O olayın üzerinden on yıl geçmiş olsa da hazırlıklı olması gerekmez miydi? On beş yaşındaydı o sıralar. Pongratzların çocuklarıyla avlanmaya gitmişlerdi. Biri, akranı Toni; öbürü de iki yaş büyüğü Bilant'tı. İkisi de yörenin en

ele avuca sığmaz gençleriydi. Özellikle Bilant. Nitekim yıllar sonra bir meyhane kavgasında vurulmuştu. Mikay o yaşlarda ona hayrandı. Öğleden sonraları evden kaçır, akşamları dayak yiyeceğini bile bile onların yanına giderdi.

O günkü avda şanssızdılar. Sadece bir atmacayla küçük bir tilki vurmuşlardı. Eve dönüşyorlardı. Ormanın ortasında böğürtlen toplayan iki köylü kıza rastladılar. Her ikisi de on altıdan fazla olmamakla birlikte gelişmiş kızlardı. Bu çevrenin kızları zaten erken olgunlaşırldı. Mikay, hâlâ kimin fikri olduğunu hatırlamıyordu, ama Toni'yle Bilant baş başa verip fısıldaştıktan sonra kızların ırzlarına geçmenin çok eğlenceli olacağı kanısına varmışlardı. Pongratzlar orta boyluydular ama sırim gibiydiler. Mikay onlardan kuvvetliydi. Bilant birden şişmanca olan kızın üzerine atıldı. Oldum olası şişmanlardan hoşlanırdı.

«Sıskası senin olsun,» diye de Mikay'a seslendi.

Oysa Mikay, ormanın nemli yeşilliği üzerine çakılmış gibiydi. O güne kadar bir kadınla ilişkisi olmadığını açıklamaktan utanıyordu. Çünkü arkadaşları daha orta okuldayken yaptıkları çapkınlıklarla övünürlerdi. Bir kıza tecavüz etmenin başına dert açabileceğini de bilmiyor değildi. Ama Pongratzlarla beraberdi ve herhangi bir meselenin babaları tarafından örtbas edileceğini de biliyordu. Derin bir soluk aldıktan sonra, kaçır sıska kızın peşine düştü. Savrulan eteğinin ucundan yakaladı; her ikisi

de yere yuvarlandılar. Kız yalınayaktı ve kat kat eteklerinin altında donu da yoktu. Boğuşurlarken eli, kızın yumuşacık ve sımsıcak bacaklarının arasına kaydı. Heyecanlanacağı yerde birden çok şaşırdı. Sanki küçük bir hayvan vardı avucunun içinde. Parmaklarının ucunda bu hayvanın kalbinin attığını duyuyordu. Ondan sonra olanları ayrıntılarıyla hatırlamıyordu Mikay. Herhalde şişman kız fazla karşı koymuş olacak ki, Bilant onunla uğraşmaktan vazgeçmişti. Ayak sesleri de duyunca, kızı kendi haline bırakmışlardı. Onların vazgeçtiğini gören Mikay, kızın üzerinden kalktı. Kız da eteklerini düzeltti, derin derin soluyarak kalktı. Yüzü kıpkırmızıydı. Bir süre nefretle Mikay'a baktı, sonra, «Pek çabuk vazgeçtin, öyle değil mi?» dedi. Arkasını döndü, kahkahalar atarak yokuş aşağı koşmaya başladı. İşte bu kız Terez'di. Şu an Kozma'nın dudu olan Terez. Güneşten yanmış, Kutsal Ana'yı hatırlatan yüzüyle alay edercesine ona bakan Terez.

PONGRATZLARIN 'şato'su büyük ve iki katlı bir binaydı. Kuşaklar boyu ek binalar yapılmış, değiştirilmişti. Binanın duvarlarını sık sarmaşıklar kaplamıştı. Mimarî açıdan ne kadar berbat olduğunu bereket bu sarmaşıklar örtmekteydi. Köylüler buraya 'şato' derlerdi. Belki de bu yörenin en büyük binasıydı da ondan. Aslında eski, küflü bir berhaneydi.

Sokaktan ince bir bahçeyle ayrılan binanın alt kat pencerelerinde süslü dövme demir parmaklıklar vardı. Elektrikle akar su yoktu burada. Gerekğinde düzinelerle mumlar, yakılır, petrol lambaları asılırdı. Ev sahipleriyle konukları kocaman tahta badyada yıkanırldı. Bu kocaman fıçı, evdeki hizmetkârlar tarafından üst kata taşınır, sonra da suyu bahçedeki çiçeklere dökülürdü. Birkaç tuvalet binanın ana kapısı yakınında, taflanların arasında gizlenmiş dururdu. Tuvalete kadar gitmeye üşenenler oturak kullanırlardı.

Binanın arazisi aşığı yukarı on beş dönüm kadardı. Hamar deresine kadar uzanır, sonra karşı tepedeki bağları içine alırdı. Pongratzlara ait olan beş bin dönümlük öbür tarlalar, köyden arabayla yarım saatlık uzaklıktaydı.

Dış kapı ardına kadar açıktı. Üsteğmen atıyla çakıllı yoldan anakapıya kadar gitti. Seyislerden birine atını verip verandaya çıktı.

Ne zaman Pongratz ailesini ziyarete gelse, hep içini bir huzursuzluk kaplardı. Bunun da nedenini hâlâ bilmezdi. Çünkü yaşlı Pongratz ona her zaman içtenlikle davranır, her gelişine sevinirdi.

Hepsi şato'nun salonunda toplanmışlardı. Odaların duvarları sararmıştı, ama döşeme tahtaları pırıl pırıldı. Eşya da oldukça eskidiğı halde, değerini koruyormuş gibi eski yerinde durmaktaydı.

Yaşlı Pongratz zayıf, uzun boylu, diri bir adamdı, Esmerdi ve etli bir burnu vardı. Tatarlar gibi ince, çekik gözlüydü. Sakin sakin koltukta otursa da, onu öteki insanlardan ayıran saygı uyandırıcı görünümü her zaman hissedilirdi. Yirmi yıldan beri Sancak beyliğinin ileri gelen yöneticilerinden olmuş, komünistlerin geri çekilmesi için çok çalışmıştı. Nitekim bunu başardıktan sonra da görevinden bütünüyle ayrılmıştı. O günden beri Ladany'de, aileden kalma evde oturmuş, çiftliğini yönetmişti. Başarılı bir çiftçiydi. Pek çok merakları arasında, dik memeli köylü kızları da vardı. İki kez evlenmişti. İlk karısı saralı bir kontesti. Şimdiki

karısıysa, gölgede yaşamasını bilen, huysuz, fare gözlü bir kadın. Önceleri Pongratzların aşçısıydı.

Mikay salona girdiğinde, yaşlı Pongratz'ın bir şeyler anlattığını duydu. Çok güzel konuşur, başkalarının duygularını hiçe sayarak anlatır, anlatırdı. Yüksek tahtına oturup dünyaya tepeden bakar, sanki çevresinde insan giysileri içinde birtakım hayvanlar dolaşıyor diye kabul ederdi.

Üsteğmene baktı ve sustu. Vaktinden önce geldiğini yalnızca alnını kırıştıtararak belli etti. Sonra yerinden kalktı, içtenlikle selamladı, soylu ailelere özgü bir büyüklükle.

Korond'un dekanı olan Papaz Markos ve onunla birlikte yaşayan kadın, Mikay'dan önce gelmişlerdi. Papaz her dördüncü pazar Ladany'de vaaz verir, sonra da şato'ya öğle yemeğine davet olunurdu. Kısa boylu, hastalıklı bir adamdı. Papazla yaşayan kadınsa, tombul bir sarışındı. Kumru gibi sesler çıkarır, yıllardan beri Papaz Markos'a ve evine bakardı. Beyaz pamuklu bir elbise giymiş, önüne de mavi ipekli bir önlük bağlamıştı. Koltuğa gömülmüştü iyice, bu haliyle üsteğmen onu mavi kurdele bağlanmış kabarık beyaz tüye benzetti. Acaba bu ufak tefek papaz, bu kadını yatağına aldığıında ne yapar diye geçti aklından. Dışarıya karşı, papazın yeğeni olarak biliniyorsa da, bu akrabalık derecesini kimse deşmeye cesaret etmemişti. İşin tuhaf yanı, ne kilisenin ne de idarecilerin bu konuda bir şey sormalarıydı. Herhalde Markos'

un nahif bünyesi ve papazların da sadece ekmekle yaşamadıkları kanısıydı buna yol açan.

Şato sahibi hikâyesini tamamladı. Papaz güldü, şişman sarışın kahkahalar attı ve hikâyenin başını bilmeyen üsteğmen de nezaketen gülümsedi. Sonra odayı sessizlik kapladı.

«Değerli Papaz efendi,» diyerek Mikay bu sessizliği bozdu. «Acaba Kozma'nın dulunu tanır mısınız?»

«Kozma... Kozma...» diye alnını kırıştırarak düşündü. Sonra yeğenine döndü ve «Ilonka, sen Kozma'nın dulunu tanır mısın?»

«Tabii tanırım, Berti amca,» diyerek gülmeye başladı Ilonka. Demek bu tombul sarışın da bazı kadınlar gibi olur olmaz şeye gülüyordu. «Yanılmıyorsam, nikâhlarını da sen kıymıştın.» Papaz hayır anlamında başını salladı. «Evet, sen kıymıştın,» diye ısrarla devam etti Ilonka. «Tek göz Bogнар'ın kızıdır. Büyük bir düğün yapmışlardı. Sonra kocasının Rus cephesinde kaybolduğu haberi gelmişti.»

«Kaybolmamış, geçen hafta geri geldi,» dedi Mikay. «Evine gelmiş ve ölmüş. Bunu duymamış mıydınız?»

Markos, hayır anlamında başını salladı.

«Papaz Toth'un geçen hafta Ladany'de kaldırdığı cenaze olmasın?» diye sordu Ilonka merakla. «Toth'a araba gerektiği için terziye gidememiştim. Cenazeden son derece bozuk dönmüştü. Zaten bu papaz Toth beni çok düşündürüyor. Ona kalsa, hepimizin canını cehen-

neme göndererecek. Kiliseyi de işkenceevi haline getirecek.»

«Daha çok genç de ondan,» diyen Pongratz, gülerek söze katıldı. «Sırtındaki cübbenin fazlasıyla etkisi altında. Gençler böyle olurlar. Daha önlerinde çok uzun bir zaman var, ama bir saniye bile kaçırmamaya kararlıdırlar nedense. Böyle olmayanlar da var, tabii. Örneğin buradaki dostum.» Mikay'ı gösterdi. «Yaşlıların dayanağıdır. Boşuna heyecanlanmaz.»

Mikay sıkılmıştı. Bu beklenmedik övgüden rahatsız olmuştu. Pongratz'ın yırtıcı gözlerini üzerinde hissetti. Ama bu sözlerin altında hafif bir alay var gibiydi. İşin kötüsü Mikay'ın bunun nedenini bilmemesiydi.

Uygun bir cevap vermeye hazırlanırken, genç bir çiftin salona girdiklerini gördü. Hamar ormanı olayından bu yana tam on yıl geçmişti, Toni Pongratz şimdi yirmi beş yaşındaydı ve evliydi. Hâlâ ince ve biçimliydi. Yüzü de pek değişmemişti. Yakışıklı sayılmazdı ama son derece çekici bir erkekti. Olaylar istediği gibi olduğu sürece yüzünden canlılık, içtenlik fışkırdı. Her hayal kırıklığı, her başarısızlık, yüzündeki pırıltıyı söndürür, bakışlarını karartırdı. Bir çocuk gibi küser, içindeki kini biriktirir, hiç bir zaman unutmazdı. Yüzünde tekrar gülümseme belirince bütün ev halkı derin bir soluk alır, yağmurdan sonra gelen güneş gibi herkes bu olaya sevinirdi.

Üç ay önce evlenmişti. Üsteğmen, onun karısı kadar hoş bir kadına rastlamış olduğunu

hatırlamıyordu. Çok çok sinemada, kartpostal-larda bu kadar güzeli görülebilirdi. Onlar bile Phyllis Pongrazt kadar güzel olamazdı. Horn-beam Wills adlı bir Amerikalının kızıydı. New England'da yetişmişti; görgülü ve terbiyeliydi. Toni'yle Paris'te tanışmışlardı. O sıra Phyllis, bir banka işletmesi için anlaşılmak üzere Paris'e ge-len babasıyla birlikteymiş. Toni de, sözümona Sorbonne Üniversitesine devam etmek amacı-yla o kışı Paris'te geçiriyordu. Oysa gerçekte, ağabeyi Bilant'la geçinemediğinden evden uzak kalmayı istemişti. Bilant'la yaptıkları büyük bir tartışma sonucu, babası Bilant'ın tarafını tu-tunca, o da bavullarını toplayıp gitmişti.

Altı ay sonra gelen bir telgrafla, erkek kar-deşinin bir kaza sonucu aldığı yaralardan öldü-ğünü öğrenmişti. Bu yaraların bir meyhane kav-gası sonucu meydana geldiği bildirilmemişti ta-bii. Ertesi gün Toni'yle Phyllis'in nikahları Ma-car başkonsolosluğunda kıyıldı. Korond'da bu nikahın pek acele, duygudan yoksun bir tören olduğu söylenir: Duvaksız, nişan yüzüksüz. Ph-yllis'in ailesi nikaha gelmemiş. Demek bu evli-liği onaylamamışlar. Aynı akşam yeni evliler Şark Ekspresine binerek, cenaze törenine yetiş-mek amacıyla Macaristan'a geldiler. Halkın inançlarına göre aileye yeni katılan biriyle kö-tü şartlar altında tanışmak, pek hayırlı değildir. Cenaze töreninde, Üsteğmen Mikay gözlerini bu kadının üzerinden ayıramamış, üstelik onun böylesi batıl inançlara pek kulak asacak ya-ratılıştan olmadığını da görmüştü. Siyahlar giy-

mişti, ama her halinden ne kadar mutlu olduğu belliydi. Mezarın üzerine bırakılan, serde yetişmiş güller kadar pembe ve tazeydi.

Üç ay önceydi bu. Ona şimdi bakınca, birazcık değişmiş olduğunu farketti. Güzelliği yerli yerindeydi yine, ama pırıltısı eksilmişti. Sonra dudaklarının hafifçe titrediğini, elleriyle sinirli sinirli oynadığını da gördü. Bir şeye sinirlenmişti ve kendini güçlkle tutuyordu anlaşılan. Yaşlı Pongratz'ın gözünden hiç bir şey kaçmazdı. İnsanın içine işleyen bakışlarını kızın üzerine çevirip dik dik baktı.

«Ne var, Phyllis?» diye sordu.

«Yok bir şey, gerçekten yok,» diye güçlkle yutkunarak cevap verdi Phyllis. Geleli üç ay olduğu halde, çok iyi Macarca konuşuyordu. Ama yine de Amerikalı olduğu anlaşılıyordu.

Toni, bar olarak kullanılan servis masasına gitmişti. Bir bardak Sliwowitz doldurdu kendine.

«Mari denen kaz, hani şu bizim arabacının karısı olan Mari, o kaz karı korkuttu,» diyerek içkisini dikti. «Ne aptal şeyler. Ama durma üzerinde baba. Phyllis'i daha fazla heyecanlandırmayalım.»

«Ne yaptı Mari?» diye ısrarla sordu yaşlı adam.

Phyllis, beyaz elbisesinin cebinden bir mendil çıkardı, gözlerini sildi. Sinirinden silmişti herhalde, çünkü gözlerinde yaş yoktu.

«Yeni doğan köpek yavrularını toprağa gömdü,» dedi cansız bir sesle.

«Yaa» dedi yaşlı adam omuzunu silkerek. Sanki 'ne var bunda' demek istemişti.

«Ama hepsi de canlıydı,» Birden son derece sinirlenmişti. «Elma ağacının altında kocaman bir çukur kazdı, sonra da yavruları içine attı. Ya beş ya da altı yavruydu. Yaşıyorlardı, kuyruklarını sallıyorlardı; anaları da öteki ağaca bağlanmıştı ve durmadan havlıyordu. Sonra üzerlerine toprak attı, ayaklarıyla da toprağı çiğnedi.»

Yaşlı Pongratz piposuna tütün doldurmakla meşguldü. «Peki sence ne yapmalıydı? Büyütse miydi yavruları? Bu dişi köpekler yılda iki kere yavrular. Çok geçmeden insandan çok köpek olur bu dolaylarda.»

«Ama canlı canlı gömmek de olur mu?» Gözleri dolu dolu olmuştu.

«Haklısın, önce suda boğmalıydı. Ne farkeder? Amerika'da nasıl yok edilir köpek yavruları?»

«Baytara götürülür. O da iğne yapar. Hayvanlar uyur, bir daha da uyanmazlar. En çabuk ve en zararsız bir yolla.»

Papaz Markos dehşetle ona bakıyor, Ilonka gülüyordu.

Yaşlı Pongratz, Phyllis'in yanına gitti, dostça sırtını okşadı:

«Sevgili yavrum,» dedi. «Burada insanlara bile bu özen gösterilmez. Sancı çekerek dünyaya gelirler, sancı çekerek ölürlər. Sakın başka yerde, baytar gelsin de onlara uyuşturucu iğne

yapsın deme. Sonra bu güzel kafanda noksanlık olduğunu sanırlar.»

«O kadına yapmamasını söyledim, ama yüzüme bakıp güldü ve işine devam etti. Elma ağacına iyi gelir; gelecek mevsim daha çok meyva verir, dedi.»

«Burası Amerika değil, sevgili kızım,» diyerek yaşlı adam gülümsedi. «Biz israf yapamayız, kısıtlı bir hayatımız var. Sizin köylüleriniz pahalı gübreler alabilirler, biz alamayız. Köylülerimiz ellerindekilerle yetinirler. Inek pisliği, insan pisliği, hayvan leşi gibi.»

Salonun öte köşesinde döşemeler gıcırdayınca, Mikay başını çevirip baktı. Kapının eşiğinde Bayan Pongratz duruyordu. Herhalde bir süredir oradaydı, konuşulanları da duymuş olacaktı. İnce dudaklarını kısmış, heykel gibi dikilmişti.

«Yemek hazır,» dedi herkesin sustuğu bir an.

«Buna sevindim,» dedi Toni sırtıtarak. Karısının çektiği acıya hiç katılmıyordu anlaşılan.

Kapıda duran, koyu renk elbiseli kadına yaklaştı, yanağını yanağına sürttü ve: «Ne var yemekte?» diye sordu. «Acıkmıştım.»

«Memnun oldum,» dedi kadın. Gülümsüyordu. Bir an sanki güzelleşti. «Tabağını silip üpüreceksin ama.»

Aslında eve Toni'ye sütninelik etsin diye alınmış, sonra aşçı, ardından kahya kadın, daha sonra da evin hanımı olmuştu. Bu evlenmeyi Pongratz'ın çevreye nasıl duyurduğu bugün

bile anlatılır. Erkek konuklarını ağırladıktan sonra sokak kapısında geçirirken, birden: «Emma'ya sakın bahşış vermeyin dostlarım,» demiş. «Geçen hafta onu nikahladım.»

Kişiliksiz bir ses ve dolayların güzel olmayan lehçesiyle konuşurdu kadın. Yirmi yıldır Pongratz'ın karısı olduğu halde, ne dilini düzeltmeye çalışmış, ne de bu çevrenin âdetlerini öğrenmeye yeltenmişti. Gururlu, inatçı ters ve sevimsiz bir köylü karısıydı, öyle de kalmıştı. Bile bile kocasının dostlarına sıcak davranmamış, nasılsa aralarına alınmayacağını önceden kestirmişti. Yalnız Papazlarla, Ilonka'yla, bir de üsteğmenle konuşurdu. Papaza saygısı büyüktü. Ilonka'ya özel bir önem vermezdi. Mikay'a gelince, Toni'yle oynamaya getirildiğinde, kaç kere altını temizlediği küçük bir oğlan gibi görürdü hâlâ onu. Üsteğmen ona, 'Emma teyze' derdi. Ve bu kadını yanağından öpen ender erkeklerden de biriydi.

Emma, ne kendi ailesini severdi, ne de kocasınınkini. Yalnız kambur kız kardeşi Terka'nın bu eve girmesine izin verir, ama hizmetkârlar kapısından girip çıkmasını isterdi. Terka, Emma'nın ilk evliliğinden olan oğlunu büyütmişti. Sarhoş bir kocadan olmuştu bu çocuk. Daha doğmadan babasını kaybettiği ve teyzesi tarafından büyütüldüğü için de annesini sevmezdi. Kadın, bakımı için para verirdi o kadar. 1914'te Sırbistan cephesinde ölmek inceliğini göstermişti delikanlı. Tanrının bir kulu bile Emma'yı evladı için göz yaşı dökerken görmedi. Emma bir

tek insan için göz yaşı dökülebilir, bir tek insan için ilgi, üzüntü, sevgi gibi duygular besleyebilirdi; bu insan da kocasının küçük oğlu Toni'ydi.

«Çorba soğuyor,» dedi bir süre sonra yaşlı Pongratz'ın hâlâ yerinden kalkmadığını görünce. Pek az doğrudan ona söz söylerdi.

«Soğuduysa, mutfağa geri gönder, ısıtsınlar,» dedi yaşlı Pongratz homurdanarak.

«Aman baba, sen de,» diyen Toni atıldı. «Bir patırtı çıkmasa olmaz mı? Bir olay yaratılmadan bu evde sofraya oturmayacak mıyız?»

Pongratz, ağzındaki piposunu ağır ağır çekti, konsolun üzerindeki mermere dayadı. Sessizce oğluna baktı. Dudaklarını kısmış, gülümser gibiydi. Baba sabrı gösteren bir gülümsemeyle. Oysa şu an ne baba şefkati ne de baba sabrı gösterecek haldeydi.

Papaz, başını omuzlarına gömmüş, herhangi bir tartışmanın patlamasından korkar gibi oturmaktaydı. Ilonka'ysa, pencerenin önündeki manolya ağacını ilk kez görüyormuş gibi, gözlerini ona dikmişti. O ara Phyllis çantasından pudra kutusunu çıkardı, yüzündeki göz yaşı izlerini sildi. Üsteğmense, bazı yerlerinde dinamitin patlamasını bekleyen bir ırgat gibi naniyeleri sayıyordu.

Bu kez dinamit patlamadı. Pongratz piposunun küllerini boşalttı, büyük bir özenle temizledi.

Tehlikenin geçirtilmiş olduğunu hisseden Ilonka, Toni'ye tatlı bir sesle: «Sen babanla il-

gilenme, yavrum,» dedi. «Baban ne zaman uygun görürse, o zaman sofraya otururuz. Hep böyle olmaz mı? Onun canı isteyene kadar bekleriz.»

«Ve şimdi canım istiyor,» dedi sert bir sesle yaşlı Pongratz. Phyllis'e kolunu uzattı. Sanki ülkeyi yöneten bir kral, veliahtının karısına kolunu uzatmıştı. Phyllis, sıkılğan bir gülümsemeyle kayınpederinin koluna girdi.

Çorba sıcak ve nefisti. Ardından, incecik, bembeyaz kuşkonmaz geldi sofraya. Sonra kızarmış tavuklar, üzeri maydanoz benekli patates haşlaması. Ve yeşil salata. Sürekli, Pongratz bağlarının şarabı içildi. Derken küçük, dört köşe börekler gezdirildi. Arkasından da kirazlı bir hamur tatlısı, yanında da tatlı Tokayer şarabı.

Tabağına konanları zorlukla yemeye uğraşan Phyllis, bir yandan da dehşetle, Papaz Markos'un her sunulandan çift porsiyon alışına bakmaktaydı. Türk kahvesi salonda içildi. Panjur-lar kapalı olduğundan, serindi bu oda. Fincan-ların sesinden başka bir ses işitilmedi bir süre. Zavallı hizmetçi Viki'nin öldürmeyi unuttuğu tek bir sineğin vızıltısı duyuluyordu arada.

Bir süre sonra üsteğmen, Papaz Markos'a dönerek: «Bağışlayın beni ama hâlâ Terez Kozma'yı tanıyıp tanımadığınızı söylemediniz, efendim,» dedi.

Papazın bir an içi geçmiş olacak ki, garip bir hırıltıyla doğruldu, ışıktan kamaşmışçasına gözlerini kırıştırdı: «Terez Kozma mı?» diye

sordu. «Mutlaka tanıyorumdur. Aslında herkesi tanırım. Yalnız biraz tarif ederseniz gözümün önüne getirebilirim.»

«Siyah saçlı, güzel bir kadın,» derken kı-zardığını hissetti Mikay. «Bem sokağında oturuyor.»

«Kozma... canım, Kozma,» diye Ilonka gene kıkır kıkır gülerək lafa karıştı. «Papaz Toth'un geçen hafta cenazesini kaldırdığı adam işte. Ben eminim. Sen de kadını hatırlayacaksın, Berti amca. Birinde ondan bir domuz yavrusu satın almıştık. Uzun boylu, biçimli, oldukça da güzel bir kadın, yani köylü kadınların arasında güzel sayılır.»

«Ne olmuş ona?» dedi yaşlı Pongratz. O da bu ara hafifçe kestirmişti.

«Bu dolaylardaki bazı insanlar birdenbire ölüyorlar da,» karşılığını verdi üsteğmen. «Karakolda bunu deşsek diye düşündük.»

«Birdenbire mi ölüyorlar? Kimler?»

«Balogh adında bir köylü. Hem de Karısının kendi eliyle pişirdiği elma tatlısını yedikten on iki saat sonra. Bu geçen yıldı. Sonra dört hafta önce Pali Retek öldü. Karısının pişirdiği ballı pastayı yemeden önce hiç bir şeyi yoktu. Sonunda sıra Peter Kozma'ya geldi.»

«Onun karısı ne pişirmiş?»

«Hiç bir şey. Ama gidip şarap getirmiş.»

«Bana da öyle anlattılar,» diyerek Toni Pongratz biraz sinirli bir sesle konuya katıldı. «Beş litrelik bir şarap şişesini tek başına içip bitirmiş. Beş litre... Mandayı bile devirir. Ama

bir manda bile beş litre şarabı birden içecek kadar enayi değildir.»

«Kozma bütün şişeyi içmemiş,» dedi Mikay. «Şişe yere düşünce, çoğu dökülmüş.»

«Pekâlâ, diyelim, bu adam eceliyle ölmedi. Diyelim, zehirlediler. Diyelim, bundan öncekiler de zehirlendiler...» dedi yaşlı Pongratz. Oturduğu yerden doğrulmuştu.

«Ben böyle bir şey söylemedim,» dedi üstegmen sözünü keserek. «Sadece...»

«Tamam sen demedin, ben diyorum. Evet, ben diyorum. Şimdi bir sorum var: Kuşkulanmakta haklıysan, ne olacak? Soruşturma, dava ve rezalet.» Yaşlı Pongratz yerinden kalktı, Mikay'ın başına dikildi, işaret parmağını uzatarak devam etti. «Bütün Budapeşte basını bizi ele alacak. Ne kadar Yahudi, ne kadar komünist, ne kadar sosyalist varsa, bir bir ayıklanacak. Bütün kirli çamaşırlarımız başsayfalarda resimlenecek. Seçim dalaverelerimiz, işe yaramaz okullarımız, rüşvet yiyen memurlarımız, cahil papazlarımız.»

«Rica ederim,» diyen Ilonka doğruldu.

«Ben basının hakkımızda neler yazabileceğini söylüyorum,» dedi yaşlı Pongratz Ilonka'ya gülümseyerek. Öfkeli birini tek bir bakışla sakinleştirebilirdi bu yaman adam. Sonra gene Mikay'a döndü, çekik gözlerinden ateş püskürerek devam etti: «Benim oğlum meyhanede dayaktan gebertildiğinde açılan soruşturmayı hâlâ hatırlarım. Dayaktan gebertildi, diyorum, çünkü başka şey söyleyemem. Kesmişler, parçala-

mişlardı çocuğu. O gece oğluma el uzatanların çoğunun adını biliyordum, on bir kişiydiler. Hepsi o gece meyhanedeydi. Sana şu an, kim daha çok vurdu, kim daha az, bunu bile açıklayabilirim. Kim bıçak sapladı, kim sandalyeyi kafasına indirdi, kim bir kenarda durmuş, bunları kışkırtıyordu, hepsini... Oğlum üç hafta çektikten sonra öldü. Yavaş yavaş. Doktor Horvart her gelişinde, çürümüş bir parçasını kesiyor, Emma da bir çanağa koyup, bahçeye gömüyordu. Yine de haftalar boyunca, bu on bir canavarı şikayet etmek aklıma gelmedi. Şikayetçi olmadım; oğlum öldükten sonra da... Cenazesini hatırlarsın. Ölüm nedeni olarak 'zatürree' denilmişti... Oğlum ölmeden önce bu on bir kişiden üçü tutuklanmış, kısa süreli hapis cezasına çarptırılmıştı. Hafifletici sebep olarak da, kendilerini savunduklarını ileri sürmüşlerdi. Ben şikayetçi olsaydım, cinayet suçundan ceza yiyeceklerdi. Cinayet işlediklerini bildiğim halde, bir şikayette bulunmadım. Hem de tasarlanmış cinayet. Hayvan oğlu hayvanlar onu öldürmek istediler ve öldürdüler. Dava açılsaydım, evladım geri mi gelecekti? Sadece anısı lekelenenecekti o kadar. Kıçı kırık bir avukat bu olayı kendine iş edinmiş, bu köyde yoksulların, çiftlik ağalarının nasıl sömürüldüğünü —yani bizler tarafından— rapor edip, basına vermişti. Yoo, ben o leş kargası gazetecilere yem diye oğlumu veremem. Komünistlerin destekledikleri dedikodu meraklısı gazetelere ihtiyacım yok.»

Pongratz'ın öldürülen büyük oğlu Bilant, huzursuz, kaprisli bir delikanlıydı. Kendi düzeyindeki insanlardan sıkıldığından, en kötü şarapları, en ucuz tütünü köydeki kahvelerde, meyhanelerde oturur, içerdi. Pis, ter kokulu barlara girer çıkardı. Yine de köylüler onu sevmezlerdi. Bunu bildiği halde, aralarından ayrılmazdı. Cumartesi akşamları Ladany'deki meyhaneye gider, sağa sola laf atarak köşedeki masasına çöker, bir şişe içki ısmarlardı. Şişe yarıya inince, önüne çıkanla kavgaya hazır hale girerdi. Çoğunlukla şansı olmazdı. Kime kafa tutsa, duymazlıktan gelir, meyhanenin müşterileri hesaplarını ödeyip, basıp giderlerdi. Ama gene de Bilant, dalaşacak birini bulurdu. Çoğunlukla bu, ne yaptığını bilemeyecek sarhoşun teki olurdu. Dövüş başlar, çoğunlukla da güçlü kuvvetli olan Bilant karşısındakini döverdi. En son kavgaya kadar dayağı atan hep Bilant olmuştu.

«Ne yazık ki sana hak veremeyeceğim, Kalman amca,» dedi üsteğmen. Mikay'ın annesi Pongratzlarla uzaktan akraba olduğundan, rahatlıkla amca derdi ona. «Bizler bir savaş, bir ihtilal, karşı ihtilal, komünizm, beyaz terör, kızıl terör, işgal ve sonunda barış gördük. Halk kanunsuzluğa, zorbalığa alıştı. Ama artık barış içindeyiz. Bu ülkenin yasalarına saygı göstermesini öğrenmeliler.»

«Evet, ama kirli çamaşırlarımızı ortaya serme pahasına değil, dostum,» diye bağırdı yaşlı Pongratz. «Sana vereceğim bu öğütü aklından çıkarma, Mikay. Gençliğinin ateşini bastır-

masını öğren! İlle de sosyal reformlar peşindeysen, tavuk ve hayvan hırsızlarını yakala, ülkenin yasalarını onlara da uygula. Zaten siz jandarmaların da görevi bu değil mi? Ama zavalı dulları boka batırıp çıkararak yükselmeyi düşünme!»

Bu son cümleyi makineli tüfek gibi patlatmıştı. Yüzünün ortasındaki etli burnu daha da şişmiş, yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Mikay ona dehşetle baktı. Midesinden gelen geğirtiyi bastıramıyormuş gibi, «Ben yükselme peşinde değilim,» diyebildi. «Ömrümün sonuna kadar terfi edemeyeceğimi bilsem de, üstüme düşen görevi yerine getirmek zorundayım. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu tutumunu hiç anlayamadım, Kalman amca. Sen beylik yönetmenliğinden ayrılalı iki yıl geçti. Ben neyi deşersem deşeyim, sana bir leke sürülmez. Tabii, eğer altından çapanoğlu çıkmazsa.»

Yaşlı Pongratz ona şaşkınlıkla bakakaldı. Kısık gözleri camlaştı.

Toni tiz bir ısıklık çalarak: «Gözdağı veriyor, baba,» dedi. «Galiba mat etti seni. Bizim Mikay sandığımızdan da yürekliymiş, hele bak şuna.»

Yaşlı adam hain bakışlarını oğlunun üzerine çevirdi, «Senin yerinde olsam bu kadar çok içmezdim,» dedi. «Sarhoş oldun.» Nefret dolu bir sesle söylemişti bunları. Sonra döndü, doğrudan doğruya üsteğmene: «Sana gelince, delikanlı,» dedi. «Görevine bağlılığına hayran kaldım, bu soruşturma için de başarılar dilerim.»

Seçmenleriyle konuşan politikacı ağzıydı bu. Gerçekten içtenlikle Mikay'ın omuzuna vurduysa da, üsteğmen artık uzun süre bu eve yemeğe davet edilmeyeceğini hissetti.

Bu gerçek, nedense Mikay'ı rahatlattı, ama Phyllis'i göremeyeceği için de bir tuhaflık duydu içinde. Bu kadına karşı özel romantik duygular beslemezdi, ama hiç konuşmalar da var olduğunu gösterebiliyordu ona bu davetlerde. Artık uzak kalınca, güzel kadın onu unutacaktı. Nedense Phyllis'e baktıkça, Debussy'nin müziğini hatırlardı. Sevdiği, anlayamadığı bir müzikti bu. Phyllis uzak bir ülkenin, anlaşılması zor bir yaratıydı.

Mikay bir süre daha oyalandıktan sonra, izin istedi. Oysa bugün, Pongratzların çevreyi rahatsız eden köpekleri hakkında konuşmaya gelmişti. Değınmedi hiç bu konuya. Merdivenlerden inerken, Kozma olayını deşmek dışında yapacak hiç bir şeyi kalmadığını, artık buna zorunlu olduğunu anladı. Kapana sıkışmış gibiydi. Birden bütün suçu Doktor Moni Rosenzweig'a atmak istedi. Ama sonra onun çok haklı olduğunu düşündü.

Dönüşte, Moni'nin ailesinin evine uğradı. Aktar dükkanının yanısıra işlettikleri meyhanede buldu Moni'nin babasını.

Rosenzweiglar bu köyün tek Yahudi ailesiydi. Bir ömür boyu buranın halkına hizmet etmişler, yine de hepsinden uzak kalmışlardı. Akıllı gözleriyle köyde bütün olup bitenleri izlerler, dinlemesini bilirler, hiç konuşmazlardı. Daha

doğrusu kendi isteklerini, kendi kanılarını hiç açıklamazlardı. İyi insanlardı. Dindar, vatansever, sakın ve daima yalnız.

Belki Bayan Kozma hakkında bir şey bilmiyordu Moni'nin babası. Ya da ağzından çıkanlar duyulabilir diye konuşmadı. Üsteğmen ondan hiç bir şey öğrenemeyince, meyhaneden çıktı.

Hava birazcık serinlemişti. Hafif bir rüzgar, yol boyundaki kocaman atkestanelerinin yapraklarını hışırdatıyordu. Dallar, yüzlerce kadın eteği gibi kabarıp, katlanıyordu. Hafta arası ıssız olan yollarda insanlar görölüyordu. Kadınlar mutfak sandalyelerini sokak kapılarının önüne koymuş, sırtlarını dayamış, dedikodu yapıyorlardı. Kızlarsa kırmızı, pembe, beyaz kolalı eteklikleriyle küme küme olmuşlar, kıkır kıkır gülüşmekteydiler. Uzaktan, kocaman birer gül demeti gibiydiler sanki.

Mikay, meyhanenin önünde atını çözerken, bu güllerden biri demetinden ayrıldı ve yaklaştı. Onu nereden hatırladığını birden kestiremedi. Güzel gözlü, dik memeli kızın yüzünde melekleri andıran bir anlam vardı. Mikay'a iyice yaklaştı, atın boynunu okşadı ve alçak sesle: «Terez kedisini zehirledi,» dedi. Sesi ağlamaklıydı.

Mikay birden kızın kim olduğunu hatırladı: Pongratzların hizmetçisi. Sofrada onlara, siyah giysisi, beyaz kolalı önlüğü ve parlak saçları üzerine taktığı dantelli bonesiyle servis yapmıştı. Bu pespembe pazar giysileri içinde Viyana operetlerinin sanatçılarını andırıyordu.

«Terez mi?» diye şaşkın şaşkın sordu Mikay.

«Evet, Terez Kozma, başkası değil,» dedi kız. Üsteğmenin neden hemen anlamadığına şaşırılmış gibi bakıyordu. «Çok güzel bir erkek kedi idi. Simsiyah ve beyaz papili; onu zehirledi.»

«Sen nereden biliyorsun?»

«Ölmüş, demek ki zehirlenmiş.»

«Ama hastalıktan da ölmüş olabilir. Kediler de hastalanır. Tıpkı insanlar gibi, bunu bilmiyor muydun?»

O sıra kızın adı aklına geldi: Viki Torma. Pongratzların domuz çobanı olan babası, cep hede ölmüştü. Bu kız on dört yaşındaydı, ama kafaca gelişmemişti. Her halinden de geri kalmışlığı belliydi zaten.

«O kedi hasta değildi. Terez bunu yapmamalıydı. Kedi çok acı çekmiş. Öyle bağırmış ki. Fazla zehir vermiş olacak tıpkı...» Birden sustu. Bakışlarında korku seziliyordu.

«Tıpkı kim gibi?» Ama kız cevap vermeden kaçarak uzaklaştı. Mikay peşinden koşup kolundan yakaladıysa da, kız kendini kurtardı.

«Bırakın beni,» dedi. «Kimseyle başım belaya girsin istemiyorum.»

Kızın annesi Bem sokağında, Terez Kozma'nın evinden iki ev ötede oturuyordu. Viki bu siyah kediye çocukluğundan beri bilirdi. Hain bir hayvandı, ama komşu çocuklardan hiç birini ne ısırılmış ne de tırmalamıştı. Bu garip kızın hayatının bir parçası olmuştu kedi. Kedinin ölümü

hakkında bu kadarını bile söylemekte güçlük çektiği, bir şeylerden korktuğu görülüyordu. Ama aklınca koşarak uzaklaşırsa, üsteğmenle konuştuğunu kolayca yalanlayabileceğini sanmış olacaktı.

Aynı akşam üsteğmen Ladany'ye geri geldi. Bu kez resmî araçla gelmiş, yanında bir teğmen, iki jandarma ve Szolnok savcılığından bir de arama emri getirmişti.

Tam Terez inekleri sağma işini bitirmişken, evi bastılar. Terez hepsine karşı direndi, Mikay'ın sorularına inatla cevap vermedi. Jandarmalar meyva ağaçlarının altında taze bir tepecik bulunca, açtılar ve içinden kedinin ölüsünü çıkardılar. Bu ara teğmenle Mikay evi aradılar. Misafir odasındaki konsolun çekmecesinde bir sürü ilaç buldular. Hepsinin üzerinde eczanenin etiketi vardı. Kimi boşalmış, kiminin dibindeyse azıcık bir şeyler kalmıştı. Mikay bir jandarmayı, şişeler ve kedinin ölüsüyle Budapeşte Devlet Araştırma Enstitüsüne aynı akşam trenle gönderdi.

Rapor üç gün sonra geldi. Kediye verilen arsenik miktarı, bir mandayı bile öldürecek dozdaydı. Şişelerin birinin dibinde de kurumuş arsenik izlerine rastlanmıştı.

Üsteğmen, perşembe sabahı Terez Kozma'yı sorguya getirmeleri için Ladany'ye iki jandarma gönderdi. Bir araba da verebilirdi, ama nedense bu dulun dokuz kilometrelik tozlu yolu, güneşin altında yürüyerek tepmesini uygun bulmuştu. Bugüne dek, karşısına çıkan bütün ka-

dınlara anlayışlı ve nazik davranmaya çalıştığından, hem şeflerinin öfkelerini üzerine çekmiş, hem de kadınların alay konusu olmuştu. Ama anlayamadığı bir nedenle Terez Kozma'dan intikam almak istiyordu. Böyle bir duyguya yabancı olduğundan da huzursuzdu.

Terez, büroya girdiğinde, yüzü öfkeden kıpkırmızıydı; saçları açılmış, omuzlarına dökülmüştü. Siyah dar tafta buluzunu, kalın siyah yün eteğini, rugan pabuçlarını giymişti. Ama bu temmuz sıcağında yürüdüğünden, ter içindeydi. Üsteğmenin bu davranışına karşı koyamamanın verdiği sınırsız hırs içindeydi.

«Hangi akla hizmetle beni getirttiniz?» diye soluyarak üsteğmene bağırdı. «Pazar akşamı Allahın belası adamlarınızla sebzelerimi, çiçeklerimi berbat ettiğiniz yetmedi mi? Güpegündüz sirk hayvanı gibi sokaklardan geçirtmeniz şart mıydı? Siz kendinizi ne sanıyorsunuz? Beni ne sanıyorsunuz?»

Soluk almak için duraklayınca, üsteğmen, «Bir dakika,» diye atıldı. «Burası benim çalışma yerim ve burada soruları ben sorarım.»

«Ne duruyorsunuz, sorsanıza öyleyse. Bütün bir günümü sizlerle boşuna harcamaya niyetli değilim.»

Kadının kızınca çirkinleştiğini görmek, üsteğmeni nedense rahatlatmıştı. Yüzü toz toprak içindeydi, terden saçları yapışmış, koltuklarının altı beline kadar iyice kararmıştı. Üç metre ötede durduğu halde, teke gibi, keskin ter kokusu üsteğmenin burnuna kadar geliyordu. «Pekâ-

lâ, Bayan Kozma,» diye başladı. «Neden kedinizi zehirlediğinizi bana anlatır mısınız?»

Terez bir an dehşetle ona baktı. Sonra gülmeye başladı, genizden gelen garip bir sesle gülüyordu. «Bunun için mi buraya getirttiniz? İşe yaramayan bir kedi için hesap vereyim diye mi? Evet, onu öldürdüm. N'olacak? Ne zamandan beri bir işe yaramayan kedilerle uğraşıyorsunuz? Jandarma ne zamandan beri böyle şeylere vakit harcıyor? Hayvan hırsızlarıyla uğraşmak az mı geldi?

Mikay sabırla bekledi. Kadın sustuktan sonra, eliyle sandalyeyi göstererek, «Oturun, Bayan Kozma,» dedi. «Size birkaç sorum olacak. Yerinizde olsam cevap veririm, yoksa hakkınızda hayırlı olmaz.»

Kadın kendini sandalyeye bıraktı, kollarını göğsüne kavuşturdu ve duvarda asılı duran Horthy'nin resmine gözlerini dikti.

«Peki...» dedi Mikay. «Sorumu tekrarlıyorum: Neden kedinizi zehirlediniz?»

«Bakamıyordum. Hastalanıyordu, yaşlanmıştı. Hainleşmişti de. Üç hafta önce Nagylerin küçüğünü ısırdı. Evet, ısırdı. Köpek gibi. Bay Nagy, bu hayvanı öldürmezseniz hakkından ben geleceğim, demişti.»

«Tamam, bu üç hafta önceydi. Ama siz onu kendi haline bıraktınız, yani kediye. Ta ki, kocanızın Rusya'dan geri geldiği güne kadar. Sonra onu zehirlediniz, yani kediye demek istiyorum.»

«Aynı gün zehirlediğimi de kim söylüyor?» diye sordu Terez.

«Enstitü raporunda yazılı,» dedi Mikay. «Bilim bu gibi şeyleri saptayacak kadar ilerledi.»

«Bilimin içine sıçayım,» dedi Terez bağırarak. «Doğru, ne olacak? Aynı gün kocamın eve döneceğini bilemezdim ki.»

«Bayan Kozma, kocanız eve döndükten sonra kediye dolaşırken görenler var. Akşam üstü geç vakit, canlıymış, yani kedi demek istiyorum. Dolaşıp duruyormuş.»

Söyledikleri doğru değildi. Kedi hakkında konuştuğu tek kişi Viki'ydi. O da kedinin ne zaman öldürüldüğünü söylememiştii ki. Boş atar dolu tutarım diye düşünmüştü Mikay. Gerçekten de Terez'in sarardığını gördü. Cevap verirken dudakları titriyordu. «Kim görmüş?» diye sordu. Ama sesinde o edepsizlik yoktu artık.

«Bunun şu an bir önemi yok. Siz olup bitenleri sırasıyla anlatın. Kediye zehiri ne zaman verdiniz? Kocanızın öldüğünü anladıktan sonra mı, yoksa anlamadan önce mi?» Belirli bir şekilde heyecanlandı kadın. Sürekli, alnına düşen saçları arkaya itiyordu. «Bence... bence daha önce,» diye cevap verdi.

«Geçen pazar, o öğleden sonraki olayları teker teker anlatmıştınız. Kocanıza şarap almaya gittiğinizi... kaçan domuz yavrusunu aradığınızı... sonra avluda bulduğunuzu. Ama kediye zehirlediğinizi söylememiştiniz.»

«Olabilir,» dedi sakın bir sesle kadın. «O pazar birden sizden korkmuştum. Sanki benden kuşkulanıyormuşsunuz gibi sorular sorunca, şaşırdım. O ara kediye zehirlediğimi anlata-

mazdım ki. Çünkü sonra mutlaka bana...» Sustu. Çirkin bir görüntüden kaçınmak istercesine, gözlerini yumup başını çevirdi.

«...Kocanızı zehirleyip zehirlememiş olduğunuzu soracaktım, değil mi?» diyerek Mikay yarım kalan cümleyi tamamladı. «Bunu mu söyleyecektiniz?»

«Ağzımdan laf almaya kalkışmayın. Jandarmaların suçsuz insanları birtakım dümenlerle sıkıştırıp, yapmadıkları suçları itiraf ettirdikleri herkesçe bilinir. Ama ben yutmam. Çünkü çocuk değilim. Szolnok'ta dört yıl ortaokula gittim. Jandarma karşısında korkudan donuna doluranlardan da değilim.»

«Sakin olun,» dedi üsteğmen. «Sizi kimse yapmadığınız bir şey için itirafa zorlamıyor. Yalnız soracağım soruya cevap isterim: Arseniği nerden buldunuz?»

«Ne arseniği?»

«Kullandığınız zehir.»

Kadın belli belirsiz gülümsedi: «Demek arsenikmiş!» dedi.

«Evet, arsenikmiş,» diye başını salladı Mikay. «Sanki bilmiyor muydunuz? Kim verdi bunu size ya da kim sattı?»

«Hiç kimse,» dedi kadın gülümseyerek. «Şişe ne zamandır evimizdeydi. Bildim bileli dolapta durur. Kayınvaldem, zamanında birinden almış olacak. Meraklıydı böyle şeylere. Elinin altında zehir dolu bir şişe olmazsa, rahat edemezdi. Her ihtimale karşı.»

Odaya girdiğinden beri ilk kez gözlerinin içinde sevinç parıltıları dolaşıyordu.

«Anladığım kadarıyla galiba kayınvaldeniz hayatta değil.»

«Hayır. Yıllarca önce öldü.» Sanki bahçe-
sindeki güllerden söz ediyormuş gibi sesi rahat ve neşeliydi. Mikay yerinden kalktı: «Sizi burada alıkoymak zorundayım, Bayan Kozma,» dedi. «Bence zehiri önce kedide denemek istediniz, yani kocanızı zehirlemeden önce.» Kadının öfkeyle bağırmak istedi, ama üsteğmen ondan önce davranarak, «Kocanızın mezarını açacağız,» diye devam etti. «Doktor Havel otopsi yapacak. Ondan sonrasını artık siz düşünün.»

Peter Kozma'nın mezarının açılıp, cesedinin otopsiye gönderilmesi haberi bir anda Ladan'y'de yayıldı. Ağızdan ağıza, yalnız onun değil, Pali Retek'in de ölüsü çıkarılacakmış, denildi.

Ertesi sabah Szolnok'da çıkan bir gazetenin ilk sayfasında yer aldı bu haber, ama karakolda tutuklu bulunan Terez görmedi. Üsteğmen, bürosundaki minder üzerinde gecelemesini emretmişti kadının. Kapıya da bir jandarma dikilecekti. Terez önceleri hepsine küfürler savurduysa da sonra yorgunluktan bitkin düşüp, sabaha kadar bir çocuk gibi deliksiz uyudu.

Ertesi sabah Doktor Havel verilen görevi yerine getirdi. Ama verdiği rapor herkesi şaşırttı. Peter Kozma'nın cesedinde arseniğin eseri bile yoktu. İlerlemiş verem olan adamın ölüm nedeni, ciğerlere kanın hücum etmesiydi.

Peter Kozma'nın otopsiden arta kalan parçaları tabuta konup, sessizce mezarlıktaki yerine gömüldü. Başına da, üzerinde adı yazılı tahta haç dikildi. Terez'e eve gidebileceği söylendi. Terez bu haberi alınca, gururla başını dikleştirdi, kapıyı vurmada n üstegmenin odasına girdi.

Mikay, yazı masasına oturmuş, şaşkınlıkla hâlâ önündeki otopsi raporunu okuyordu.

«Görüyorum, siz beni... üstegmenim, yani, siz bana...» sözünü tamamlamamı, arkasını dönerek, hızla uzaklaştı. Hınzır kahkahaları karakol binasının taş duvarlarında çın çın ötüyordu.

DÖRT

ŞİMDİYE KADAR yapılan düğünlerin en güzeliydi. Bayan Balogh'un biricik oğlu Ferenc, Kardosların kızıyla evleniyordu. Daha doğrusu Baloghların kırk dönümlük verimli topraklarıyla Kardosların otuz iki dönümlük verimli toprakları kutsal törenle birleşiyordu. Ailenin tek kızı olan Lidi'ye kalacaktı babasının ölümünden sonra bu topraklar. Bayan Balogh'un çiftliğinin avlusuna kurulmuş sekiz uzun masaya tam yüz on davetli yerleşmişti. Düzinelerle tavuk kesilmiş, ördekler, kazlar kızartılmıştı. Uşaklar, yoksul akrabalar meyva ağaçlarının altına gönderilmiş, kazan dolusu gulaş konmuştu önlerine. Bayan Balogh bu önemli tören için avlunun köşesinde yığılı duran gübreleri kaldırtmış, orkestraya yer hazırlamıştı. Ama uzun bir süredir orada duran gübrelerin kokusunun toprağa sindiğini düşünememiş olmalı ki, bütün gece boyunca, mutfaktan gelen iştah açıcı kokuyu bu ağır gübre kokusu bastırmıştı. Sekiz masanın ikisine ayrı bir özen

gösterilmiş, keten örtüler yayılmış, porselen tabaklar ve gümüş çatal bıçaklar dizilmişti. Bu masalara Pongratzlar, Ladany'nin öğretmeni Janos Simko'yle karısı, ebe Amalia Kovach gibi kalburüstü kişiler oturtulmuştu. Kimler davetli değildi ki düğüne!.. Üsteğmen, annesi ve babası, Papaz Markos'la Ilonka, Papaz Toth ve çevre köylerin ileri gelenleri.

Papaz Toth, aynı masaya ebe Amalia Kovach da oturtulduğu için içerlemişti. Korond'daki işi kabul ettiğinden beri, bu kadına savaş ilan etmişti genç papaz. Pazar günkü vaazlarında bu kadınla ilgili konulara değinmekten hiç çekinmez, izinsiz çocuk düşürüttüğünü ileri sürerek, gereken yerlere şikayetlerini yılmadan iletirdi. Kadın, onun bu davranışlarını aldırılmaz görür, sırası geldikçe ya alay eder ya da iğneli cevaplar verirdi.

Delil yetersizliğinden her serbest bırakılışında, daha da edepsizleşir, daha da küstahlaşırdı. Szolnoktan salıverilince arabacıyı papaz Toth'un evinin önünden geçirtir, onu tutuklatacak bir neden bulunamamış olduğunu gururla kanıtlamak isterdi. Ellisine yakındı. Orta boylu, esmerdi; diken gibi delici kara gözleri vardı. Onu ilk gören, ne kadar da çirkin diye düşünürdü. İnsanın gözü çirkinliğine takıldıkça, daha da dikkatli bakar, sonunda cildinin kadife gibi düzgün olduğunu, heyecanlandığında güzelleştiğini farkedirdi. Saçlarını ensesinde topuz yapar, zevksiz giyinir ve hiç boyanmazdı.

Papaz Toth'a oranla, Üsteğmen Mikay'ın

arası Amalia'yla iyiydi. Oysa o da, Papaz Toth gibi onu suçüstü yakalamak için sabırsızlanıyordu, ama daha sabırlıydı. Aradığını er geç ele geçireceğini biliyordu. Mikay'ın akli Amalia'nın işine ermezdi. Ne işi vardı Ladany gibi ücra bir köyde? Zorlu bir avdı bu kadın, ama günün birinde yakayı ele verecekti.

Bu düğüne Emma, kocası Pongratz'la birlikte gelmişti. Çok az görünürdü kocasının yanında. Uzun kollu, siyah bir elbise giymişti. Ne köylülere, ne de şehirlilere özgü bir giysiydi bu. Dimdik oturmuş, ikram edilen yemeklere elini bile sürmüyordu.

Toni ve Phyllis geç geldiler, herkes sofraya oturduktan çok sonra. Üsteğmen oturduğu yerden Phyllis'i görebiliyordu. Beyaz ipekliden sade bir giysi vardı Phyllis'in sırtında. Öbür renkli ve canlı kadınların arasında ne kadar değişik, ne kadar soğuk bir görünüşü vardı. Bir ara göz göze gelince, içtenlikle gülümseyerek Mikay'a baktı. Mutlu görünüyordu bu akşam. Ama üsteğmen onu dikkatle izledikçe, çevreye uymaya çalışmak için çaba gösterdiğini farkettiler. Bu köyde başka ne yapabiliirdi ki genç kadın. Ne yazık, hiç bir zaman bu yaşama ayak uyduramayacaktı.

Düğün sahibesi, damadın annesi Bayan Balogh, koca gövdesiyle tımar edilmiş bir fil gibi masadan masaya dolaşmaktaydı. Şişman bir kadındı. Etleri löpür löpür sallanıyordu. Kalkık burunlu yuvarlak suratıyla gülümsedikçe ayın on dördüne benziyordu mübarek. En çirkin

yeri sulu, mavi gözleriydi. Cam gibiydiler. Büyük bir   lendi verdiği, ama art düşünceyle d  zenlenmi ti. Uzun bir s  re dillerde dola acağından emindi. Masadan masaya dolaşıyor, yemeklerin ve içkilerin övülmesini dinliyordu. En soylu bildiklerinin masalarına ili iyor, onlarla kadeh kaldırıyordu.   len tam dilediği gibi s  r p gitmekteydi. Hava da açıktı. Sıcak ve tatlı. Parlatılmı  bir bakır tepsiyi andıran ay da ağaçların arasından g  r nmekteydi. Bir de aldığı gelin daha g  zel olabilseydi!

Sofraya saat yedide oturulmu tu. Saat sekiz olduğu halde, tepsiler dolusu yiyecek mutfak kapısından h    ardı ardına çıkmaktaydı. Sihirli eller bo alan içki  i elerinin yerine dolularını getirmekteydi. Ladany'nin kilise g  revlisi, ayağa kalkarak, ince ihtiyar sesiyle bir kaç söz s  yledi. Bu adamın her evlilikte bir yeri vardı, o konu mazsa, sanki bir eksiklik varmış gibi gelirdi. Elli yıldır her d  ğ nde aynı şiiri okumaktan ne o bıkmı , ne de k  yl ler dinlemekten sıkılmışlardı. Bu konuşmadan sonra dans ba ladı. Geleneklere g  re ilk dans açık artırmaya konulur, kazanan gelini dansa kaldırırdı.     ayaklı bir mutfak sehpası üzerine kırmızı, beyaz, yeşil kurdelelerle s  sl  sepet yerleştirildi. İlk dansı gelinin babası Lajos Kardos satın aldı. Kurt yenikli bir armuda benzerdi bu adam. Ladany'de, Bayan Balogh'un bu adamla ilişkisi olduğu s  ylenirdi. Acaba neden Bayan Balogh oğluyla Kardos'un kızının evlenmesini istemişti? Bilinmiyordu. Oysa delikanlının g  n-

l  başkasındaydı. Kardos'un kızı da rahibe olmak için kiliseye baş vurmıştu bile.

Üsteğmen huzursuzdu, geldiğine pişmandı. Kozma olayı fiyaskosundan sonra herkesin kendisine alayla baktığını farketmiyor değildi. O günden beri Pongratzlarla karşılaşmamak için çaba göstermiş, onlar da bu çabasına karşı saygılı davranmışlardı. Ama o gece düğünde karşılaşınca, yaşlı Pongratz hiç bir şey olmamış gibi dostça elini sıkmış, hattâ çoktandır görünmediği için de sitem etmişti. Sonra da karşılık beklemeden başka birini selamlamak için çekip gitmişti.

Mikay yerinden kalktı, elinde içki bardağı orkestradan yana yürüdü. Sepetin içi ağzına kadar paralarla dolmuştu. Gelin elden ele veriliyor, herkes onunla dansetmek için sırada bekliyordu. Yirmi iki yaşındaki kaba saba damat-sa, dans edenlerden uzak bir masaya oturmuş, durmadan içmekteydi. Onun yerine yaşlı kayın-peder hoplayıp zıplıyordu ortalıkta.

«Sizin yerinizde olsam bu kadar içmem,» diye kayınpedere seslendi Doktor Horvart. Doktorun paralı hastalara ayrı bir  zen gösterdiği herkesçe bilinirdi.

Kayınpederin midesindeki  lseri Doktor Horvart tedavi ediyordu. Adamın  lseri geçme-miş, onun yerine doktorun kesesi zenginleş-mişti.

«Ayrıca o kadar da dans etmeyin,» dedi tekrar.

«Bırakın, Doktor Horvart,» dedi Bayan Balogh.

«Kızının düğününde eğlenmesine engel olmayın. Bu kadarcık da hakkı sayılır.»

Sonra kadın gitti, dolma kollarını kayınpe-
derin omuzuna koydu ve birlikte dansetmeye
başladılar. Ne kadar uygunsuz bir çifttiler. Ze-
hirli bir örümcek ağına düşmüş küçük bir sine-
ğe benziyordu gelinin babası. Sağ eliyle kadı-
nın arkasına doğru elini kaydırды ve kadının et-
li kışını çimdikledi. Kadın çocuğumsu bir çığ-
lık attı ve Kardos'u bıraktı. Üsteğmenin arka-
sında duran birkaç kişi, «Şunlara bak, sanki
yeni evlenenler onlar,» diyerek gülüştüler.

Aşağı yukarı yirmi çift dans pistinde çılgın-
lar gibi tepiniyor, tozu dumana katıyordu. Çoğu
gençti bunların, yirmi yaşlarındaydı hepsi. Evli
çiftler dansa katılmazdı. Köylülerin inançlarına
göre, evli çiftlerin umumi yerlerde dans etme-
leri hoş görülmezdi.

Mikay'ın canı sıkılıyordu. İlk fırsatta kaç-
maya karar verdi. O sıra yeni bir çift lambalarla
ışıklandırılmış dans pistine yaklaştı. Yas elbi-
seleri içinde, bu düğün için aldığı yüksek ökçeli
pabuçlarıyla Terez Kozma, güzel bir köylü de-
likanlısı kolunda dansa başladı. Kocasının ölü-
münden bu yana daha üç hafta bile geçmemiş-
ti. Neşeli bir düğüne katılmakla kalmamış, ev-
lenmeye aday kızlar gibi dansa da kalkmıştı.
Onu birden karşısında gören Mikay heyecanla
karışık bir huzursuzluk duydu. Duygularına en-
gel olamadığı için kendine kızmıştı.

Genç kadın onun duygularını farketmiş ola-
cak ki, başını arkaya attı, göğе doğru kahkaha-

larla güldü. Mikay çevresine bakarak, kadını ayıplayan gözler aradı. Ama kimse aldırımı-yordu bile. Tersine, yaşlı kadınlar el çırpmaya başlamışlardı. Sanki Terez Kozman'ın bu küstahlığı, üsteğmenin uğradığı fiyaskoyu perçinlemişti.

Çigan orkestrası polkaya başladı. Arka masalarda oturan Pali Retek'in solgun yüzlü, zayıf dudu ayağa kalktı, Korondlu bir bekara kolunu uzattı. Dansa başladılar. İki ay önce ölmüş-tü onun da kocası. İki dul dansediyordu ortada. Bayan Balogh'u da sayarsak üç dul!

Bayan Balogh notere vekillik yapan oğlu yaşında bir delikanlıyla birlikteydi şimdi. Üzerinden büyük yük atmış bir balon gibi hopluyor, zıplıyordu. Topluluğa kısa bir süre sonra dördüncü bir dul daha katıldı: Juli Merczel. Onun kocası da 1916 yılı sonlarında, gözleri kör olarak cepheden dönmüş, bir yıl sonra da ölmüş-tü. Kadın bir daha evlenmemişti, âşığı da yoktu. Ya da gizlemesini iyi biliyordu. Ama o ara dans pistinde çılgınlar gibi dönüp durmaktaydı.

Birdenbire ince siyah bir gölge kalabalığın arasından sıyrıldı, orkestranın önünde durarak, «Yeter!» diye bağırdı. «Kesin şu gürültüyü.»

Orkestra şefi elindeki kemanın yayını indirdi, şaşkınlıkla papaza baktı. Başka bir kemancı bunu duymamış olmalı ki, bütün oynaklığıyla çalmaya devam etti.

Papaz Toth uzandı, adamın elinden yayını aldı. Orkestradakiler şaşkınlık içinde kalakal-

mışlardı. Dansedenler de durmuştu. Gençlerin fısıltıyla konuştukları duyuldu.

«Tanrı korkusu bilmediğiniz için; kiliseden atılmalısınız,» diyen Papaz Toth, en yakınındaki Juli Merczel'e çıkıştı. Sonra gözlerini dolaştırarak, öbür dulları buldu. Önce Terez'e, sonra Pali Retek'e, ardından da Bayan Balogh'a baktı. «Siz de vicdan yok mu? Utanmak nedir bilmez misiniz?» diye bağırdı. «Kocalarınızı gömdüğünüz yetmiyor mu? Günahlarınızla övmekten zevk mi alıyorsunuz? Ölülere hiç mi saygınız yok?»

Davetliler olan biteni farketmişler, dikkat kesilip, susmuşlardı. Birkaç kişi ayağa kalkmış, iyi görebilmek için boynunu uzatmıştı. Kimse lafa karışmıyordu.

Papaz Toth, «Kes sesini şeytan!» diyerek enstrümanının telleriyle oynayan bir müzikçiye bağırdı bu kez. Çingene sırtarak elini indirdi.

Mikay etrafına bakındı. Herkes donmuş kalmıştı. Kimseden çıt çıkmıyordu. Bayan Balogh, ağzı bir karış açık, şaşkınlıkla papaza bakıyordu. Tıpkı karaya vurmuş patlak gözlü bir balık gibiydi. Bir taraftan bir ses yükseldi, bir sandalye devrildi gürültüyle. Mikay sesin geldiği yöne bakınca, Amalia Kovach'ın papazın üzerine saldırmak üzere ilerlediğini gördü.

«Kadınları rahat bırakın papaz efendi,» dedi yüksek sesle bağırان ebe. «Yeterince acı çektiler. Oyunbozanlık etmeyin.» Biriyle konuşurken, parmağını onun kaburgalarına değdirmeyi âdet

edinmişti. Papaz Toth'a parmağını değdirince papaz, ateş almış gibi gerisin geri sıçradı.

«Buna nasıl cesaret edebilirsiniz?» diye dişlerinin arasından tısladı. «Hem de siz? Siz! Yasalardan kaçabilirsiniz, ama benden değil. Ben sizin kim olduğunuzu biliyorum. Ve sizi alt edene, demir parmaklıklar arkasına tıkana kadar yılmadan uğraşacağım. Orada, hapisanede ömrünüzü tüketecek, daha fazla zararlı olamayacaksınız.»

Pali Retek elleriyle yüzünü kapatarak hıçkırmaya başladı. İçin için ağlıyordu genç kadın.

«Gördünüz mü yaptığınızı?» dedi Amalia. «Herkesin asabını bozdunuz.» Yaramaz bir çocuğu azarlar gibi bağırıyordu. Bu zavallı kadın iki ay yaralı bir hayvan gibi yaşadı. Evinin dört duvarı arasından çıkmak, insanları görmek istemedi. Siz o sıralar neredeydiniz, papaz efendi? Hiç onu ziyaret etmek, avutmak aklınıza gelmedi mi? Yapmadınız ki. O basit bir köylü kadın, ona zaman harcamak gereksiz, değil mi? Şimdiyse, kendinde yaşama gücü bulduğu an, onu lanetlemeye kalkışıyorsunuz.»

Papaz, dehşetle kadına bakıyor, bir yandan da verilecek uygun cevabı arıyordu. Hazırcevap biri değildi. Sevdiği iki konu vardı: Günah ve ceza. Vaazlarında cehennemin her köşesini ayrıntılarıyla anlatır, sanki işkence odalarına girmiş, ortada yanan ateşe sokulmuş gibi açıklardı. Bir cevap vermek zorundaydı şu an.

«Rica ederim, sayın papaz efendi, artık zaman değişti,» dedi Bayan Balogh söze karışa-

rak. «Kimse o eski geleneklere bağlı değil artık. Kimseye bir yıl boyunca yas tutturamazsınız. Hepsi çok acı çekti, bunları unutmak istiyorlar. Evet, unutmak.»

Terez Kozma, yanındaki delikanlıdan ayrıldı, papaza yaklaştı: «Kocalarımızı birer hayvan gibi vagonlara doldurup, cepheye gönderdiklerinde nerdeydiniz? Istasyonda durmuş, onlara cesaret veriyor ve son nefeslerine kadar kral ve vatan için çarpışmalarını mı söylüyordunuz?»

«Bitkin bir halde eve döndüklerinde onlara siz mi baktınız?» diye Juli Merczel de haykırdı. «Siz mi yıkadınız? Siz mi beslediniz? Geceleri iniltilerine siz mi kulak verdiniz?»

«Hayır, onları sadece gömdü,» dedi ebe Amalia. «Ve şimdi de sizleri gömmek istiyor. Hem de canlı canlı.»

Birden hepsi bir ağızdan konuşmaya başlamışlardı. Öfkeden yüzleri kıpkırmızı kesilmiş kadınlar sarmıştı papazın çevresini.

Papaz, bir şeyler söylüyor, ama kalabalıkta sesi duyulmuyordu. Gelinse, bir kenara çekilmiş, herkese sırtını dönmüş, için için ağlıyor, dantelli mendiliyle gözlerini siliyordu.

Orkestradakilerden biri elini süslü sepete uzattı, bir beş yüzlük çekti yavaşça.

Bu tartışmaya son veren yaşlı Kalman Pongratz oldu. Dirsekleriyle kalabalığın arasından kendine yol açarak, papaza yaklaştı. Onun koluna girdi, masasına getirdi. Üsteğmenin önünden geçerken de, «Allahın cezası bir kedinin ölüsüyle uğraşırsan, daha neler olacak,» diye seslendi.

Mikay cevap vermedi. Arkasını döndü, do-
laşmak amacıyla avludan çıktı, Türk sokağına
saptı. Birden arkasından çabuk çabuk birinin
geldiğini duydu. Yanına yaklaşıncı, bunun Pan-
gratzların hizmetçisi Viki olduğunu gördü. Her-
halde düşün meraklıları arasında, karanlıkta du-
ruyordu kız. Üsteğmen, kedinin zehirlendiğini Vi-
ki'den duyduğu için, başarısızlıkla sonuçlanan
soruşturmaya bu kızın yol açtığını düşünerek
içerlemişti ve kızı karanlıkta görmezlikten gel-
mek istedi. Ama kız inatla bir süre ona ayak
uydurarak yanında yürüdü.

«Düğünde güneş, cenazede yağmur,» dedi
damdan düşercesine.

«Hangi cenaze?» dedi Mikay. Ve sorduğuna
da hemen pişman oldu. Yine bir şeyler anlatma-
sı için çanak tutuyordu işte.

«Terez sizinle ne güzel alay etti, değil mi?»
dedi kız üsteğmenin sorusuna aldırmadan. «Dok-
torlarla da. Bana sorsaydınız Peter Kozma'nın
cesedinde bir şey bulamayacağınızı size söyler-
dim. İçini dışına da çıkarsanız, Terez Kozma'yı
hiç bir zaman yakalayamazsınız!»

Üsteğmen durdu. «Ama yine de kocasını ze-
hirlemişti mi demek istiyorsun?» diye sordu.

Viki hınzırca onun yüzüne baktı: «Onu ya-
kalayamazsınız, dedim.» Güldü ve koşarak ka-
ranlığın içinde kayboldu.

Birden üsteğmen, neden Ladany'ye her ge-
lişinde havada bir gerilim hissettiğini anladı.
Peter Kozma eceliyle ölmüş, ama bütün köy
Terez'in kocasını zehirlediğine inanmıştı.

Badanalı küçük evlerin arasından yürüdü Pencerelerdeki sardunya saksılarıyla ne kadar sakın, ne kadar da günahsızdı bu evler. Saf köylüler, bu kadını bir kahraman olarak görmek istiyorlardı. Bu köyün özü çürüktü. Kanser hastası bir adam gibi, için için çürüdüğü yüzünden belli olmuyordu.

Düğün tam üç gün sürdü. Söylentilere göre damat, kocalık görevini yerine getirmemişti henüz. İlk gün, gece yarısından sonra, gelin içeriye alınmış, duvağı ve gelinliği çıkarılmış, daha önce arkadaşları tarafından yatağa taşınan ve horul horul uyuyan damadın yanına yatırılmış. Ertesi sabah davetliler, âdet olduğu gibi düğün evine yeniden geldiklerinde, Ferenc Balogh'la konuşamamışlar. Öğleye doğru damat gözlerini açmış, bir bardak içki içmiş ve gene sızmış. Böylece içe sıza üç günü doldurmuş. Üç günlük düğün sona erince de, annesi ona, karısı Lidi'nin baba evine gittiğini, sabah yatağında ölü bulunan babasının başında beklediğini söyledi.

Lajos Kardos'un ölüm haberini alan Üsteğmen Mikay, hemen atına binerek Ladany'ye gitti. İçeri girdiğinde, Doktor Horvart muayenesini bitirmişti.

«Bu çılgına bu kadar içmemesini, bu kadar dans etmemesini söylemiştim,» dedi. «Sürekli kanayan bir ülser küçümsenmez. Ama buradaki insanlar sözden anlamıyorlar ki. Bereket ölmeden önce gönlünce eğlendi.»

YAĞMURLU GEÇEN bir eyllden sonra, ekimde, kış hiç gelmeyecekmiş gibi havalar açtı, nefis bir bahar başladı. At kestaneleri bile aldanıp, yeniden iek açtı, güneşli dallar yeşil filizler verdi. Korond'daki tenis yerleri acele düzeltildi, bazı meraklılar da yağmurdan kabarmış Hamar nehrinde suya girdiler. Tarla yollarında yürürken, ekin yığınları altında, mısır tarlaları içinde sevişen çiftlere rastlanıyordu. Herhalde kimse havaların devamlı iyi gidebileceğine güvenmediğinden, fırsattan yararlanmaya çalışıyordu. Ilık sonbahar akşamlarında yine birkaç köylü kızı gebe kalmıştı kuşkusuz.

Üsteğmen için huzursuz günlerdi bunlar. Ayın ortalarında, az kalsın, Horvartlara misafir gelen bir Budapeşteliyle nişanlanacaktı. Ince, uzun boylu olan bu geç kız, güzel tenis oynuyor, mükemmel briç biliyor ve bir açıdan bakılınca da, Phyllis'i andırıyordu. Mikay derin derin düşündükten sonra, bir evlilik için bunların

yeterli olmadığını gördü. İsteğine gem vurmak için de Szolnok'taki Flora Schneider'in işlettiği geneleve yeniden gidip gelmeye başladı.

Flora, koca memeli bir sarışındı. İncecik sesini duyan, günahsız biri sanırdı onu. Akıllı bir kadındı, şakadan anlardı ve iyi yürekliydi. Sancak beyliğinin en ileri gelenlerinin müşteri oldukları bu evi yönetirdi. Burası, genelevden çok bir kulüp sayılabilirdi. Evinden kaçmak isteyenlere, başka bir evdi. Burada hem gönüllerini eğlendirebilirler, hem de derinlerini döküp anlayışla karşılanırlardı. Karılarında bulamadıkları şeylerdi bunlar. Karşılığı da ayaktakımının dadanamayacağı bir ücretti.

Rudolf Mikay'ın beğendiği sarışın Valerie, cilvesi ve zarif aşk oyunları ile genç erkeklerin, ağırbaşlı, gösterişli genç kızların evlilik ağına düşmelerini önlerdi.

Kocaman aynalarla bezenmiş, tıka basa koltuk ve kanepelerle döşeli salonda üsteğmen Mikay'la karşılıklı içki içerlerken, «Bil bakalım geçen akşam kimi oyaladım?» dedi Valerie.

Mikay bir şey söylemeden yüzüne baktı. «Tahmin edemezsin. Toni Pongratz geldi,» dedi.

«Ne dersin bu işe?»

«Serzerinin tekidir, üstelik bir işe de yaramaz, kafandan çıkarma bunu,» dedi öfkeyle Mikay. Valerie şaşırmişti.

Flora gülerek, «Babasının oğlu,» diye söze karıştı. Üsteğmenin yanındaki kadife koltukta oturmuş, Szolnok'tan gelen bir yargıçla sohbet

etmekteydi. «Ey Tanrım,» diye devam etti. «Bir zamanlar sıfır numaraydı babası. Size karısının öldüğü sabahı anlatmış mıydım? Yani ilk karısının? Aşçının değil, kontesin?»

«Aşçı daha sağ,» dedi Lukacs adındaki bir eczacı. Yetmiş yaşındaydı, frengiden de yarı yarıya kötürüm bir haldeydi. Ama yine de her akşam Flora'ya uğrar, cansız bacaklarıyla basamakları güçlkle çıkar, kızların sunduğu konyağı yudumlardı. Ziyarete gelenlerle şakalaşır, politik tartışmalara girer, sonra da gümüş saplı bastonuna dayanarak kapının önünde bekleyen arabasına binerdi. Herkesin, kendisinin hâlâ bu eve devam ettiğini görmesini isterdi.

«Aşçının sağ olduğunu ben de biliyorum,» dedi Flora. «Yaşlı Pongratz onu gömemeyecek. Kadın onu gömecek.» İnsan sarrafıydı Flora. Altı hafta sonra üsteğmen, onun sadece insan sarrafı değil, ayrıca falcı olduğuna da inandı. «Allah selamet versin, toprağı bol olsun, kontese yaraşır bir koca değildi. Ailesinin karşı koymasına rağmen onunla evlenmişti. Yüzyılın en ilginç aşk hikayesidir bu. Ama ne yazık ki, bir yıl geçmeden yine devamlı müşterimiz olmuştu Pongratz. Kontesin veremli olduğunu, yavaş yavaş öldüğünü bildiği halde, her gecisini bizimle, Korond'daki 'Kırmızı Geyik'te geçirirdi. Son gece de beraberdik. Birden deliliği tutmuş; herkesi, çigan orkestrasını, hizmetkârları, şampanya sandıklarıyla arabalara yükletmiş ve birlikte Ladany'ye gidilmişti. Orada arabadan atladı, karısının odasının penceresi

altında durdu ve ıgan orkestrasına aşk melodileri almalarını emretti. Hasta kadın pencereye gelip de, bizleri, ellerimizdeki şampanya kadehlerini ve ıgan orkestrasını görünce geri çekildi. Çok geçmeden elinde kocaman bir şeyle geri geldi. Elindeki ağır bir şey olmalıydı ki, sürüklüyordu. Bunu olduğu gibi Pongratz'ın başından aşağıya dökünce, ne olduğunu hepimiz anladık. Oturaktı bu. Gülmekten çatladık hepimiz, ama Pongratz'ın rengi attı, hepimizi kovdu. O ara evden koşarak biri geldi ve karısının ağzından burnundan kan boşandığını haber verdi. On dakika sonra ölmüştü kadın.» Flora konyağını yudumladı. «Düşünün bir kere, onun gibi soylu, onun gibi gerçek bir hanımefendi, ölüm döşeğinden kalsın ve böyle bir şey yapsın!»

«Demek, onun için sonradan aşçısıyla evlenmiş,» dedi Vera adındaki Budapeşteli bir kız.

«Bunun nedenini hâlâ kimse bilmiyor,» dedi yargıç. Bir üniversite profesörünün kızı olduğu söylenen, soluk yüzlü, kırmızı saçlı Nora söze karıştı: «Bence aşçı kadınla evlenmek zorunda kalmış. Sözde kadın rezalet çıkartmakla tehdit etmiş onu.»

Nora çok romantik yaratılışıydı. Yıllardır genelevlerde çalıştığı halde bu niteliğini hâlâ yitirmemişti.

«Kalman Pongratz hiç rezaletten korkar mı?» dedi yargıç gülerek. «Bir zamanlar elli kilometre içinde hiç bir köylü kız kalmamıştır

onun tarafından iğfal edilmeyen. Şaşarsınız, Ladany'de ne kadar çok yırtık gözlü, patates burunlu genç vardır. Bu ailenin en büyük özelliği budur: Dünyaya piç getirmek. Atalarından beri bu böyledir. Bunu saklamazlar da, tersine övünürler.»

«Sözümona Kontesin soylu akrabalarına nispet olsun diye aşçısıyla evlenmiş,» dedi Flora. «Ölen karısının sakat bir kız kardeşi varmış. Gençken attan düşmüş ve hiç evlenememiş. Felçli diyorlar. Kontesin ailesi Kalman'dan nefret ettiği halde, karısı ölünce, sakat kızlarını ona yamamak istemişler, o da tuzağın kokusunu alınca, onlara nispet, aşçısıyla evlenmiş.»

«Öyle olmamış,» diye atıldı Lukacs. «Sözde ölen karısının soylu ailesi aşçı kadını kendileri tutmak istemişler. Budapeşte'de bile ondan hünerli aşçı yokmuş.»

«Gerçekten de öyle,» dedi üsteğmen.

«Evet, aile Pongratz'ın elinden bu aşçı kadını kapmayı aklına koymuş. Yüzünü görmek istemediği kayınbiraderi, her ne pahasına olursa olsun bu kadını biz tutacağız diye Pongratz'la bahse girmiş. Gerçekten de kadının karşı koyamayacağı bir ücret teklif etmişler. İşte onun için Pongratz bu kadınla evlenmiş, hem bahsi kaybetmemek, hem de aşçısını onlara vermemek için.»

«Ama bir kere bile kadının koynuna girmemiş,» diye ekledi yargıç. «Benim arabacım Zoli, Ladanylidir. Ona bakılırsa herkes Kalman'ın bu kadına elini sürmediğini bilirmiş. Düğün gecesi

‘bile, bir meyhanecinin karısını kendisine arkadaşlık etsin diye şatoya davet etmiş.»

«Böyle bir babanın oğlundan başka ne beklenir,» dedi Budapeşteli sıska Nora.

Ekim ayında üsteğmen, Phyllis’i şehirde gördü. Amalia Kovach’la beraberdiler. Pongratzların arabasından eczanenin önünde inerken karşılaştılar. Mikay da eczaneye girecekti.

Bu genç ve orta yaşlı iki kadının dostluklarını görünce, birden şaşırdı Mikay. Konuşmalarından, Amalia’nın son zamanlarda sık sık Pongratzları ziyaret ettiğini anladı. Nedense bu yakınlık üsteğmenin hoşuna gitmedi.

«Ladany’de ne var ne yok?» diye sordu Amalia’ya.

«Kardos’un cenazesi, düğün kadar eğlenceli oldu mu?»

«Aşağı yukarı,» dedi Amalia. «Papaz Toth hararetle öteki dünyada bizleri bekleyen felaketleri sıraladı. İyi ki Kardos ölüydü, yoksa öteki dünyadan ödü kopacak, ölmekten vazgeçecekti. Ne yazık ki hava yağmurluydu, çok kişi bu eğlenceli vaazı kaçırdı.»

Phyllis güldü. Mikay ebeyle neden arkadaşlık ettiğini anlamıyor değildi. Ne Pongratz ailesinde, ne de dost çevresinde Amalia kadar hazırcevap, esprili biri yoktu. Pongratz’ın konuşması sert ve amansızdı. Toni’nin şakalarıysa soğuk, çocuğumsu ve anlamsızdı. Phyllis

de Lehçe ayrıntılarını izleyecek kadar bilmiyordu Macarcayı.

«Bayan Balogh ne âlemde? Önce kocasını, sonra da sevgilisini kaybetti, hem de bir yıl içinde.»

«Keyfi yerinde,» dedi Amalia, «Kocasını hem aptal, hem de lanet bir herifti. Kardos'a gelince, o da hastalıklı, ondan beter biriydi. Şimdi özgür artık, dilediğini de yapabilir.»

«Kadın haklarını koruduğunuzu bilmezdim,» dedi üsteğmen.

«Benim gibi ebelik etseydiniz, elbette korurdunuz. Geçen hafta Vargasların çiftliğine uğradım. Gelinleri genç Bayan Varga çocuk düşürmüştü. İyileşmediği için yatakta yatması gerekiyordu. Ama onu cuma günü sersem kocasıyla tarlada, patates ekerken gördüm. Bıçaklanmış bir domuz gibi kanıyordu. Avazım çıktığı kadar yatağına yatması için bağırdım. Ailesi de, yağmurlardan önce patatesler ekilecek diye bağırdı. Baktım olacak gibi değil, hükümet tabipliğine durumu bildireceğim dedim de, kayınpederi yatmasına izin verdi. Hemen genç kadını yatağına yatırdım, Doktor Horvart'a telefon ettim. Geç kalmadan gelmesini rica ettim. Ama geç kalmıştı. Yarın cenazesi kaldırılacak.»

«Çok üzüldüm,» dedi Mikay. «Yalnız az önceki sözümle bunun arasında bir bağlantı kuramadım.»

«Kuramadınız mı? Genç kadın, kocasına: git başkasına emret, ben seninle tarlaya gele-

mem, diye bağırmış olabilseydi, bugün yaşayacaktı. Cehennemin dibindeki bir çiftlikte oturma-
nın cezası işte. Köyün içindeki kadınlar ona
akıl verebilirlerdi. Artık hiç biri, anaları gibi hay-
vanca güdölmüyorlar. Savaş onlara bazı şeyler
öğretti. Bir kere erkeğin kendilerinden daha güç-
lü bir yaratık olmadığını anladılar. Bir kadın, er-
keksiz de tarlasını ekip biçebileceğini biliyor.»

«Haydi, haydi, Amalia, biz erkekler o ka-
dar da işe yaramaz değiliz canım.»

«Doğru, özellikle sizin gibi erkekler.»

«Ne demek istediniz?»

«Uzun boylu, yakışıklı erkekler demek is-
tedim,» dedi Amalia. Karşısındaki erkeğin kı-
zardığını görünce, gülümsedi. «Size yazık olu-
yor Korond'da. Yerinizde olsam buradan çeker
giderdim. Ardımı döner, İsviçre'ye, Bjartiz'e,
Riviera'ya gider, varlıklı Amerikan dullarının
parasını yerdim. Ah, yerinizde olsam, ne yapa-
cağımı bilirdim ya!»

«Ne kadar garip düşünceleriniz var, Ama-
lia?» dedi Mikay sinirlenerek.

«Haydi, haydi, bırakın bu ağızları, üsteğ-
menim. Korond'un iyilik perisi rolünü oynamak-
tan vazgeçin. Bırakın bu doğrucu başlığı pa-
paz Toth'a.»

Phyllis sesini çıkarmadan dinliyordu. Ara
sıra dudaklarının kenarında bir gülümseme be-
lirir gibi oluyordu. Bunu gören üsteğmen rahatsız
olmuştu. Phyllis'in ebeyle aynı kanıda olması
tuhafına gitmişti.

Jandarma karakoluna dönerken, Doktor

Moni Rosenzweig'a uğradı. Kapıyı açan kadın, doktorun yalnız olduğunu, girebileceğini söylerken içini çekti. Demek doktorun işleri pek iyi gitmiyordu.

«Ladany'de ne var ne yok,» dedi, üstöğmen arkadaşını selamlarken.

«Önce kadehlerimizi dolduralım hele.»

Ellerinde kadehlerle karşılıklı oturdular.

«Bir düşüneyim,» dedi Moni. «Hem bir şeyler yok, hem de var. Yani sen neyi bilmek istiyorsun?»

«Eczanede tesadüfen Phyllis Pongratz'la karşılaştım. Bil bakalım buralara kadar kiminle gelmiş? Dünyada aklına gelmez.»

Moni bardağındaki içkiyi yudumladı, bardağın kenarından kurnazca Mikay'a baktı ve «Sakin Amalia Kovach'la gelmiş olmasın?» diye sordu.

«Sen yanlış meslek seçmişsin, dostum,» dedi Mikay, «Detektif olmalıydın.»

«Herhalde detektif olsaydım daha çok para kazanırdım. Tanrı belalarını versin, ama biz konumuza gelelim: Amalia'yı iki ay önce Pongratz şatosuna davet etmişler. Amerika'dan gelen küçük bayan aybaşısını görmemişmiş. Zavallı kız bir kadın doktoru çağırılmasını istemiş. Ama yaşlı baba, yabancı bir erkeğin bir Pongratz kadını muayene etmesini doğru bulmadığından Amalia çağırılmış. Amalia işinin ehlidir. Yaşlı Pongratz'a umduğunun tersine, gelinlerinin gebe olmadığını söylemiş. Yaşlı adam uzun bir süredir genç bayan Pongratz'ın aileye

veliaht vermemekte direnişine sinirlenmekteymiş. Birden büyükbaba olma hevesine düşmüştü. Söylentilere göre son zamanlarda sağlığı da bozukmuş. Ama belki, doğuştan sabırsız olduğu için de tutturmuş olabilir. Kim bilir, belki oğlu Toni bu işi beceremiyorsa, kendisi denemek bile istemiş olabilir.»

«Başlama bok atmaya,» dedi Mikay. Bunda gülünecek bir şey görmüyordu.

Doktor hayretle arkadaşının yüzüne baktı: «Bağışla,» dedi. «Bu kadına özel duygular beslediğinin farkında değildim.»

«Hiç bir özel duygu beslemiyorum, ama bok atmanı da istemiyorum,» dedi Mikay.

«Tuhaf şey, bunda sinirlenecek bir şey görmüyorum. Espri yaptım, hepsi o kadar. Ama sana bir dost öğütü vermek isterim. İnsanlara fazla değer verme. Bu genç kadın da çok güzel diye tanrılaşmasın gözünde.»

«Ne demek istiyorsun?» diye sordu Mikay.

«Hiç bir şey. Durma üzerinde. Biz konumuza dönelim. Ladany'de, yaşlı Pongratz'la oğlu Toni'nin arası gergin diye konuşulmaktaymış. Hattâ uşaklarının önünde, tarlada saç saça baş başa girişmişler deniliyor. Herhalde Toni yanlış tarlanın ekinini biçti, babası da buna fena halde sinirlendi. Bayan Amerika bütün gününü, elinde bir kitapla dolaşmakla geçiriyormuş. Yaşlı Bayan Pongratz'sa, kendi başına bir bilmece. Bence babayla oğlun arası açılırsa, Bayan Pongratz, Toni'nin tarafını tutacaktır. Gelelim Amalia'ya. Onun bu işte ne rol

oynadığını ben pek bilemiyorum. Ama şu kadarını bil ki, bir eve Amalia Kovach sık sık girer çıkarsa, o evin başında bir felaket dolaşıyor demektir.»

Ekim ayının ortalarında, Phyllis'le üsteğmenin ikinci karşılaşması, Korond'daki bir otelde oldu. Öğle yemeğinden sonra otelin holünden geçerken, birden Phyllis'i gördü. Köşeye yığılmış olan bavulların üzerinde oturuyordu.

«Bunlar sizin eşyalarınız mı?» diye sordu. Aptalca bir soruydu, ama o sıra başka bir şey gelmemişti aklına.

«Odalarımız daha hazır değilmiş,» dedi Phyllis. «Toni köşedeki odayı istiyor, boş değilmiş. Şimdi otel müdürü o müşteriyi ister istemez başka bir odaya nakledecek. Siz Toni'yi benden daha iyi tanırırsınız. Aklına koyduğunu mutlaka yapar.»

«Karşısındakiler boyun eğdiği sürece, neden yapmasın,» dedi Mikay. «Şimdi nerede?»

«Avukatına gitti. Oradan da dışçisine gidecek.»

«Bu arada siz ne yapacaksınız?» diye sordu Mikay.

«Hiç... Odamız hazır olana kadar burada bekleyeceğim.»

«Acaba...» Devam edemedi. Heyecandan gırtlığı düğümlenmişti. «Şey... bu ara biraz dolaşsak, bir yerde çay içsek diyecektim...»

Phyllis önce: «Elâleme dedikodu konusu

vermek için mi?» dediye de gülerek ayağa kalktı. «Memnuniyetle. Burada oturup, tavana bakacağıma, çıkalım. Kapıdaki adama eşyaya dikkat etmesini söylerim.»

Sokağa çıkınca, Mikay: «Nereye gidelim?» diye sordu.

Çalışanlar işyerlerindeydi. İşsiz güçsüzler de öğle uykusuna yatmışlardı. Boştu sokaklar. Gök masmaviydi.

«Bilmem,» dedi Phyllis. «Bir fincan kahve içmek isterdim. Güneşli bir yere otursak. Önümüz kış, zor buluruz bir daha böyle güzel bir günü.»

Pastanede başka müşteri yoktu. Eylülde yağmurlar başlayınca, kaldırımın üzerindeki sandalyelerle masaları içeri almışlardı. Pastanenin gedikli müşterisi olan üsteğmen, bir masa ve iki sandalye alarak, pastanenin önündeki güneşli kaldırıma koydu. Bir süre sonra uyuklu bir kadın masaya bir örtü yaydı. Çok geçmeden taze kahve dolu ibrikle, mis gibi kokan çörekler geldi masaya.

«Ay, ne kadar güzel,» dedi Phyllis. «İyi ki sokağa çıkmak önerisinde bulundunuz.» Sonra gülerek gözlerini kapattı ve yüzünü güneşe çevirdi. Üsteğmen hem sevinmiş, hem de şaşırmıştı. Phyllis gibi bir kadın, küçük bir pastaneye davet edildiği için bu kadar memnun olabilir miydi?

Bir süre ikisi de konuşmadılar.

«Ladany'deki hayata alıştınız mı?» diye sordu üsteğmen.

«İnsanlarını seviyorum. Yani köylüleri. Örneğin Bayan Balogh müthiş bir kadın değil mi? Bütün köyü oğlunun düğününe davet etti, herkesi de doyurdu.»

«Köylüler için düğün çok önemlidir,» dedi Mikay.

«Öyle olmalı. Seviyorum bu insanları. Biraz da kıskanıyorum. O kadar az şeye sahipler ki. Yine de hayatlarından son derece memnunar. Çok basit ve iyi yaratılıştalar.»

«Kimisi öyle, kimisi değil,» dedi Mikay.

«İyi yürekli demek istiyorum. Kızdıklarınız da aslında kötü değiller. Örneğin köpek yavrularını diri diri gömen kadın. Kötülük yapmak istemiyordu ki, bunun doğru olduğunu sanıyor. Hani çocuklar nasıl çiçeğin yapraklarını koparmakla, kelebeğin kanadını koparmanın arasında fark yok sanırlar... işte öyle.»

Üsteğmen, acaba bu kadın şaka mı ediyor diyerek dikkatle yüzüne baktı. Ama şaka yapmıyordu, ciddiye. Demek Ladany onun için hâlâ kartpostallarda gördüğü, bacası tüten evleriyle şirin bir köydü! Herkes iyi, herkes çalışkan.

«Orada canınız sıkılmıyor mu?» diye sordu Mikay.

«Yo, hiç,» dedi Phyllis. «Her zaman yapacak bir şeyler var. İlk aylarda Toni'nin akrabalarını teker teker ziyaret ettik, sonra onlar bizi ziyarete geldiler. Eğlenceli. Yalnız...»

«Yalnız ne?...»

«Köyde yaşayanlardan bazılarını da tanı-

mak isterdim, ama kayınpederim istemiyor. Galiba onun başkalarıyla hiç ilişkisi yok.»

«Kimi tanımak isterdiniz?»

«Örneğin öğretmen Simko'yu. Ve karısını. Okula uğramak, çocuklarla konuşmak isterdim.»

Mikay ona anlayış, zevk ve şaşkınlık karışımı duygularla bakıyordu. Ele vermişti kendini Phyllis. Yalnızlık çekiyordu ve belki de vatanını özlemekteydi.

«Ne konuşturdunuz çocuklarla?»

«Bir sürü şey,» dedi Phyllis. «Yıkanmaktan, kimsenin soğuk alıp hastalanmayacağını söyledim; sonra, çeşme başlarına gübre yığmanın doğru olmadığını...»

Üsteğmen sırttı. «Demek Ladany pek hoşunuza gitmemiş.»

«Hayır, çok hoşuma gitti,» diye atıldı Phyllis. «Yalnız gözlerim iyi görür. Beni rahatsız eden şeyleri yakalarım.

Gözüme çarpanları düzeltmek zor değil ki. Sonra burnum da koku alır. Aman, ne koku! Ladany'ye ilk geldiğim hafta, domuzlarda bir hastalık baş göstermişti. Sonra bir gün çingenerin oturduğu Bren sokağına doğru yürüdüm. Çingenerler bir ateşin başına oturmuşlar, şişte kocaman yağlı bir domuz kızartıyorlardı. Nisan sonlarındaydı. Hava serindi, ama çingenerlerin üzerlerinde paçavralar vardı. Hele çocuklar çıplaktı nerdeyse. Odun kokusuyla leylak kokusuna, hasta hayvanın çürümüş etinin kokusu katılmıştı. Düşünün bir kere, çingenerler has-

talıktan ölmüş hayvanı gömüldüğü yerden çıkartmışlar, kızartıyorlardı!.. Acaba onu yedikten sonra kaç ölmüştür diye kendi kendime sorarım.»

«Hiç biri ölmemiştir,» dedi Mikay. «Belki de aldıkları gıdadan güçlenmişlerdir de, ömürleri uzamıştır.»

«Olmaz böyle şey! Hele çocukların hali hiç gözlerimin önünden gitmiyor. Bacakları sıska, karınları alabildiğine şiş. Kirden topak topak olmuş siyah kıvırcık saçlar... Biliyor musunuz neye şaştım? İçlerinden bazıları sarışın ve mavi gözlüydü.»

«Demek, çiftleşme isteği, ırk ayrımı tanımıyor,» dedi üsteğmen ve demesiyle de utandı. Acaba çiftleşme isteği sözünü duyunca Phyllis rahatsız olmuş muydu? Aldırmadı. Ne de olsa başka ülkenin insanıydı.

«Neden hükümet bunlarla ilgilenmiyor?» diye sordu. «Hiç değilse, çocukların okula gitmesini sağlasa.»

«Okumak istemeyen insanlara zorla bilgi vermek kolay iş değildir.»

«Biraz da bunun için öğretmen Simko'yla tanışmak isterdim,» dedi Phyllis. «Belki benim yardımımıyla bir şeyler elde edilebilir. Onu düğünde gördüm. Sevimli bir insana benziyor.»

«Öyledir,» dedi dikkatle Mikay. Oysa Simko'nun böyle bir aşama gösterecek yetenekte bir adam olmadığından emindi. Aslında kötü bir insan da değildi, ama başkalarının dertlerine eğilmezdi. Basit bir insandı. Hele Lacika adlı tek

oğullarının altı yaşına basıp da, hâlâ konuşmadığını ve duymadığını görünce, büsbütün içlerine kapanmıştı karı koca. Başkaları, onları davet etmez olmuştu. Felaket, 1909 yılında, Bosna-Hersek savaşına katılan Simko'nun, savaş hatırası olarak cepheden nefis bir kırmızı-sarı İzmir halısıyla bir de firengi getirmesi sonucu başlamıştı.

«Belki de çok inceleyip sık dokuyorum» dedi Phyllis. «Öyle yetiştirildim. Üzerime titre-nirdi. Fazlasıyla. Eminim, Amerika'nın büyük şehirlerindeki yoksullar mahallesinin hali Ladany'den beterdir. Ama ben oraları görmedim. Basit insanların hayatı da basit oluyor. Evlerde akar su yoksa, boruları tıkanmaz. Arabası olmayan da benzin sıkıntısı çekmez. Tek katlı evde oturan, asansörde kapalı kalmaz.»

İkisi de güldüler. Phyllis saatına göz attı ve: «Ne yazık ki dönmeliyim,» dedi. «Herhalde odalarımız hazırlanmıştır.» Ama yerinden kıpırdamadı. Bir süre konuşmadı. Sonra: «Biz dış-çiye uğramak için Korond'a gelmedik,» dedi. «Kayınpederimin evinden dönmek üzere ayrıldık.»

Mikay bu duruma şaşmamıştı. «Tahmin etmiştim,» dedi. «Bu kadar kısa bir ziyaret için bu kadar çok eşyayla seyahat edilmez. Bayan Amerika bile...»

Şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı Phyllis ve «Bayan Amerika mı?» diye sordu. «Kayınpederim bana böyle der. Galiba beni fazla seviyor. Yo, kabalık etmedi. Kabalık etti dersem,

haksızlık etmiş olurum. O bir erkek, ben de bir kadını. Ama bana kızıyor. Belki de doğrudan doğruya bana değil. Amerika'dan nefret etmekte. Macaristan'ın bölünmesinde Başkan Wilson'un rolü olmuş ona göre. Benden önce hiç bir Amerikalıyla karşı karşıya gelmemiş. Bilinçaltında, Transilvanya'nın Macaristan'dan alınmasının suçunu bende görmekte.» Bir süre sustu, sonra: «Orası savaştan sonra Romanya'ya verilen beylik değil mi?» diye sordu.

«Evet,» dedi Mikay.

Sonra ikisi de sustular.

Daha fazla sormaktan çekiniyordu Mikay, ama yine de dayanamadı ve: «Yani şimdi... demek istiyorum ki, siz bu nedenle mi evden ayrıldınız?» diye sordu.

«Yoo,» dedi Phyllis başını iki yana sallayarak. «Bununla bir ilgisi yok. Daha doğrusu sadece bu yol açmadı. Aslında Toni'yle geçinemiyor. Toni de onunla geçinemiyor. Birbirlerine dayanamıyorlar. Belki de baba oğul olduklarından. Aslında o kadar çok birbirlerine benziyorlar ki.»

«Peki neye karar verdiniz? Korond'da mı kalacaksınız? Yoksa Budapeşte'ye mi gideceksiniz? Ya da Paris'e mi döneceksiniz?»

Hassas bir noktaya değinmiş olmalı ki: «Hayır, Paris'e dönmüyoruz,» diye atıldı Phyllis ve «cısını dindirmek istercesine alnını sıvazladı. «Ben Toni'yle evlenince, annem ve babamla «ramın açıldığını duydunuz mu? Büsbütün değil tabii. Onlara mektup yazıyorum, onlar da

cevap veriyorlar. Ama yine de hiç bir zaman düzelemeyecek bir kopma oldu.»

Paris'te, Boulevard Haussmann'da oturan bir arkadaşının evindeki Noel partisinde Toni'yle tanışmıştı. Toni oraya birkaç ay önce gelmişti ve bu ülkedeki özgür hayatın etkisi altındaydı. Ölen annesinin akrabalarının aracılığıyla Paris sosyetesine girmeyi başarmıştı. Ayrıca annesinden kalan servetle de bu hayata ayak uyduracak kadar rahattı. Phyllis yirmi bir yaşındaydı ve o güne kadar önemsiz birkaç flört geçmişti başından. Birden bu Macar delikanlısına deliler gibi âşık oldu. Toni'de onu sevdi, ama onun kadar içtenlikle değil. Toni, Phyllis'in ailesinin, kızlarının müflis bir Orta Avrupa ser-serisiyle ilişkisini duyup da, karşı koymaya kalkıştıklarını haber alınca, Phyllis'in üzerine daha da düşmüştü. Yılbaşı gecesi Phyllis, ailesiyle gittiği İspanyol elçiliğindeki muhteşem davetten, kimseye bir şey söylemeksizin Toniyle çıkmış, geceyi onun Quai d'Orléans'daki evinde geçirmişti. Ertesi sabah annesiyle babasına, Toni'yle evlenmeye karar verdiğini bildirmişti. Zavallılar ne diyeceklerini, buna nasıl engel olacaklarını bilememişlerdi. Bu durum New York'da başlarına gelseydi, bilinen bir yola baş vuracaklar, kızlarını uzun bir Avrupa gezisine göndereceklerdi. Ama şimdi hepsi Avrupa'daydılar zaten. Onlar ne yapacaklarını düşünürsün, Phyllis eski bir Budapeşteli üniversite profesöründen Macarca dersleri almaya başlamıştı. Bu profesör, Budapeşte'yi, karısını, çocuk-

larını, kürsüsünü bir Parisli orospu için terkedip, buraya düşmüştü. Profesör, Phyllis'e sadece Macarcayı öğretmekle kalmamış, aşkın her şeyden üstün olduğuna inanmasına yardımcı da olmuştu.

«Demek Korond'da kalacaksınız,» dedi Mikay.

«Evet, herhalde şimdilik burada kalacağız,» karşılığını verdi Phyllis. «Her şey öylesine ansızın oldu ki. Onlar, yani Toni'yle kayınpederim, eskiden de kavga ederlermiş. Evde hep bir gerilim vardı. Her an bir şey patlayacakmış gibi gelirdi bana. Hele son zamanlarda. Kayınpederimin sağlığı da pek iyi sayılmaz. Karaciğeri bozuk, sonra kalp yetersizliği de var. İki ay önce iyice muayene olmak için Budapeşte'ye gitmişti. Tedavisini Doktor Horvart yapıyor. Ne olduğunu söylemiyorlar. Kimse bilmemeliymiş. Bence onun gibi güçlü kişiliği olan birinin, hastalığı kabul etmesi kolay değil. Bize bile belli etmemek derdinde. Gururu engel oluyor. İnsanı çileden çıkaran da, bu Pongratz-fara özgü gurur...» Devam etmedi. Sanki nasıl ağızından kaçtı gibilerden, korkarak üstegmene baktı. Sonra hafifçe gülümsedi, saatına tekrar baktı. «Ama artık gerçekten gitmeliyim,» diyerek ayağa kalktı. «Umarım aile sorunlarımızla canınızı sıkmadım,» Yürümeye başladı. Otelin yolunu tutmuşlardı. «Canınızı sıktımsa, suç benim değil. Güldü. «Bazı insanlara iç dökülür. Siz de onlardansınız. Size rahatlıkla sır verilebilir.»

Buna sevinsin mi, üzülsün mü bilemiyordu Mikay. Bu kadar güzel bir kadının ağzından böyle kelimeler çıktığı için sevinmeliydi, ama pek kardeşçe söylemişti Phyllis bunları.

Kadın bir an ona baktı ve «Korond'da kalacağımıza göre sık sık görüşeceğimizi umarım,» dedi. «Yarın akşam yemeğine gelsenize.» Karşından karşıya geçmek üzere kaldırım kenarında durmuşlardı.

«Teşekkür ederim, çok naziksiniz,» karşılığını verdi. Bu beraberlikleri süresince ne kadar mutlu olduğunu söylemek istiyordu, ama uygun kelimeleri bulamadı. Buradaki kadınlara hiç benzemiyordu Phyllis. İçten, sıcak, açık ve gurursuz; kadınca kırıtmalardan uzak. Sanki güzel, genç ve arzu uyandırıcılığından habersizmiş gibi rahattı. Kuşkusuz bir güvenle bakıyordu karşısındaki erkeğe. Bilmiyordu ki böyle yapmaya devam ettiği sürece, karşısına çıkan her erkek umutsuzca ona âşık olabilirdi.

«Size teşekkür borçluyum,» dedi Mikay.

«Neden?»

«Bu öğle sonrası için. Korond iç açıcı bir yer değil, insanları da can sıkıcı. Hele onları uzun bir süre tanıdıktan sonra...»

«Mesleğiniz ilginç değil mi?»

«Aslında değil,» dedi Mikay. «Küçük suçluları aramak zevkli değil. Genellikle gereğinden çok daha fazla zamanımızı alıyorlar.»

«Haklısınız,» dedi Phyllis. «Vicdanlı bir erkeksiniz. Amalia söylemişti bana.»

«Gerçekten mi? Buna çok şaşıtm. Çünkü ben onu fazla sevmem.»

«Biliyorum. O da biliyor. Amalia kendine özgü bir kadın. Başkalarının dertlerine kendini kaptırıyor ve kendi sorunlarını önemsemiyor.»

«Onu seviyorsunuz anlaşılan,» dedi Mikay.

«Evet, seviyorum. Garip bir biçimde ona bağlandım.»

«Edepsizdir, para canlısıdır.»

«Hayır, hiç de değil. Belki kimi zaman edepsiz olabilir, ama çok da saf yönleri var.»

«Saf mı?» diye şaşkınlıkla sordu Mikay.

«O hali pek hoşuma gidiyor. Ne de olsa orta yaşlı bir kadın; ara sıra öylesine duygusal olabiliyor ki, küçük bir kız gibi. Ondaki yaşama isteği şaşılacak bir şey. Bir de dünyayı görme isteği. Geçenlerde size ne demişti, hatırladınız mı? 'Sizin yerinizde olsam, Riviera' ya, İsviçre'ye gider, varlıklı bir Amerikalı dulu baştan çıkarırdım,' değil mi? Mutluluğu bir pırlanta kolye, Paris'teki modaevlerinin gece elbisesi sanıyor.»

«Paris'teki modaevlerinin mi?»

«Evet, Poiret'in örneğin.»

«Poiret de kim?»

«Bakın siz bilmiyorsunuz, ama Amalia biliyor. Bin sekiz yüz nüfuslu Ladany adındaki bir köyün ebesi olan Amalia, Poiret'in kim olduğunu biliyor. Paris'te bir numaralı modacıdır o. Ladany'ye geldiğimden bu yana, her gün beklemediğim nice sürprizle karşılaştım ben. Bunların en büyüğü de, Amalia Kovach'la tanışmamdır.»

Ertesi akşamki yemek pek neşeli geçti sayılmaz. Üsteğmen Mikay, ertesi akşam onların kaldığı daireye girince, soğuk bir havanın estiğini sezdi. Toni odada yalnızdı. «Phyllis giyniyor,» dedi konuğuna.

Mikay, Phyllis'in bitişik odadan gelen ayak seslerini duydu. Dolap kapılarını açıyor, şişeleri masadan alıp, yerine koyuyordu. Toni ona bir bardak kokteyl sundu.

«Bir çanak buz getirilene kadar saatlar geçiyor. Sanki otel değil de, kervansaray. Buz değil de, bir çanak değerli taş istemişim gibi telaşlandılar. Sorarım sana, ne dereceye kadar sabırlı olmalıyım?»

«Burası ne Paris'teki, hattâ ne de Budapeşte'deki Ritz oteli,» karşılığını verdi Mikay.

«Çok haklısın. Zaten ne diye burada vaktimi öldürdüğümü ben de anlamıyorum.»

«Sinirleri çok bozuktur anlaşılan. Babasıyla arasının açılması dengesini bozmuş ve kendine olan güvenini yitirmişti. Magyarovar'daki Ziraat Okulundan aldığı diplomayla nerede isterse orada iş bulabilirdi, ama başkalarının hesabına çalışmak, başkalarından emir almak ona göre değildi. Biraz parası vardı, ama alışık olduğu hayatı sürdürecektense kadar da bol değildi.

«Duyduğuma göre Phyllis'i pastaneye götürmüşsün,» dedi. Biraz sinirli gibiydi sesi. «Mutlaka onun fikri olacak. Buranın New York değil de, Korond olduğunu nedense kafası almıyor. Burada insan dilediğini yapamaz ki.»

«Gitmemizi ben teklif ettim,» dedi Mikay.

«Ne demek istediğini de iyi anlamadım. Güpegündüz, herkesin gittiği bir yerde kahve içtik.»

Toni bardağını dikti ve yeniden doldurdu. «Allah kahretsin,» diye söylendi. «Ben burada kalamam. Amerika, Kaliforniya geliyor aklıma. Masal gibi ülkeler. Nefis bir iklim, nefis insanlar, büyük imkanlar. Emma bu sabah bizi görmeye geldi. İhtiyara söylesin diye, Amerika'ya gitmeyi düşündüğümü söyledim ona. Bıktım artık. Onun kaprislerini, eleştirilerini, dik kafalılığını çekemem. Onun bulunduğu çatının altına dünyada girmem. Her şeyi göze aldım.»

Sonunda Phyllis geldi. Mikay ondaki değişikliği hemen farkettil. Yine nazikti, ama uzak duruyordu. Mikay, dünkü beraberlikleri nedeniyle Toni'nin huysuzlandığını anladı.

«Toni bana Amerika'ya gitmeye karar verdiğinizi söyledi,» dedi Mikay.

Phyllis bunu ilk kez duyuyormuş gibi: «Öyle mi?» dedi kaşlarını kaldırarak.

«Bir fikir,» dedi Toni ve bardağını üçüncü kez doldurdu. «Ama Emma anne buna hiç razı değil.»

«Babasının sağlığının pek iyi olmadığı bu sıralarda Toni'nin uzaklaşmasını istemiyor,» diye açıkladı Phyllis. «Ladany yakınlarında olmamızı istiyor. Çünkü o...»

Toni ters ters bakınca, sustu.

«İhtiyarın hiç bir şeyi yok,» dedi Toni yüksek sesle. «Bu kadar çok yeyip içmeseydi, karılarla düşüp kalkmasaydı... Onun gibi birinci sınıf bir canavar görmedim ben.»

«Emma anne, Amerika Birleşik Devletleri'nin her yanında kızılderililer var sanıyor,» dedi Phyllis. «Toni'nin başına bir felaket gelmesinden korkuyor. Gerçeği anlatmaya çalıştım, ama duymak bile istemedi. Hayatımda onun kadar dik kafalı, dediğim dedik kadın görmedim.»

«Beni çok sevdiğinden burada kalmamı istiyor,» diye atıldı Toni. Dördüncü bardağını içiyordu. Yanakları al al olmuş, yeşil gözleri daha da yeşermiş, daha da parlamıştı. «Bana düşkün olan insanlar var daha yeryüzünde.»

Daha sonra önemsiz konular ele alındı. Toni durmadan bardağını doldurdu. Saat on olunca, üsteğmen izin isteyerek kalktı. Ne Toni, ne de Phyllis kalması için ısrar ettiler. Ayrılırken, Phyllis'in cansız, soğuk elini avuçlarının içinde hissetti. Toni'yse, Mikay'ı geçiremeyecek kadar sarhoştı.

Sokağa çıkınca başını kaldırıp, gökyüzüne baktı. Noel ağacı süslerini andıran parlak yıldızlar kalın yağmur bulutlarının arasına saklanmıştı. Pastırma yazı bitmiş, sonbahar kendini göstermişti. Ertesi gün evlerin bacalarından soba dumanları tütecekti.

KALMAN PONGRATZ'ın ölüm haberi Sancak Beyliğinde bir bomba etkisi yaptı. Daha altmış beş yaşındaydı ve çökmüş de değildi. Beyliğin temel direği yıkılmıştı sanki. Her ne kadar hayatın güzelliklerini erken yaşta tatmaya başlamışsa da, ölecek yaşta sayılmazdı.

İlk gelen haberlerde, beyin kanaması ya da kalp sektesi denildi. Doktor Horvart kendi otomobiliyle tozu dumana katarak, saatta kırk kilometre hızla yağmurlu yollardan şatoya gitti. Son iki hafta içinde, aşağı yukarı her gün yaşlı adamı yoklamıştı. Tedavisinden iyi sonuç almaktaydılar. Birdenbire kötülemesi, doktoru da şaşırtmıştı. Demek Pongratz, bütün tembihlerine rağmen yağlı yemek yemiş ya da bir şişe şarabı kendi başına içmişti. Sarılık, altmış beş yaşındaki bir adam için önemsenmeyecek hastalık değildi. Doktor Horvart o geceyi, ağırlaşan hastasının başında uykusuz geçirdi. Hasta durmadan kusuyordu. Bir süre sonra kusma-

ların ardı kesildi, ateş düştü, nabız normale indi. Ama hasta bitkindi. Doktor, ertesi güne tekrar uğramayı vadederek çıktı. Sabahın erken saatında evden ayrılırken, içi rahattı. O gün öğleden sonra alışılmış briç partisine gidebilirdi.

Tam briç masasında oturmuş, elindeki büyük şilemi deklare edeceği an, telefon çaldı. Sakın, Kalman Pongratz ölmüş olmasın, diye telaşla telefonu açtı.

«Sizden sonra bebek gibi uyudu,» diye anlatmaya başladı Emma. «Ama şimdi öldü.»

Doktor Horvart hemen şatoya koştu.

«Ertesi sabah uyanınca, acıktığını söyledi,» dedi Bayan Pongratz. «Bir fincan çayla, biraz kurabiye verdim. Kurabiyenin üzerine tereyağ sürmemi istedi. Sürmedim. Öğle olunca gene aynı şeyi yedi. Sonra da sancılar başladı diye yakındı ve oturağı istedi. Titreme geldi ardından. Sandıktan battaniye çıkardım. Derken uyudu. Ateşi çıktı mı diye elimle alnını tuttum, alnı serindi. Dinlensin diyerek yanından ayrıldım. O sıra baytar gelmişti, onunla ahırda hasta atlar üzerine konuştuk. Eve döndüğümde, saat dört buçuktu. Yanına gittim.» (Ondan söz ederken ne 'Kalman' ne de 'kocam' derdi, hattâ 'Bay Pongratz' bile demez, hep 'o' diye sözünü ederdi.) «Biraktığım gibi uyuyordu. Sonra evdeki işlerimin başına döndüm. Kileri topladım, çamaşırları dolaba yerleştirdim, yine onun yanına gittim. Sakindi. Atlattı, dedim. Bir süre sonra meraklandım. Bu kadar uzun süre sakın

olmasından rahatsız olmuşum. Yanına döndüm, yeniden; son gördüğümde nasılsa, öyle yatıyordu yatağında. Ama ölmüştü.»

Doktor Horvart, Pongratz'ın üzerine örtülmüş olan beyaz çarşafı kaldırdı. Ölünün sırtında temiz bir beyaz gecelik vardı. Çenesi de beyaz ipekli bir mendille bağlanmıştı. Dişi ağrıyan birine benziyordu. Emma yatağın çarşaflarını değiştirmiş, yastığa işlemeli kılıf geçirmişti. Bu beyazlık içinde Pongratz'ın yüzü ne kadar yaşlı, ne kadar bitkindi. Avurtları çökmüş, kocaman etli burnu öne doğru sarkmıştı. Ölünün rengi garip, mavimsi-gri bir renk almıştı.

Horvart dehşetle yataktaki bu yabancı yüze baktı. Sanki her an ağzını açacak, sonu gelmeyen sorularından birini soracak gibiydi.

«Onu yıkadım ve yatağın çarşaflarını değiştirdim,» dedi Emma. «Toni geldiğinde onu derli toplu görmeli. Nerdeyse burada olur. Arabayı gönderdim.»

Yatağın ayak ucunda, karanlıkta duruyordu. Pencerelerin panjurları çekilmişti. Odayı sadece yatağın iki yanına konmuş olan mumlar aydınlatıyordu.

Oda havalandırılmış, köşedeki kocaman süslü çini soba söndürülmüştü.

Doktor Horvart yavaşça ölünün üzerindeki geceliği kaldırıp, elini soktu, Pongratz'ın karnını ve kıllı göğsünü sıvazladı. Deri serindi, ama henüz buz gibi soğumamıştı.

«Sancısı oldu mu?»

«Hayır,» diye atıldı Emma. Öylesine ace-

le cevap vermişti ki, Horvart dönerek kadına baktı. Buruşuk kapaklı, renksiz gözlerinde yaş yoktu.

«Sancısı olsaydı, yatak çarşafını ve yorganı dürülmüş bulurdum. Hayır, anasının koununda uyuyan bir bebek kadar sakindi.»

«Demek sancı çekmemiş,» dedi doktor kendi kendine. «Bu son günlerde benim söylediklerim dışında bir şey yemediğinden emin misiniz? İçki içti mi?»

Düşünceliydi.

«Perhiz yaptı. Buna ben de çok dikkat ettim. Ama geceleri gizlice aşağıya indiyse bir şey söyleyemem. Toni gideli içki dolabının anahtarı ondaydı. Ben uyuduktan sonra böyle bir şey yapmış olabilir. Bu katta bizden başka kalan yok. Hizmetçiler bölümü evin dışında.»

Doktor anlaşılmas bir şeyler mırıldandıktan sonra yatağın başından çekildi.

«Acaba otopsi istesem, Toni karşı kor mu?» diye sordu kadına.

«Oto... ne?»

«Otopsi. Cesedi açılacak.»

«Yani vücudunu açıp, bağırsaklarını dışarı mı çıkaracaksınız?» dedi tiz bir sesle. Doktorun cevap vermesine fırsat bırakmadan: «Toni buna ne der bilemem,» diye devam etti. «Daha çok genç. Olaylara başka gözle bakar. Yani, Toni'ye vız gelebilir demek istedim. Ama ona vız gelmez.» Kolunu dimdik ölüye doğru uzatarak konuşuyordu. «Hayır, o razı olmazdı. O olmazdı, bu kesin. Ve bizi de hiç bir zaman

başılamaz. Mezarından uzanacak, ruhumuzu cehenneme gönderecektir. Yine de bir kere Toni'ye sorun. Onunla konuşun, onun rızasını alın. Ama ben razı değilim. Ben karşı koyacağım, son nefesime kadar karşı koyacağım. Gerekirse mahkemeye de giderim.»

Doktor Horvart şaşkınlıkla ağzı bir karış açık, kadına bakıyordu. Emma'yı yirmi beş yıldır tanıyordu, onu böylesine heyecanlı görmemişti. Sanki, sakın bir dere coşmuş, çağılayanlar gibi köpürüp taşmaktaydı.

«Aman Tanrım,» diye kekeledi. «O kadar gerekli bir şey değil ki. Belki bize birkaç ipucu verebilir diye teklif etmiştim. Inanın, ölümünü hiç beklemiyordum. Sarılığı vardı, ayrıca gastriti de... Ama kalbi dayanıklıydı. Anî bir kalb sektesi olabilir. Yine de ölüm nedeninin ne olduğunu otopsi gösterebilirdi.»

«Onun hayatını geri verecek mi?»

«Hayır.»

«Öyleyse ne gereği var?»

«Bakın, ben bir doktorum. Bu olaydan öğreneceklerimle bir başka hastanın hayatını kurtarabilirim.»

Yeni şeyler öğrenme çağınızı aşmadınız mı, Doktor? Zamanında mesleğinizle daha yakından ilgilenseydiniz, bugün birkaç hastanız hayatta olurdu. Belki o da ölmezdi. Ama hâlâ bu yaşınızda bilginizi artırma merakındaysanız, onun cesedi üzerinde deneme yapmanıza izin vermem. Bir dilencinin cesedini alın, isterseniz etlerini kıyma yapın, beni ilgilendirmez.

Ama onunkini değil. Böyle, olduğu gibi mezara girecek. Sizden de, başkalarından da, bu son isteğine saygı göstermenizi beklerdi. Artık öldü ve onun isteğine aykırı bir şey yapmanıza ben engel olacağım.»

Doktor iriyarı, yapılı bir adamdı, ama bu kadının ateş saçan bakışları karşısında bir cüce gibi hissetti kendini. Omuzunu silkeleyerek, «Nasıl isterseniz, Emma,» dedi. «Sinirlenmeyin. Dedim ya, o kadar önemli değil.»

Bütün gücünü yitirmişti. Kendini koltuğa bıraktı. «Ey büyük Tanrım; ne oldu siz kadınlara böyle?» İçini ekti. «Dünyayı siz yneteceğe benziyorsunuz.»

Birden meydan okurcasına başını kaldırdı, kalın kaşlarını çatarak sert sert baktı kadına ve: «Bir zamanlar hasta babanızı ziyarete geldiğimde, ellerimi ptğnz çok iyi hatırlıyorum,» dedi. «şimdiyse, işe yaramaz bir uşak gibi azarlıyorsunuz beni.»

«zerinden ylrmi beş yıl geçti,» dedi kadın. Yatağa yaklaştı, ölünün üzerini yeniden örttü. Bu hareketiyle doktor büsbütün yenilmiş olduğunu anladı.

Uzaktan bir araba sesi duydular. «Bu Tonidir,» dedi kadın. Birden canlanmış, genleşmişti nerdeyse. Sanki az önce kocasını kaybeden o değildi. Dansa davet edilen bir genç kızın heyecanı vardı sesinde.

Cenaze töreni, Kalman Pongratz'ın dilediği gibi oldu. Kırmızı salonun eşyası boşaltılmış, ortasına katafalk konmuştu. Bir yıl dolmamıştı aynı katafalkta oğlu Bilant yatalı. İçi kırmızı kaplı bronz tabut bütün aileyi içine alacak büyüklükteydi. Çiftlikte çalışanlar saygıyla ölünün başına sıralandılar.

Üsteğmen Mikay, Doktor Horvart, Ladany'ye hareket ettikten sonra ölüm haberini almıştı. Kış havasına bürünen ve tekdüze bir hayat sürülen bu gibi küçük yerlerde haberler kulağın kulağa çabuk yayılırdı. Mikay haberi duyunca, nedense içini bir rahatlık kapladı. Phyllis gitmeyecek artık dedi içinden. Aynı anda da bu düşüncesinden utandı ve yaşlı adam için üzülmesi gerektiğini hatırladı. Ama boşuna; Pongratz'ın ölüm haberine değil kendisi, kimse üzülmeyecekti. Ne dul karısı, ne yanında çalışanlar, ne de evinden kovduğu oğlu.

Tabut aile mezarına gömülürken, zehir gibi bir rüzgar esiyor, yağmur yağıyordu. Mikay kalabalığa bakarak, acaba yarın kaç kişi zatürreeden yatağa düşecek diye düşündü. Tam Kalman Pongratz'a göre bir havaydı bu. Herkesi rahatsız eden, herkesi tedirgin kılan bir hava.

Törenden sonra Mikay, baş sağlığı dilemek isteyenlerin arasına katıldı. Toni sakindi. Yüzünde yeni bir anlam belirmişti sanki. Gurur ve inat karışımı bir anlam. Phyllis yorgun ve bitkin görünüyordu. Soğuktan titremekteydi. Pongratz'ın dulu yoktu ortalarda. Herhalde baş sağlığı dilemek ve aynı zamanda karınlarını do-

yurmak için eve doluşacaklara hazırlık yapmak amacıyla gitmiş olacaktı.

«Rica ederim, evimize gelin,» diye fısıldadı Phyllis, Mikay elini uzatırken. «Bu kadar yabancı arasında, dost bir yüz görmek isterim.»

Davet içtenlikle yapılmıştı. Mikay sevindi. Phyllis'le birkaç saat geçirmek zevkini tatmaktan çok, yaşlı Pongratz'sız bu şato nasıl olabilir diye meraklandığından gidecekti. Katafalk salondan kaldırılmış, eşya yerine yerleştirilmişti. Yalnız ölünün ruhu görünmesin diye ayna duvara çevrilmişti. Perdeler kapalıydı. Halkın inancına göre açık pencereden ölü içeri bakar, öldürücü hastalığını herkese bulaştırırmış.

Antredeki duvara dayalı masanın üzerine konmuş olan deri kaplı deftere, baş sağlığına gelenler imzalarını attılar. Mikay yağmurluğunu ve kasketini, antrede duran Viki'ye verdi. Mavi, kırmızı, kahverengi salonların kapıları ardına kadar açılmıştı, oradan da yemek odasına geçiliyordu. Yemek odasındaki büfenin üzerinde çeşitli içki şişeleri dizili beklemekteydi. Kocaman bir gümüş çanak içinde de buzlu şampanyalar hazırды. Ziyaretçilerin çoğu akraba ve dosttu. Bir kısmı yöredeki çiftliklerden geldiklerinden, üşümüşler, ısınmak istiyorlardı. İçkiler yudumlanınca, çok geçmeden soğuktan donmuş yanaklar kızardı ve az sonra sağdan soldan hafif gülümsemeler duyuldu.

Phyllis, kanepede, yaşlı bir kadının yanında oturmuş, konuşuyordu. Toni'yse öbür salonun ortasında ayakta durmuş, etrafını çevre-

leyen erkeklerle sohbet ediyordu. Üzerindeki siyah kostüm mü, yoksa kızarmış olan yanakları mı Toni'yi bu kadar genç gösteriyordu acaba?

Sakin ve üzgün olmak için güç harcamaktaydı Toni. Ama Mikay, yanaklarının kırmızılığının, ne elindeki içkiden, ne de köşede yanan çini sobadan geldiğini anlamıştı. Yüzüne renk veren mutluluktı. İçi güven dolu ve rahattı artık. Zafer onundu. Durup dinlenmeden güçlü bir düşmanla çarpışmış, bütün umutlarını yitirdiği bir anda, ne yapacağını, nereye gideceğini bilemediği günlerde, düşmanı kendiliğinden ortadan çekilerek yenilgiyi kabul etmişti. Bu savaştan galip çıkan Toni'ydi.

Mikay, yaşlı kadının Phyllis'in yanından kalktığını gördü ve bir başkasının oturmasına fırsat bırakmadan hemen yanına gidip oturdu.

«Ne var ne yok?» diye sordu. Phyllis'in gözlerinin altı kararmış, dudaklarının iki yanında çizgiler belirmişti.

«Korkuyorum,» dedi Phyllis alçak sesle. Sonra Mikay'ın dehşetle kendisine baktığını görünce, gülümseyerek: «Buna pek korku denmez,» diye ekledi. «Canım sıkılıyor.»

«Kolay değil,» dedi Mikay.

«Ne tuhaf! Kayınpederimin eksikliğini hissediyorum.»

«Bu da çok doğal,» dedi Mikay.

«Hayır, hiç de doğal değil. «Ben onu hiç sevememiştim. Ama çarşamba akşamı bu eve tekrar girdiğimizde, onun ölmüş olduğunu gö-

rünce, artık burada kalmamamız gerektiğini sezinledim. Bunu size nasıl açıklayacağımı bilmiyorum. Bu çatıyı taşıyan bir direkti o. Bu direk yok artık. Çatının tepemize yıkılmasına da hiç bir şey engel olamayacak.»

«Ne demek istediğinizi anladım, ama yine de...»

«Anladığınızı sanmıyorum,» dedi Phyllis sözünü keserek. «Çünkü aslında nedenini ben de bilmiyorum. Belki de başka bir dünyanın insanı olduğum ve her şeyi yadırgadığım için seziyorum bunu. Bu yabancı hayat içinde tek anladığım kişiydi kayınpederim. Bencildi, astığı astık kestiği kestikti, ama büyük bir insandı. Davranışlarının nedenini anlıyordum. Oysa kayınavdem benim için bir bilmece. Milyarlarca kilometre uzaklıktaki bir yıldız kadar yabancı. Aptal mı, akıllı mı, iyi mi, kötü mü, hiç bir fikrim yok. Beni sever mi, yoksa benden nefret mi eder, bilmiyorum. Onunla konuşacak hiç bir konu bulamadım bugüne dek. Hava akımı gibi ortada dolaşır, görünmez, konuşmaz. Sürekli ölüm soğukluğu saçar çevresine.»

«Basit bir kadındır,» dedi Mikay. «Çekin-gen ve içine dönük. Neden buzları eritmeyi denemiyorsunuz? Unutmayın ki yirmi yıl boyunca her hakarete boyun eğmiş. Kalman amca, evlenmesine evlendi onunla, ama ona sürekli hizmetçi muamelesi yaptı. Herhalde bu evlilik-ten pişmandır Emma teyze. Hiç değilse o zaman nereye ait olduğunu bilirdi. Aşçısı olarak kalsaydı, Kalman amca, ona çok daha iyi dav-

ranırdı. Davranışlarından rahatsız olduğu zaman da çekip gidebilirdi. Ama Kalman amca bu kadar iyi bir aşçıyı kaybetmek istememiştir.»

Budapeşte'den cenaze için gelen bir grup, gitmek üzere davranınca, Phyllis onları geçirmek amacıyla kalktı. Başbaşa konuşmaları yarıda kalmıştı. Mikay, Emma teyzeyi henüz görmediğinden, onu aramak üzere dolaşmaya başladı. Sigara dumanlı salonlardan geçti, sonunda dul Bayan Pongratz'ı mutfakta buldu. Hizmetçilerle, aşçılarla birlikte akşam yemeğini hazırlıyordu. Amalia Kovach da mutfaktaydı. Mikay daha önce onu konuklar arasında görmüş, bu soylu akrabaların, bu kendini beğenmiş kadınların arasında, Amalia'nın ne işi var diye de kendi kendine sormuştu.

Amalia mutfakta iş görüyordu. Soğuk tavuk etlerini kayık tabaklara diziyor, çevrelerini kırmızı turp ve havuçlarla süslüyordu. Onun hünerli ellerini seyrederken ansızın, acaba neden Pongratz böyle birdenbire öldü, diye düşündü Mikay. Bu ölüm ve Amalia Kovach... bir bağlantı var gibi geldi ona.

Bugüne dek pek çok cenazeye katılmıştı Mikay. Bay Balogh, Pali Retek, Timor adında bir köylü ve daha pek çokları ölmüşlerdi ardına. Ve her ölünün evinde Amalia Kovach, mutfakta yardım ediyor olurdu.

Kapının eşiğinde durmuş, onları seyrediyordu Mikay. Görmemişti kadınlar onu. Birden Dul Bayan Pongratz, hizmetçilerden birine bir şey söylemek için döndü, Mikay'ı görünce, do-

nakladı. Beze uzanmış eli havada, gözleri açılmış, çenesi aşağıya sarkık... Bu ara ötekiler de üsteğmeni görmüşler, bakakalmışlardı.

«Ne istiyorsun?» dedi Emma boşuk bir sesle. Korku vardı sesinde.

«Sizinle vedalaşmak istedim,» karşılığını verdi Mikay. «Bütün gün üzüntümün derecesini söylemek için sizi kolladım, ama ancak şimdi fırsat buldum. Çok üzgün olduğumu bilmenizi isterim.»

Kadın kuru ve normal bir sesle: «Öyle mi?» dedi, bezi eline aldı, alnını sildi. «Beklenmiyordu, değil mi?»

«Tanrı emri,» diye söze karıştı ebe. «Neyse ki acı çekmedi.»

«Acı çekmediğini nereden biliyorsunuz?» dedi Mikay. Biraz sertçe sormuş olmalı ki, ebe ona baktı, şaşırmıştı.

Sanki bu hain hain bakan gözler Mikay'ı ilk kez görmüş gibiydi. Bu sivri burun, bu çarpık dişleri kapatmaya çalışan etli dudaklar... Kuzuyla kurt masalını süsleyen resimlerdeki, büyükanne kılığına girmiş kurta benziyordu Amalia.

«İçin için acı çeken tiplerden değildi de ondan,» dedi. «Bağırır, küfreder, ortalığı birbirine katar, ne kadar doktor varsa başına toplatırdı. Bunları yapmadığı için acı çekmediğinden eminiz.» Yüzünü buruşturarak çevirdi.

«Öldüğünde burada mıydınız?» dedi Mikay merakla.

Kadın cevap vermedi. Bunun üzerine üs-

teğmen onun yanına gitti: «Size bir şey sordum Amalia,» dedi.

«Hayır, burada değildim. Tesadüfen az sonra geldim. Ben kapıdan girdiğimde, Emma merdivenleri iniyordu. Şimdi öldü, dedi bana. Demek, o can verirken, ben yoldaymışım. Ya da evimde. Oldu mu, Üsteğmenim. İstedığınız cevabı aldınız mı? Size bir şey sormak istiyorum: Neden bana Amalia dersiniz? Oysa ben size, daima 'Üsteğmenim' derim. Sizin anneniz sayılabilecek yaştayım. Bana 'Bayan Kovach' deseniz, daha uygun düşmez mi?»

«Pekâlâ, Bayan Kovach,» dedi Mikay sırtarak. Bir yandan da içi öfkeyle kaynıyordu. Sonra Pongratz'ın duluna yaklaştı, sarıldı.

«Hoşça kalın, Emma teyze. Kendinizi harap etmeyin sakın, bir ihtiyacınız olduğu zaman da bana bildirin.»

Kadın cevap vermedi. Yorgun yorgun gülmseyerek başını salladı. Mikay, mutfaktan çıktı, salonlardan geçti ve yağmurluğuyla kasketini almak üzere antreye gitti. Portmantonun kapısını açınca, üzerine palto yığılmış bankın üstünde iki insanın sarmaş dolaş olduğunu gördü birden. Boğuşuyorlar mıydı, yoksa sevişiyorlar mıydı; ilk bakışta anlayamadı. Bir şey görmemiş gibi davranarak geri çekilmek istedi; ama vazgeçti, içeri girdi, kapıyı kilitledi ve yerde yatan adamı yakasından tutarak ayağa kaldırdı. Toni Pongratz'dı bu.

«Sen aklını mı kaçırdın?» diye bağırdı yüzüne.

Öbürü de hizmetçi Viki'ydi. Şaşkınlığından, paltoların üzerinde yatmış kalmıştı. Beyaz bluzu açılmış, memeleri taşmış, etekliği de kalçalarına kadar sıvanmıştı. En keyifli oyuncağı elinden alınmış gibi ters ters üsteğmene bakıyordu.

«Ya bir başkası sizi yakalasaydı,» dedi Mikay alçak sesle. «Hiç değilse kapıyı içerden kilitleseydin. Ya seni karın yakalasaydı?»

Toni gömleğini, pantolonunun içine sokarken, «Ne olur,» diyerek pis pis gülümsedi. «Hiç olmazsa o zaman benim karakterim hakkında bir bilgisi olurdu. Nasılsa er geç öğrenmeyecek mi? Bunun önüne geçilmez. Ne kadar çabuk öğrenirse, o kadar iyi. Çekip gidecek mi, yoksa razı mı olacak; anlarız, değil mi? Uzun sözün kısası, bütün bunlar seni hiç ilgilendirmez.» Viki de ayağa kalkmış, bluzunu ilikliyordu. Toni ona baktı ve: «Sana kapıyı kilitle dememiş miydim,» diye bağırdı. «Hadi artık çek arabanı.»

Viki başını öne eğerek dışarı çıktı.

Mikay beyninden vurulmuş gibiydi. «Nasıl yapabilirsin?» diye bağırdı Toni'ye. «Üstelik bununla! Geri zekalı olduğunu bilmiyor musun? Ahlaksızlığı kafana koyduğuna göre, normal birini bulamaz mıydın? Bu kız gidip karına her şeyi anlatabilir.»

«Karımı karıştıрма,» dedi Toni sinirli sinirli. «Hem sen kimsin? Babam mısın? Yoksa onun erkek kardeşi mi?» Ters ters Mikay'ın yüzüne bakıyordu. «Bana ahlaksız diyeceğine,

dön de kendine bir bak. Sanki Flora'nın kerhanesinin müşterilerinden değil misin?»

«Aramızda büyük fark var,» dedi Mikay. «Sen evlisin, ben değilim.»

«Ey büyük Tanrım. Bu halinle bana Papaz Toth'u hatırlatıyorsun. Belki o da senin gibi ahlaksızın tekidir de, bu nedenle her çeşit zevkin aleyhinde vaaz verir.»

«Peki Toni,» dedi Mikay. «Ben ahlaksızım, sen de kusursuz bir erkeksin. Yine de senin yerinde olsam, evimde çalıştırdığım hizmetçilere sataşmazdım. Çünkü Ladany'de dolaşan salak piçlere birinin daha eklenmesini istemiyorum. Ayrıca geri zekalı bir kızı iğfal ettiğin duyulursa, hakkından gelebilirler.»

Toni sunturlu bir küfür savurarak kapıyı açtı ve çıktı. Mikay, çevreye savrulmuş palto-lar arasından yağmurluğuyla kasketini buldu ve kendini sokağa attı.

UZUN VE SOĞUK bir kış bastırmıştı. Üst üste kar yağdı. Evlerin damlarıyla ağaçların dalları üzerinde kalın kar tabakaları birikti. Sakin ve güzel bir görüntü... Günlük gürültüleri bastıran bir tabaka... Arada güneş açıyor, pırlantalar gibi parıldıyordu karlar. Yollar buz tutmuştu. Karın beyazlığı kirlenir gibi olurken, üzerine yeniden kar yağıyor, pisliği örtüyordu. Köylüler soğuktan evlerine sığınmışlardı. Kırgın çiftler barışmış, ya da büsbütün birbirlerine diş biler olmuşlardı. Ama bu soğukta kimse kızıp evini terketmeyi göze alamıyordu.

Ölümler çoğalmıştı. Özellikle Ladany'de. Yaşlılar, hastalar göçüp gidiyordu.

Toni'yle Phyllis, aralık ve ocak ayını Budapeşte'de geçirdiler. Yasta olduklarından ne danslı kulüplere, ne de tiyatrolara gidiyorlardı. Yine de mutluydular. Toni'nin anne tarafından akrabaları soylu kişiler olduklarından, değişik konularla ilgilenirler, sanattan, atıcılıktan, siya-

setten konuşturlardı. Hepsi Phyllis'in Toni'ye mükemmel bir eş olduğu kanısındaaydılar. Her fırsatta da bunu tekrarlıyorlardı. Toni, öncele-ri bundan gurur duymuş, ama sonu gelmeyen övgüler onu sinirlendirmeye başlamıştı. Hırsını almak için esmer pasaklı bir şarkıcı kızla kısa bir ilişki bile kurmuştu.

Ladany'ye geri dönmeden önce Toni, Packard şubesine, sekiz silindirli kırmızı bir otomobil ısmarladı. Korond beyliği için bu otomobil büyük bir olaydı. Pek çok tavuğun, iki ineğin, topal bir de dilencinin ölümüne yol açtı. Hayvanların bedeli ödendi, ama dilenci öldüğüyle kaldı.

Üsteğmen Mikay'ın, kışın işi çoktu, ama aslında yine de canı sıkılıyordu. Noel yortusunu ailesiyle birlikte geçirdi; patırtılı yılbaşı gecesi Korond'daki oteldeydi. Annesinin isteği üzerine bütün balolara katıldı. Zavallı kadının iki derdi vardı: Biri oğlunu evlendirmek, ikincisi de para sıkıntısından kurtarmak. Bu da ancak varlıklı bir kızla evlenmesiyle ortadan kalkabilirdi. Oysa Mikay'ı en çok sıkan şeylerken biri de, genç kız saflığıydı. Flora'nın kızlarıyla çene çalmaktan daha çok zevk alıyordu. Bin bir özenle yetiştirilmiş, güzel, saf, romantik bir genç kızla bir akşam geçirmek zorunda kalmak, onu deli etmek için yeterliydi. Belki de Phyllis Pongratz'a âşıktı da ondan. Aslında kendisi de pek emin değildi bundan. Bugüne dek aşkla arzuyu ayırdetmediğinden, Phyllis Pongrat'tan çok hoşlandığı halde, onun-

la yatmayı hiç düşünmediğinden, âşık olup olmadığını kestiremiyordu. Tanıştırılan bu küçük güvercinler onda arzu uyandırmıyor değildi, ama bir ömür boyu birlikte yaşamayı göze alamazdı.

Böylece ilkbahar gelmiş, Mikay yine evlenmemişti. Günün birinde dadısı Klara onu ziyarete geldi. Mutlu savaş öncesi yıllarında, Mikayların serveti tükenmeyecek gibiyken, çok seyahat eder, kışları, Budapeşte ya da Viyana'da, yazları da Adriyatik sahillerinde geçirirlerdi ailece. Bu seyahatlara Klara da katılırdı. Güzel bir kızdı ve erkekler onu beğenirlerdi. Bir otel kapıcısı, Mikay'ın annesinden istemişti bu kızı bir seferinde. Klara buna sevinmişse de, kabul etmemişti.

Tatar'la evlendiğinde, yaşı otuzu geçmişti. Tatar, Ladanyli bir çiftçiydi. Yirmi dönümlük bağı, yoksul bir köylü kızı olan Klara'yı çok etkilemiş olmalı ki, evlenmeye razı olmuştu. Oysa sonradan Tatar'ın kötü bir koca olduğu anlaşılmıştı.

Üsteğmen, içeriye giren dadısına dehşetle baktı. On iki yıllık evlilik ne hale sokmuştu Klara'yı! Ona sarıldığında, sanki kollarının arasında bir avuç kemik vardı. Şaşkınlığını farketmemesi için, sesine neşeli bir ton vererek, «Ne var ne yok Ladany'de?» diye sordu.

«Pek bir şey yok. Taze damat Ferenc Balogh yine karısını dövdü. Kadın çığlık çığlığa kendini sokaklara attı. Hem de gece yarısı. Kaynanası yanlarındaydı ve hiç aldırmıyordu. Söz-

de, kocakarı gene evlenecekmiş, hem de demiryolunda çalışan, kendinden on yaş genç biriyle. Oğlan, tabii, bu evlenmeye korkunç karşıymış. Onun için kocakarı, gelinin tarafını tutmuyormuş, oğlunu büsbütün kendine düşman etmemek için.»

«Daha başka?»

«Dur, sabret... Şey, Terez Kozma var ya, işte o da, evlenecekmiş.»

Mikay'ın elindeki kurşunkalem düştü ve oturduğu yerde birden dikleşti. Klara bunu görünce, «Ne o? Bozuldun mu?» diye sordu.

«Ne demek istiyorsun?»

«Onu cezalandıramadığın için çok bozulduğunu söylüyorlar da. Ama ben, kocasını zehirlemediğini biliyorum. Kendisi söyledi. Bir ara evden çıkmış, ama döndüğünde adamı evde ölü bulmuş.»

«Peki neden herkes zehirlediğinden kuşkuluyor?»

«Yoksulların işledikleri suçların, arada bir su yüzüne çıkmamasından hoşlanıyorlar da ondan. Tıpkı varlıklılarınki gibi...»

«Terez kiminle evlenecekmiş?»

«Ardolu biriyle. Mihaly Vince adlı, karısı ölmüş bir adamla.»

«O ihtiyarla mı?»

«Yaşlı, ama varlıklı.»

Yanlış davranıyor.»

Ben de aynı yanlış işledim, Tatar'la evlenirken. Ama Terez'e laf anlatılmıyor. Kimseyi dinlediği yok.»

Benden bir dileğin var mı? Sana ne gibi yardımda bulunabilirim,» diyen Mikay sevgiyle dadısına baktı.

Bayan Balogh'la Terez'in dedikodularını anlatmak için gelmediğini hissetmişti.

«Şey Rudiciğim,» dedi dadı. «Şimdi Moni'den geliyorum. Yani Doktor Rosenzweig'dan. Geçen hafta tam üç kere, beni muayene etmesi için gittim. Bugün sonucu almak için uğradım, kocama anlatacakmış. İşte ben de bunu istemiyorum. Bilirsin, kocam benim sağlığım için para harcamaz. Tersine, benden kurtulup, genç, dinç bir kadın almak ister. Onun için Doktor Rosenzweig'le senin konuşmanı istiyorum. Onunla konuştuktan sonra bana gerçeği anlat, emi? Kötü de olsa, bilmeliyim. Bilmek istiyorum, Rudi. Anlatabildim mi?»

Mikay odadan çıktı ve Moni'ye telefon etti. Doktor telefonda, «Onun gerçeği duymasını istemiyorum,» dedi «Buna karşıyım. Kadın çok hasta, Mikay. Bir kere önceleri durmadan çocuk düşürmüştü. Kocasını, ilk karısından bir oğlu olduğu için başka çocuk istememişti, bilinen hikâye. Ölümünden sonra malları bölünmesin diye. Bu çocuk düşürmeler sırasında, Amalia, Ladany'de yoktu. Son derece ilkel yollarla yapmış bu işi. Sakat kalmış. Ayrıca, oldukça da ilerlemiş nefrit'i var. Hiç bir şey yapılamaz. Istirahat, devamlı istirahat... Ve sıkı perhiz. Bir, iki ilaçla da ömrünü birkaç ay uzatabiliriz.»

Mikay, içinden, Tanrı belasını versin bu

Tatar'ın diye homurdandı ve «Peki sence ne yapmalı?» diye sordu.

«Hastaneye yatmalı. Ancak orada bakılabilir. İsrar et de yatsın hastaneye. Hem de bir an önce.»

Odasına geri dönünce, Klara: «Ne anlattı?» diye sordu.

«Önemli bir şeyin yokmuş,» dedi sesine sakin bir ton vermeye çalışan Mikay. «Hiç bir şeyin yok, ama biraz bakıma muhtaçmışsın. Hastaneye yatmalı, dedi.»

«Hastane mi?» Klara dehşetle gözlerini açtı. «Eğer öleceksem, evimde ölürüm.»

Klara ölmek istiyor, Mikay'sa onun yaşamasını diliyordu. «Sana öleceksin diyen oldu mu? Cahil bir köylü karısı gibi konuşmasana!»

«Ama ben cahil bir köylü karısıyım.»

«Hayır, değilsin. Sen bir zamanlar bizim çoraplarımızı yamaman gerekirken, Fransız romanları okurdun. Şimdi dinle beni, durum ciddi. Hastaneye yatacaksın. Haftaya pazartesi Szolnok'a gideceğim. Orada Profesör Kemeny'yle konuşurum. Sana yatak ayırır, en iyi şekilde bakılman için gerekeni yapar. İyileşmek istiyorsun, değil mi Klara?»

«Evet, Rudi, iyileşmek istiyorum,» dedi Mikay'a uzun uzun baktıktan sonra.

Salı günü Ladany postanesinden ne gün hastaneye yatacağını öğrenmesi için ona telefon etmesine karar verdiler. Ama Klara telefon etmedi. Üsteğmen dört gün bekledi, sonra Klara'

nın evine iki jandarma göndererek, neden telefon etmediğini öğrenmelerini istedi. Jandarmalar geri döndüklerinde şu haberi getirdiler: «Üsteğmenim, sizin Szolnok'da olduğunuz gün, Klara'nın kocası Sandor Tatar, kalp sektesinden ölmüş.»

Ertesi hafta Üsteğmen, Ladany'ye gidince, dadısının evine uğradı. Kapılar kilitli, pencerelerin panjurları çekiliydi. Komşular, Klara'nın hayvanları sattığını, eşyalarını toplayıp Budapeşte'ye gittiğini söylediler. Şehirde ne yapacağını kimseye söylememiş. 'Belki iyileşmek, belki de ölmek için gitti,' dediler.

İlkbahar beklenmedik bir anda, sürprizlerle geldi. Yirmi iki nisanda güneş, henüz bulutların ardından çıkamamışken, yirmi üçünde etrafı sıcak ışınlarına boğdu. Aynı günün öğleden sonrasında, yer yer tarlalarda kalmış olan karlar eridi ve verimli kara toprak meydana çıktı. Dereler canlandı. Otuz nisan sabahı Hamar nehri birden taştı, ortalığı sel bastı. Askerden yardım istendi. Ama yardım yetişene kadar sel iki kişinin canına kıymıştı bile. Biri üç yaşında bir çingene çocuğu, öbürü de Bayan Balogh'un gelini.

Her ikisi de selin kurbanı olmuşlardı. Birden taşan nehir, kenarında çadır kurmuş olan çingeneleri korkutmuş, üç beş parça eşyalarını selden kurtarmak için koşuşurlarken, küçük yavruyu unutmuş olacaktı. Zaten çingenelerden

başka ne beklenir? Besleyemeyecekleri kadar çok çocukları vardır.

Genç Bayan Balogh'a gelince, onun hikâyesi ayrı. Akşam üstü gelinin köpeği kaybolmuş. Pek çok kimse, Bayan Balogh'un köpeğine seslenerek deliler gibi sokaklarda koştuğunu gördüklerini söylediler. Su durmadan yükseldiğinden, kayınvaldesi Bayan Balogh, gelinine dikkat etmesini tembih etmiş, sözde. Sonra gelin, akşam yemeğine dönmeyince, meraklanmışlar. Tehlikenin başladığı yerde öteki köylülerle birlikte kum çuvalları yığmaya çalışan oğluna haber göndermiş. Bunun üzerine oğlu karısını aramaya koyulmuş.

İki gün sonra genç kadının cesedi, Ardo'da nehrin kenarında bulundu. Bir salkımsöğütün dallarına takılmıştı ceset. Herkes bir köpek için canını neden tehlikeye soktu dediyse de, yine genç kadına acıdılar. Bir zamanlar rahibe olmak için kiliseye baş vurduğu hatırlandı. Hiç değilse dilediği bir şeyi yapmış olacaktı o zaman. Baloghların ellerindeki otuz dönüm araziye, böylece kırk daha eklendi.

Sular çekilince, köpek de bulundu. Meğer biri, bilmeyerek onu Baloghların meyva bahçesindeki araç-gereç deposuna bağlamışmış! Depoyu sular basınca, köpek de boğulmuş.

İlkbahar yalnız felaket ve üzüntü getirmedi Ladany'ye. Gecikişinin bağışlanmasını istemesine, doğayı kısa bir sürede çiçek bahçesine çevirdi. Önce badem ağaçları çiçek verdi, sonra kirazlar, ardından da elma ağaçları.

Üsteğmen, Pongratzları pek göremiyordu. Karşılaşmamak için de gerekeni yapmaktaydı. Toni, Budapeşte'den döndükten sonra çevresine uymaya çalışmış, çiftliğin yönetimini ele almış ve kendisine örnek bir koca dedirtmenin yolunu tutmuştu. Evliliklerinin ilk yıldönümünde, Phyllis'e nefis bir pırlanta yüzük armağan etti. Kalman Pongratz'ın ölümünden aşağı yukarı dört ay sonra, bu mutlu yıldönümünü akbara ve dost çevresi içinde evlerinde kutladılar. Mikay'ı da, annesi ve babasıyla davet etmişlerdi. Sonra Simkos, Doktor Horvarth'la karısı, Dekan Markos'la Ilonka... Phyllis'in her davranışından mutlu olduğu görünüyordu. Toni çok dikkatli, çok nazik bir ev sahibiydi.

Sekiz çeşit yemek, Budapeşte'den getirtilmiş bir garson tarafından sunuldu. Bu garson, şatoda olacak değişikliklerin öncüsüydü. Toni'nin büyük tasarıları vardı. Akarsu ve kalorifer koydurtacaktı şatoya. Sonra odaların eşyası değişecek, garajlar eklenecekti. Bu gidişle beş yıl sonra iflas eder diye düşünüyordu herkes içinden.

Sonunda öğretmen Simko'yla tanışmayı başardınız, değil mi?» dedi üsteğmen Mikay, sofradan kalktıktan sonra Phyllis'e.

«Evet, Toni, onları davet etmeme izin verdi,» dedi Phyllis. «Ama galiba, Simko okulda kendisine yardım etme fikrini pek beğenmedi. Ona göre, ilerleme ve uygarlık köylüler için değilmiş, kentlerde yaşayanlar içinmiş. İnsan ancak parası olunca sağlığına ve kendisine baka-

bilirmiş. İnsanlar yıkanmamaktan değil, çok çalışmaktan ölürlermiş!. Simko'nun temizliğe pek meraklı olmadığı anlaşılıyor. Görüldüğü kadarıyla karısı da hiç meraklı değil. En zor şey, boşvermekle savaşmaktır bence. Neye elimi atsam, hep bu boşvermezlik. Yoksa düpedüz tembellik mi?»

Yeni garsona yardım edenlerden biri de, hizmetçi kız Viki'ydi. Mikay, paltoların üzerinde yakaladığı o tatsız olaydan sonra görmemişti onu. Daha toplanmış, daha büyümüştü. Zembeyaz duvarın önünde duruş biçiminden siyah elbisesinin üzerindeki beyaz kolalı önlüğünden, karnı şiş gibi geldi Mikay'a. Aldığı kılolardan şişmiş olamazdı bu karın!

Yemekten sonra Ilonka, Phyllis'e, herkesin dilinden düşürmediği pırlanta yüzüğü görmek istediğini söyledi. Mavi salondaydılar. Garson Albert, servis masasıyla konukların arasında dolaşıyor, konyak, likör sunuyor; uşak Jozsi de, onun ardı sıra yürüyerek, tepsi içinde Havana sigaralarıyla Mısır sigaraları dolaştırıyordu. Servis arabasını Viki itmekteydi. Bir yanlış yapmamak için alnını kırıştırmış, koltukların, kanepelerin, masaların arasından geçmeye çalışıyordu. Pırlanta yüzüğü ışığa tutarak inceleyen iki kadının yanına varınca, birden pırlantanın parıltısına şaşkınlıkla bakakaldı. Garson Albert'in dürtmesiyle kendine geldiyse de, servis arabasının üzerindeki bardaklarla şişeler şıngırdadı. Toni birkaç adım ötedeydi. Viki, Toni'nin yanına yaklaşınca, aptal aptal yüzüne baktı,

cilveli bir sesle: «Bana ne zarrarı böyle güzel bir yüzük alacaksınız?» diye sordu.

Tam da o sıra herkes susmuş, ortalığı bir sessizlik kaplamıştı. Toni kıpkırmızı oldu ve salonun öbür yanına yürüdü. Ilonka'nın kıkırdayışı kesildi. Gözleri daha da irileşmiş, daha da mavileşmişti. Phyllis, avucundaki yüzüğün ağırlığını taşıyamıyormuş gibi, elini kucağına indirdi. Kapıda yeni garsonu izleyen Emma, dondu kaldı, dudaklarını kıstı, tehdit saçan gözlerini Viki'ye dikti.

Bu tatsız olaydan sonra Viki'nin işten çıkarılmamasına herkes şaşmıştı. Ardo'nun arkasında, Pongratzların arazisi üzerindeki av köşküne gönderildi Viki. Kolcu, ailesiyle orada yaşar, Pongratzlar ya da konukları köşke geldiklerinde onlara hizmet ederdi.

Viki'nin, onlara yardım etmesi için köşke gönderildiği söylendi.

Viki'yi kimse güzellikle yolcu edemedi. Annesi Bayan Torma çağırıldı kızını, razı etmesi için. Ana kız, Emma'nın yanında konuştular. Kilitli kapılar ardına çekilmişlerdi üçü de. Oda-dan çıktıklarında, Viki'nin yanakları şişti. Anlaşılan annesi kızını dayakla razı etmiş olmalı ki, Viki, bekletilen arabaya sessizce bindi ve av köşküne gitmek üzere yola koyuldu.

Onun yerine Bayan Balogh'un yeğenlerinden biri alındı. Soluk yüzlü, çarpık bacaklı bir kızdı bu. Bu kadarı yetmiyormuş gibi, şaşıydı da. Toni yeni hizmetçiye görünce, yüzünü buruşturup, sırtını döndü.

«BİLİYORUM, MIKAY, geçen yıl seni kışkırttım ve benim yüzümden fiyaskoyla sonuçlanan bir olayın kahramanı oldun,» dedi Moni Rosenzweig, Mikay'la Korond otelinde baş başa öğle yemeği yerlerken. «Bu yüzden bana içerlediğini de biliyorum. Ama vicdanım beni rahat bırakmıyor, Mikay. Savcılıktaki odun kafalılar sözlerime önem verseler, sana bu konuyu hiç açmayacağım. Bilirsin, beni kuşkuculuğumdan dolayı pek sevmezler. Doktor Horvart'ı kıskanıyorum, sanıyorlar. Üstelik Amalia Kovach'la benden çok hastası var diye uğraşıyormuşum.»

«Çıkar ağzındaki baklayı, Moni,» dedi Mikay.

«Mesele şu,» diye sürdürdü sözlerini Moni. «Ladany'deki ölümler yine fazlalaştı. Sus, bırak da anlatayım. Bildiğin gibi büyükannem doksanına bastı ve Bér'deki büyük evinde yalnız oturuyor. Son zamanlarda sağlığı bozuldu, annem de buna çok üzülüyor. Büyükannem,

annemin sık sık gelmesini istiyor. Bér'in yollarını bilirsin. Arabayla giderken insanın midesi altüst olur. Neyse, uzatmayalım, Timor'un dudu, yani Amalia'nın komşusu, geçenlerde bizimkilerin dükkanına uğramış. Annem o ara Bér'den yeni dönmüşmüş. Herhalde büyükannemin, Ladany'ye yanlarına gelmek istemesinden yakınmış olmalı ki, Bayan Timor hayretle annemin yüzüne bakarak: 'Neden bu kadar üzülüyorsunuz?' diye sormuş. Annem de, yanlarında kalsa, bakımının daha kolay olacağını, sık sık onu yoklamasının kolay olmadığını anlatmış. Bunun üzerine Bayan Timor: 'Neden büyükhanımın acısına son vermiyorsunuz?' diye sormuş. 'Yaşlı kadın nasılsa bir gün ölecek. Ona yardımcı olmalısınız. Bunu Amalia Kovach' la görüşsenize.' Annem bunu duyunca, bir süre dehşetle ona bakakalmış, sonra da ne demek istediğini sormuş. Tabii, bu ara kadın, biraz ileri gittiğini anlamış olmalı ki, cevap vermeden dükkandan çıkmış. Inan, o günden sonra bir daha da dükkana ayağını basmamış. Bir şey gerektiğinde oğlunu gönderiyormuş.»

Moni sustu, bir süre arkadaşının bir şey söylemesini bekledi, ama Mikay suskunluğunu sürdürünce, «İkinci olay, bizim Bayan Balogh' la ilgili» dedi. «Baksana, yine evleniyormuş. Bu kez seçtiği erkek Ardolu bir tren kondüktörü. Bu birleşmeden galiba oğlu Ferenc pek hoşnut değilmiş. Birkaç hafta önce babamın işlettiği lokalde yeni damatla sert bir tartışmaya girişmişler. Bereket bizim arabacı Samu eski

bir güreşçidir de, lokalde bir olay çıkmasına fırsat vermeden ikisini ayırmış. O günden beri kondüktörü Ladany'de gören olmamış. Geçenlerde Korond'da, bizim Samu tesadüfen ona rastlamış. Adamcağız, Bayan Balogh'la evlenmekten vazgeçtiğini, yetmiş dönümlük tarlası var diye bir kadına bağlanamayacağını anlatmış.»

«Herhalde, Bayan Balogh'la evlenirsem, oğ-
luyla başım derde girecektir, demek istemiş ol-
malı,» dedi Mikay. «Adamı bıçaklarlar. Yoksa
neden vazgeçmiş olsun?»

«Samu seninle aynı kanıda değil,» dedi Moni. «Bayan Balogh çirkin bir kadın, ama erkek delisi. Annem, on beş yaşındayken ilk piçini dünyaya getirdiğini hatırlıyor. Çocuk doğar doğmaz ölmüş. Sonraki iki piçi de doğar doğmaz ölmüşlermiş. İlk kocası olan duvarcı ustası, onu kaç kez Ladanyli erkeklerle sevişirken suçüstü yakalamış. Duvarcı ustası bir bina iskelesinden düşüp ölünce, kendinden genç Bay Balogh'la evlenmiş...»

«Tanırım, topal bir herifti,» dedi Mikay.

«Ama varlıklıydı.»

«Aşağı yukarı bir buçuk yıl önce öldü de-
ğil mi?»

«Evet. Sonra da Lajos Kardos'la sevişme
ye başladı. Kardos da öldü. Aileye gelin olarak
verdiği kızı da.

«Sel felaketinde öldü gelinleri,» dedi Mikay. «Hiç kimse, Bayan Balogh'un, kızı sulara ittiğini görmemiş. Kardos'a gelince, sürekli Dok-

tor Horvart'ın tedavisi altındaydı. Doktor Horvart, biliyorum, çok iyi bir doktor değil; ama eceliyle ölmekle, cinayet arasındaki farkı anlayamayacak kadar da cahil değildir, değil mi?»

Doktor Rosenzweig omuzunu silkti. «Bilemiyorum,» dedi. «Belki ben çok kuşkucu biriyim. Belki de köyde doğup büyüdüğüm halde, kendimi onlardan ayrı hissettiğim, hepsinden nefret ettiğim için başka türlü düşünüyorum.»

Mikay bir kahkaha atarak: «Şimdi de bunu trajedi haline sokma,» dedi. «Önsezi diye bir şeyin var olduğunu ben de biliyorum. Belki senin önsezilerin doğru da yanlış düşünen benim.»

Bu konuşmayı izleyen günlerde Mikay, Laldany'ye gidince, haber vermeden Bayan Balogh'u ziyarete gitti. O sıra herkes, alaylı alaylı birbirine, Bayan Balogh köyün muhtarlığına talip deyip gülüşmekteydi. Mikay, bu haberi bahane ederek, kadının evine gitti. Düğün akşamından beri uğramamıştı. Meğer ev, o gece, masalar, örtüler, fenerlerle ne kadar sevimli bir hale sokulmuş. Oysa şimdi bakımsız meyva ağaçlarının çevrelediği avlu, pislik içindeydi. Her yanı otlar bürümüşü.

«Üsteğmen Mikay, atının yularından tutmuş, avludan girerken, boyunları ilerde tıslayan bir kaz sürüsü onu karşıladı. Yüzyıllardan beri Baloghların çiftliklerinin bekçiliğini kazlar yapardı. Mikay, atını parmaklığa bağladı, kazları

kışkışladı ve mutfak kapısını vurdu. Kimse kapıyı açmayınca, içeri girdi. Evin içinde dua okuyan bir erkek sesi duyuluyordu.

Avludaki bakımsızlığın tersine, mutfakta bir bolluk göze çarpıyordu. Sayısız tavaların, tencerelerin yanı sıra, değerli porselen takımlar, kristal bardaklar sıralanmıştı. Eski moda ocağın yanına, dökme demirden pahalı bir ocak yerleştirilmişti. Krom kısımları pırıl pırıl olan bir ocak... Bu ocak, Bayan Balogh'un başarı sembolüydü mutlaka. Sıradan bir köylü kıızıken, bir çiftlik sahibi olmuş, mutfağına da ocakların en güzelini, en pahalısını getirtebilmişti.

Geçen yıl da çiftlik binasının iki odasına, bir oda daha ekletmiş ve burasını misafir odası olarak modern eşyayla döşemişti.

İğrençti eşya. Toprağı bol olsun, Kalman Pongratz, 'Tanrı köylülere ancak yeni bir çift çizme alabilecek kadar bol para vermeli,' derdi.

«Evde kimse yok mu?» diye seslendi üsteğmen.

Aynı anda karşısındaki kapı açıldı ve Bayan Balogh'la karşılaştı. Hatırladığından da çirkin kadını. Mikay'ın birden belirivermesinden rahatsız olmuştu. Bu gelişe hiç sevinmemiş gibi bakıyordu.

«Üsteğmen Mikay,» dedi. Sanki içerde, odada bulunan birine duyurmak istercesine...

«Evinizin önünden geçiyordum,» dedi Mikay, sesine rahat bir ton vermeye çalışarak. «İşte o ara, sizinle ilgili ilginç bir haberi sormak için bir uğrayayım dedim.

«Ne haberi?» Sesi boğuktu, hiç yerinden kıpırdamıyordu.

«Köyün muhtarı olmak istiyormuşsunuz, doğru mu?»

«Ha, o mu?» dedi kadın rahatlayarak. Ve yerinden kıpırdadı, teğmene yaklaşıp elini uzattı. «Buyurun, oturmaz mısınız, üsteğmenim. Şöyle rahat edin. Soğuk bir bardak şarap içmez miydiniz?»

«Soruma cevap vermediniz?» dedi Mikay. «Gerçekten muhtarlık için adaylığınızı koydunuz mu?»

Sinirli sinirli gülümsedi kadın: «Koyayım mı, koymayayım mı, henüz bir karar veremedim. Kadından muhtar olur, değil mi? Ama pek çok kişi buna karşı çıkacak.»

Bayan Balogh özentili bir dille konuşmaya pek meraklıydı. Üç yıl ortaokula gittiğinden, Ladany'nin kültürlü kadınlar sınıfına giriyordu. Bir hırsızlık nedeniyle de, bir süre eğitici bir cezaevi hayatı geçirmişti.

«Demek, adaylığınızı koymayacaksınız!», dedi Mikay. Bir yandan da içerdeki odada kimin bulunduğunu düşünüyordu.

«Oğlumun meselesi çıkmasaydı, belki de adaylığımı kordum, ama...»

«Neden, oğlunuz taraftar değil mi?»

«Duymadınız mı? Oğlum çok ağır hasta.»

İşte ilginç bir haber.

«Doktor Horvart, lleus, dedi. Yeni duydum böyle bir hastalığın adını. Unutmamak için de ezberledim.»

«Oğlunuz evde mi?» diye sordu Mikay.

«Başka nerede olabilir ki!» karşılığını verdi kadın. «Kolunu kırırdatabilecek halde değil. On kilo birden zayıfladı. Bilirsiniz, tek evladımdır. Tanrı onu elimden alırsa, bu dünyada tek başıma kalacağım.»

Önlüğünün ucuyla gözlerini sildi. Önlüğünü indirdiğinde gözleri kırmızıydı, ama yaşlı değildi.

«Nerede? Onu görebilir miyim,» diyen Mikay yatak odasına doğru yürüdü.

Kadın şaşırdı: «Belki uyuyordur,» dedi sinirli bir sesle.

«Bir dakika önce bir dua sesi geldi kulağıma, o değil miydi?»

«Günlerden beri hep böyle. Bakıyorsunuz bir canlı, birkaç dakika sonraysa sancılar içinde kıvranıyor.»

Birlikte yatak odasına girdiler. Mide bulandırıcı, ağır hasta kokusu sinmişti odaya. Üsteğmen soluk alamayacak gibi oldu. Genç Ferenc Balogh dümdüz yatıyordu. Beyaz yastığın üzerindeki yüzü sapsarıydı.

«Sana yakışır mı bu hal, Ferenc?» dedi Mikay yatağa doğru yürürken. «Senin gibi yiğit bir delikanlı, tam mısırların toplanacağı bir sırada hastalanıp yatağa yatar mıymış?»

Delikanlı cansız cansız gülümsedi, ama cevap vermedi. Ve birden Mikay, alçak bir tabure üzerinde oturan Amalia Kovach'ı gördü.

«Hele bakın. İyilik perimiz de burada. Laday'nin iyi yürekli hastabakıcısı.»

«Evet, buradayım,» dedi Amalia, Mikay'a alaylı alaylı bakarak. «Peki sizi hangi rüzgar attı buraya, Üsteğmenim?» Mikay cevap vermeden, Bayan Balogh: «Benim muhtarlığa aday olduğumu söylemişler de, onu sormaya gelmiş,» diye atıldı.

Uzun ve rahatsız edici bir sessizlik kapladı odayı. Bayan Balogh oturması için Mikay'a yer göstermedi.

«İçerden, dua okuduğunu duydum, Ferenc,» diyerek sessizliği bozdu Mikay. «Bu kadar güzel bir sesin olduğunu hiç bilmezdim.»

«Haydi Üsteğmene bir şarkı söyle oğlum,» dedi Bayan Balogh. «Hani sevdiğin bir şarkı vardı, onu söyle!» Sonra yatağa yaklaştı, yastıkları düzeltti ve: «Dur sana yardım edeyim, Ferenc,» dedi.

Mikay, Ferenc'e dikkatle bakınca, onun çok zayıflamış olduğunu gördü.

Delikanlı yatağının içinde oturdu, güç toplamak amacıyla soluk alıp veriyordu. Ve şarkıya başladı. Berrak, sıcak, bariton bir sesle bir operet şarkısı tutturdı. Önce rahat bir sesle başladı, ama az sonra soluğu kesildi, zembereği boşanmış bir çalar saat gibi takıldı ve sustu. Hasta delikanlı şarkı söylerken, Mikay yan gözle Bayan Balogh'u izlemişti. Kadın, oğluna bakmıyordu; gözlerini tavana dikmiş, sanki beklediği bir şey varmış gibi, oraya bakıyordu.

«İlaç saati geldi,» dedi Amalia yerinden kalkarak.

«Şimdi mi?» diye şaşkınlıkla sordu Bayan Balogh.

«Tabii. İki saatta bir. Öyle dememiş miydi Doktor Horvart. Reçetenin üzerinde de yazılı.»

Amalia yatağın baş ucundaki masaya gitti, üzerinde eczanenin etiketi olan küçük bir şişeyi aldı. İçindeki açık sarı suyu bir çay kaşığına döktü ve elinde kaşıkla yatağa doğru eğildi.

«Aç ağzını, Ferenc,» dedi karşı konulmasını istemeyen bir sesle.

Hasta kıpırdamadı. «Bunu içmek istemiyorum,» diye mırıldandı. «Söyleyin doktor olacak herife, bana bunun yerine başka bir ilaç versin.»

«Ne biçim konuşuyorsun, Ferenc,» dedi Bayan Balogh. Amalia bunun üzerine kaşıktakini şişeye döktü yeniden ve şişeyle odadan çıktı. Çok geçmeden, bir bardakla döndü. Bardağın içindeki içkiye benziyordu.

«Şimdi daha kolay içebileceksin,» dedi gülümseyerek ve bardağı genç adamın burnuna doğru uzattı. Ferenc bardaktakini kokladıktan sonra yüzünü buruşturdu. Amalia, zorla bardağı dudaklarına dayadı. Ferenc elinin tersiyle vurarak bardağı döktü.

Üsteğmen Korond'a geri dönünce, doğru Doktor Horvath'ın evine gitti. Bekleme odasına aldılar. Kimse yoktu.

Doktor Horvarth, «Aman bu ne sürpriz,» diyerek selamladı Mikay'ı.

Mikay'ın ve ailesinin doktoru artık Moni Rosenzweig olduğu için, böyle imalı konuşmuş olacaktı Doktor Horvarth.

Aslında Doktor Horvarth kinci bir insan değildi. Çok iyi bir doktor olmadığıнын kendisi de farkındaydı, ama Sancak beyliğinde itibarı büyük, kazancı da yerindeydi.

«Size özel bir şey sormak için uğradım, Doktor. Nesi var Ferenc Balogh'un? Bana kalırsa bu ailede beklenmedik ölümler pek sıklaştı.»

Horvart şaşkın şaşkın ona baktı. «Demek, sizi üne kavuşturacak olayı bulmaktan hâlâ vazgeçemediniz,» dedi, sonra bir süre piposuna tütün doldurmakla oyalandı. «Ama bence Ferenc Balogh olayında da yanlış yoldasınız. Çok hasta, kuşku uyandıracak hiç bir şey de yok. Kronik bir entertis teşhisi koydum. Ileus'u atake etmiş. Bir tıkanıklık da olabilir. O zaman ameliyat gerek. Birkaç gün beklemek istiyorum. Hastalığın seyrini görmeliyim. Köylüleri tanırırsınız, ameliyat lafını duymak istemezler. Herhalde ameliyat masasına yatmadan önce de korkularından ölürler. Koymuş olduğum teşhis üzerinde ısrar ediyorum, bilmem bu sözüm size yeterli mi?»

Mikay, «Tabii,» diyerek başını salladı. «Yalnız iki sorum daha var. Birincisi, ona ilaç vermişsiniz, öyle mi?»

«Evet, verdim. Kalomel ve Belladonna karışımı damla... İkinci sorunuz nedir?»

«Bu damla içkiyle içilebilir mi?»

«Ne münasebet!» dedi doktor sinirlenerek. «İçkiyle içerse o an geberir.»

«Ben de öyle tahmin etmiştim. Ama ilacı, Amalia Kovach'ın içkiyle verişine tanık oldum,» dedi Mikay. «Kokusundan ve renginden anladım.»

«Hangi akılla yaptı bunu?» dedi doktor dehşet içinde.

«Ferenc ilacı kaşıkla içmek istemedi de ondan.»

«Bunu düşünmesi gerekirdi o sersem karının. Herhalde doğum sancısı çeken kadına iyi geldiğine göre, entertisli bir erkeğe de iyi gelir diye düşünmüş olacak. Hem, ne işi var benim hastalarımın başında? Yetti bu kadından çektiğimiz. İstersem hakkından gelirim onun, ama ne gerek, diyorum. Bakın, bir daha böyle ters bir iş yaptığını duyarsam, dünyaya geldiğine pişman ederim onu.»

Bayan Horvart'ın ikram ettiği, evde yapılmış likörü de içtikten sonra, Mikay, iyice sersemlemiş bir halde doktorun yanından ayrıldı.

Üç gün sonra Ferenc Balogh'un ölüm haberi geldi. Bayan Balogh perişanmış. Kendisini bahçedeki derin kuyuya atmasın diye, komşular zor zaptediyorlarmış.

PHYLLIS PONGRATZ, o haziran sabahı gözlerini açtığında, bu günün felaketler getireceğinden habersizdi. Havaların birden ısınmış olmasına rağmen, bu kalın duvarlı evin odalarının ısınması oldukça zaman almıştı. Artık gecelik bile fazla geldiğinden, Phyllis'le Toni çıplak uymaktaydılar. Aylar boyu, kat kat yün battaniyeler altına büzülüp yattıktan sonra, bu rahatlık cennet gibi gelmişti. Çıplaklık, günah ve ilkelikti. Toni'nin Paris'teki odasında geçen mutlu gecelerini yeniden yaşadılar.

Bir gece önce erkenden yatağa girmişlerse de, uyumaları gece yarısını bulmuştu. Gün doğmadan Toni'nin kalkması, ertesi gün Budapeşte mezbahasına gidecek danaları gözden geçirmesi gerekiyordu. Tabii, sabahleyin erken uyandı. Saat dokuzda kahvaltı etmek üzere aşağıya indiğinde, arabanın bir saat önce yola çıktığını bildirdiler. Üvey annesi Emma, onun yerine her şeyleri yoluna koymuştu.

«Sensiz benim halim ne olurdu?» diyen Toni, şapırdatarak yatağından öptü. Emma ona hayran hayran bakakaldı. O gün öğleye kadar hep yüzü güldü. Hattâ hizmetçiler bile, bir ara şarkı söylediğini şaşkınlıkla gördüler.

Pabucumun astarı kalmadı
Kötü fare hakkından geldi
Kunduracı dikecek amma
Önce beni öpeceksin dedi.

Phyllis her zamanki gibi kahvaltısını yatağında yaptı. Tepsiyi odasına, yeni hizmetçi, Bayan Balogh'un yeğeni Kati getiriyordu. Phyllis bu kızıdan pek hoşlanmamıştı. Başlıca nedeni de, leş gibi ter kokmasıydı. Her gün, odasına başka birini göndermesini Emma'dan rica etmeye karar verir, ama söyleyemezdi. Bu çatı altındaki beraberlikleri bir yılı bulduğu halde, nedense hâlâ kayınvaldesiyle konuşmaktan çekiniyordu. Kayınvaldesinin soğuk davranışlarından kuşulanmıyordu. Toni'yle tanıştığı günden beri karşılaştığı şaşılacak şeylerden biriydi Emma. Her şey gibi, onu da olduğu gibi kabul etmişti.

Ama o sabah, olağanüstü bir mutluluk günü doğmuştu sanki. Ne zaman bir çocuğum olacak, diye düşündü yattığı yerde. O vakit eski benliğini bulabileceğini sanıyordu. Belki buradan gidecek gücü de kendinde bulabilir, başka bir erkekle, başka bir hayatı göze alırdı.

Saat on bire kadar yatağından çıkmadı. Son-

ra giyindi ve aşıya indi. Mutfaktan tava, tencere sesleri geliyordu. Emma ana yine kolları sıvamış, nefis yemeklerinden birini hazırlıyordu öğle için.

Öğleden sonra saat üçte Amalia geldi ve Phyllis'le birlikte yürüyüşe çıktılar. Hamar nehrinin taşmasıyla felakete uğrayan yerlere kadar uzandılar. Hamar nehri, sanki ortalığı silip süpüren o değilmiş gibi sakin, sessiz akıyordu. Bağların bulunduğu yamaçtan köprüye, oradan da şatoya döndüler. Amalia, kapının ağzında ayrıldı ve Phyllis evin kapısının önünde, kayıvaldesinin, Toni'nin arabasına bindiğini gördü. Direksiyonda Toni vardı. Arkada, yaygılara sarınmış, iki büküm biri oturuyordu. Emma'nın kambur kız kardeşiydi bu.

«Zavallı Terka'ya inme indi,» dedi Toni karısına seslenerek. «Emma anayla Korond'a gidiyoruz. Doktor Horvart'a telefon ettik, bir ambulans hazır bulunduracak, oradan da Szolnok'a gidecek. Emma ananın hiç olmazsa bu gece kardeşinin yanında, hastanede kalması gerek. Ben akşam yemeğine dönerim, ama gecikirsem meraklanma.»

Phyllis, bir süre onların ardından baktıktan sonra içeri girdi. Bu evde Emma'sız bir gece geçirmek onu birden rahatlatmıştı. İlk kez evde yalnız kalıyordu. Alt kattaki odaları dolaştıktan sonra mutfaka girdi. Aşçılar ve hizmetçiler çene çalıyordu. Hepsi keyiflenmişler, gülüşüp şakalaşıyorlardı. Yalnız garson Albert yoktu aralarında. Herhalde o da yalnızlığın keyfini odasında çıkart-

maktaydı. Nedense kendisini öteki hizmetçilerden üstün görürdü bu adam. Phyllis'in mutfağa girmesiyle gülüşmeler hemen kesildi. Sekiz çift göz, hayretle Phyllis'e baktı. Aylardır ayağını atmamıştı mutfağa. O da şaşırmış, ne yapacağını bilemez bir halde onlara bakıyordu. Bu beklenmedik gelişine bir neden göstermek için, odaları toplayan Rezi'ye, yeşil elbisesinin nerede olduğunu sordu. Rézi, saygılı bir sesle, elbisenin temizletilmek üzere Budapeşte'ye gönderildiğini söyledi. Ardından da, bu yörede böylesine güzel bir elbiseyi kimsenin temizleyececeğini söylelerine ekledi. Bunu zaten bilirdi Phyllis. Ama Rézi'nin söyleyiş biçiminden, yabancıların anlayışı kıt insanlar olduklarına inandığını hissetti.

Phyllis üst kattaki odasına çıkarken, Emma'sız bir akşamın sandığı gibi pek mutlu bir hava yaratmayacağını anlamıştı. Yeşil elbiseyi sorduğu için, küçük düşmemek amacıyla üstündeki elbiseyi çıkarttı. Bir süre avare avare ne giyeceğini düşünerek dolandı. Neden sonra Toni'nin arabasının sesini duyunca, içi rahatladı.

Toni, karısını mavi salonda buldu. Zile bastı ve içeri giren Albert'e, şampanya soğutmasını emretti.

«Emma ana yarın geldiğinde, içki kilerinden yeni bir şişe konyak çıkartmasını hatırlatmalıyım,» deyince, Phyllis: «Yarın dönüyor mu?» diye sordu.

«Evet, öyle dedi. Yarın sabah ilk trenle Korond'dan hareket edecekmiş. Onu alabileceğimi söyledim, ama istemedi. İstasyona götürmesi için

araba tembihledi. Korond'dan alışveriş de yapacakmış.»

Phyllis'in sonraları, Emma o gece evde kalsaydı, bu felaket başımıza gelmezdi diye düşündüğü olmuştur. Demek, kayınavaldemin ileriye görme hassası yokmuş, diye sevinmekten de kendini alamadı. Nedense onu bazan büyücüye, bazan falcıya benzetirdi. Boşunaymış meğer. Önceden, başlarına geleceği kestiremezmiş.

Evin içi soluk alınamayacak kadar sıcaktı. Toni, Albert'e, ön kapıyı açık bırakmasını söyledi. Garson çekildi ve ikisi yine yalnız kaldılar. Toni, Korond'dan aldığı gazeteyi okuyor, Phyllis de elindeki bilmeceyi çözmeye uğraşıyordu: «Perseus tarafından kurtarılan bir prenses; dokuz harfli,» diyerek kocasına baktı. Yunan mitolojisi pek bildiği bir konu değildi.

«Andromeda,» dedi Toni gazetesinin arkasından.

Phyllis, kocasının kafasının içinde birikmiş olan bilgiye şaşmaktan kendini alamazdı. Aslında Toni çok iyi bir bilgin, bir yazar, bir politikacı olabilirdi. Ama tabii, yeteneklerinden yararlanmayı aklına koyabilmek şartıyla.

Birden kapıda bir kadın belirdi. Dış kapı açık olduğundan, hizmetçiler girdiğini farketmemişlerdi anlaşılan. Orta boylu, sıska, kemikli bir kadındı. Yüzünün güzelliğini ne yoksulluk, ne de yaş yok edebilmişti. Kırk yaşlarında kadardı.

«Sizinle konuşacaklarım var, Bay Toni,» dedi kadın soluk soluğa. Sanki buraya varabilmek için koşarak dereler, tepeler aşmıştı. Köy hal-

kıyla çiftlikte çalışanlar Pongratz'ın oğullarına 'Bay Toni,' 'Bay Bilant' derlerdi. Beyefendi de- yimi sadece babalarına özgüydü.

«Ne hakla buraya geldiniz?» diye bağırdı Toni. «Dışarıya attırmadan defolun gidin.» Öfkeyle yerinden fırlamış, kadının üzerine yürümeye başlamıştı. Bu kadın ne demişti de, Toni böyle- sine sinirlenmiş, onu evden koymaya kalkış- mıştı?

«Yo, sizinle konuşmadan bir yere gitmem, Bay Toni,» dedi kadın. Koridorun karanlığına doğru bağırdı: «Gel buraya, pis orospu!»

Kim vardı koridorda?

Kadın elini uzattı ve birini içeri çekiştirdi. Bu Viki'ydi. Üstü başı perişan, üstelik gebe.

«Defolun dedim,» diye bağırdı Toni. «İkiniz de defolun!» Phyllis onu şimdiye kadar böylesine telaşlı bir öfke içinde gördüğünü hatırlamıyor- du. Sesi yırtıcı bir kuş gibi çın çın ötüyordu sal- lonun duvarlarında.

«Hayır, Bay Toni,» dedi yine kadın. «Rica ederim kabalaşmayın. Çünkü sizden korkmuyo- rum. Korkmuyorum, çünkü yitirecek hiç bir şe- yim yok. Yani tek evladımı berbat ettiğinize gö- re, artık yitirecek bir şeyim kalmadı.»

Phyllis yerinden kalkmış, dehşet içinde bu iki kadına bakıyordu.

Toni, boğulacakmış gibi: «Siz neler saçma- lıyorsunuz?» dedi bağırarak.

Garson Albert ve Rézi gürültüyü duymuş ola- caklar ki, koşarak salona girdiler. «Çıkın dışa- rı,» diye bu kez onlara bağırdı. Rézi hemen yok

oldu, ama garson Albert'in gururu incinmiş olmalı ki, durduğu yerde başını dikleştirdi.

«Duymadın mı, çık dışarı!» dedi Toni yeniden bağırarak.

Garson yavaşça döndü, ağır ağır salondan çıktı.

Toni, Phyllis'e döndü, «Sen de çık,» dedi.

Phyllis, meydan okurcasına: «Hayır, ben kalacağım,» dedi. «Her şeyi öğrenmek istiyorum.»

Viki'nin annesi öne doğru bir adım atarak, «Siz gitmeyin,» dedi. «Bir kadın kocasıyla ilgili şeyleri bilmelidir.»

«Görmüyor musun?» dedi Toni. «Bu iki çarıklı bana şantaj yapmak istiyor. Üstelik senden de yüz bularak.»

«İzin vermeyin beni kovmasına,» diye bağırdı kadın. «Bize yardım etmelisiniz. Viki'yi iffal etti. Zavallı evlatçığım geri zekalıdır. Şunun haline bakın. İki ay kaldı doğurmasına. Bu geri zekalıyı gebe bıraktı. İsteddiği kadar inkar etsin, ama odur suçlu.»

«Haydi git, Jandarmayı çağır,» dedi Toni karısına. «Sana hayran Rudi'ne haber ver. Şu Yunan ilahına. Şantaj suçundan tutuklasın bunları.»

«Toni... söyledikleri soğru mu?» diye ağlamaklı bir sesle sordu Phyllis.

Kadın atılarak: «Hepsi doğru,» dedi. «Tanrı şahidimdir. Bunu herkes biliyor. Çiftliğinizde çalışanlar, bütün köy halkı, yaşlı Bayan Pongratz da. Bu nedenle Viki'yi av köşküne yolladı.

Geceleri odasına bir hayvan gibi kilitlemeleri için de kolculara haber göndermiş.»

«İnanıyor musun bu söylenenlere?» diyerek Phyllis'in üzerine yürüdü Toni.

«Bayan Pongratz, Viki tembel, demişti bana,» dedi kadın. Şato'daki işleri görece kafa sıkı yokmuş. Benden gerçeği sakladılar. Söylemediler.»

Viki bu konuşmalar süresince annesinin yanında durmuştu. Güzel yüzü kir pas içindeydi. İnce yünlü etekliğinin önü kalkmış, arkası sarkmıştı. Yalınayaktı. Ayak parmaklarından biri kanıyordu.

«Bana da sizin yüzüğünüz gibi bir yüzük alacağını söylemişti,» dedi Viki. «Elbiseler de alacaktı, Budapeşte'den sizinki gibi beyaz ipekli bir elbise.»

«Ah, Toni!» dedi Phyllis inleyerek.

«İnanıyor musun?» diye bağırdı Toni avazı çıktığı kadar. «Bunun aptal olduğunu bilmiyor musun? Siz de kızınızın geri zekalı olduğunu farkında değil misiniz, Bayan Torma?» Soluk soluğaydı. «Evime pat diye geliyor, kızınızı kirlettiğim yalanını uyduruyorsunuz. Onu kirleten aslında sizsiniz. Aptal olduğunu bile bile çalıştırdınız. Kazancını cebinize indirmek için, değil mi? Böyle bir yaratığı gözünüzün önünden ayırınca başına her türlü felaketin gelebileceğini hiç düşünmediniz mi? Kim bilir hangi sarhoş pezevenk, bir çalıllığın ardına sürüklemiştir onu. O da gık demeden herifin altına yatmıştır.»

«Hiç de öyle olmadı,» dedi Viki söze karı-

şarak. «Kimse bana elini süremez. İster sarhoş olsun, ister ayık, el süremez. ‘Av köşküne git, beni bekle, geleceğim oraya,’ dediğiniz için köşke gitmeye razı oldum. ‘Kimseye bir şey söylemezsen, seni görmeye gelirim, demediniz mi? Beni kandırdınız. Benim gibi aptal bir kıza dediğiniz yalanları söyleyebileceğinizi sandınız. Ama ben aptal değilim. Sakın bir daha bana aptal demeyin. Kendi adımları bile yazabiliyorum, yüze kadar da saymasını. İnanmazsanız, dinleyin: Bir, iki, üç, dört, beş...»

«Sus,» diye bağırdı Toni. Sonra kadına dönerek: «Anlaşıldı, Bayan Torma,» dedi. Biraz kendini toparlamıştı. «Açıkça söyleyin bana, ne kadar istiyorsunuz?»

Kadın, düşmanının birden yelkenleri suya indireceğini beklemiyordu herhalde: «Kızımı kirlettiniz, Bay Toni...» dedi kekeleyerek.

«Bunu bana daha önce de söylediniz,» diyerek Toni bardağına şampanya doldurdu. Kocaman bir yudum içtikten sonra, «Şartlarınız nedir?» dedi.

Phyllis, dehşetle kocasına bakakalmıştı. Onu düşündükçe hep bu manzara gözlerinin önüne gelecekti. İnce, uzun boylu, sempatik ve en büyük bir felaket karşısında bile içkisini yudumlayan bir adam. O an, içindeki aşkın söndüğünü hissetti Phyllis. Birkaç saniye geçmeden de ona bir yabancı gözüyle bakmaya başladı.

«Karnında sizin çocuğunuzu taşıyor, Bay Toni,» dedi kadın.

«Bu, sizin hatalı davranışınızın sonucudur,» dedi Toni yeleğinin cebinden altın saatını çıkartırken. «Uzatmadan ne istediğinizi söyleyin. Baksanıza yemek saati geldi.»

«Size düşen görevi yapmalısınız, Bay Toni,» dedi kadın güçlükle. Toni alttan aldıkça, kadının büsbütün şaşırırmaktaydı.

«Peki. Neymiş görevim?»

«Bayan Torma, Viki'yi nikahlanan gerektiğini söylemek istiyor,» dedi Phyllis.

Bunun cevabını ikisi birden verdiler:

«Yok, hayır, ben bunu demek istemedim,» dedi kadın.

«Ne kadar gereksiz konuştun, ne kadar çirkin,» dedi Toni.

Yalnız Viki, Phyllis'in sözlerini ciddiye almıştı. «Babası da aşçısıyla evlenmemiş mi?» dedi. «Herkes Emma'nın basit bir aşçı kadın olduğunu bilir. Yani yaşlı Pongratz'la evlenmeden önce...»

«Toni olanca gücüyle yumruğunu masaya indirdi. «Beğendin mi yediğin haltı?» diyerek Phyllis'e bağırdı. Sonra Viki'ye döndü: «Babam değilim ben, sen de Emma değilsin. Avukatım sana uygun bir koca bulacaktır. Karnında benim piçimle seni nikahlayacak birini.»

«Beni zorla evlendiremezsin,» diye bağırdı Viki. Acınacak bir haldeydi zavallı. Hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı.

«Sana soran yok. Sana bir koca satın alacağım, o kadar. Size gelince... Kızın annesine döndü. «Size de karşılığını ödeyeceğim, para

vereceğim. Ama bir şartım var: Çenenizi tutacaksınız. Hadi artık defolun gidin, yoksa bunları da yapmam.»

Phyllis, onların nasıl çıktıklarını bilmiyordu, çünkü onlardan önce salondan ayrılmış, yukarıya çıkmıştı. Zile basıp, Rézi'yi çağırdı. Bavullarını getirmesini söyledi. On dakika sonra garson Albert odanın kapısını vurup, yemeğin hazır olduğunu bildirdiğinde, eşyasını toplamıştı Phyllis.

«Ben yemeğe inmeyeceğim,» dedi. «Ama sizden başka bir ricam var. Beni Korond'a götüreceğim bir araba hazırlasınlar.»

«Şimdi mi?» dedi Albert şaşkınlıkla.

«Evet, şimdi. Araba hazır olunca bana bildirin.»

Çok geçmeden merdivenlerde ayak sesleri duydu. Gelen garson değil, Toni'ydi. Phyllis, kapıyı içerden kilitlemek istediye de, geç kalmıştı, Toni tekmeleyerek içeriye girdi ve bütün gücüyle Phyllis'i dövdü. Phyllis en son, altı yaşındayken, evdeki Alman hizmetçi tarafından dövüldüğünü hatırlıyordu. Yavrularının dayakla terbiye edilmesine karşı olan annesiyle babası, bu olaydan sonra derhal hizmetçinin işine son vermişlerdi. O günden sonra Phyllis, ne zaman ailesinin hoşuna gitmeyen bir davranışta bulunuyorsa, ya azar işitmiş ya da tatlı yemesine izin verilmeden sofradan kaldırılıp, odasına gönderilmişti. Ara sıra, bir köşede cezalı olarak dikildiğini hatırlıyordu, ama hiç bir zaman dayak yememişti. Evet, Toni'nin, yakasına yapı-

şıp, acımadan dövdüğü bu âna kadar fiske yememişti. Kendini savunmak istedi, ama Toni'yle başa çıkamadı. Yüzünün yer yer şiştiğini hissediyor, kocasının kendisini öldürmeye kararlı olduğunu görüyordu. Bağırarak yardım istediye de, kimse yardımına gelmedi. Neden sonra —kaç dakika geçtiğini artık bilmiyordu— Toni bir tekme atarak, onu yatağın ayakucuna doğru savurdu ve Phyllis oraya yığılıp kaldı. «Ardımdan evdeki hizmetçilerle anlaşmanın ne demek olduğunu anladın mı şimdi?» diye bağırdı.

«Gitmek için araba hazırlanmasını istemiştin.»

«Gitmeyeceksin,» dedi Toni avazı çıktığı kadar bağırarak. «Sen istediğin zaman değil, ben seni kovunca gideceksin.»

Yatağın üzerindeki bavulları kaptığı gibi yere fırlattı. Sonra konsolun çekmecelerini boşalttı. Aradığını bulmuştu: Koyu yeşil kaplı pasaportla annesinin geçenlerde Paris'ten gönderdiği beş yüz doları. Phyllis bu parayı her ihtimale karşı daima bir köşede saklardı. Toni pasaportu ve parayı cebine soktu.

«Beni yitirdin, Toni,» dedi Phyllis. «Artık değiştiremezsin bunu.» Yeniden dayak yemeyi göze alarak şunları da ekledi: «Bu gece gidemezsem, yarın giderim ya da öbür gün. Parasız, pasaportsuz da olsam giderim. Araba bulamazsam, yayan... İlk Amerikan konsolosluğuna kadar... Ailem Amerikalı. Amerika'da doğdum. Bana yardım ederler.»

«Allah belanı versin, ne oldu böyle birden-

bire sana? Alıp başını gitmen için ne yaptım?» dedi Toni rahat bir sesle.

Phyllis ona dehşetle baktı. «Kızı iğfal etmişsin. Daha ne olsun?»

«Ben onu iğfal etmedim,» dedi Toni. «Eğer doğrusunu bilmek istiyorsan, dinle... O beni baştan çıkarttı. Belki zekası gelişmemiş, ama o konuda çok uyanık.»

«Nasıl bu kadar kötü yürekli olabilirsin?» diye inledi Phyllis. «Onunla yatmışsın. Onunla, hem de bu evde yatmışsın. Geri zekalı oluşu işi büsbütün çatallaştırıyor. Kim bilir, belki de bu odada, bizim odamızda iğfal etmişsindir kızı. Benim yatağımda.»

Phyllis hâlâ yerdeydi. Acıdan, öfkeden, yorgunluktan kıpırdayacak hali kalmamıştı. Karısını kaldırmak için yanına geldi Toni ve tepesinden bakarak: «Şunu iyi belle,» dedi. «Ben sizin Amerikalı kılıbık kocalarınızdan değilim. Muhallebi çocuğu hiç değilim. Benim prensiplerimi kabul ederek yaşamayı gözüne al. Yani, evli bir erkeğe burada pek çok hak tanınır. Evli kadına tanınmaz. Bu doğa kanunudur. Hadi kalk şimdi, yemeğe inelim, karnım açıktı.»

«Ben acıkmadım. Burada kalacağım.»

«Bırak numarayı da kalk diyorum.»

Bir şeyler söylemek istedi Phyllis, ama kendini tutamadı ve avazı çıktığı kadar: «Defol buradan!» diye bağırdı. «Defol, yoksa bir şey yapacağım. Git, cehennemin dibine git!»

Toni bir an durakladı, omuzunu silkti ve kapıya yürüdü. Kapıyı açtığı anda, Phyllis bir an Ka-

ti'yle Rézi'yi görür gibi oldu. Toni'yi görünce, ikisi de kaçıştılar.

«Sizi kapı dinlerken yakalarsam bir daha gırtlığınızı sıkarım,» diye bağırdı Toni.

Phyllis, ne kadar süre yalnız kaldığını bilmiyordu. Yarım saat da olabilirdi, üç saat da. Kalın duvarların ardından birtakım sesler geliyor, ama dışarda ne olup bittiğini bilmiyordu.

Çok geçmeden Rézi, yatakların çarşaflarını değiştirmek için geldi, kapıyı vurdu. Phyllis içeri girmesini istemedi. Odanın içi perişandı. Eşyası, öteberisi dört bir yana dağılmıştı. Ayrıca yüzü de şişmişti. Bütün vücudu ağrıyordu. Bu haldeyken hizmetçilerden birinin kendisini görmesini istemiyordu. Yeniden rahatsız edilmek amacıyla ayağa kalktı, yavaş yavaş kapıya gitti, içerden kilitledi.

Sonra merdivenlerden Toni'nin yukarı çıktığını duydu. Ama Toni odalarının kapısına gelmedi, doğruca 'karanfil odasına' gitti. Bu odanın duvarları karanfil desenli kağıtla kaplı olduğu için bu adla bilinirdi. Toni sadece iki kez gecemişti orada. Birinde Phyllis gripliydi, ikincisinde de karıkoca kavga etmişlerdi.

Bu gece kocası tarafından rahatsız edilmeyeceği için, rahatladı. Soyundu, lambayı söndürmeden yatağa girdi. Bir türlü uyku tutmuyordu. Kafasını toparlamaya çalışıyordu sürekli. Bir an önce buradan çıkıp gitmeli, bunun için de pasaportuyla parasını ele geçirmeliydi. Ama lia ona yardım ederdi. Üsteğmen Mikay da... Ama yabancı saydığı kişilere acısını ve sıkıntısını

sını anlatmak zorunda kalacağı düşüncesi, uykusunu kaçırmaya yeterliydi.

Uzun bir süre uyumadı, tavana dikti gözlerini. Gece yarısı, bir karara varmış olmalı ki, kapıyı açıp, yalınayak dışarı çıktı. Ayaklarının ucuna basarak, karanfil odasına gitti. Önce kapının ağzında durup, kulak verdi. Çok geçmeden Toni'nin soluklarını duydu. Horlamaya pek benzemiyordu bu, boğuk bir sestti. Herhalde yatmadan önce içkiyi fazla kaçırmıştı.

İçeri girdi, odanın karanlığına alışana kadar bir süre bekledi. Çok geçmeden eşyalarının karraltısını seçti. Sandalyelerden biri yatağın kenarına çekilmişti. Ağır ağır sandalyeye doğru yürürken, Toni'nin ayakkabısına takılarak tökezledi. Toni'nin horultusu yeniden başlayana kadar bekledi, sonra sandalyeye yaklaştı. Düşündüğü gibi, ceketini sandalyenin arkasına asmıştı. Elini iç cebine daldırdı ve yoklaya yoklaya pasaportunu buldu. Paralarını, kendi cüzdanına yerleştirmişti. Yine el yordamıyla Macar paralarının arasından beş yüz dolarını seçti.

Toni daha da kuvvetli horluyordu şimdi. Inleme gibi bir şeydi bu. Belki de karısını dövdüğü için üzölmüş, rüyasında bu kötü olayı yeniden yaşıyordu. Dargın olmasalardı, rahatlatmak için onu sarsarak uyandırırıldı. Ama bir an önce bu odadan çıkmak istiyordu.

Tam odasının kapısına gelince, birinin merdivenlerden çıktığını duydu. Önce içeri kaçmayı düşündü, ama vazgeçti. Çarpıntılar içinde

olduğu yerde bekledi. Kapı açıktı. Gelen onu görecekti. Ama artık hiç bir şey yapamazdı.

Karanlığın içinden çıkan adamı birden tanıdı Phyllis, garson Albert'ti bu. Koyu renk pijamasının üzerine ipekli bir sabahlık giymişti. Her haliyle, gece kılığında bile bir İngiliz centilmeni gibi diye düşünmekten kendini alamadı Phyllis.

Albert onu görünce durdu ve: «Siz de duydunuz mu, Hanımefendi?» diye sordu. Telaşlı bir hali vardı.

«Neyi duydum mı?»

«Bay Pongratz'ın imdat diye bağırdığını?»

«Duymadım,» dedi Phyllis. Pasaportu ve parayı göğsüne bastırmış duruyordu. «Şimdi onun yanından geliyorum, imdat diye seslenmedi ki.»

Rahat bir sesle konuşmaya çalışıyordu. Adamın, morarmış ve şişmiş yüzüne dehşetle baktığını utanarak gördü. Gerçekten de dehşet içinde kalınmayacak gibi değildi hali.

«Demek, yanılmış olacağım,» dedi Albert. «Bu sesle uyandım. Ben karanfil odasının altındaki odada yatıyorum. Rézinin Bay Pongratz için yatağı hazırladığını da biliyordum.» Bir süre sustuktan sonra: «Size bir hizmette bulunabilir miyim. Hanımefendi?» diye sordu.

«Çok teşekkür ederim, bir şey istemiyorum,» dedi Phyllis. Bir yandan da gülümsemeye çalıştı, ama yüzünün daha da acıdığını hissedince, vaz geçti.

Adam kararsızdı. «Yine de evi bir dolaşayım,» dedi. «Birinin 'imdat' diye bağırdığını öy-

lesine iyi duydum ki. Belki de sokaktan geçen biriydi. Bahçeyi de dolaşacağım.»

Phyllis, odasına girine Toni'nin boşalttığı bavullarını topladı. ekmeceleri yerleştirdi. Yanına hiç eşya almadan yola çıkmaya karar vermişti. İlk hedefi, Budapeşte'deki Amerikan eliliğiydi. Oraya bir varabilirse st tarafı kolaydı. Ailesinin yanına hemen dönmek istemiyordu. Hattâ durumu bildirmeyecekti de. Kimsenin kendisine acımasına dayanamazdı. Hayır, merhamet dilenmeyecekti.

Nedense, Amalia'dan öğrendiği bir Macarca şarkıyı mırıldanmaya başlamıştı:

Gördünüz onu, sevgili gözlerim
Sevdiniz onu, şimdiyse ağlıyorsunuz!

Kimseyle baş başa ağlamayacaktı. Kimse de ona ağlamasındı.

Sirtında sabahlığıyla yatağına uzandı. Neden sonra güneşin etrafı aydınlatmış olduğunu gördü, doğruldu ve saata baktı. Onu on geçiyordu. Elini yanağına götürünce, irkildi ve bir gece önceki küçük düşürücü olayı hatırladı. Yattaktan kalktı, ayaklarını sürüyerek aynaya gitti. Aynadan bakan bu yüz, kendi yüzü myd? Olamazdı böyle bir şey! Bir gözü tamamen morarmıştı. Yüzünün yanında kızarmaya başlayan morluklar vardı. Yanaklarındaysa kocasının beş parmağının izi... Acaba makyajla bunları örtebilir miyim, diye düşündü. Yoksa meraklı bakışlardan kaçmak için birkaç gün odasına kapanması gerekecekti.

Birden bir ıgık duydu dışardan. nce bu bağırışmanın nerden geldiğini kestiremedi, ama ayak seslerinden ve koşuşmalardan ıgıkların karanfil odasından geldiğini anladı ve o an Toni'nin başına bir felaket geldiğini hissetti.

Sonraları dışındıke, acaba hangi duyguyla, o an Toni'nin öldüğünü sezişini bir turlü açıklayamadı. Ama ldüğünden emindi. Birden, sakın benim yüzümden intihar etmiş olmasın diye bir korku duydu. Yine de ne üzüntü, ne acıma, ne pişmanlık duydu, bomboştu içi.

Koridordan sesler geliyordu. Anlaşılan bütün ev halkı, karanfil odasına toplanmıştı. Arada bir "doktor! doktor!" diye seslendiklerini duydu. Demek Toni lmemiş, hastalanmıştı. Çok içtiği kimi geceler sabahleyin hastalandığı görülmemiş şey değildi. O kadar içerse, işte başına bunlar gelirdi. Kayınvaldem olmadığına göre, acaba çıkıp baksam mı, diye dışındı.

Birden Emma'nın kendi kapısını yumruklağığını ve: «Aın kapıyı!» diye acı bir sesle baėırđıėını duydu. Phyllis'in anahtarı çevirmesiyle, kapının ardına kadar açılması bir oldu. Karşısında duran kadın, insandan çok bir hayvana benziyordu. Onu kim görse, taş kesilirdi.

«Öldü!» dedi kadın haykırarak. Phyllis'i koldan çekiştirip: «Gelin, görün! Marifetinizi görün!» diye bağırdı.

Phyllis koridor boyunca koşarken, evdeki hizmetçiler dışında pek çok kişinin de eve birikmiş olduğunu gördü. Kadınlar, ocuklar... Hepsi dehşetle kendisine bakmaktaydılar. Ka-

ranfil odasına girince, mide bulandırıcı bir kokuyla karşılaştı. Çarşaflar kusmuk içindeydi. Yastık yere fırlatılmış, bütün yatak çarşafları buruşmuştu. Demek, can vermeden önce büyük bir kriz geçirmişti. Ter, kan ve kusmuğa bulaşmış bir Toni, yatağın ayak ucunda iki büklüm yatıyordu. Başı arkaya düşmüştü, gözleri ve ağzı açıktı. Bembeyaz olan sağlam dişleri siyaha dönüşmüş, kasılmış yüzünün ortasında ürkütücü bir şekilde parlıyordu. Phyllis acı bir çığlık atarak dışarı koşmak istediye de, ancak odanın köşesine varabildi ve orada kustu, kustu, kustu.

Telefon geldiğinde, Üsteğmen Mikay, bürosunda oturmuş, hırsızlık olaylarının raporunu yazıyordu. Telefondaki adam, adının Albert Jellinek olduğunu söyledi. Mikay bir süre kim olduğunu çıkaramadı. Sonunda Albert'in Pongratzların yeni garsonu olduğunu ve öldüğü bildirilen kişinin de Toni olduğunu kavradı.

«Yarım saata kadar oradayım,» dedi. «Ben gelene kadar cesede kimse elini sürmesin. Oadaki eşyaya da dokunulmasın!»

«Yaşlı Bayan Pongratz onu yıkamak istiyor,» dedi Albert. «Çok feci bir görünüşü var da...» «Olmaz,» diye sözünü kesti Mikay. «Ona elini sürmesin, böyle emretti dersiniz. Herkesi odadan çıkartsın, kapıyı kilitlesin ve anahtarı da kendi cebinde saklasın. Ben şimdi Doktor Horvart'la ilişki kuracağım ve benimle gelmesini sağlayacağım.»

Doktor Horvart'ı bulabileceğini sanmıyordu. Çünkü bugün Ardo'daki kliniğe giderdi hastaları için. Ayrıca doktorun olmayışı işine de geliyordu. Hiç değilse böylelikle Moni Rosenzweig'i Ladany'e götürebilirdi. Yanlarına bir teğmen, iki de jandarma alarak taksiyle Korond'an hareket ettiler. Taksi, telefonda yirmi dakika sonra, Pongratzların şatosu önünde durdu. Emma onları antrede bekliyordu. Yaralı bir köpek gibi en alt basamağa oturmuştu. Mikay onu görünce, aklını yitirmiş olacak diye düşündü. Üstü başı yine her zamanki gibi derli topluydu. Saçları düzgünce taranmıştı, gözlerinden de yaşlar akıyordu, ama nedense Mikay'ın içini korku kaplamıştı. «Ne oldu, Emma teyze?» diye sordu.

«Onu zehirlemişler. Ey büyük Tanrım, neden onu yalnız bırakıp gittim? Kim bilir bana nasıl seslenmiştir... Ama ben yoktum, duymadım, yardımına koşamadım.»

Mikay ayağa kalkması için yardım etti. «Nerede?» diye sordu. «Görmesi için Doktor Rosenzweig'i getirdim.»

İkisiyle birlikte üst kata çıktı Emma, anaharla odanın kapısını açtı. Koku dayanılır gibi değildi. Ama Emma sanki bu kokuyu hiç duymuyordu. Herhalde Toni'yle ilgili en çirkin şeyden bile iğrenmiyordu bu kadın. Mikay, pencereleri açana kadar soluğunu tuttu. Oda birden aydınlanıvermişti.

«Doktor Horvart'ı bulamadım, Emma teyze,» dedi Mikay, Emma'nın bakışlarını görünce. Emma, Moni'nin bütün davranışlarını kuşkuyla izle-

mekteydi. «Ama Allahtan Doktor Rosenzweig benimle gelmeyi kabul etti.»

«Doktor Horvart sersemin tekidir,» dedi kadın. «Zavallı yavruma bakar, ölü mü yoksa canlı mı, anlayamazdı.»

«Ölmüş olduğu kesin,» dedi Moni.

«Zehirlenmiş,» diye düzeltti Emma.

«Öyle görünüyor,» dedi Moni de başını sallayarak. «Ama birkaç test yapmamız gerek.»

«Ne testi? Size zehirlenmiş dedim ya. Görmüyor musunuz? Morarmış; arsenik zehirlenmesi. Ah, kim bilir ne acı çekmiştir yavrum. Ey ulu Tanrım, neden burada değildim?»

«Çok kesin konuşuyorsunuz, Bayan Pongratz,» dedi Moni. «Arsenik zehirlenmesi'ni nasıl böyle bir bakışta anlayabilirsiniz? Arsenikten ölen başkalarını da görmüş müydünüz?»

Yavaşça başını çevirip Moni'nin yüzüne baktı: «Siz gördünüz mü?» diye sordu.

«Evet, birkaç tane. Üniversitede... Budapeşte'deki morgda. Doktorum, biliyorsunuz. Ölenlerin çoğu, haşarat ilacı içerek intihar etmişlerdi.»

«Toni intihar etmedi,» dedi kadın kesinlikle. «Daha gençti, hayata doymamıştı.» Sonra Mikay'a döndü: «Hele buna intihar havası vermeye kalkışsın, fena olur.» «Öyle olmadığını dünya âleme duyururum.»

«Dün akşam evde olmadığınızı söylemişsiniz, Emma teyze, neredeydiniz?» dedi Mikay.

«Kız kardeşim Terka'yı Szolnok'taki hastaneye yatırdım. Aptal kıza inme indi. İlle de be-

ni sen götür diye tutturdu. Ölecek diye ödü kopuyordu. Ben de beraber gittim. Oysa şimdi o yaşıyor ve Toni öldü.»

«Onu kim bulmuş?» diye sordu Moni.

«Kızlardan biri; Rézi. İlk trenle Korond'a geldim ve aşağı yukarı saat onda eve vardım. Albert, bizim kibar garsonumuz, Toni'nin henüz aşağıya inmediğini söyledi. Hiç bu kadar çok uyumadığından, meraklandım. Uyandırırın diye Rézi'yi odasına yolladım. İşte bunun için ilk gören Rézi oldu.»

«Karısı nerede?» dedi Mikay.

Emma ters ters: «Odasında,» diye cevapladı.

Sence ne zaman ölmüştür?» diye sordu Mikay, Moni'ye.

«Aşağı yukarı altı yedi saat önce. Ama bunun kesin cevabını otopsi sonucu alırız,»

«Burası Toni'nin yatak odası mı?» dedi Mikay, Emma'ya dönerek.

«Hayır,» dedi Emma. Genellikle kadının odasında yatardı.»

Moni, sesindeki nefreti farkedince, başını kaldırıp, kadına baktı.

«Neden dün gece bu odada yatmış?» diye merakla sordu Mikay.

«Ona sor. Ben burada değildim,»

Mikay odada ipuçları aradı, ama bulamadı. Odanın, koridora açılan bir tek kapısı vardı. Evin dışını saran sarmaşıklar sıktı. Biri pencereden girmiş olsaydı, ezilmiş yapraklardan anlaşılırdı. Ayrıca, dışardan birinin zorla girmiş olmasından

kuşkulanmak da yersizdi, çünkü odadaki eşya yerli yerinde duruyordu. Yatağın baş ucunda duran kristal sürahidaki sudan da içilmemişti. Demek Toni, odasına çekilmeden önce, aşağıda zehiri içmiş olacaktı. Sonra üstündekileri derli toplu sandalyenin üzerine dizmiş, ceketini düzgünce asmıştı. Baş ucundaki komodinin altında duran oturak, dışarı çekilmiş, kullanılmamıştı.

«Albert, Toni'nin, 'imdat' diye bağırdığını duyduğunu iddia ediyor,» dedi Emma, Mikay'a.

«Öyleyse neden yardımına koşmamış?»

«Koşmuş, bunun için de yukarı çıkmış; ama o, onu geri göndermiş.»

«Kim geri göndermiş?»

«Phyllis. Koridorda rastlamış ona. Şimdi Toni'nin odasından geliyorum demiş ve merak edilecek bir şey olmadığını söyleyerek, Albert'i göndermiş.»

Bu arada Moni cesedi incelemişti. Mikay'ı bir kenara çekerek, alçak sesle sonucu bildirdi: Toni Pongratz, büyük dozda arsenik alma sonucu ölmüştü. Herhalde akşam yemeğinden sonra yutmuş olacaktı. Aç karnına olsa, zehir etkisini daha önce gösterirdi. Odasına çıkmaya vakit kalmadan, aşağıda kıvranmaya başlardı. Yatağa yatacak, hele üzerindikileri özenle çıkaracak zaman bırakmazdı.

«Zehirlenmiş, değil mi?» diye sordu Emma doktora.

Doktor Rosenzweig, otopsiye gerek kalmadan doğru teşhisi koyduğundan emindi, ama yine de pek kesin bir cevap vermekten çekinerek:

«Bunun cevabını size yarın verebilirim, Bayan Pongratz,» dedi. «Otopsideen sonra.»

Kadın, alnını kırıştıırarak baktı: «Şu yatağın halini görmüyor musunuz?» diye sordu. «Ve kendisini? Yüzü, vücudu kapkara. Arsenik değilse, başka ne olabilir? Başka neden ölmüş olabilir?»

«Ne bileyim, çeşitli nedenler olabilir.»

«Sözelimi?»

«Sözelimi, veba,» karşılığını verdi doktor.

Emma ona öfkeyle baktıktan sonra odadan çıktı. Hepsi aşağıya indiler. Mikay, otopsi için savcılığa telefon etti; sonra da Emma'dan, bir gün önce evde bulunanları çağırmasını rica etti. Hattâ Phyllis'i de. Ötekilerle konuştuktan sonra, Phyllis'i sorguya çekecekti. Üsteğmen mavi salona geçti ve zabıt tutması için de teğmeni görevlendirdi.

Hizmetkârlardan başladı. Sırayla aldı hepsini salona. Akşamın altısından beri olup bitenleri bilmek istiyordu. Toni'nin, Emma ve kız kardeşiyle Korond'a gidişlerinden itibaren anlattırmaya başladı. Soruşturma sırasında Emma'nın yanında bulunmasını istemiyordu, ama kadını salondan çıkartmanın imkanı yoktu. Kupkuru gözlerle, sandalyede dimdik oturmuş, bir tek kelime konuşmadan, yırtıcı bakışlarını içeri girenlerin üzerinde gezdiriyordu.

Hizmetkârlardan sonra, sıra Viki'nin annesi Bayan Torma'ya geldi. İki jandarma Viki'yle annesini alıp getirmişler, dikiş odasında beklet-

mişlerdi. İki saat bekletilmekten bitkin düşen Bayan Torma, titreyerek salona girdi ve karşı-sındakileri görünce, ağlamaya başladı. Sonra başını kaldırdı ve Emma'ya: «Zavallı kızım... benim güzelim kızım,» diye bağırdı. «Hayatı mahvoldu. Bu yetmiyormuş gibi beni jandarmalarla getirttiniz. Herkesin aklına ne gelecek? Biz orospu muyuz? Hırsız mıyız? Siz de bir zamanlar yoksuldunuz, yoksulluğun ne demek olduğunu iyi bilirsiniz.»

«Neden Bay Toni'ye geldiniz?» dedi Emma; yerinden kalkarak kadının üzerine yürüdü. «Neden gelip benimle konuşmadınız?» Öfkeden yüzü kıpkırmızı olmuştu. «Benim gitmemi beklediniz. Yokluğumdan faydalandınız. Ondan daha fazlasını koparacağınızı sandınız, değil mi?»

Mikay, koltuğa gömülmüş olan Moni'ye yan gözle baktı. İnsan bu derece kötü olabilir mi, diye merak etmişti sanki.

«Gökkubbeyle yeryüzü arasında, okulda bize öğretilenler dışında daha neler var, neler,» diye mırıldandı doktor yavaşça.

«Daha neler varmış?» diyen Bayan Pongratz başını çevirip, baktı.

«Biz başka şey konuşuyorduk, Emma teyze,» dedi Mikay biraz öfkeli. «Önce durumu açık seçik öğrenelim. Demek, Viki'nin gebe kaldığını biliyordunuz, öyle mi? Yani şimdi haber almadınız, değil mi?»

«Biliyordum, ama bunun bir önemi var mı?» Mikay, Emma'ya cevap vermedi, Bayan Torma'ya dönerek: «Neden gidip Bayan Pongratz'la konuşmadınız?» diye sordu.

«Çünkü ona güvenmiyordum. Yanında çalıştırdığı insanlara kazık atmaya bayılır. Değerli bir şey kırdıkları bahanesiyle, emek harcayarak kazandıkları ücretin beş katını keser. Aylarca ödemeye çalışırlar. İşte Emma Pongratz böyle bir insandır. Dünya kadar paraları var, beni üç beş kuruşla savuşturuyorlar başlarından. O benim kızımı iğfal etmişti. Bunun için de ödemesi gerekiyordu.»

«Onun için mi onu zehirlediniz?» diye birden Mikay sordu.

Kadıncağız bir süre dehşet içinde kalakaldı. Sonra tiz bir çığlık atarak: «Hayır! Hayır! Hayır!» diye bağırdı. «Bu suçu da bana yüklemeye kalkışmayın.»

Jandarma aralarına girmeseydi, Mikay'ın üzerine saldıracaktı az kalsın. Ama jandarma da zaptedemiyordu onu. Bir yandan bağıırıyor, bir yandan jandarmayı yumrukluyordu:

«Hayır! Hayır! Ben yapmadım. Hayır!. İsterseniz hapse tıkın, isterseniz dayaktan öldürün, ama boşuna, ben yapmadım.»

Mikay kadının sakinleşmesini bekledi. «Ne diye sizi dövelim.» dedi. «Yalnız yapmadığınıza bizi inandırmalısınız.»

«Yapmadım, dedim ya. Başka ne istiyorsunuz?»

«Biraz daha fazlasını. Yani Viki'yle birlikte bu eve girişinizi, sonra buradan çıkışınızı ayrıntılı olarak anlatın.»

Kadın derin bir soluk aldı ve olup bitenleri ayrıntılarıyla anlatmaya başladı. Mikay dikkatle

dinliyordu. Teğmen, not tutuyor, Emma da dimdik oturuyordu. Emma'nın alnında iri iri terler belirmişti.

«Yani ne siz, ne de kızınız, Bay Toni'yle bu evde yalnız kaldınız, öyle mi?

«Evet, Üsteğmenim. Genç Bayan Pongratz hep yanımızdaydı. Tam onun çıktığı sırada, Bay Albert geldi ve yemeğin hazır olduğunu söyledi. Rézi'yle garson daha önce odaya girmişlerdi, ama Bay Toni onları kovmuştu.»

Sonra Üsteğmene, kendisinin, Viki'nin, Toni'nin ve Phyllis'in nerelerde durduklarını gösterdi. Anlattıkları, Rézi'yle garson Albert'in ifadesine uygun düştüğünden, üsteğmen onun gitmesine izin verdi.

Saat bir olmuş, öğle yemeği vakti gelmişti. Ama uzun yıllardır ilk kez Pongratzların koca mutfağındaki ocaklarda tencere kaynamıyordu.

Mikay, biraz ara verilmesini önerdi. Artık her şeyi öğrenmişti; tabii, zehiri verenin dışında. Nedense bütün soruşturma süresince, Emma Pongratz'ın çok önemli bir şeyi saklamaya çalıştığını hisseder gibiydi.

Öğle yemeği yerine, tepsiler içinde küçük sandviçler gezdirildikten sonra, Mikay, Viki'yi sorguya çekmek üzere masanın arkasına geçti.

Bütün pasaklılığıyla Viki içeri girdi. Gebeliğinden utanır bir hali yoktu. Masanın üzerinde duran tepsinin içindeki jambonlu sandviçlere imrenerek baktı.

«Benden başka herkes yemek yemiş,» dedi

gözlerini iri iri açarak. «Üstelik bu sabah kahvaltı da etmemiştim.»

Emma tiksinererek kıza baktı ve «Aptal,» diye dişlerinin arasından mırıldandı.

Kız hiç aldırmadan ona baktı. «Aptalların da karnı acıkır,» dedi rahatça.

Bunu duyan Doktor Rosenzweig, kendini tutamadı ve gülmeye başladı.

«Evet Viki,» dedi Mikay havayı düzeltmek için ciddiyetle. «Dün akşam annenle buraya gelmişsin. Olup bitenleri anlatırsan, Bayan Pongratz'da sana jambonlu sandviç verir.»

«İşte onu yapmaz,» dedi Viki. «Ama boş verin, ben öyle olsa da, olmasa da anlatacağım.»

«Peki, seni dinliyoruz.»

«Buraya geldik. Ön kapı açıktı. Annem de, hadi girelim onu şaşırtalım,» dedi.

«Şaşırtmak istediğiniz kimdi?»

«Amerikalı.»

«Yani Bay Toni'nin karısını demek istedin, değil mi?»

«Söyledik ya, anlamadınız mı?» diye gülümseyerek sordu Viki.

«Onları nerede bulacağınızı nasıl biliyordunuz?»

«Bay Toni yemekten önce içki içtiği için, hep bu salonda otururlar. Bunu bilmeyen yoktur ki.»

«Annen de bunu biliyor muydu?»

«Ben anlattığım için, biliyordu, tabii.»

«Pekii... İçeri girdiniz. Bay Toni'ye ne dedin?»

«Hiç! Annem konuştu.»

«Ne dedi?»

«Annem ona bağırdı, o da ona bağırdı, sonunda da, bana bir koca bulacağını, ayrıca da para vereceğini söyledi.

«Salonda Bay Toni'yle yalnız mıydınız?»

«Yoo, Ameri... yani genç Bayan Pongratz da hep yanımızdaydı demek istedim.»

«O bir şey dedi mi?»

«Dedi ya.» Viki alaycı bir sesle ekledi: «Toni'ye benimle evlenmesi gerektiğini söyledi.»

«Tanrım,» diye inledi Emma.

«Öyle mi? Peki, Bay Toni annene para teklif edince ne yaptınız?»

«Gittik.»

«Giderken sizi gören oldu mu?»

«Oldu, Üsteğmenim, garson içeri girdi, yemek hazır, dedi. İşte o sırada bizim gittiğimizi de gördü. Biz kapıdan çıkarken, terbiyesizleşti ve anneme: 'Bir daha haber vermeden eve girdiğini görürsem, döverim,' dedi.»

«Siz çıkarken, Bay Toni neredeydi?»

«Burada, odadaydı. Şimdi Moni'nin oturduğu koltukta oturuyordu.»

Ladanyliler İçin o hâlâ Moni'ydi. Kimse ona ne Bay Moni, ne de Doktor Rosenzweig derdi.

«Peki, Viki, gidebilirsin,» dedi üsteğmen.

«Tepsiden bir sandviç alabilir miyim artık?» diye sordu Viki, eliyle tepsiyi işaret ederken.

«Hayır, alamazsın,» diye bağırdı Emma. «Mutfağa git, Rézi sana çorba verir.»

«Sizin bulaşık suyunuza meraklı değilim,» dedi Viki. «Onu içeceğime, aç kalırım, daha iyi.» Ve gururla dışarı çıktı.

«Neden sizden nefret ediyor?» diye Emma'ya sordu Mikay. «Bu salağın kafasının içinden geçenleri ben nereden bileyim,» dedi kadın.

«Viki salak değil» dedi Moni atılarak. «Geri zekalı, o kadar. Sekiz yaşında bir kızın zekasına sahip. Bu köyde onun zeka düzeyinde olan pek çok kişi var, ama kimse onlara salak demiyor. Nedenini merak ediyor musunuz? Çünkü her birinin onar, yirmişer dönümlük toprakları var da ondan. Oysa Viki'nin iki metrelik mezar çukurundan başka toprağı olmayacak.»

«Yoksa siz Bolşevik misiniz, Moni?» diye sordu Emma.

«Hayır, değilim,» karşılığını verdi Moni. «Bu dolaylarda soyu tükenen vicdanlı bir insanım.»

«Duyduklarımdan anlaşılıyor ki, zavallı babanız, bin güçlkle kazandığı paraları sizin tahsilinize harcayacağı yerde, daha hayırlı bir işe yatırabilirdi,» dedi Emma homurdanarak.

«Tahsil satın alınmaz, Bayan Pongratz, ediliyor,» dedi Moni. «Evet, parayla satın alınamayan az bulunur şeylerden biridir tahsil. Satın alınabilseydi, siz almaz mıydınız?»

Mikay ayağa kalktı. Bu tartışmaya bir son vermek için: «Bayan Phyllis Pongratz'la görüşmek istiyorum,» dedi. Teğmen yerinden kalkarak, «Çağırayım mı?» diye sordu.

«Hayır, odasında konuşacağım onunla. Bir yere gitme, Moni. Sana ihtiyacım olabilir.»

Emma, Mikay'la beraber koridora çıktı. «Onunla konuşurken, yanında olmak istiyorum,» dedi. Sesinden kararlı olduğu anlaşılıyordu.

«Hayır, Emma teyze,» diyerek Mikay başını salladı. Hizmetçilerin anlattığına göre, feci bir durumda olması gerek. Onun için yalnız konuşmam daha doğru olacak.»

«Size gerçeği anlatmayacak,» dedi Emma. «Yalan söyleyecek.» O çirkin yüzü yine öfkeyle gerilmişti.

Üsteğmen bugüne kadar, bir insandan böylesine amansızca nefret eden birine rastlamamıştı sanki. Kadının yüzünden kan çekilmiş, nerdeyse yeşil bir renk almıştı yanakları. Yoksa deli miydi bu kadın? Belki de bu kahrolası köyde herkes deliydi?

«O işi siz bana bırakın,» dedi Mikay; hızla merdivenlerden yukarı kata çıktı.

Phyllis'in kapısını vurdu ve rahatsız etmek zorunda olduğu için bağışlamasını diledi. Ama sorulması gereken soruları vardı. Phyllis onun sesini tanıyınca, anahtarı çevirdi. Onu feci bir durumda göreceğini bildiği halde, yüzünü birden karşısında görünce, dehşetle irkildi.

«Aman Tanrım, sizi ne hale sokmuş!»

Sanki Toni hayattaymış gibi, birden kızmıştı ona.

Phyllis: «Yine de benim durumum onunkinden daha iyi,» dedi cansız bir sesle. Çabucak giydiği sabahlığının düğmelerini iliklerken: «Na-

sıl olduğunu anlayabildiniz mi?» diye sordu. «İntihar mı etmiş... yoksa... ama zehir içtiği kesin, değil mi?»

Güçlkle konuşuyordu. Dudaklarını her oynatışında, acı çektiği belliydi. Mikay çevresine bakındı bavulları gördü.

«Toplanmışsınız? Gidiyor musunuz?»

«Gitmek istedim, dün gece. Sonra bu sabah...» Sustu.

«Sonucu merak ediyorum, ne buldunuz?»

«Benimle gelen Doktor Rosenzweig, ölüme yol açan zehirin arsenik olduğundan kesinlikle emin.» dedi Mikay.

«Aman Tanrım.»

«Sizi yormak istemiyorum. Halinizi görüyorum, ama yine de dün akşam Toni'yle aranızda geçenleri öğrenmek zorundayım. Ayrıca size göre önemli olan her şeyi.»

Phyllis anlatmaya başladı. Toni'yi fazla kötülemek istemediğini farketmişti Mikay. Toni ölmüştü, ona olan aşkı da ölmüştü, ama ne de olsa bir yıl birlikte yaşamışlardı, bunun anısını kirletmek istemiyordu.

«Şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz?» diye sordu Mikay. Phyllis bir şey söylemeksizin baktı.

«Ailenizin yanına mı döneceksiniz?»

«Hayır,» karşılığını verdi. «Bu işin üstesinden tek başıma gelmeliyim. Bir de onları üzmem. Büyük haksızlık etmiş olurum.»

«Ama Phyllis, onlara ihtiyacınız olacak,» dedi Mikay. İlk kez ona adıyla seslendiğini ikisi de farketmemişlerdi.

«Bu feci olaydan uzak tutmak istiyorum onları,» dedi Phyllis. «Ne olursa olsun, cenaze töreninden sonra hemen gideceğim. Artık Toni de öldükten sonra beni burada tutan hiç bir şey kalmadı.»

İçinde bulunduğu durumun ciddiyetinden ne kadar habersiz olduğunu görüyordu Mikay. «Korkarım bir süre daha burada kalmanız gerekecek,» dedi.

«Neden?» diye hayretle sordu Phyllis.

«Çünkü Toni eceliyle ölmedi de ondan. Yani şimdilik öyle görünüyor. Kovuşturma yapılacak. Biz jandarmaların işi bittikten sonra, savcılığınki başlayacak. Yardım etmeniz için kalmanızı isteyebilirler. Ne de olsa Toni'yi canlı olarak en son siz gördünüz.» Düşünceli düşünceli onu dinledikten sonra, başını sallıyarak: «Öyleyse kalırım,» dedi Phyllis. «Ama bu evde kalmam şart mı? Korond'a gidip, oradaki otelde bekleyemez miyim? Bu evde kalacağıma, otelde kalmak daha çok memnun eder beni.»

«Bu, size kalmış bir şey,» dedi Mikay. «Çağırıldığınız zaman gelebildiğiniz sürece, kalacağınız yer önemli değil.»

«İyi öyleyse. Çok teşekkür ederim.» Sesinden, sevincinin derecesi belliydi. «Sizden bir şey rica edebilir miyim? Eşyama Korond'a gidebilmem için acaba kayıncıya arabayı hazırlatır mı? Hava kararınca orada olmak isterim. Bu halimle beni başkalarının görmesini istemem. Eğer Emma ana olmaz derse, bana köyden bir araba gönderir misiniz? Yük arabası da

olabilir. Beni buradan götürsün de, ne olursa olsun.»

Mikay aşağıya inip, genç kadının isteğini iletince Emma ona öfkeyle bakarak: «Demek kaçmasına göz yumuyorsun?» dedi.

«Nerden çıkarıyorsun bu kaçma sözünü Emma teyze?» diye sinirlendi Mikay. «Burada kalmak istemiyor. Bütün olup bitenlerden sonra neden ona birazcık hak vermiyorsunuz?»

«Neymiş başına gelen?»

«Yüzünü görmediniz mi?»

«Sen Toni'nin yüzünü görmedin mi? Aman Tanrım, ne kadar çekti kim bilir. Bir köpek gibi ölmüş. Tek başına, kendi kusmuğuyla boğularak. Bir de kalkmış, onun başından geçenlere hayıflanıyorsun!»

Emma'nın aşırı üzüntüsü karşısında kendini küçülmüş hissetti Mikay. Bu kadın ancak kendini diri diri yakarsa, rahatlayacaktı sanki.

Onunla tartışmaktan vazgeçerek, kendilerini getiren taksinin şoförüyle anlaştı. Onları götürdükten sonra gelip Phyllis'i alacak, Korond'aki otele bırakacaktı. Mikay şatodan ayrılırken, nerdeyse ikinci olmuştu. Toni'nin cesedi bir tabuta konmuş, Ladany mezarlığındaki morga kaldırılmıştı. Otopsi orada yapılacaktı. Bir gece öncesinden kalan boş içki şişeleri de, Budapeşte'deki Araştırma Enstitüsüne gönderildi. Garson'un hatırladığına göre, yemeğe oturulduğunda, konyak şişesinin dibinde azıcık içki varmış; demek yatmadan önce Bay Toni bir kadeh daha içmiş olmalıymış.

Sofrada kullanılan tabaklar, bardaklar gece yıkanıp, dolaplara yerleştirildiklerinden, onlardan bir ipucu elde etmek imkansızlaşmıştı.

Teğmen ve iki jandarma tabutla morga gittiler. Moni'yle Mikay da Korond'a döndüler.

«Anlat bakalım,» dedi Mikay, Moni'ye. «İntihar mıydı, kaza mıydı, yoksa cinayet mi? Cinayetse, katil kim?

Moni gülerek arkadaşının yüzüne baktı. «Bana ne soruyorsun? Ben komiser miyim?»

«Doğru. Bu benim işim. Ve Doktor Horvart'ın dediği gibi beni 'üne kavuşturacak' olaya kavuştum. İşin kötü yanı, ne yapacağımı bilemem. Bu, hırsız kovalamaya benzemiyor pek.»

Cinayet olaylarıyla pek çok kez karşılaştın ve hepsinin de üstesinden geldin.»

«Orası da doğru. Köy meyhanelerinde dövüşler, köy düğünlerinde bıçaklamalar, yeni doğan çocuğunu boğan çingene karıları... Ama bu onlara benzemiyor. Allahın belası Pongratzlar, sessiz sedasız yaşayamazlar. Hiç değilse babası eceliyle ölme inceliğinde bulunmuştu.»

«Bunu senin kadar kesinlikle söyleyemem,» dedi Moni.

«Gözünü seveyim, onu da zehirlemişlerdir deme bana. Gerçi onun suratının çirkinliği de gözüme çarpmıştı. Ama ölüm kimseyi güzelleştirmemiştir ki. Amerika'da ölü yıkayıcıları, ölüyü boyarlar, süslerlermiş. Komşumuz Thury var ya, işte o Pensilvanya'da yirmi yıl kömür işçiliği yapmış. Sonra da biriktirdiği paralarla küçük bir çiftlik satın almış. Kızı orada, kendini ken-

tin en yüksek binasından aşağıya atarak intihar etmiş. Adamcağız kızının ölüsünü görmek için morga gidince, tabutun içinde kukla kadar güzel bir kızın yattığını şaşkınlıkla görmüş. İhtiyar adam bana, kızım sağken o kadar güzel olsaydı, intihar etmezdi, demişti.»

«Toni, kuklaya filan benzemiyordu,» dedi Moni. «Zavallı, çok acı çekmiş.»

«Kaza olamaz değil mi?»

«Sanmam,» karşılığını verdi Moni. «Diye-
lim tuz, un, ya da şeker sanarak, bir kutu bö-
cek ilacını yemeğe kattılar.O zaman başkasının
da zehirlenmesi gerekirdi. Hayır, bence kazaya
kurban gitmedi.»

«Ben de sanmıyorum,» dedi Mikay. «Emma’
nın mutfağında böyle şey dünyada olmaz. Mal-
zemeyi kilerde saklar, her gün, gerektiği kada-
rını tartarak teslim eder. Yumurtaları teker teker
sayar, eti tartar, sütü ölçer o kadın.»

«Bu ara kilerden arsenik de çıkardıysa...»

Mikay, imkansız gibilerden başını salladı:
«Olmaz öyle şey,» dedi. «Toni’yi başka türlü
severdi. Öz anası olsaydı, inan ki daha çok se-
vemezdi. İşin garibi, Toni de onu severdi. Ve ba-
na kalırsa saygısızlık etmediği tek insan da Em-
ma’dır. Babasının ölümünden sonra her şey To-
ni’ye kalmış, yaşlı Pongratz vasiyetnamesinde
Emma’ya bir çöp bile bırakmamıştı. Yine de ka-
dının evdeki durumu sarsılmadı; tersine, daha
da sağlamlaşmıştı. Phyllis karısı olduğu halde,
söz hakkı yoktu.»

«Bak, Mikay, senin bu kadına zaafın oldu-

ğunu bilmiyor değilim, ama bana kalırsa, bütün kuşkular Phyllis'in üzerinde toplanmakta.»

«Hayır!»

«Bir kere, karısını aldatmış,» dedi Moni. «Sonra adamakıllı dövmüş, gururunu incitmiş. Toni kıvranırken odasına girmiş, garson yardım etmek için geldiği halde, onu geri yollamış. Bu kadarcık delille bugüne kadar pek çok insan asılmıştır.»

«Pasaportunu almak için kocasının odasına girmiş. Horladığı için uyuduğunu sanmış. Gerçekten 'imdat' diye bağırdıysa bile, bunu duymamış.»

«Garson duymuş da, o nasıl duymamış?»

«Garsonun odası, tam Toni'nin yattığı odanın altında, birinci kat. Kadının odası Toni'ninkiyle aynı katta, ama aralarında başka odalar da var. Bu Allahın cezası evin taş duvarları çok kalındır. Kapılar kapalı olunca, odadan odaya ses geçmez. Bunu denedim.»

«Kötü tutulmuşsun, dostum,» dedi Moni gülümseyerek. «Pekâlâ, bırakalım Phyllis'i. Başka kim olabilir? Garson mu?»

«Budapeşte polisiyle ilişki kurup, adam hakkında bilgi edinmeliyiz. Daha geleli bir ay bile olmadı. Daha önce Baron Széchényi'nin yanında on iki yıl çalışmış. Barones ölünce, Baron evini kapatıp dış ülkelerde yaşamak üzere çekip gitmiş. Bonservisini gördüm, mükemmel.»

«Peki başka kim olabilir? Hizmetçi kızlardan biri mi?»

«Ya Kati ya da Rézi. Diğerlerinin yemek

pişirmeyle ilgileri yok. Dünkü yemeği Kati pişirmiş.»

«Bayan Balogh'un yeğeni olan mı?» diye sordu Moni. «Evet, o. Sofrada servisi R zi yapmış. Garson Albert'le birlikte. Allahtan, Joszi'nin izin günüymüş. Demek o, şüphe dışı kalıyor. Emma evde olsaymış, izne  ıkmamayacakmış. Zaten evde olsaydı, Toni de hayatta olacaktı. Bak, bundan eminim. Ama ne yazık ki, yokmuş.»

Ikisi de bir süre sustular. Sonra Moni: «Pe-ki, Bayan Torma'yla Viki için ne düşünüyorsun?» diye sordu.

«Ikisi de Toni'yle yalnız kalmamışlar. Garson'un anlattıklarını sen de duydun. Phyllis'e de sordum. Yok yok; yalnız kalmadıklarından eminim.  n kapıdan girmişler. Sonra da kapıya kadar Albert peşlerinden gitmiş. Defolup gittiklerinden emin olmak istemiş.»

«Dönüp dolaşıp yine Phyllis üzerinde durmamız gerekiyor,» dedi Moni.

«Maalesef  yle,» karşılığını verdi Mikay içini çekerek. «Biliyor musun ne düşünüyorum. İnşallah sen sandığın kadar akıllı bir doktor değilsindir de, otopsi sonucu Toni'nin de babası gibi gastritten öldüğü ortaya çıkar.»

«Keşke,» dedi Moni. « ok sevinirdim buna. Ama bana kalırsa, babasının cesedi de otopsiye giderse, onun da tıpkı oğlu gibi arsenikten zehirlenerek öldüğü anlaşılacaktır.»

«Ne olursun, böyle söyleme Moni. Bir olay az mı geldi sana? Bir de buna ikincisi eklenirse, rezalet çıkar.»

OTOPSIYI, sancak beyliğı pataloğı Doktor Havel, Ladany mezarlığındaki morgda yaptı. Ölüm nedeni olarak arsenik alma sonucu zehirlenme tespit etti. Ölünün midesi üzerinde yapılan incelemeden anlaşılıyordu bu. Ayrıca Doktor Havel, Toni'nin arseniğı sulu bir şeyle içtiğı sonucuna vardı, üstelik de akşam yemeğinden hemen sonra. Nitekim, dolu midede etkisini daha geç göstermesi bunu kanıtlıyordu. Ayrıca, şampanya ya da konyak gibi, içkiyle alındığı zamanlar, zehir daha yavaş öldürürmüş.

Ertesi gün, Budapeşte Araştırma Enstitüsünden şişelerin tahlil sonucu geldi. Şampanya şişelerinde zehir yokmuş. Ama konyak şişesinin içinde arsenik izlerine rastlanmış.

«Ve böylece intihar düşüncesini kafamızdan silip atacağız,» dedi Mikay arkadaşı Moni'ye. Moni de sonucu onun kadar heyecanla beklemekteydi. «Birisi intihar etmek isterse, önce ze-

hiri içki şişesine döküp, sonra içmez. Kaza ihtimali de ortadan kalktı. Bu Allahın cezası olay, nedense bana Hamletin son perdesini hatırlatmakta.»

«Fedra sonuçları öğrenince ne diyecek bakalım?» dedi Moni gülerek.

«Emma'yı mı kastediyorsun?» diye gülerek sordu Mikay. «Ona Fedra diyemezsin. Toni'ye âşık değildi ki. Onun sütninesi idi. Yok yok, Moni, yanılıyorsun; ana şefkatiyle seviyordu Toni'yi.»

«O, her şeye sahip olmak isteyen ana şefkati yok mu, inan, pek çok erkeği içkiden, uyuşturucu maddeden daha beter etmiştir.»

«Senin de olaylara ters açıdan bakman yok mu, beni deli edecek Moni,» dedi Mikay arkadaşına takılarak.

Zaten senin için dünya, beyazperdede oynatılan bir film sanki. Renksiz ve boyutsuz. Yakışıklı erkekler, kara suratlı kötü adamlar ve kadınlar! İster kutsal, ister orospu olsun... Artık biraz büyüsene oğlum. Kafanda kutsallaştırdığın kadınlar da sırası gelince cinayetler işlerler ve yakalanmamak için de türlü ağızlar kullanırlar.»

«Bana bir yardımda bulunur musun?» dedi Mikay biraz sonra Moni'ye. «Lütfen Phyllis'i görmeye git ve ona sonuçları bildir. Görevim gereği onunla temas edeceğim, ama sakın benim kendisine cephe aldığımı sanmasın. Bana güvenmeli. Kovuşturma süresince onunla fazla beraber olmam göze batabilir ve...»

«Onun tarafını tuttuğun anlaşılır, değil mi?» dedi Moni atılarak. «Yeter, ne demek istediğini anladım.»

O sırada Jandarma çavuşu başını kapıdan uzattı ve «Bayan Pongratz geldi, sizi görmek istiyor, Üsteğmenim,» dedi. Mikay yerinden sıçradı: «Hangi Bayan Pongratz?»

«Birden gözlerinin parlaması ne jandarma çavuşunun, ne de doktorun gözünden kaçmıştı.

Jandarma çavuşu, özür dilercesine: «Yaşlı Bayan Pongratz,» diye cevap verdi. Üsteğmenini hayal kırıklığına uğrattığı için üzülmüştü.

«Peki, alın içeri,» dedi üsteğmen kendini toparlayarak.

Moni ayağa kalktı: «Ben gideyim,» dedi. «Bayan Pongratz'la beraber olmak pek hoşuma gitmiyor. Ayrıca bana verdiğin görevi de bir an önce yerine getirmek isterim. Merak etme, içneli konuşmam. Efendice davranacağım. Hatta, yardım gerektiğinde bana da güvenebileceğini bildireceğim hanımefendiye.»

Doktor, Mikay'ın cevabını beklemeden odadan çıktı. Kapının ağzında az kaldı Emma Pongratz'la çarpışıyordu. Emma ona nefretle baktı. Sevmediği bir öğrencisini gören huysuz bir öğretmen gibi.

Üsteğmen, Emma'nın neden geldiğini biliyordu. Doktor Havel'in aldığı sonucu anlattı ve zehirin konyak şişesinin içinde bulunduğunu da söyledi. Kadın sesini çıkarmadan sonuna kadar dinledikten sonra: «Şimdi ne yapacaksınız, Rudi?» diye sordu. «Onu tutuklayacak mısınız?»

«Kimi?»

«Phyllis'i. Sen de benim kadar bu işi onun yaptığını biliyorsun.»

«Hayır, bilmiyorum,» karşılığını verdi Mikay. «Sizin de kesinlikle Phyllis'den kuşkulanmanız beni şaşırtıyor. Bu kadar emin olmanız için elinizde delil olması gerek.»

«Delil mi? Tabii var. Kavga etmişler, yeterli değil mi?»

«Değil.»

Kadın oturduğu yerde dikleşti, dudaklarını kıstı. Sanki konuşmamak için kendini zor tutuyordu. Çizgi çizgi olmuş suratı, kurutulmaya bırakılan şeftaliye benziyordu.

«Onunla dostluk kurduğunu bana anlattılar. Gerek kaldığı otelde, gerekse başka yerlerde sizi birlikte görenler olmuş. Onu tutuklamaman için bir neden olmasın bu.»

Mikay, kıpkırmızı kesildi. «Bu imalarınız yersiz, Emma teyze,» dedi sert bir sesle. «Soruşturma yapılacak ve yeteneklerim ölçüsünde ne gerekirse, yerine getirmeye çalışacağım. Ama delil yetersizliğiyle hiç kimseyi tutuklayamam.»

«Bütün gece onunla kalan tek insandı o. Şampanyayla konyağı beraber içtiğini bilirdi. Zehiri her an şişeye dökebilirdi.»

«Dökebilir miydi? Şişeye dökülmüş olduğunu nereden biliyorsunuz. Zehirin toz halinde değil de, sulu olarak kullanıldığını demek istiyorum.»

Emma, karşısındakini küçümseyen bir gü-

lümsemeyle baktı ve: «Çünkü o şekilde satılıyor da ondan. Yani arsenik...» dedi.

«Doğru değil,» dedi Mikay. «Arsenik topak halinde, kristal biçiminde de satılmakta, toz olarak da.»

«Ladany'de değil. Ladany'de yalnız sulu arsenik bulunur. Ladanylılara toz halinde arsenik verecek olsanız, bununla ne yapacaklarını bilmezler.»

«Sulu arsenikle ne yapacaklarını bilirler demek!» Kadın bu soruyu duymazlıktan gelerek, «Sen o kadını tutuklamazsan, Rudi; savcılığa ben şikayet ederim,» dedi. «Gerekirse bir de avukat tutarım.»

Artık Mikay'ın sabrı tükenmek üzereydi. «Neden anlamak istemiyorsunuz, Emma teyze?» diye sesini yükseltti. «Hiç bir makam, hiç bir kimseyi elinde yeterli delil olmadan tutuklayamaz. Diyelim, gelininiz Toni'ye çok içerlemişti, tamam; ama bu öldürmek için bir neden olmaz ki. Olay sırasında oralardaymış. Bu da yeterli değil. Her şeyden önce zehirin sahibi o muydu, bunu bilmeliyiz. Yoksa onu suçlayamayız.»

«Peki ya ben ispat edersem?» diye sordu kadın.

Mikay ona şaşkınlıkla baktı. Bir şey söylememesini istediği halde, «Anlatın öyleyse,» dedi.

«Zehiri Amalia Kovach'dan aldı.»

«Bunu nereden biliyorsunuz?»

«Amalia o gün öğleden sonra bize uğradı. Birlikte dolaşmaya çıktılar. Ben Toni'yle hare-

ket edeceğim sıra, geri döndü. O sıra Toni, beni ve kız kardeşimi Korond'a götürüyordu.»

«Peki, diyelim, Amalia'yla öğleden sonra buluştu. Amalia neden ona zehiri versin? Niçin? Ve neden Amalia'dan kuşkulaniyorsunuz?»

«Amalia, Phyllis'le Amerika'ya gitmek istiyordu. Bir gün bu konuyu konuşurlarken kulaklarım ile işittim. Verandada oturuyorlardı, ben de dikiş odasında. Odanın camları açıldı. Amalia'nın şunları söylediğini çok iyi hatırlıyorum: 'Neden bu köyden çekip gitmiyorsunuz? Ben de sizinle gelirdim.'»

«Demek Amalia'nın Phyllis'e arseniği de verdiğini gördünüz.»

«Hayır, onu görmedim.»

«Peki, öyleyse neden Phyllis zehiri Amalia'dan almıştır diye kesin konuşuyorsunuz? Evet, neden? Neden bu kadar eminsiniz?»

Uzun bir sessizlik. Emma duvarda asılı Horthy'nin resmine bakıyordu. Neden sonra derin derin içini çekti, omuzunu silkip: «Genellikle her kadına verir de...» dedi. «Bayan Balogh'a, Bayan Ratek'e, Terez'e ve öbürlerine verdiği gibi...»

Mikay alnını kırıştırarak ona bakıyordu. Kadının söylediklerini doğru mu anlamıştı?

«Kime ne verdi?» diye sordu.

«Kadınlara arsenik verdi, kocalarını zehirlesinler diye,» dedi kadın rahatça.

«Durun bir dakika! Yani sizce bu saydığınız kadınlar kocalarını zehirlediler mi? Ama

Terez'in kocasını zehirlememiş olduğunu kesinlikle biliyorum.»

«Kozma, Terez'in hazırladığı zehiri içmeden eceliyle öldü,» diye cevap verdi Emma. «Ama Terez arseniği almıştı. Bu yüzden kavga bile etmişlerdi. Yani Terez'le Amalia. Amalia parasını istemişti. Terez de bir işe yaramadı, ben onunla kedimi öldürdüm, demişti. Eh, bir kedinin ölmesi için de Amalia'nın istediği büyük para verilmezdi doğrusu.»

Mikay şaşkınlıkla gözlerini açıp, kapadı. Duyduklarının gerçek olup olmadığını anlamak için kendini çimdiklemek geçti aklından. Neler söylüyordu bu kadın?

«Emma teyze,» diye Mikay ciddi bir sesle konuşmaya çalıştı. «Siz aslında gelininizi hiç sevmediniz, değil mi?»

«Bunun olayla ne ilgisi var?»

«Hiç olmaz olur mu. Şimdi bana cevap verin. Neden Phyllis'i hiç sevemediniz? Neydi sebebi?»

«Ne olabilir ki?» diye yaşlı kadın dikleştirdi. «Yalnız kedi gibi sürünerek aramıza girmesi beni rahatsız etti. Kimse onun nereden geldiğini, kimin nesi olduğunu bilmiyor. Toprağı bol olsun, kocam, Paris'e yazıp sormuştu. Gelen cevapta, babasının saygıdeğer ve çok varlıklı bir adam olduğu söyleniyordu. Ama varlıklı bir adam hiç kızını bir tek bavulla, on parasız başından atar mı? Sonra onlarla hiç mektuplaşmazdı da. Demek, ya çok kötü bir şey yapmıştı bu kız ya

da bize söyledikleri gibi öyle saygıdeğer biri değildi babası.»

«Şimdi içinizdeki kuşkuyu anladım, ona güvenmiyorsunuz. Ama katil olarak suçlamanız için yeterli bir neden değil ki bu. Hem onu, hem de öteki dört kadını suçlamanız gerekmez ki!»

Emma tiz bir kahkaha atarak: «Sen bazan ne kadar aptal olabiliyorsun, Rudi,» dedi gülererek. «Yahu, herhangi küçük bir çocuğa bile Amalia Kovach'ın ne iş yaptığını sorsan, cevabını alırsın. Ona neden 'dul tezgahı' denildiğini sanıyorsun, ha? Evi modern bir fabrikaya benzer. Seri halde dul çıkaran bir tezgah kurmuştur. Ön kapıdan evli giren bir kadın, arka kapıdan dul olarak çıkar.»

Üsteğmenin dizleri gevşemişti. Kendini koltuğuna bıraktı. Karşısında oturan kadın aklını kaçırmamıştı. Bilinçliydi. Sakindi. Üstelik rahattı.

«Bana ne söylediğinizin farkında mısınız?» diye sordu. «Bunun doğuracağı sonuçlardan?..»

Yaşlı kadın yüzünü buruşturarak hainlik kokan bir sesle: «Keşke bir sonuca varabilseniz,» dedi. «Ama yine de benim pek umudum yok. Neler ortaya çıkacak, bir düşünsene. Bunların kanıtlanması dünyanın parasına patlar. Hükümet öder mi bakalım? Doktor Horvart, ölüm nedeni olarak damar kireçlenmesi demiş; ölü yıkayıcı kalp sektesi... Kim neyi kanıtlayabilir? Hah, Ladan'y'de hangi kadın, Amalia'dan hasta kocası için ilaç aldığını söylese, konu komşusu hemen ölü evi için yemek hazırlığına girer.»

«Madem bütün bunları biliyordunuz, neden daha önce gelip bana anlatmadınız?»

«Bana ne? Beni ilgilendirmez ki. Ben jandarma mıyım ya da detektif mi? Sorgu yargıcı da değilim.»

«Peki şimdi neden anlatıyorsunuz?»

«Çünkü artık beni ilgilendiriyor da ondan,» diye sesini yükseltti kadın. «Benim oğlumu öldürdüler. Bunun cezasını çekmelidirler. Elimdekini avucumdakini harcayacak da olsam, bu işi köküne kadar takip edeceğim.»

Kadın gittikten sonra, Mikay yalnız kaldı. Öğrendiği korkunç gerçek, gitgide büyüyordu kafasının içinde. İşin dehşetini yavaş yavaş kavramaktaydı. Kafasını toplamak amacıyla iki aspirin yuttu, sonra odasının içinde bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Bir yandan da Emma'ya küfürler savuruyordu. Duygularının etkisiyle, bu kadın çıldırmış olmalı diyorsa da, gerçeği söylemiş olduğundan da emindi. Birden odasından fırladı, atını hazırlattı ve dörtmala Ladany'nin yolunu tuttu.

Amalia Kovach, oturma odasında, iskambil falı açmaktaydı. Panjurları sımsıkı çekili bu loş odada, iskambilleri nasıl seçebiliyordu ki?

Masanın üzerindeki sepet kış meyvalarıyla doluydu. Meyva kokusuna, sigara kokusu da karışmıştı. Çok ince, hakiki bir ipekli Japon kimonosu vardı sırtında. Yıllarca önceki bir kap-

ian sevgilisi, Uzakdoğudan getirmiş olacaktı bu nefis el işlemeli kimonoyu.

Sokak kapısını açıp da üsteğmeni karşısında görünce, neşeli bir sesle: «Aman bu ne sürpriz,» diyerek Mikay'ı karşıladı. «Bu kez bakalım beni neyle suçlayacaksınız? Çünkü Ladan'y'de doğum oranı düştükçe, Szolnok'ta buna benim yol açtığım söylenir de...»

Mikay, kadının bu iğneli sözlerine aldırma-
dan, «İçeri girebilir miyim?» diye sordu.

Kadın evini bir bekçi köpeği gibi korumak-
taydı. «Elbette,» diyerek gülümsedi ve kenara çekilip, yol verdi. Sonra konuğunu misafir oda-
sına aldı, oturması için yer gösterdi. «Sigara? Bir bardak soğuk şarap? Yoksa konyak mı?» Örnek bir ev sahibesi havasına bürünmüştü. Mikay, hepsini reddedince, iskambillerin yayılı olduğu masanın başına geçti ve «Size ne gibi bir hizmette bulunabilirim?» diye sordu.

«Bazı açıklamalarda bulunmanızı isteyeceğim,» karşılığını verdi Mikay. Sonra da kadını zor bir duruma sokmak için, doğrudan doğruya, «Bayan Kovach, kocasını zehirlesin diye Bayan Balogh'a arsenik verdiğiniz doğru mu?» diye sordu.

Kadın ağzı bir karış açık, şaşkınlıkla üsteğmene baktı. Sanki beklenmedik bir ışıkla gözleri kamaşmıştı. «Sorunu tekrarlar mısınız?» dedi.

Dudaklarının kenarlarında, hem şaşkın, hem de alaycı gülümsemeler dolaşıyordu.

«Kocasını zehirlesin diye Bayan Balogh'a arsenik verdiniz mi?»

Kadın birden öfkелendi. «Yine mi başlıyorsunuz?» diye bağırdı. «Siz de zehirle bozmuşsunuz. Peter Kozma zehirlendi. Toni Pongratz zehirlendi. Şimdi de sıra Bay Balogh'da mı? Ve ben de zehiri verdim, demek! Neden ben vermiş olayım? Çünkü derdiniz benimle uğraşmak, değil mi? Çünkü Szolnok'daki savcı beni tutuklamaya ant içmiş.»

«Peter Kozma'nın zehirlenmemiş olduğunu size hatırlatmak isterim, Bayan Kovach,» dedi Mikay sakin bir sesle. «Ama Toni Pongratz'ın zehirlendiğini kesinlikle biliyoruz. Otopsi raporu elimizde.»

Amalia'nın soluğu kesildi ve: «Hayır, olmaz!» diye bağırdı.

«Doğru, Bayan Kovach. Maalesef öyle. Ve Emma Pongratz da ölüme yol açmış olmakla sizi suçlamakta.»

«Rica ederim ona inanmayın, Üsteğmenim,» dedi Amalia. «Bu delikanlıya hastalık derecesinde düşküdü, ölümüyle de aklını yitirmiş olabilir. Kuduz köpek gibi kime saldıracağını bilemiyor. Zavallı Toni'yi, inanın pek sevmezdim, ama yine de ona bir kötülük etmeyi dünyada düşünmemişimdir.»

«Emma'nın anlattığına göre, Toni'nin karısına, kocasını bırakıp gitmesini, sizi de yanında Amerika'ya götürmesini söylemişsiniz.»

Ebenin yüzündeki bütün kan birden çekildi sanki. «Bunları mı anlattı Emma size?» diye sordu. Birden korkmuştu. «Bu cadaloz gerçekten sapıtmış. Zavallı kızcağıza bu suçu nasıl

yükleyebilir? Toprağı bol olsun, Toni'nin pek çok düşmanı vardı, neden katili düşmanları arasında aramıyorsunuz?»

«Neden Emma gelinini yok yere suçlasın?» dedi Mikay da.

«Çünkü ilkel ve kıskanç bir köylü karısı da ondan. Sınıf farklarının doğurduğu kıskançlıktan gözleri kör olmuştu. Yanında çalışanlara haince davranırdı, ama içinden, onlardan biri olduğunu çok iyi bilirdi. Phyllis'le ilk karşılaştığı gün ondan nefret etmeye başladı. Hattâ ben- ce, Toni'nin evlendiğini duyduğu gün başlar nefreti.»

«Cevap verin bana Bayan Kovach, gerçekten Phyllis Pongratz'a kocasını terketmesini ve birlikte Amerika'ya gitmeyi önerdiniz mi?» diye belirtti üsteğmen.

Kadın kızardı. Daha doğrusu sarımsı, kah-verengimsi bir renk aldı yüzü. Sonra elini uzat- tı, masadan bir iskambil alarak, yerini değiştirdi. «Laf olsun diye konuşmuştuk,» dedi. Iskambil falına devam etti bir süre. Yine bakış- larında o alaycı parıltı belirmişti. «Hatırlar mısınız, geçen sonbahar sizinle eczanede karşılaştığımızda ne demiştim? 'Gidin bu ülkeden, kendinize yaşlı ve varlıklı bir sevgili bulup, güzel yerlerde yaşayın,' öyle değil mi? İnanın, ben arada bir böyle laflar atarım ortaya. Can sıkıntısından söylerim. Hatırladınız değil mi? Nez- leydiniz o gün.»

Mikay hatırladığını söyledi.

«O konuşmamızı Emma Pongratz duysaydı,

sizi baştan çıkardığımı söyleyerek beni suçlayabilirdi,»

«Demek, Roza Balogh, Phyllis Pongratz ya da Terez Kozma'ya arsenikli bir zehir verdiğinizizi kabul etmiyorsunuz..?»

«Elbette kabul etmiyorum,» dedi Amalia. «Ama az önce Peter Kozma'nın...»

«Zehirlenmemiş olduğumu söylemiştim,» diye sözünü kesti Mikay. «Ama Emma, zehir verdiğiniz kadınlar arasında Terez'i de saymakta. Hattâ zehir için para ödemeyince Terez'le kavga bile etmişsiniz.»

«Saçma.»

«Doktor bakımı gereken hastaların tedavilerini üzerinize aldığınızı da herhalde yalanlamazsınız, Bayan Kovach,» dedi Mikay. «Onlara merhem, ilaç verdiğiniz, hattâ iğne yaptığınız bir gerçek.»

Kadın yerinden kalktı, odanın karşı duvarının önünde duran ceviz dolabın kapağını açtı. İçinde düzinelerle ilaç şişesi vardı. Her birinin üzerinde de etiketler... Sarılı bantlar, pamuk paketleri, enjeksiyon aletleri... Yuvarlak ebe çantası da, dolabın üst tarafında duruyordu.

«Evet, ne diye yalanlayayım,» dedi Amalia. «Yasalara aykırı davranmış olduğum bir gerçek. Tedavilerini kabul etmeseydim, kocakarı ilaçları yapan Bayan Barna'ya gideceklerdi. Yaraları örümcek ağlarıyla iyileştiren kadına. Daha fazlasını sayıp dökmeyeceğim. Ama size bir şey itiraf edeyim mi? Aslında benim teşhislerim buralı doktorların teşhisinden çok daha doğru-

dur. Tam beş yıl, Budapeşte'deki Üniversite Kliniğinde, Profesör Barsony'nin yanında çalıştım, Doktor Horvart'la Doktor Pataky'den de fazla doktorluktan anlarım. Birinin hasta olduğunu anlayınca, onu doğru Szolnok'taki hastaneye gönderirim. İçi dışına uğrayana kadar tarlada çalışmasına engel olmaya çalışırım.» Eliyle raflarda dizili duran şişeleri göstererek: «İşte benim özel eczanem,» dedi. «İsterseniz hepsini alıp Budapeşte'ye gönderin. Her şişeyi, her ilacı tahlil ettirin. Belki bazılarında arsenik izlerine rastlayabilirsiniz. Örneğin şu şişede demir toniği vardır. İçinde de biraz arsenik. Kansızlığa karşı... Ama içindeki arsenik iyileştirici dozdadır, öldürücü değil. Benim ne dolabımda, ne de evimin herhangi bir köşesinde zehir bulabilirsiniz, Üsteğmenim.»

«Teşekkür ederim, Bayan Kovach, anladım,» dedi Mikay ayağa kalkarken. «Aslında bu özel bir ziyaretti. Resmî olarak gelmedim size. Aramızda kalmasını rica edeceğim, olur mu? Ortalıkta birtakım söylentilerle çalkanmasını istemiyorum.»

Kadının elini sıktıktan sonra dışarı çıktı, atına bindi ve dostça elini sallayarak Amalia'nın evinden uzaklaştı. Amalia'nın görüş açısından çıktıktan sonra atını çevirerek, yeniden Ladany'ye girdi.

Eski çağlarda yaşasaydı, dinsizlikle suçlanarak yakılacak olan Rappel Bokor adındaki adamın evinin yolunu tuttu. Tek başına, kimseye bir zararı dokunmadan yaşardı bu ihtiyar.

Amalia'nın evinin ters yönünde, kiliseye giden yokuşun üzerinde, küçük ve temiz bir kümbesi vardı. Bahçesinde havuç, lahana, meyva yetiştirirdi. Ve bu sebzeleri pişirmeden, çiğ yedi. Canlarını savunamayan hayvanların kesilmesine karşı olduğundan, ağzına et koymazdı. Kiliseye de hiç gitmezdi. Mezarlığın çimenlerine kendini sırt üstü atar ve kendince dua ederdi.

Yaz kış, yelken bezinden yapılma aynı takımları giyerdi. Daima da temizdi üstü başı. İnsanlardan kaçır, ama çocuklarla hayvanları sınırsız severdi. Bahçesinde ördek, baykuş, tilki yavruları beslerdi. Ayrıca kedileri, köpekleri, keçileri de vardı. Kitapları, giysileri ve hayvanlarının yemleri için gereken parayı, arada sırada çalışarak kazanırdı. Yaptığı işler, çingenele-
rin bile kabul etmedikleri işlerdi. Genellikle lağım çukurlarını boşaltırdı. İşin tuhafı, açılacak çukurun başına, pırıl pırıl iki teneke kova ve bembeyaz giysileriyle gelir, işini tamamladıktan sonra, geldiği gibi, üzerine bir tek pislik sıçratmamış olarak dönerdi.

«Sizden önemli bir ricam var, Bay Bokor.» dedi Mikay kapıyı aralamış olan yaşlı adama

Bokor, onu çocukluğundan tanıır ve nedense hâlâ severdi. Belki de yerli halkta rastlanmayan güler yüzü ve anlayışındı bunun nedeni.

«Size her yardımda bulunabilirim, Üsteğmenim,» dedi Rappel Bokor.

«Sizin evinizden, karşı taraftaki Amalia'nın evini gözetlemek zor değil,» diye anlatmaya başladı Mikay. «Oraya dikkat etmenizi rica edece-

ğim. Kendi adamlarımı koysam, kadın farke-
der.»

Adam başını iki yanına sallayarak: «Ben kimsenin evini gözetlemem, Üsteğmenim,» dedi. «Prensiplerime aykırı düşer.»

«Bir dakika,» dedi Mikay atılarak. «Yalnız Amalia Kovach'a çok ağır suçlar yüklenmekte.»

«Biliyorum,» dedi yaşlı adam. «Çocuk düşürtüyor. Ama bana kalırsa her kadın çocuğunu doğurup doğurmamakta özgürdür. Bu ne jandarmayı ne de hükümeti ilgilendirir.»

«Bay Bokor,» dedi Mikay. «Suçu bu değil. Bu kez izinsiz çocuk düşürme değil konu. Çok daha ciddi... Bakın, sizin eviniz mezarlığa bitişik. Son zamanlarda ölüm olaylarının artması dikkatinizi çekmedi mi? Sonra Ladany'de fazlasıyla genç dul yok mu? Siz, savunma gücü olmayan hayvanlardan yana değil misiniz? Zavallı kocalar da korunmak istenmez mi?»

Rappel Bokor bir süre düşünceli düşünceli ona baktı. «Demek, iş buraya dayandı!» dedi neden sonra.

Mikay, ne demek istediğini öğrenmek için ısrar etti.

Adamcağız bir karara varmış olmalı ki az sonra: «Peki, Üsteğmenim,» dedi. «Amalia'nın evini gözetleyeceğim. Ama fazla bir şey beklemeyin. İnsanlar ölümü elde etmek için ona gitmiyorlar. Ölüm, elindeki siyah çantayla onların ayağına gidiyor.

ON BİR YILDAN BERİ bu on dört haziran kadar sıcak gün olmamıştı. Öğleye doğru ısı otuz altı dereceyi buldu. Herkes evine kapandı, panjurlarını sıkıca indirdi. Öğle treniyle Szolnok'tan birkaç terli gazeteci geldi. Üçü oralıydı, devamlı midesinden rahatsız olan sıskası da, Budapeşte'nin günlük Pesti Naplo gazetesinin röportajcısı. Bir de çok okunan Erdekes Ujsag dergisinin foto muhabiri vardı aralarında. Istasyonda arabacıyla pazarlık ettikten sonra, Korond'daki otele indiler. Budapeşteli sıska gazeteciye almamışlardı yanlarına. Onun birinci mevkide hepsinden ayrı seyahat etmesini hazmedemedikleri için ilgilenmemişlerdi. O da yaya olarak otelin yolunu tuttu. İlk kez geliyordu Korond'a. Ama edindiği tecrübelerden, bu gibi otellerin kapıcılarının, doktor bulma marifetlerinin yanı sıra, alkol ve orospu sağlama ustası olduklarını da iyi bilirdi. Soluk soluğa ve ter içinde otele girerken, Phyllis de bir taksiyle otel-

den ayrıldı. Kocasının cenazesinde bulunmak üzere Ladany'ye gidiyordu.

Bütün kasaba genç Pongratz'ın cenazesine gidebilmek için ayaklanmıştı sanki. Kamyonlar bile tutulmuştu. Yorgun gazeteci bir kamyonda, iki çingenenin yanında güçlkle yer buldu kendine. Ama gübre ve sarmısak kokuları arasında bu yola dayanamayacağını anlayınca, vazgeçip, otele döndü. Sabahın köründe Budapeşte'den hareket etmiş, Szolnok'da aktarma için üç saat beklemişti. Böylesine kötü şartlar altında son dokuz kilometreye katlanacak gücü kendinde bulamamıştı.

Otele girerken, gözünün ucuyla başında siyah şapkası ve yüzünde siyah tülülle taksi içinde oturan Phyllis Pongratz'ı gördü. Toni Pongratz hakkında da fazla bilgisi yoktu. Ama kendisinden beklenen bu yazı için verecekleri ücrete çok ihtiyacı olduğundan, otelin lokantasına oturdu ve törene gitmek güçlüğüne katlanmadan yazmaya başladı. Düztaban bir garsondan öğrendikleriyle yetinmek zorundaydı. Pongratzların şatosundaki hayat konusunda yazdıkları da bu garsonun anlattıklarına dayanmaktaydı. Aslında garson da Ladany'ye hiç gitmemişti, o da başkalarından duyduklarını aktarıyordu. Gazeteci, Phyllis'i çok güzel, çok esrarengiz bir Amerikalı olarak ele aldı. Onun gelişiyile felaketler birbirini izlemiş; kısacası, onun ortaya çıkışıyla Pongratz erkeklerinin soyu tükenmiş. Açık göz bir yazar olan bu sıska adam, yazısıyla

kimseyi suçlayamayacağını bildiğinden, bazı kuşkuları ustaca Phyllis'in üzerinde toplamıştı.

Bu sırada Toni'nin otopsi sonrası bir araya getirilmiş olan cesedi Ladany'deki mezarlıkta ebedi istirahatgahına bırakıldı. Duasını Papaz Markos yaptı. Saygı dolu, üzgün ve kısık sesini kalabalık iyi duyamadı. Emma, kilisedeki aile kanepesinde Phyllis'in yanına oturmayı kabul etmedi ve arka sırada uşakların yanına oturdu. Toni'nin bir dayısıyla iki teyzesi Budapeşte'den cenazeye gelmişlerdi. Tören bitince Phyllis'e baş sağlığı diledikten sonra hemen Budapeşte'ye dönmüşlerdi. Her cenazenin demirbaşı olan Amalia Kovach'ın törende bulunmayışı, dikkati çekmişti. Toni Pongratz'ın dulunun davranışı da.. Tören süresince Phyllis, ağlamamıştı. Oysa çok kişi, bu, genç yaşta dul kalan kadının içler acısı üzüntüsünü seyretmek için koşup gelmişti. Yüzünü örten kalın tülün altında makyajlı olduğu bile ağızdan ağıza dolaştı. Oysa yüzündeki morlukları, lekeleri kapatmak için makyaj yapmayı uygun bulmuştu. Phyllis'in kulağına gidecek şekilde utanmadan eleştiriyorlardı kadını.

Phyllis hepsini duymazlıktan gelerek, bu ağır sınavı da atlatmak için büyük çaba harcıyordu. Bir ara Papaz Markos duasında: 'Rahmetlinin dulu' diye ondan söz ederken, yerinden fırlayıp, bu yanlış düzeltmemek için kendini zor tuttu. Dul olmak için evli olmak gerekirdi. Oysa Toni'yle onlar evli bir çift olmamışlardı ki, sevgiliydiler.

Mikay törene annesi ve babasıyla katılmış-

tı. Korond'dan atla gelmiş, sonra hep beraber atlı arabalarına binmişlerdi. Törenden sonra baş sağlığı dilemek için kuyruğa girdi. Phyllis'i gördüler, Emma ortalarında yoktu. Herhalde mezarın üzerine kalın mermer kapak inerken dayanamamış, kaçmıştı.

Mikay, Phyllis'in elini sıkarken, herhangi bir yakınlık, bir sıcaklık göstermedi. Yalnız bu eli sıkıca sıkı ve bağlılığını gizlice belirtti. Kalın tülün altından, Phyllis'in anlayışla gülümsediğini gördü. Sonra kenara çekilerek, bekleyenlere yol verdi.

Annesiyle babası mezarlığın bulunduğu yokuştan inmeye davrandıklarında, Mikay kollarına girip, mezarlar arasındaki yola doğru çekti onları. Birlikte yürüdüler. Kimi mezarları ıslak yeşillikler kaplamış, kimileri de çiçeklerle bezenmişti. Tanıdık isimlere rastladılar. Balogh, Csoka, Retek, Tatar, Kozma. Çoğu aile mezarlarına gömülmüştü. Kiminin soyu, geçen yüzyılın ortalarına kadar uzanıyordu. En son ölenleri caddede boyunca gömmüşlerdi. Mezar taşları henüz yağmurdan çizgi çizgi olmamıştı. Baş uçlarındaki tahta haçlar hâlâ açık renkti. 1919, 1920 ve 1921 toplu ölüm yıllarıydı sanki. Ne kadar çok tanıdık bu yıllarda ölmüştü! Üçüncü sırada, komşularına nispet yaparcasına bir siyah mermer gözlerine çarptı. Mikay o mezara doğru yürüdü ve altın harflerle kazınmış ismi okudu: 'Pali Retek, 10.10.1892 - 24.5.1921 - Yaslı karısı dul Sari.'

«Pali Retek,» dedi Bayan Mikay. «Onu tanırdım. Annesinden yabancı böğürtlen satın alır-

dım. Sarışın, mavi gözlü bir çocuktı. Hep bur-
nu akardı. Şimdiyse ölmüş ve toprağın altına
girmiş.»

«Öyle,» dedi üsteğmen.

Sonra dönüp, Pongratzların aile mezarlığı-
na doğru baktı. Kalabalık dağılmış, birkaç me-
raklı çelenklerin üzerindeki yazıları okumaya ça-
lışmaktaydı.

«Beni burada bekleyin,» dedi Mikay anne-
siyle babasına. «Biriyle konuşmam gerek. Şim-
di dönerim.»

Mezarlığın arkasından Rappel Bokor'un ku-
lubesine kestirmeden çıkılırdı. Yaşlı adam, üs-
teğmenin geldiğini uzaktan görmüş olmalı ki, o
daha eve varmadan, kapı açıldı. Selamlaştılar;
Bokor, üsteğmeni içeriye aldı. Mikay evin içeri-
görmemişti. Dört duvarı kitap raflarıyla çevrili,
büyükçe bir odaydı burası. Kitapların yanı sıra,
dergiler, gazeteler, mutfak eşyası, saksılar,
ilaçlar, köpek yemi, içinde çiçekler bulunan va-
zolar, reçel kavanozları göze çarpıyordu. Hepsi
de askerî bir düzenle sıralanmış, tozları alın-
mıştı. Bembeyaz bir çarşafın serildiği dar demir
karyola, pencerenin önünde duruyordu. Pırıl pı-
rıl demir soba odanın ortasındaydı. Ne döşeme-
nin üzerinde, ne de duvarlarda en ufak bir kir
lekesi vardı. Yatağın baş ucuna asılmış olan
renkli resim uzaktan kutsal bir resimmiş gibi gö-
rünüyorsa da, yakından bunun bir köpek resmi
olduğu anlaşılıyordu. Ayrıca cins bir köpeğin res-
mi bile değildi! Bokor'un çalışma araçları ola-
rak bilinen iki çinko kova, dört ciltlik bir ansik-
lopedinin yanında yerini almıştı.

«Ladany'de ne var ne yok?» diye sordu Üsteğmen odaya göz gezdirdikten sonra.

«Bir sürü şey,» dedi yaşlı adam. «Haber almak için köye inmemeye gerek yok, köy bana geliyor. Şey... Bay Toni'nin cenaze töreni de amma tantanalı oldu, değil mi? Bundan daha kalabalığını, daha gürültüsünü görmemiştim.»

«Amalia ne âlemde?»

«Son günlerde biraz huzursuz. Pek evinde oturmadı. Duyduğuma göre dün Korond'a inmiş. Pali Retek'in karısıyla mermerciye gitmişler.»

«Demek, o yeni mermeri aldılar, öyle mi?» diye sordu Mikay. «Dün mü yerleştirdiler?»

«Evet. Öğleden sonra, geç vakit, Üsteğmenim. Güneş batmadan kısa bir süre önce mermercinin arabası geldi. Sari Retek'le Amalia mezarı hazırlamak için ondan önce gelmişlerdi.» Yaşlı adam bir süre kıkır kıkır güldükten sonra. «Ama mermeri yanlış mezarın üzerine yerleştirdiler.» diye ekledi.

«Şaşırdılar desene.»

«Sanmam,» dedi adam. «Mermeri Sari Retek'in babasının mezarına koydular. Pali'nin mezarı ondan iki sonradır. Onunkinin üstüne de babanın tahta haçını sapladılar. Sari'nin babası Fodor, damadından üç ay önce öteki dünyaya göçmüştü. Evet, Üsteğmenim, geçen yıl onun cenazesinde kar yağıyordu. Oysa genç Retek mayısta öldü. Ben, leylaklar açarken ölmek istemem. Herhalde siz de istemezsiniz, değil mi, Üsteğmenim? Ya da kirazlar olunca?..»

«Bay Bokor, emin misiniz?» dedi Mikay şaşkınlıkla. «Yani mezarların değiştirildiğinden?»

«Yanıldığımı sanmıyorum,» karşılığını verdi Bokor. «Bu mezarlığa ben ne derim biliyor musunuz? Evimin arka bahçesi. Sanki çoktan gömülmüşüm gibi çoğu zamanımı orada geçiririm. Bana bir mezarın yerini sorun, sonra gözlerimi bağlayın, elimle koymuş gibi sizi o mezarın başına götürürüm. Ezbere bilirim orayı demek istiyorum. Ayrıca yer değiştiren tek tahta haç, Sari Retek'in babasının haçı değil.»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Dört haç yer değiştirdi.» dedi Bokor. «Bunu nasıl öğrendim, anlatayım mı?»

Mikay heyecanla, anlat gibilerden başını salladı. «Geçen akşamdı,» diye başladı Bokor. «O gün öğleden sonra bana uğramış ve Kovach'ın evini gözetlememi söylemiştiniz. Bu nedenle yemekten sonra, evimin önündeki bahçeye çıkıp oturdum. Yıldızlı, berrak bir geceydi, ama mehtap yoktu. Amalia'nın evinde bir telaş gördüm. Ama yadırganacak gibi değil. Sonra evin ışıkları söndü, çok geçmeden yokuşu çıkan ayak sesleri duydum. Kilisenin önünden geçti bu ayaklar. Altı yedi kişiydiler. Doğru mezarlığa gittiler. Beni görmemeleri için hiç yerimden kıpırdamadım. Yalnız dikkatle kulak verdim. Mezarlığın yeni açılan kısmına gittiler. Gürültü yapmıyorlardı, alçak sesle aralarında fısıldaşıyorlardı. Çakıl taşı sesleri duydum. Bir yerleri kazdılar. Biri tökezlemiş, düşmüş ve canını acıtmış olmalı ki, yüksek sesle küfretti. Hemen ötekiler 'pst'

dediler. Bir saat kadar orada kaldıktan sonra, geldikleri gibi sessizce gittiler. Gün doğunca, neler döndüğünü anlamak amacıyla mezarlığa gittim. Dört haçı yerinden sökmüşler, ilgisiz mezarların başına dikmişlerdi. Sözgelimi ihtiyar imre Mora, şimdi Janos Csoka'nın haçı altında yatıyor. Ömürleri boyunca hiç geçinememişlerdi bu ikisi. Biri ötekinin orağını çalmış, öteki de onu mahkemeye vermişti.»

«Hangi haçlar yer değiştirdi?» diye sordu Mikay.

«Sandor Sipos, Karoly Lestak, Laszlo Tabbod'y'le Csoka'nınki,» karşılığını verdi Bokor.

Üsteğmen bu adları not etti. Başı dönüyordu, sersem gibiydi. Herhalde sonu gelmek bilmeyen tören sırasında güneş geçmişti başına. Yoksa aldığı bu ürkütücü haberden mi başı dönmekteydi? Bir bardak sert içki olsa hemen içerdi.

«Amalia Kovach onların arasında mıydı?»

«Bunu kesinlikle söyleyemem,» dedi ihtiyar Bokor. «Ama olabilir, çünkü evinin ışığı sönüktü. Yani yokuşu çıkmaya başlamadan kısa bir süre önce, ışıkları söndü. Amalia Kovach'ı tutuklarsanız, çok yazık olacak, Üsteğmenim. Çünkü bu son on yıl içinde, kadınlara, ağızlarının sarmısak, belden aşağılarının da küflü peynir kokmamasını öğretmişti.»

ÜSTEĞMEN, kilisenin önünde bekleyen annesi ve babasıyla yokuşu indikten sonra, atına atladı ve dörtnala uzaklaştı. Türk sokağından geçti, Kovach ve Balogh'un evini ardında bıraktıktan sonra, Bem sokağına saptı ve atını yavaşlattı. Başka bir gün olsa, sokaklar boş olurdu, ama Toni'nin cenaze töreni nedeniyle, köylüler tarlalarına gitmemişlerdi. Şimdi üçer beşer gruplar halinde, canları sıkkin duruyorlardı. İçlerinde Szolnok'tan gelenler bile vardı. Üsteğmen, üzerine çevrilen bakışlarda bir nefret sezer gibi oldu. Evet, Ladany sokakları boyunca, nefret dolu bakışlar bir sis tabakası gibi çevresini sarmaktaydı. Nefretleri yalnız üsteğmene yönelik değildi Ladanylilerin. Toni'nin cesedine otopsi yapan Doktor Havel'e de imzasız pek çok tehdit mektubu gönderilmişti.

Kozmaların evinin önüne gelince, Mikay, panjurların ve sokak kapısının açık olduğunu hayretle gördü. Evlendikten sonra Terez'in yeni

kocasının çiftliğine, Ardo'ya gittiğini duymuştu. Birden, Terez'i gördü. Birini bekliyormuş gibi, evinin sokak kapısına dayanmış, sokağa bakıyordu. Mikay onu görünce, her zaman olduğu gibi, heyecanlandığını hissetti. Neden heyecanlanıyorum diye de sinirlendi. Mikay ince, uzun bacaklı, duru tenli kadınları beğenirdi. Ama ne-dense, şimdi, boğazındaki bademcikler şişmiş gibi, güçlkle yutkundu. Terez'i görmezlikten gelmek için başını çevirdi.

«Ne o? Küssünlük devam ediyor mu?» diye seslendi Terez.

Mikay, anî bir davranışla, atının dizginlerini çekti. At şahlandı, ama sonra sakinleşti. Atının boynunu okşadı Mikay, dizlerini karnına bastırdı. Hayvan titreyerek, soluyarak Terez'in kapısının önünde durdu.

«Size küskün olduğumu da nereden çıkar-dınız?»

Terez başını ona doğru kaldırdı ve sinirli sinirli güldü: «Beni hiç ziyarete gelmiyorsunuz da, ondan,» dedi.

Batan güneşin ışıklarının kamaştırdığı göz-leri kısıktı. Sanki yüzü aydınlansın diye projektör tutmuşlardı üzerine. Bir iki adımda yaklaşıp, atın gölgesine girince, Mikay, gözlerinin açık menekşe rengi olduğunu gördü. Oysa bu kadını siyah gözlü sanıyordu.

«Beni hiç davet etmediniz ki,» dedi. Acaba atımdan insem mi diye de aklından geçirdi. Kadında, son zamanlardaki kabalığından eser

yoktu. Onun bu içtenliğinden kuşkulandı ne-
dense.

«Sizi mezarlıkta gördüm ve nasılsa rastlaya-
cağımı bildiğimden, sizi görmek için Korond'a
kadar gelmemin gereksiz olduğunu düşündüm,»
dedi. Mikay'ın kaçıp gitmesinden korkuyormuş
gibi telaşla konuşuyordu. «Ardo'ya taşınınca,
evimi kapatmıştım. Her şey yerli yerinde mi diye
bakmaya geldim. Avludaki samanlığa girmişler,
aletlerin durduğu yere. Birkaç şey çalınmış.»

«Ne gibi?»

«Kazma, kürek ve başka şeyler,» karşılığını
verdi Terez. «İsterseniz listesini yapar yarın ka-
kola getiririm.» Kısa bir süre sustu, sonra, «Vak-
tiniz varsa, şimdi de yaparım listeyi» diye ek-
ledi.

Mikay, ağır ağır atından indi. «Pek acelem
yok,» dedi.

Terez kapıyı açtı, atını içeri sokmasını bek-
ledi. Geçen yıl çiçeklerle ışıldayan bahçesini,
şimdi otlar bürümüştü.

«Ne kötü değil mi?» diyerek çiçek tarhla-
rını gösterdi. «Oysa komşunun oğluna çiçekle-
rimi sulaması için bir çift çizme satın almıştım
Bazan keşke hiç gitmeseydim diye aklımdan ge-
çiyor.»

Mikay atını ağaca bağladı. «Ardo hoşunuza
gitmiyor mu?» diye sordu.

Kadın omuzunu silkerek: «Bilmem,» dedi.
«Belki yabancı bir çevreye alışamadım da on-
dan.» Eve doğru yürüdü.

Mikay gülerek: «Ardo buradan sekiz kilo-

metre sadece,» dedi. «Oraya yabancı çevre dersiniz, Rusya'ya ne demeli?»

Terez kendine özgü edepsizliğiyle: «Belki benim için sekiz kilometre, sizin sekiz bin kilometrenize bedel.» diye cevapladı. «Unutmayın, ben cahil bir köylü kadınıyım.»

«Size hakaret etmek istemedim,» dedi Mikay.

«Hakaret etmediniz, alay ettiniz benimle,» dedi Terez içtenlikle.

«Sizinle alay etmediğimi bilirsiniz,» dedi Mikay kadının gönlünü almak için sırtını okşarken. Giysisinin keten kumaşı altındaki derisi ne kadar gergin, ne kadar sıcaktı. Elinin değmesiyle, kadının kaslarının belli belirsiz gevşediğini hissetti. Teslim olma işareti değildi bu, barış teklifiydi. Mikay bu küçük farktan heyecanlanmıştı, kasıkları karıncalanıyordu. Kadın başını çevirip, yüzüne baktı. Gözleri griye dönüştürdü. Bir şey söylemek ister gibi dudaklarını araladı, ama hiç bir şey söylemedi. Mikay, onu kendine doğru çekince, kadının kasları bir an için gerildiyse de, hemen gevşedi. El yordamıyla bluzunun üst düğmesini açmaya çalıştı. Kadın titreyen parmaklarla ona yardım ediyordu. Mikay, bluzunu çıkardı, fanilasını sıyırdı. Bu kez hepsinin altından eski moda, omuzdan askılı bir bez gömlek çıktı. Ter içinde kalmıştı Mikay, iyice sabrı tükendiği için askıları çekip kopardı. Gömlek aşağıya doğru kayınca elma büyüklüğünde iki sert meme çıktı ortaya. Şaşkın şaşkın bakakaldı. Yüzü ve kolları güneşten kararmış olduğu halde

memeleri süt beyazdı. Başkasının memeleriydi sanki. Mikay'ın elleri kadının etekliğine kaydı. Uçkuru bulp çözdü. İki kat olan eteklik, yere kaydı; sonra kadını, bu, çiçek yaprakları gibi yere yayılmış etekler arasından yatağa taşıdı. Yıllardan beri bütün Kozma kadınlarının döşeğine... Terez'in üzerine kapandı, ikisi de, üst üste yığılı minderlerin arasına gömüldüler.

Saatlar sonra Mikay, atını ağaçtan çözerken, Terez'in çalınmış eşyaların listesini vermeyi unuttuğunu hatırladı. Bir an, tekrar eve girmeyi düşündü, ama atına atlayarak Korond'da doğru dörtnala fırladı.

CENAZE TÖRENİNE gitmeye üşenen ve Korond otelindeki garsonlardan edindiği bilgiyle yazısını düzenleyen sıska gazetecinin makalesi. Pesti Naplo gazetesinde pazar günü çıktı. Pazartesi postasıyla gelen gazete, şimdi Mikay'ın masasının üzerindeydi. Çocukluğundan beri safça bir saygı beslediği bu Budapeşte gazetesini gören Mikay, birden dehşet duymuştu. Yazı baştan sona uydurmaydı. Pongratzlar varlıklı oldukları ölçüde hain de olabilirlerdi, ama onları 'oligarşi artığı' olarak adlandırmak yersizdi, yalandı. Hele Phyllis'e, ersarengiz kadın sıfatını yakıştırmaları ne kadar çirkin, ne kadar saçmaydı!

Kapı vuruldu ve bir jandarma eri Papaz Toth'un kendisiyle görüşmek istediğini bildirdi. Ayrıca yaşlı Bayan Pongratz da yanındaydı.

«İkisini de içeriye alın,» dedi Mikay. Sonra da içini çekerek bekledi. Emma'yla Papaz Toth'un birlikte gelmiş olmaları, beklenmedik

bir anlaşmanın haberi idi. Papaz bugüne dek, Pongratzlardan uzak durmayı başarmış, hattâ vaazlarında adlarını anmadan, çeşitli imalarla onlara saldırmıştı. Onları çevreye kötü örnek olmakla suçladığı herkesçe biliniyordu.

İki ziyaretçi kaşları çatık odaya girdiler. Mikay onları selamlamak için kalktı. Emma, kocaman siyah çantasından Pesti Naplo gazetesini çıkardı ve yazı masasının üzerine fırlattı.

«İşte,» dedi kızgınlıkla. «Onlar bile bu işi yaptığından eminler, ama sen nedense bir türlü kabul etmek istemiyorsun.»

Mikay, kadının çıkışını anlamazlıktan gelerek, «Bir arzunuz mu var, Papaz Efendi,» diye Toth'a döndü.

Papaz, çukura kaçmış küçük gözleriyle Mikay'a baktı. «Bu zavallı kadına yardımcı olabilmek için geldim, Üsteğmenim,» dedi. «Hayatı boyunca işlediği günahları ödemekte. Gerçekten benim gözümde büyük bir günahkâr, ama Tanrı şahidim olsun, pişmanlık duygusu içinde kıvranmakta. Bana gelip, vicdanını hafifletti. Ama ben kendisine, önce beşerî yasalara boyun eğmesi gerektiğini açıkladım. Ancak ondan sonra ebedi, büyük yargıçtan anlayış bekleyebilir.»

Kaynayan bir tencereden fışkıran su tane-cikleri gibi, kelimeler ağızdan birbiri ardına çıkıyordu. Sonra derin bir soluk alıp, bıraktı. Bunun deliklerinden buhar çıkmış olsaydı, Mikay hiç şaşmayacaktı. Dönüp yaşlı kadına baktı. Sirtını sandalyeye dayamış, kazık yutmuş gibi otu-

ruyordu. Tıpkı resim çektirmek için oturan köy-
ller gibi.

«Ben kocamı ve üvey oğlumu öldürdüm,»
dedi birden kadın dudaklarını kıpırdatmadan.

Mikay oturduğu yerden öne doğru eğildi.
Bir Şey söylemek istedi, ama gırtlauından ancak
boğuk bir ses çıkarabildi. Neden sonra kendi-
ni toparladı ve: «Toni'yi siz mi zehirlediniz?»
diye sordu.

Bunu duyan kadın birden canlandı: «Hayır,»
diye bağırdı. «Onu değil! Aman Tanrım! Sakın
bunu söyleme! Bu ocuk benim dünyadaki tek
varlığımdı. O ldrd. Bunu daha önce de sy-
lemiŐtim!»

Papaz, kaşlarını kaldırarak, himayesi altına
aldığı kadına baktı. Mikay sinirli sinirli çenesi-
ni sıvazladı. Papaz Toth yerinden kalktı, Em-
ma'nın yanına gitti. Elini kadının omuzuna koy-
du: «Kendinizi toparlayın, Bayan Pongratz,» de-
di. «Sinirlerinize hâkim olun. IŐın zor yanını at-
lattık. Tanrı yardımcısı elini size uzattı artık.
Sakin olun ve vicdanınızı rahatsız edenleri s-
teğmene anlatın!»

Ve kadın itiraf etmeye başladı. Sesi dm-
düz, dua eder gibiydi:

«Ben kocamı zehirledim. Yemeğine arse-
nik kattım. Dört ayrı seferde verdim. ldrene
kadar. Toni'ye eziyet ettiği için yaptım bunu.
Onu iki kez evinden kovmuştu. Oğlan, ta Ame-
rikalara gidecek kadar kinlenmiŐti. Bir kez git-
ti mi, onu bir daha gremeyeceğimi biliyor-
dum.»

Papaz memnun görünüyordu. Sadece bu itiraftan değil, kocasını öldürmüş olmasından da memnun gibi bir hali vardı papazın.

«Şimdi de Bilant'ı anlatın,» diye hatırlattı papaz. Çok beğendiği bir masalı yeniden dinlemek isteyen bir çocuk gibiydi.

«Evet, Bilant,» diyerek söz dinlercesine başını salladı kadın. «Bilant'ı zehirledim. Yemeğine arsenik kattım. Üç kez.» Sonra ardına yaslandı ve daha canlı bir sesle devam etti: «Hayatına bir son vermek için yaptım bunu. Gerçekten de çok acı çekiyordu. Budapeşte'den getirtilen profesör bile, bir mucize de bu çocuğu kurtaramaz, demişti. Çektiklerine bir son vermek için onu zehirlediğime Tanrı şahittir.»

Papaz Toth'un yüzündeki keyif birden silindi: «Neden yaptığınız bizi ilgilendirmez, Bayan Pongratz,» dedi. «Bir insanı öldürmek çok büyük günahdır.»

«Biliyorum, biliyorum,» dedi kadın sabırsızca. İçindekini boşaltmıştı ve artık Papaz Toth'a ihtiyacı yoktu.

«Kocanızı, Toni yüzünden mi öldürdünüz?» diye sordu Mikay. Hâlâ kendini toparlayamamıştı, kekeleyerek konuşuyordu: «Yani onu herhangi bir acıdan kurtarmak için öldürmediniz, öyle mi?»

«Evet,» dedi kadın kesinlikle. «Başımdan gitmesini istemiştım, o kadar. Ötekilerin yaptıkları gibi.»

«Hangi ötekiler?» diyen Mikay alnını kırıştıranak yaşlı kadına baktı.

Papaz Toth söze karıştı. İlgüzar bir suflör havasıyla: «Arseniği nereden bulduğunuzu söylemediniz, Bayan Pongratz,» diye hatırlattı.

«A, evet,» dedi kadın rahatça. «Arseniği bana Amalia Kovach verdi. Her iki seferinde de, ilaç şişeleri içinde getirmişti. Sulandırılmış süt rengindeydi. Ne kadar vermem gerektiğini de söyledi: Önce dolu bir çorba kaşığı. Birden etkilememesi içinmiş. Yirmi dört saat sonra da, iki çorba kaşığı. Bir gün sonra yine iki çorba kaşığı. Dördüncü kez, üç çorba kaşığı. Ama Bilant'a dört kere vermek gerekmedi, üçüncü seferden sonra öldü.»

«Peki Kalman amca?» dedi Mikay merakla.

«Ona, neredeyse dört sefer bile az gelecekti. Ama sonunda başardım ve Toni de eve döndü.»

«Zehiri ebeden aldığınızı neden bana anlatmadınız?» dedi Papaz Toth kırılgan bir sesle.

Bir sessizlik çöktü aralarına.

Neden sonra yaşlı kadın omuzunu silkerek: «Ötekilere de ebe veriyordu,» dedi. «Bütün kadınlara. Sana bunları anlatmıştım, Rudi, ama bana inanmak istemedin. Peki neden öldü bunca erkek sence? Savaş bittiğinden beri, Ladany'de otuz iki kişi öldü bugüne kadar. Çoğu evli erkek ya da sevgili. Bayan Balogh'un oğlu gibi birkaç da genç var. Ve bir de ölecek yaşa gelmiş olanlar. Sonra hastalar... Onları saymamıştım, öyle ya.»

«Ne demeye, değil mi?..» diye papaz söze karıştı, «Ne demeye sıkıntıya girilsin? Evet, as-

linda Ladany'nin arması bu olmalı: Kocaman bir **NE DEMEYE!** Ne demeye kıskanç bir kocanın kahrı çekilsin? Ya da bir sarhoşun? Bir zam-paranın? Cimrinin? Bir sakatın? Ne demeye, mirasa konmak için yıllarca beklenilsin? Ne demeye hastanın çarşafı yıkansın, oturağı dö-külsün? Madem Amalia Kovach'da bu dertlerin ilacı hazır, etkisi de kesin, ne demeye beklen-sin?»

«Evet, herkes bu zehire ilaç der,» dedi Em-ma.

«Phyllis'e de o vermiştir. Bir şişe ilaç! Ama anlaşılan, tarif edildiği gibi davranmamış. Çün-kü acelesi vardı. Hepsini birden içirmiş Toni'ye. Ben Szolnok'tan geri dönene kadar ölsün is-temiş. Ah, keşke gitmez olsaydım. Ah Tanrım, evde kalsaydım, Toni bugün hayatta olurdu.»

«Kendinize hâkim olun, Bayan Pongratz,» dedi papaz. «Tanrı geliniizi cezalandıracaktır. Ondan nefret etmek size yaraşmaz. Pişman ol-ması için dua etmelisiniz!»

Kadın öyle bir ters baktı ki papaza, adam-cağız hemen konuyu değiştirmek zorunda kal-dı: «Ötekileri anlatın Üsteğmene,» dedi. «Bun-ların ahlaksızlıkları akıl alacak gibi değil.»

«Evet, Bayan Balogh'u ele alalım: Kocası-nı, oğlunu, bir de Lajos Kardos'u zehirledi. Sa-ri Retek, Margit Csoka, Anna Csoka, kocalarını zehirlediler. Şimdi ilk adı aklıma gelmeyen Bâ-yan Timor'sa kocasını bir de kendisiyle evlen-meyi reddeden Iharos'u zehirledi. Mari Sipos da kocasını ve evindeki yavaşmasını. Yavaşma-

yı zehirlemek zorunda kaldı; çünkü delikanlı, kadının, kocasını zehirlediğini anlamıştı; ya benimle evlenirsin ya da tarlanın on dönümünü bana verirsin demişti.» Emma soluk almak için durdu. «Başka kim vardı?» diye düşündü. «Tamam, Rosza Andras, iki kocasını, annesiyle babasını, bir de dayısını zehirledi. Dayısı sakattı ve ona pek acırdı Rosza.»

Üsteğmen ağır ağır yerinden kalktı. «Emma teyze, bütün bunlar inanılır gibi değil,» dedi. «Bütün bu insanların birer katil olduğunu mu söylemek istiyorsunuz? Yani hiç kimse onlardan kuşkulandı mı? Peki siz nasıl bu kadar kesin konuşabiliyorsunuz?»

Kadın sinsice gülümsedi. «Herkes bunları bilir,» dedi. «Bütün kadınlar... Hattâ erkeklerin bazıları da... Yani olaya karışmış olanlar.»

«Ve kimse de ağzını açmadı ya da gammazlamadı, öyle mi? Herkesin düşmanı vardır. Her hırsızlık ve soygun olayından sonra bize bir sürü imzasız mektup gelir. Herkes arseniği Amalia Kovach'dan aldığına göre, hiç kimse ele vermeye kalkışmadı mı?»

Papaz Toth yerinden kalktı ve «Bayan Pongratz iki cinayet işlemiştir,» dedi. «Ve buraya bunları itiraf için geldi. Bu arada birkaç cinayeti de anlattı. Haklı olup olmadığını ortaya çıkarmak sizin görevinizdir. Ben basit bir köy papazıyım. Benim görevim, Tanrının izniyle günah çıkaranlara Tanrı yolunu göstermektir...»

«Umarım, artık onu tutuklarsın, Rudi,» diyen Emma, papazın sözünü kesti.

«Kimi?»

«Kimi olacak? Phyllis'i» diye bağırdı kadın. «Buradan bir ayrılırsa onu bir daha yakalayamazsın. İsterlerse beni darağacında sallandırsınlar, ne söylediğimi biliyorum. Ama eğer onu elinden kaçıırırsan...» Sustu, torbasının içinde mendilini aradı. Onun ilk kez ağladığını görüyordu Mikay. Bunlar çektiği acının yol açtığı göz yaşları değildi, öfke yaşlarıydı.

«Beni dinleyin, Emma teyze,» dedi Mikay yorgun bir sesle. «Eğer suçluysa, elimizden kurtulamaz. Ama önce yazılı ve imzalı itirafı elimde olmalı. Ondan sonra tutuklayabilirim.»

«Haklısın,» dedi kadın kendine hâkim olmaya çalışarak.

TEĞMEN ISZER'İN komutasındaki on dört jandarma Ladany'ye vardığında saat akşamın altısıydı. Üzüm bağlarının arasından tepeye tırmandılar, anayolu geçtiler ve arka bahçeden Amaila Kovach'ın evini bastılar. Bu arada Ladanyli sokak köpeklerinin yarısı jandarmaların peşine takılmıştı. Köylülerin çoğu henüz tarlalarından dönmediklerinden, köpeklerin havlamaları üzerine birkaç meraklı sokağa çıktı.

Jandarmalar ebenin evini kilitli buldular. Anahtar, sokak kapısının ince pervazının üzerindeydi. Yüzü, tıpkı bir Rus esirine benzeyen komşunun oğlu, Amalia teyzenin, beş ev ötedeki Balogh teyzesinde olduğunu haber verdi.

Teğmen Iszer, adamlarına eve girmelerini, bütün ilaçlara, şişelere, kutulara el koymalarını emrettikten sonra, Bayan Balogh'un evine doğru yürüdü. Evin serin salonunda Amalia, Bayan Timor, Bayan Csoka ve ev sahibesi oturmuş, kahve içiyor, üzümlü kek yiyorlardı. Bu

tablonun altına: 'Özgürlüklerinin tadını çıkaran dullar yazılsa' yeri vardı.

Bayan Csoka'yla Bayan Timor kardeştiler. Elli yaşlarında, sıska, sevimsiz, güneşten ve rüzgardan tenleri kurumuş, yoksulluktan da alınları kırış kırış olmuş iki kadın... Ikisine de dişi demeye bin şahit gerekirdi. Soğuk tarla ortasında unutulmuş, iki kuru mısır koçanı gibiydiler.

Bayan Balogh, oğlunun ölümünden bu yana daha da şişmanlamıştı. Bu üçünün arasında Amalia'nın çirkinliği yok olmuştu neredeyse.

Teğmenin, kendilerini tutuklayıp Korond'a götüreceğini duyunca, önce anlamsız anlamsız bakakaldılar, sonra yavaş yavaş gözler Amalia üzerinde birleşti.

Amalia kısaca düşündükten sonra: «Bu kez neymiş suçumuz?» diye sordu. «Her zamanki gibi mi?»

Ne kadar da umursamazdı sesi.

Teğmen, zamanı gelince öğreneceğini söyleyince, kadın omuzunu silktilti ve: «Demek Üsteğmeniniz hâlâ ısrar etmekte,» dedi. «Sekiz olacak bununla. Ve sekizinci kez yine beni serbest bırakacaklar. Ama bu zavallı kadınları neden tutuklamaya kalkıştığını, inanın, hiç anlayamadım. Benim aleyhimde tanıklık yapsınlar diye mi? Boşuna beklemesin bunu. Bu dünyadaki tek dostları olduğumu iyi biliyorlar.»

Teğmen aptal değildi; Amalia'nın bunu onlara çenelerini tutmaları gerektiğini hatırlatmak için söylediğini anlamıştı.

«Haydi, gidiyoruz,» diyerek pek de nazik olmayan bir biçimde Amalia'yı itti. Jandarmaların zanlılara genellikle nazik davranmadıkları biliniyordu. Hele Teğmen Iszer'in adı da çıkmıştı. Bu gereksiz kabalığı yüzünden kaç kez Mikay'la tartışmışlardı. Oysa Mikay onu severdi, teğmenin de komutanına hayranlığı büyüktü.

Dört kadınla evden çıkarken, teğmenin bu kadınları tutuklamak üzere gelmiş olduğu köye yayılmıştı bile. Béla Kun rejiminin çöküşünden bu yana, hafta arası köyün sokakları böylesine kalabalık olmamıştı. Ve tabii, 1919 yılındaki olayda olduğu gibi, yine bazı kimseler ortalarda yoktu. Komünist yönetimin aldedildiği gün nasıl bazı erkekler evlerine kapanmışlarsa, bugün de bazı kadınlar kalabalığa karışmamayı doğru bulmuşlardı. Ortada görünmezlerse unutulacaklarını sanmışlardı. Inek sağlamak, tavuklara yem vermek, çocuklara bakmak gibi bahaneler uyduruvermişlerdi.

On dört jandarmayla önlerine kattıkları sekiz kadının oluşturduğu grup saat ona doğru Korond'a vardı. Tutuklananlardan dördü, Margit Coka, Sari Retek, Mari Sipos ve Rosza Andras tarladan döndükleri sıra, jandarmalar tarafından yakalanmışlardı. Ne yıkanmalarına, ne üstlerini değiştirmelerine, ne de yemek yemelerine izin vermişlerdi. Dokuz kilometrelik yolu da yürüdükten sonra, yorgun ve bitkin Korond'a vardılar.

Üsteğmen bürosunda bekliyordu. Akşam yemeğinden sonra biraz kestirmiş, gece nöbeti

için güç toplamıştı. Kadınların binaya girişlerini duyunca, onların halini görmek için koridora çıktı.

«Bizden ne istiyorsunuz Tanrı aşkına?» diye avazı çıktığı kadar bağırdı Amalia. Ötekilerden çok daha iyi durumda görünüyordu. «Bu kadınlar gün doğalı beri ayaktalar. Bu yetmiş yormuş gibi, bir de bizi buraya kadar yürüttüler. Bunlar ne çingene, ne de eşkiya. Hepsi namuslu birer vatandaş. Onlara davar muamelesi yapamazsınız.»

Amalia'nın kafa tutmasıyla, ötekilerin canlanması bir oldu. Amalia onların başkanıydı, bağırdığına göre, korkulacak bir durum yoktu demek. Jandarmalar kadınları tutmamış olsaydı, hepsi Mikay'ın üstüne saldıracaktı. Yalnız Sari Retek onlardan ayrı, duvara dayanmış duruyordu. Yorgundu. Kızarmış gözlerinden yaşlar akıyor, damlalar uzun kara kirpiklerine takılıyordu.

«Bunları aşağıya atın, Teğmenim,» dedi Mikay.

Kadınlar hep bir ağızdan karşı koydular. Mikay aldırmadı bağırışmalarına. Sari Retek'e işaret ederek: «Siz... Sizin adınız ne?» diye sordu. «Siz benimle gelin.»

Sari olduğu yerde dondu kaldı. Korkuyla bakıyordu. Gözleri Amalia'yı aradı. Amalia'nın yüzünde ilk kez bir huzursuzluk görür gibi oldu Mikay.

«Git Üsteğmenle, Sari,» dedi ebe. «Seni yemez, korkma.» Sesi titrek ve boğuk çıkmıştı.

«Korkacak hiç bir şey yok,» diye devam etti. «Sen bir suç işlemedin ki. Sakın hazırladığı tuzağa düşme. Sakın yapmadığın bir suçu da kabullenme!»

Teğmen Iszer kolundan tutup çekmeseydi, belki daha da öğüt verecekti kanatlarının altına sığınmış olan bu kadına. Koridorun köşesini dönmeden önce, avazı çıktığı kadar: «Sakın bir şey imzalamal!» diye bağırdı.

Jandarmalar Sari'yi, Mikay'ın odasına aldılar. Hepsi çıkınca, üsteğmen masasının başına geçti, masa lambasını çevirip, ışığını Sari'nin yüzüne tuttu. Oturtmadı, korkudan titreyen kadını, ışığın altında ayakta tuttu.

Sorulara başladı: Adı, yaşı, adresi... Yirmi sekiz yaşındaymış. Oysa üsteğmen onu çok daha genç sanmıştı. Belki de kırılacakmış gibi olan inceliğinden ya da gergin, çilli yüzünden... Saçları, kırmızıya çalan sarı renkteydi ve kıvrıkcıktı. Dudakları da enlemesine ince birer çizgi. Güzel değildi bu kadın. Her halinden yoksulluğu belli oluyordu.

«Bayan Retek,» dedi üsteğmen. «1917 yılında, kocanız cephede savaşırken, Leonik Nikolayeviç Şuvalov adlı bir erkekle cinsel ilişki kurduğunuz doğru mu?»

Kadın ona şaşkınlıkla bakakaldı. İşte bu soruyu hiç beklemiyordu. Yanaklarına kan hücum etti. Yüzü kıpkırmızı kesilince çilleri yok olmuştu sanki.

«Doğru mu?» diye tekrarladı Mikay. Bir süre sonra kadın, alçak sesle: «Evet, doğru,» dedi.

Bunu Ladany'de bilmeyen olmadığından, yalanlamanın gereği yok diye düşünmüştü.

«Bu Rus'dan bir çocuğunuz oldu, değil mi?»

«Evet,» dedi kadın. «Bir oğlum oldu.»

«Siz Şuvalov'la ilişki kurduğunuz sırada, kocanız vatan için cephede savaşıyordu, değil mi?»

«Hayır,» diye birden başını dikleştirdi kadın. «Savaşmıyordu. Kaybolmuştu. Evet, Bakanlıktan kayboldu diye yazı gelmişti. O yazıyı hâlâ saklarım. Ben de, ölmüştür, demiştim.»

«Ve bunun üzerine yabancı biriyle, bir düşman erkeğiyle sevişmeye başladınız, öyle mi? Cevap verin bana Bayan Retek, siz kocanızı hiç sevmemiş miydiniz?»

Kadın ona bakıyordu. Geçmiş günlerin perişanlığı üzerine çökmüştü birden. «Çocuğumu kaybetmişim,» dedi.

«Hangi çocuğunuzu?» dedi Mikay. Az önceki sorgu sırasında başka bir çocuktan söz etmemişti ki kadın.

«Kocamdan olan çocuğumu. Üç yaşındaydı. Yani o yaz üç olacaktı. Çiftliğe kendim bakıyordum. Yardımcı alacak durumda değildim. İstesem de, kimse yoktu ki. Gündüzleri çocuğu teyzeme bırakırdım. Büyükannemin kız kardeşine. O sabah teyzem çarşıya gitmiş. Oysa çocuğu gözünün önünden ayırmaması için de tembih etmişim. Geri döndüğünde çocuğu bulamamış. Bir süre sonra kuyudan su çekerken kovaya bir şey takılmış. Kuyuya düşmüş çocuğum.»

«Rus hakkında soru sormuştum, Bayan Retek,» dedi Mikay. Zaten ben de onu anlatıyorum, demek istercesine şaşkın şaşkın baktı kadın. Sonra yumruğunu ağzına götürdü, elini ısırdı. Mikay sözünü kestiği için ipin ucunu kaçırmış, neyi nereden anlatacağını şaşırmıştı. -«Sorduğunuz Rus,» diye anlatmaya başladı. «Komşumuz Ronas'ın yanında çalışıyordu. Sık sık benim çocuğum için bebek ve bebek arabası yapardı çakısıyla tahtaları oyarak. Çocuğumu severdi. Rusların hepsi çocukları seviyordu. Çocuğumun başına geleni duyunca, bir kadın gibi hıçkırarak ağlamıştı.»

Sari Retek sustu.

«Devam edin!» dedi Mikay.

Devam etmek istiyordu, ama devam edemiyordu. Üsteğmenin yakışıklı yüzüne bakarken, gerçeği nasıl dile getireceğini düşünüyordu. Bulamıyordu kelimeleri. Minicik kızı yatağında ölü yattığı sıra, Savunma Bakanlığından o yazı gelmişti. Korkunç bir boşluk içine düşüvermişti birdenbire. O sıra uzun boylu, iri yapılı Rus girdi odaya. Perişandı, ağlıyordu. Kocaman elini bu mutsuz kadının omuzuna koydu. Sonraları Sari, nasıl yapabildim diye kendi kendine sormuştur. Yavrusunun ölüsünün kuyudan çekildiği gün hem de! Günah işledim diye kaç kez içi içini yemişti, ama bu değildi gerçek. Anlayış ve şefkat dolu bu kollar ona sarılmasaydı, kendinde yaşama gücünü bulamayacaktı. Susamış bir insanın sabırsızca beklediği dupduru

bir bardak su gibi, bu yabancı adam da ona sıcaklık, iyilik, anlayış ve sevgi vermişti.

«Dört yıl sonra kocanız tutsaklıktan döndüğünde, yabancı bir erkekten edindiğiniz bir erkek çocuğu evinde görünce, ne demişti?» diye sordu Mikay.

Mikay'ın sesinin tonundan rahatsız olmuş olacak ki, utanarak: «Hoşuna gitmedi,» dedi alçak sesle. Akıllı bir kadın değildi, hele kurnaz, hiç.

«Sanırım,» dedi Mikay. Acımişti birden kadına. Kendini tutamadı, gülümsedi. «Başka ne yapabilirdi ki?» Sonra kendini toparladı ve sert bir şekilde: «Devam edin!» dedi. «Bütün bir gecemi sizinle geçiremem.»

«Önce, zararı yok dedi. Ben de ona, istersen çocukla gideyim, beni boşa, dedim. Ama sonra ikimizin de kalmasına izin verdi. Oğlanın Retek soyadını kullanmasına da. Zaten nüfus kağıdına da öyle yazmışlardı, ama isteseydi sildirebilirdi. Yine de çocuktan nefret ediyordu. Çocuksa ona nasıl yaranacağını bilemiyordu.»

«Döver miydi çocuğu?»

«Hayır, hiç dövmedi. Öğrenerek bakardı çocuğa. Sonra günün birinde, gönder şunu, dedi. Evinde tahammülü kalmamışmış.»

«Onu bunun için mi zehirlediniz?» diye birden sordu Mikay.

«Hayır! Hayır! Ben zehirlemedim,» dedi kadın bağırarak. Fırtınaya tutulmuş gibi de titriyordu.

Mikay yerinden kalktı, kadının yanına gitti, kolundan tutup, banka oturttu.

«Beni dinleyin, Sari,» dedi. «Onu zehirlediğinizi biliyoruz. İnkâr etmenin anlamı yok. Çünkü onu mezarından çıkarıp Budapeşte'deki Enstitüye göndereceğiz. Ceset'te arsenik çıkacaktır.»

«Ne duruyorsunuz, çıkarın mezarından,» diye edepsizce bağırdı kadın.

«Çıkaracağız, Sari,» dedi Mikay sakın bir sesle. «Ama o güzel siyah mermer taşın altındaki ölüyü değil. Hani, üzerinde senin adın yazılı olanı...»

Kadının yüzü sapsarı kesildi.

«Çünkü o mermer taşın altındaki kocanın ölüsü değil de ondan,» diye devam etti Mikay. «Pali Retek; Imre Fodor yazılı, yani senin baban için dikilmiş haçın altında yatıyor.»

Kadın, bez bebek gibi birden öne katlandı, eğer Mikay tutmamış olsaydı, boylu boyunca yere düşecekti.

Üsteğmen zile bastı, gelen jandarmaya, karşıdaki lokantaya giderek, bir porsiyon gulaş, bir litre de kırmızı şarap almasını söyledi.

Kadın bitkin bir halde gözlerini açınca, «Karnınız aç olmalı,» dedi. «Önce karnınızı doyurun, sonra konuşmamıza devam ederiz.»

Kadın yorgun argın başını salladı. «Peki, Üsteğmenim.»

«Bir şey daha var, Sari,» dedi Mikay. «Ama-lia Kovach'a arsenik için kaç para ödediniz?»

«Hatırlayamayacağım...» Cümlesini tamam-

layamadı. Boş bulunup ağzından kaçırmıştı. Birden Amalia'yı ele verdiğini anladı ve yeniden bayıldı. Kendine geldikten sonra yüzünü elleriyle kapattı, içln için ağladı.

«Hatırlarsınız canım,» dedi Mikay. «Böyle şeyler hiç unutulmaz.»

Üsteğmen ne kadar da nazik, ne kadar da sabırlıydı. Ah, keşke ona yardımcı olabilsem diyordu Sari içinden.

«Ben cahil bir kadını, paradan filan pek anlamam,» dedi. «Hele bugünkü paralardan. Yüzler, binler, milyonlar... Neden savaştan önceki paralar ortalarda yok?»

«Hiç bir şey savaş öncesi gibi değil ki, Sari.»

«Ben ilkokul üçe kadar okudum, Üsteğmenim,» dedi Sari. «Ancak kışları gidebilirdim okula. Onun dışında, Pongratzların kazlarına çobanlık ederdim.»

Mikay'ın sorularından uzak kalabilmek için konuşup duruyordu.

Mikay bu sırada masasının üstündeki dosyayı karıştırmaktaydı.

«Burada, kocanızdan, oturduğunuz evle, beş dönümlük tarlanın kalmış olduğu yazılı. Geçen temmuz bir dönümünü satmışsınız. İki ay önce de bir dönümünü daha. Bunlarla Amalia'ya olan borcunuzu mu ödediniz?»

«İlk sattığımdan aldığım parayla borcumu ödedim,» dedi Sari. «Para artmıştı. Oğlana bir çift ayakkabı, kendime de bir eteklik aldım. Öte-

ki dönümün parasıyla da mezarın mermerini yaptırdım.»

«Neden bu kadar pahalı mermer satın alıyorsunuz?»

Sari bir süre ne cevap vereceğini bilemedi. «Ama kocam için bence bu kadarı bile az,» dedi. «Kötü bir koca sayılmazdı. Ondan beterleri o kadar çok ki.»

Onu ipe çekecekleri kesin, diye düşündü Mikay ve sıska boğazına baktı. Rustan edindiği oğlanın saçlarının rengindeydi saçları. Mikay çocuğu bir kere sokakta görmüştü, teğmen Iszer'di gösteren. Keşke babamın dileğine uyarak üniversiteye gidip, hukuk öğrenimi yapsaydım; bunları sorguya çekeceğime, savunmalarını üzerime alırdım, diye düşündü. Mikay, Sari Retek'in soruşturmasını saat on ikide tamamladıktan sonra yatmaya gitti. Aşağı yukarı altı saatlık rahatsız bir uykudan sonra, saat tam sekizde bürosuna geldi. Öğleye kadar Szolnok savcılığıyla telefon bağlantısı kurarak, bazı cesetlerin otopsi için izin verilmesini istedi. Son beş yılda ölenlerin cesetleri otopsi için çıkarılmalıydı. Savcı, Budapeşte'ye bir düğüne gitmişti, onun yerine bakan meslekdaşı, sorumluluğu üzerine almak istemedi. Köyün mezarlığını baştan sona kazmak basit bir iş değildi. Başsavcı olmadan buna izin veremezdi. Birtakım tartışmalardan, açıklamalardan sonra başarıya ulaşamayan Mikay, küfrederek telefonu kapattı.

Bir süre düşündü, sonra Korond oteline telefon ederek, Phyllis'i istedi. Ne yazık ki, Ko-

rond otelinin tek telefonu vardı, bu da müdürün bürosunun arkasındaki kulübenin içindeydi. Aynı telefonda bir de resepsiyon masasına paralel çekilmişti.

Herhalde Phyllis daha yatağından çıkmamıştı ki telefona gelmesi tam beş dakika sürdü.

«Sizi rahatsız ettiğim için başışlamanızı dilerim,» dedi Mikay onun neşesiz sesini duyunca. Bağlantı mı iyi değildi, yoksa Phyllis ağlamış mıydı, anlaşılmıyordu. «Korond'dan bir süre daha ayrılmamanızı rica edecektim. Benden bir haber alana kadar lütfen orada kalın. Toni'nin ölümüyle ilgili soruşturma devam ediyor. Belki bazı aydınlatıcı bilgiler için size ihtiyacımız olacak.»

Phyllis uzun bir süre cevap vermedi. «Ya,» dedi neden sonra. Ardından yine bir sessizlik. «Gitmeyi düşünmüyordum zaten. Kalmamı rica etmişsiniz, ben de kalmaya karar vermiştim. Ama otel odasında kapalı kalmak da pek hoş değil. Herkes bana baktığı için sokağa çıkamıyorum, otelin lokantasına inemiyorum. Dirmek işten değil.»

«Bence otelden dışarı hiç çıkmayın,» dedi Mikay. Özellikle soğuk ve kesin konuşuyordu. Konuşmalarının paralel telefonda dinlendiğinden kuşkulandı.

«Kulağıma çeşitli haberler çalınıyor,» dedi Phyllis. «Kat hizmetçisi, kayıvaldemin tutuklandığını anlattı. Doğru mu?»

Sesi ne kadar üzgündü.

Mikay, cevap verip vermemek konusunda

durakladı bir an, sonra: «Hayır, pek sayılmaz,» dedi kaçamak. «Kayınvaldeniz, aslında bu soruşturmada bize yardımcı olmakta.»

Phyllis heyecanla soluyordu: «Peki ötekiler neden tutuklandı?» diye sordu. «Kat hizmetçisi düzinelerle kadının Ladany'den getirtildiğini anlattı.»

«Anlaşılan kat hizmetçisinin hayali çok geniş,» dedi Mikay. «Yerinizde olsam bunlara pek inanmam.» Bu konuşmaya artık bir son vermek istiyordu. «Bugün öğleden sonra ya da yarın sabah sizi görmeye geleceğim, Bayan Pongratz,» dedi. «O zaman her şeyi anlatırım.» Başka soru sormasına fırsat vermeden, anlayışlı davrandığı için teşekkür ederek telefonu kapattı.

Tekrar açtı telefonu sonra. Yine Korond otelini aradı. Bu kez otelin müdürünü çağırttı. Müdürden Bayan Phyllis Pongratz'ı göz hapsinde tutmasını, kaçmaya yeltenirse, hemen haber vermesini istedi. Bir kasaba otelinin müdürü için polis ve jandarmadan böylesi emirler almak olağan şeydi. İstenmese de her müşteriyi kollardı bu adamlar. Emir almadan, kendi meraklarından yaparlardı.

Daha sonra Mikay, teğmen Iszer'e, Bayan Balogh'u getirmesini söyledi. Phyllis'le konuşmak onu heyecanlandırmıştı. Sinirleri bozulmuştu iyice. Nefret ediyordu başına dert açan bu zehir olayından. Bir sürü kadını sorguya çekmek tatsız bir işti. Ne diye olayla savcı ilgilenmiyordu sanki, neden bu büyük kovuşturmayı onun tecrübesiz omuzlarına yüklemişlerdi?

Bayan Balogh getirildi.

«Anlatın bakalım, Bayan Balogh,» dedi. «Neden buraya getirildiğinizi biliyorsunuz, değil mi?»

«Bilmiyorum, sayın Üsteğmenim,» dedi kadın, sayın kelimesinin üzerine basarak. «Ama bildiğim tek şey, beni bu gece bodrumdaki taş odaya, tahtakurularının ve hamamböceklerinin arasına kapattığınız için, şu yazı masasının arkasında daha fazla kalamayacağınızdır.»

«Sizinle karşılaşırsak, tahtakuruları ve hamamböcekleri pek o kadar tehlikeli sayılmazlar,» karşılığını verdi Mikay. Sonra pencereye gitti, bir süre dışarı baktı. Bir gün önce kuşlar yumurtalarından çıkmışlardı. Pencerenin tam önündeki yuvanın çevresinde kırlangıçlar uçuşuyor, yavrularına yem getiriyorlardı. Kuş yavruları minicik çocuklara benziyordu. Anneleriyle babalarına bir an bile rahat vermeyen, hareketli, sabırsız çocuklara. «Şunlara bir bakın, Bayan Balogh,» dedi Mikay. «İşte şu anneleri. Bütün gün gidip geliyor. Az önce bir solucan getirdi. Yine gitti. Yavrularına bir kötülük gelmesin diye canını vermeye hazır. Ama aptal bir hayvan alt tarafı. İnsan soyundan gelen analar daha akıllı olurlar. Çocukları rahatsız ederse, onları hemen zehirlerler, değil mi?»

Kadın, yusuvarlak, etli yüzünü üsteğmene çevirdi. «Neden söz ettiğinizi anlayamadım,» dedi. «Ama vız gelirsiniz bana. Ben sizin babanız gibi gırtlığıma kadar borca batmış de-

İlm. İstersem en iyi avukatı tutabilirim. Onun için ayağınızı denk alın.»

Mikay kapıya gitti, Teğmen Iszer'e seslendi: «Teğmenim, Bayan Balogh bana hakaret ediyor. Az önce babam hakkında kötü sözler söyledi. Kendisine ne yapsam acaba?»

Teğmenin gözleri önce iri iri açıldı, sonra yayvan yayvan sırtarak: «Sakın yanlış anlamış olmayayım Üsteğmenim,» diye sordu. «Elbette eski yöntemlerinizle devam edemezsiniz. Size bunu söyler dururdum.»

«Öyleyse sorar mısınız Bayan Balogh'a; kocasını, sevgilisi Lajos Kardos'u ve oğlu Ferenc'i arsenikle zehirlediği doğru mu?»

Bayan Balogh öfkeden mosmor oldu. «Hayır! Doğru değil!» diye bağırdı. «Saydıklarınızdan birine herhangi bir kötülük ettimse, şeytan çarpsın beni! Kocamı, oğlumu sevdim. Sonra ne diye Lajos'u zehirleyeyim? Onun ölmesiyle elime bir şey geçmedi ki. Bunları size kim söylediye, yalan atmış. Herkes kıskanç. Durumum hepsininkinden iyi diye, beni kıskanıyorlar. Sonra neden hepsinden iyi olmasın. İncil'de de yazdığı gibi, alnımın teriyle elde ettim her şeyi. Allahın günü, gün doğmadan tarlaya gittim, gün batana kadar da çalıştım. Onlar...»

Devam edemedi. Teğmen Iszer yaklaşmış, olanca gücüyle yüzüne bir tokat patlatmıştı. Birden alt çenesi sarktı, genzinden garip bir ses çıktı. Iszer bir adım geri çekildi. Öteki yanağına da aynı şiddetle bir tokat patlattı. İkinci to-

katta ılığı bastı kadın. Teğmen pencereye gitti, kapattı, perdesini de indirdi.

«Bayan Balogh,» dedi Mikay tokat olayının üzerinde hiç durmadan. «Sizi ziyaret edişimi hatırlar mısınız? Oğlunuz yatağında yatıyordu. Amalia Kovach da ona zorla ilaç iiriyordu. Neydi o içirdiği ilaç?»

Kadın mendiliyle kanayan burnunu sildi ve «Nerden bileyim,» diye cevapladı. İçini çekiyordu bir yandan. «Ben vermedim ki, o verdi.»

«Demek, Doktor Horvart'ın verdiği ilaç değildi, öyle mi?»

«Bilmem, belki de oydu.»

«Ama oğlunuzun Doktor Horvart'ın verdiği ilacı mı, yoksa başka bir ilacı mı içtiğini bilmeniz gerekir» diye ısrarla devam etti Mikay. «nk hasta oğlunuzun başında sürekli Amalia oturmuş olamaz ki.»

«Sık sık gelmişti.»

«Sakın sizden gizli oğlunuzu zehirlemiş olmasın? Arsenikten ölmüş olduğunu bilmeniz gerek. Bu kesin.»

Kadın başını dikleştirdi. Gözleri korkudan camlaşmıştı. «Nasıl kesin?» diye sordu.

«Mezarı dün gece açıldı ve otopsi yapıldı. Az önce adlı tıptan bilirkişi raporu geldi.»

Söyledikleri doğru değildi. Hiç bir mezar açılmamıştı. Hattâ yaşlı Pongratz'la oğlu Bilant'ın cesetleri bile çıkarılmamıştı.

«ocuğuma bir kötülük ettimse, Tanrı canımı alsın,» diye mırıldandı kadın.

«Peki kocanıza?»

«Onu severdim,» dedi kadın. «İyi adamdı. Başkalarının kocasına benzemezdi. Bütün kalbimle onu sevmiştim. Ama hastaydı. Ölümünden iki ay önce Budapeşte'ye, Profesör Korany'ye gitmiştik. Profesör, yapılacak hiç bir şey olmadığını söyledi. **Muamma**, dedi.»

«Ne dedi, ne?»

«**Muamma** bir durum demişti, Profesör. Eve döndüğümüzde durumu büsbütün kötüledi. Sonra bir sabah yatağında onu ölü buldum. Uykusunda can vermiş.»

«Durumu muamma olduğu için olacak,» dedi Mikay ters ters homurdanarak.

Kadın, onun bu imasını anladı tabii, ama aptal aptal yüzüne baktı. Alt çenesi sarkmıştı, titriyordu. Balık gözlerini andıran gözleri bulandı. Böyle bir suratla nasıl yaşar insan, diye sinirlendi Mikay. Hiç olmazsa peçe takıp dolaşsa.

«Gelelim Amalia'ya,» dedi Mikay. «Kocanız hasta yatarken Amalia onu yoklamaya gelir miydi?»

«Sık sık gelip giderdi,»

«Kocanıza ilaç da getirir miydi?»

«Şişe içinde bir şeyler getirmişti. Üzerindeki etikette, masaj için alkol yazılıydı. Ama aslında masaj ilacı olmadığını söyledi. İştah ilacıymış.»

«O ilaçtan kocanıza içirdiniz mi?»

«Tabii içirdim, iştahı açılsın, yesin de kuvvetlensin diye.»

«Nasıl verileceğini size söylemiş miydi?»

«Evet. Önce bir çorba kaşığı...»

«Yirmi dört saat sonra iki, yirmi dört saat sonra da üç çorba kaşığı, değil mi?»

Kadının gözleri birden parladı. «Evet. Aynen böyle demişti.»

Mikay yerinden kalkıp, kadının karşısında ayakta durdu: «Neden onu zehirlediniz?» diye sordu. «Neden?»

Kadın afalladı, rengi attı, başı arkaya düştü.

«Yapmadım... yapmadım... ben...»

Mikay, Teğmen Iszer'e dönerek: «Sizi yalnız bırakıyorum,» dedi. «Konuşmaya hazır olunca bana haber verin.»

«Hayır! Hayır! Gitmeyin!» diye korku içinde bağırdı kadın. «Size gerçeği anlatacağım. Şişede ne olduğunu biliyordum, ama kocama vermemesi için yalvarmıştım. Onu seviyordum. İnanın bana, çok seviyordum. Bizler, hepimiz onun kurbanları olduk.»

Mikay, ağır ağır yürüyerek masasının arkasına geçti, bitkin bir halde sandalyesine çöktü. Son derece yorgundu. Başı dönüyor, midesi bulanıyordu. Bütün bu kadınları teker teker çağırmak, itirafa zorlamak kolay iş miydi?

«Neden bunu yaptınız Bayan Balogh, cevap verin neden?» derken kadına iğrenerek baktı.

«Dedim ya... Amalia bizi...»

«Bırakın şimdi Amalia'yı,» diye bağırdı Mikay. «Ben sizinle konuşuyorum şu an. Size ve diğerlerine yardım etmek istiyorum. Yardım edebilmek için de anlamalıyım sizleri hiç olmazsa.

Bir kadın neden böyle bir şeye kalkışır? Nasıl böyle bir karara varabilir?»

Bayan Balogh karşısındaki yakışıklı erkeğe baktı. Ne kadar da yalvaran bir sesle konuşuyordu... Onun sesi, gülümsemesi birden içini ürpertti. Zaten erkek cinsine oldum olası dayanamazdı bu kadın.

«Sakattı,» diye konuşmaya başladı. «Bir ayağı topaldı. Eve yaklaştığını uzaktan duyardım. Bir sürtme, sonra tak; bir sürtme, sonra tak. Kapıdan girer, merdivenleri çıkar, verandayı geçerdı. Yirmi yıl boyunca aynı şey. Delirmek işten bile değildi. Ama yine de onu sevdim, gerçekten sevdim.»

«Buna rağmen âşığınız vardı. Lajos Kardos'la seviştiniz. Hem de kocanız hayattayken.»

«Kendimi tutamadım,» diyerek omuzunu silkti. «Yaratılışım böyle. Bazı kadınlar şanslıdırlar. Doğuştan soğuk bir yaratılışları vardır. Ama bazıları da benim gibidirler, kanları kaynar.»

Mikay şaşkınlık içinde karşısındaki kadına bakıyordu. Bir gergedan... Kanı kaynayan bir gergedan. Gergedanlar da çiftleşirler elbette.

«Edindiğimiz bilgiye göre, oğlunuzu da zehirlemiştir. Çok genç biriyle evlenmenize engel olduğu için işlemişsiniz bu cinayeti.»

«Oğlumu Amalia zehirledi,» diye çılgılığı bastı kadın. «O ne şeytandır, bilemezsiniz. Hepimizi kendine kul köle etmesini nasıl da becerdi.»

«Amalia niçin oğlunuzu zehirlesin? Nasıl bir çıkarı olabilir?»

«Ne bileyim ben? Kafasının içinden geçenleri bilemem ki. Şöyle oldu... bir gün beni görmeye geldi, ben ağlıyordum. Oğlana üzülmüştüm. Yine çok içmiş, kumar oynamış, dünyanın parasını kaybetmişti. Bin bir emekle kazandığım paralarımı... Amalia bir daha gelişinde, o ilaçtan getirdi. ‘Ne diye üzülüyorsun,’ dedi. ‘Bu çocuk adam olmaz.’ Tam o sıra çorba pişirmiş, oğlumun tabağına koyuyordum. Elindeki şişeden bir miktar çorba tabağına boşalttı.»

«Karşı koymadınız mı?»

«Koymaz olur muyum, ama birtakım şeyler söyledi.»

«Ne gibi?»

«Babasının ölümünden kimsenin kuşkulandırmadığını, oğlanın ölümünden kuşkulanan için de bir neden olmadığını, hiç merak etmememi falan...»

«Karşısında, dikkat kesilmiş onu dinleyen erkekleri görünce birden bülbul kesilmişti.

«Oğlunuz çorbayı içti mi?»

«Sonuna kadar. Benim pişirdiğim yemekleri hep severek yer.»

İki adam şaşkınlıkla bir birlerine baktılar.

«Zaten daha önce de keyifsizdi. Karnı ağ-
rıyordu. «Çorba iyi geldi,» dedi.

«Muhakkak,» diye mırıldandı Iszer.

«Sonra ne oldu?» diye sordu Mikay.

«Amalia ikinciye vermek için birkaç gün beklememizi istedi. Bu ara çocuğu Doktor Hor-

vart'a götürmemi salık verdi. Böyle durumlarda daima doktora gidişmesini isterdi. Paravana gibi kullanmak içinmiş. Doktor Horvart oğluma damla yazdı. Damla yerine Amalia, kendi ilacına devam etti. Doktorun verdiği damlayı da kubura döktü.»

«Hep Amalia yapmış bunları,» diye söylendi Mikay. Kadın ona kırılgan kırılgan bakarak: «İlacı nasıl içirdiğini gözlerinizle görmediniz mi, Üsteğmenim,» dedi.

«Ne ödediniz Amalia'ya?»

«Dünyanın parasını: Oğlan için iki milyon; kocam için de iki yüz kilo buğday istemişti. O zamanlar para ayarlaması yapılmaktaydı da...»

«Kardos için ne aldı?»

Kadın sustu. Gereğinden fazla konuştuğunu anlamış olacaktı.

«Çok hasta bir adamdı,» dedi. «Nasıl olsa günün birinde ülserden ölecekti. Zavallı kızı —toprağı bol olsun— ona bakmaktan harap olmuştu. Acısına son vermek için birçok neden vardı.»

«Yoksa kendi kızı mı onu zehirledi demek istiyorsunuz?»

«Bunu nereden bileyim, kızı öldü.»

«Evet, öldü,» dedi Mikay. «Oğlunuz da öldü. Siz de artık serbestsiniz, üstelik yetmiş iki dönümlük tarlanız var çeyiz olarak.» Yorgunluktan bitkin olduğu halde, kadınla alay etmekten kendini alamıyordu. Elinizde tek evladınız Ferenc kalmıştı. Ona hiç acımadınız mı?»

«Tanrı şahidim olsun ki, oğlumu çok severdim. Kilisede şarkı söylerken hep ağlardım.»

«Evet... Onun için ölüm döşeğinde yatar-ken ona şarkı söylediniz,» dedi Mikay. «O zaman da keyfinizden ağladınız, değil mi?»

«Onu, hep o haliyle hatırlamak için şarkı söyledim,» karşılığını verdi kadın. «Serserilik etmesinin suçu bende değildi ki! Kötü arkadaşlar edinmişti. Ladany'de Tanrı korkusu bilmeyen bir sürü serseri vardır. Onları köyden uzaklaştırmak gerekir, ama nerede o idare. Köyden atılsalardı, oğlum da bu hallere düşmezdi.»

Üsteğmen, Teğmen Iszer'e bakarak: «Öğleden sonra belediye meclisi üyelerinden birkaçını rica edelim buraya; Bayan Balogh'la Bayan Retek onların önünde itiraflarını tekrarlasınlar,» dedi. Sonra kadına döndü: «Umarım, beni hayal kırıklığına uğratmazsınız, Szolnok'ta hakkınızda dava açıldığında, bu davranışınızın size yararı dokunacaktır.»

Kadın sevinerek başını salladı: «Elimden geleni yaparım, Üsteğmenim,» dedi. «Tanrı şahidimdir ki, başıma gelen bütün bu felaketlerin nedeni Amalia'dır. Onun oyununa geldim. Şeytanın ta kendisidir bu kadın. Hepimiz onun kurbanlarıyız, Üsteğmenim.»

Böylece bu iki kadınla, Bayan Pongratz, meclis üyeleri önünde itiraflarını tekrarladılar. Üsteğmen vakit geçirmeden onları konuşturdu, zabıtlar okundu, imzalandı ve kadınlar bodrumdaki odalarına geri gönderildiler. Sıra Amalia Kovach'a gelmişti. Üsteğmen hiç bir şey söyle-

meden zabıtları uzattı, sonra arkasına dayanarak etkisini bekledi.

Kadın, üzerinde pek durmuyormuş gibi yaparak, yazılara bir göz attı: «Bunların yalan söylediklerini siz de benim kadar biliyorsunuz, Üsteğmenim,» dedi.

«Hepsi itiraf ettiler. Suçlarını kabul ettiler. Hiç bir ilgileri olmasaydı, suçu neden üzerlerine alsınlar?»

«Bunun cevabını veremeyeceğim. Belki de suç benim. Güç duruma düşünce bana güvenebileceklerine inandırdım hepsini. Allah kahretsin, başka da baş vuracak bir yerleri yoktu ki zavallıların. Doktor Horvart'a mı güvenselerdi? Yoksa Papaz Markos'a mı? Hiç biri bu gariplerin derdini dinlemezdi. Herhalde Sari'yle Bayan Balogh, beni suçlarken şöyle düşündüler: Ben nasılsa paçayı kurtaracağıma göre, kendimle birlikte onları da kurtaracağımı sandılar.»

Daha sonra Mikay soru yağmuruna tuttu onu. Kadın kesinlikle her şeyi reddetti. Zehir diye bir şey bilmiyordu! Son derece soğukkanlı ve kendinden emindi. Her suçlamaya karşı uygun bir cevap yapıştırıyordu. Evet, hasta kocalarının iyileşmesi için yardım etmişti, ama hep onların iyiliği içindi.

Mikay'ın artık sabrı tükenmek üzereydi, sonunda Bayan Pongratz'ın imzalı itirazını gösterdi.

«Söylediğim gibi, Üsteğmenim,» dedi yine kadın büyük bir soğukkanlılıkla. «Bu kadının

aklı yerinde değil. Ne pahasına olursa olsun, gelinini mahvetmeye kararlı. Neden Kalman Pongratz'la oğlu Bilant'ın cesetlerini otopsiye g ndermiyorsunuz? Bir tek damla arsenik bulamayacağınızı size şimdiden söyleyebilirim. Hem ne diye Bilant'ı zehirlesin? İki bacağı da kangrendi. Günden güne   r yordu. Ya Kalman'ı? Zaten kanserden kuşkulanıyordum ben. Hattâ bundan Doktor Horvart'a da söz etmiştim. Tabii, o, her zamanki gibi hiç üzerinde durmamıştı. Teşhis konusunda beni k   mserdi. »

Mikay bir an, Iszer'i çağırıp. Amalia'yla yalnız bırakmayı düşündüyse de vazgeçti. Bu kadını kaba kuvvetle mat edemeyeceği nedense içine doğmuştu. Tersine daha da içine kapabilir, daha da aksileşirdi. Amalia'yı hücresine yolladı ve savcıyla görüşmek için Szolnok'a telefon etti. Bu    itiraftan sonra, otopsi için, istediği cesetleri Ladany mezarlığından çıkartma iznini koparacağından emindi artık.

SAVCI, itirafları okuduktan sonra: «Korkarım, geniş bir halk yığınının tepkisiyle karşı karşıya kalacağız,» dedi. «Bu kadınların, kocalarını zehirlemiş olduklarına inanasım gelmiyor. Toni Pongratz'ın zehirlenme olayından sonra böyle bir konu atıldı ortaya. Halk üzerinde korkunç bir etki yapmış olacak. Köylü karılarının pek akli başında olmadıkları bilinen bir gerçektir. Nitekim baksanıza, biraz üzerlerine gidilince, abuk sabuk şeyler anlatıyorlar.»

«Bende bıraktıkları izlenim öyle değil,» dedi Mikay. «Hiç de akli dengelerini yitirmişe benzemiyorlardı.»

«Akli dengelerini yitirmemişler mi yani?» diye sordu savcı. «Balogh adındaki kadın, iki erkeği, sonra da oğlunu zehirlemiş. Akli başında bir kadın bunları yapar mı, Üsteğmenim?»

«Haklısınız,» dedi Mikay. «Aslında onun dördüncü bir cinayet işlemiş olmasından da kuşkulaniyorum. Boğulmuş olarak bulunan ge-

lininin feci ölümünde de bu kadının mutlaka parmağı vardır. Ama ne yazık ki kanıtlayamam.»

«Oldukça geniş bir hayal gücünüz olduğunu görüyorum, Üsteğmenim,» dedi savcı. Bir yandan da sırtıyordu. Mikay içerledi.

Hiç sevmezdi savcıyı. Kendini beğenmiş, züppe, hırslı bir adamdı. Orta sınıftan gelme ailesi hakkında da pek hoş olmayan dedikodular yapılmaktaydı. Bugünkü güçlü duruma gelmesinde de karısının parasının yardımcı olduğu söyleniyordu.

«Bu olayları daha fazla sürüncemede bırakamayız,» dedi Mikay ısrarla. «Pongratz olayı diyeceğimiz tek bir zehirlenme vakası yok elimizde. Büyük ve tehlikeli bir bütünün parçası bu olay. Bütün köyün başımıza yıkılacağını bilsek de, sonuna kadar dayanmak zorundayız.»

Savcı içini çekerek başını kaşıdı. «Peki, ya hepsi gerçekse? Ya bu kadınlar kocalarını zehirledilerse? Bu olayın ne sonuçlar doğurabileceğinin farkında mısınız? Ya rezaletin?.. Halkın tepkisinin?.. Basının rolünün?.. Bizleri çarmıha gerecekler. Bütün sancak beyliğini! Fransız ihtilalinden daha çok adamın başı kesilecektir.»

«Olabilir,» dedi Mikay başını eğerek.

«Ne yapmamız gerektiğini size anlatayım,» dedi savcı. Sesinin tonundan, bir uzlaşma yolu bulunduğunu sezinledi Mikay. «Bir cesedi otopsiye yollarız önce. Gerçekten öldürücü dozda arsenik bulursak, öbürlerini de çıkarttırırız. Ne dersiniz bu önerime? Ortalığı velveleye verme-

den... Yoksa Budapeşte basınını yakamızdan silkelememiz güç olacaktır. Sizin yerinizde olsam, şimdilik bu kadınları serbest bırakırım. Hiç değilse itiraf etmemiş olanları... Bütün gözleri üzerimize çekmeden işe girişmeliyiz.»

Acaba ilk olarak hangi cesedin çıkarılmasını düşünmüştü bu adam?

İlk olarak genç Ferenc Balogh'un cesedinin çıkarılmasını istedi savcı. Herhalde Bayan Balogh'un üç kişiyi öldürmemiş olduğuna inanmaktaydı. Deli sanıyordu kadını.

Ferenc'in cesedi pek bozulmamıştı çıkarıldığında. Karaciğer, mide ve öbür iç uzuvlar Budapeşte Enstitüsüne gönderildi. Mikay, kadınları serbest bırakma teklifine karşı çıkmıştı. Dokuzunu da bu küflü, nemli taş hücrelerde kilit altında tutmayı gerekli buldu. Amalia Kovach'la Bayan Emma Pongratz ayrı odalardaydılar. Öteki hücrelerde üç ya da dört kişi kalıyordu.

Enstitüden raporun gelişi iki gün sürdü. Bu süre içinde kadınları kendi hallerine bıraktılar. Nöbetçi jandarmalar bile onlarla konuşmadı. İkinci gün, Anna Csoka'yla Timor adlı iki kız kardeş, oda arkadaşları Bayan Balogh'u öldüresiye dövdüler.

Üçüncü günün sabahı Budapeşte'den rapor geldi.

Ferenc Balogh'un cesedinde öldürücü dozda arsenik bulunmuştu. Üsteğmen haberi, hemen telefonla Szolnok savcılığına bildirdi. Yirmi dört saat geçmeden, savcılıkça, kuşkulanı-

lan mezarların açılarak cesetlerin otopsiye gönderilmesine izin verildiğini gösteren belge Mikay'ın elindeydi.

Debrecen Üniversitesi Patoloji Profesörü Dr. Imre Berczik, sayısı belirsiz cesetlerin otopsi için çıkarılacağını haber almıştı. İsteği üzerine bu görev ona verildi. Savunma tarafı da Dr. Tibor Benedek adlı ünlü genç bir doktoru görevlendirmişti. Cesetlerin çıkarılma işi uzun süreceğinden ve her iki doktora yer bulunması gerektiğinden, şaşkına dönüldü. Ladany'de otel yoktu. Jandarmalar, tutuklanmış olan kadınların boş evlerine doktorları yerleştirmeyi düşündüler, ama kadınlar buna karşı çıktılar. Sonunda Bayan Balogh razı oldu ve iki doktor onun evine yerleştirildi. Bakımları için de Pongratzlardaki işinden çıkarılan, Bayan Balogh'un yeğeni Kati uygun görüldü. Biribirlerine karşı olan iki doktor, savcılığın ve savunmanın iki görevlisi, aynı çatı altında oturmak zorunda kalmışlardı. Nitekim otopsiler sırasında büyük tartışmalar başgösterdi. Yaşlı profesör, ondan yirmi yaş genç olan bu Yahudi doktorun kendisine kafa tutmasını, hakaret olarak kabul etmekteydi. Evin içine bir de jandarma yerleştirilmişti. Hem iki doktorun yanında bulunmak, hem de onları eve saldırmaları beklenen halktan korumak için.

Üsteğmenin aldığı tedbirlerden biri de, her yemekten önce, pişirilen yemeği, jandarmanın nezaretinde Kati'nin tatmasıydı.

İlk on dokuz cesedin on sekizinde arsenik

bulundu. Sadece 1919'da toprağa verilen Berta Andras'ın kocasının cesedinde arseniğe rastlanmadı.

Ertesi sabah, Pesti-Naplo gazetesinde bu olayla ilgili bir yazı çıktı. Hazımsızlık çeken sıska gazeteci, ortalığı karıştıran ilk yazısıyla ün salmış olduğundan, Ladany olaylarının gelişimi hakkında bilgi vermeyi de üzerine almıştı. Törene katılmadan, bir garsondan edindiği yanlış bilgilere dayanarak yazdığı baştan aşağı yalan dolu yazı yetmiyormuş gibi, bu kez de Toni Ponratz'ın zehirlenme olayının akıllıca incelenmediğini ileri sürüyordu. Resmî görevlileri suçlamaktaydı böylece. Bütün kuşkular dul Phyllis Pongratz üzerinde toplandığı halde, nendense bu kadını suç dışı bırakmak için, olay fazlaca değilmiyor benzeri saçma sapan bir düşünce ortaya atıyordu. Ladany'deki kadınları, sadece büyücü ve üfürükçü olarak suçlamakla yetinmiyordu gazeteler. Gözü dönmüş birtakım sevici kadınların seks âlemleri falan diye de döktürmüşlerdi onları rezil etmek için.

Budapeşte basınının başsayfalarını dolduran bu haberlerden sonra gazeteciler Korond'a akın ettiler. Ladany'yle Korond arasındaki yolda korkunç bir trafik başladı. Gazetecilere meraklılar da katılmıştı. 'Yüzyılın en büyük cinayet dizisi' biçiminde adlandırılan olayı, Macaristan'da duymayan kalmamıştı. Doktor Horvart, beylik görevinden ayrılmış, akrabalarının yanında dinlenmek üzere Budapeşte'ye gitmişti. Ertesi gün biri daha başını alıp gitti. Ilonka, yıl-

lardır amcası olarak bilinen Papaz Markos'u, acele terk etmişti. Papaz Markos, kızın annesinin hastalandığını yaymıştı ortalığa uygun bir bahane göstermek için. Ilonka'nın bir annesinin bulunduğu ilk kez duyulmaktaydı.

Bu arada Mikay, gazetecilerden uzak kalmaya uğraşıyordu. Budapeşte'den gelecek bir raporu beklediği sıralarda, Phyllis'i görmek için otele gitti. Herhangi bir dedikoduya fırsat vermemek için de Teğmen Iszer'i yanında götürdü. Bu ülkeye ayak bastığından beri sadece bir kere onunla sokağa çıkmış, bir kahvede oturmuştu, ama Korondlular bunu unutmamışlardı. Phyllis'i sorularıyla üzeceğini bildiği halde karşılaçakları için seviniyordu.

Phyllis, eskisine oranla, daha yorgun, zayıf ve soluktu. Bir haftadır odasından çıkmamıştı. Sadece el ayak çekildikten sonra, koridorun öteki ucundaki banyoya gidebilmişti sessizce. Her öğleden sonra onu düzenli olarak görmeye gelen Doktor Moni Rosenzweig'dan başka hiç kimseyi görmemişti. Amerika'ya çoktan geri dönmüş olan ailesinin bu faciadan haberi yoktu. Toni'nin ölümünü bile onlara yazma cesaretini bulamamıştı.

Kapıyı vuranın Üsteğmen Mikay olduğunu anlayınca, onun, kendisini bu bir çeşit tutukluluktan kurtarmaya geldiğini sandı ve birden çok sevindi. Ama içeriye giren Mikay'ın yüzündeki anlamı görünce, bütün umutlarını yitirdi.

«Yine kötü bir haber mi vereceksiniz,» diye sordu huysuzlanarak.

«Ne yazık ki iyi haberlerimiz yok,» dedi Mikay, sonra Phyllis'e Teğmen Iszer'i tanıttı. «Kayınvaldeniz bize oldukça ilginç bir sürpriz yaptı,» dedi ardından. «Hem kocasını, hem de oğlu Bilant'ı zehirlediğini itiraf etti.»

«Olamaz!» diye bağırdı Phyllis. «İnanmam buna. Sakın aklını kaçırmış olmasın?»

«Cesetlerin otopsi sonucunu bekliyoruz» karşılığını verdi Mikay. Sonra da öteki üç kadının itiraflarını ve zehiri Amalia Kovach'dan sağladıklarını anlattı. Daha doğrusu onlar böyle söylüyorlardı.

Phyllis kıpırdamadan oturmuş, onu dinliyordu. Sonra elleriyle yüzünü kapattı. Tüyleri diken diken olmuştu. Bir süre sonra bitkin bir sesle: «Bunlar ne biçim insanlar? diyebildi. «Deli mi hepsi, yoksa canavar mı? Burası ne biçim bir ülke? Ne olur Rudi, bırakın gideyim Aklımı yitireceğim yoksa. Gideyim, ne olur..?»

«Ne yazık ki gitmenize izin veremem,» dedi Mikay üzüntüyle. «Henüz veremem.» Sonra Emma'nın onu suçladığını söyledi. Phyllis taş kesilmişçesine dinledi.

«Ama bunun doğru olmadığını biliyorsunuz,» dedi. «Beni nasıl suçlayabilir? Saçma... Kendimi savunmalıyım. Akli başında her insan bunu, benden intikam almak için uydurduğunu anlar. Ben ona karşı daima saygılıydım. Hiç bir zaman bile bile kalbini kırmamışımdır. Neden böylesine nefret ediyor benden acaba?»

Mikay onun sakinleşmesini bekledi. «Ama-
lia, Toni'yi öldürmeniz için sizi hiç kıskırttı mı?»

«Aman Tanrım, ne münasebet,» dedi Phyllis neredeyse çığlık çığlığa. «Hiç bir zaman... Korkulu bir rüya mı görüyorum acaba. Siz bana Toni'yi öldürüp öldürmediğimi soruyorsunuz, ben de size sakin sakin cevap veriyorum. Bağırmadan, gözlerinizi oymadan ve kendimi pencereden atmaya kalkışmadan...»

Mikay kalktı, yanına gitti, ellerinden tutup ayağa kaldırdı onu. «Dinleyin beni Phyllis,» dedi. «Teğmen Iszer de size inanmakta, ama şunu bilin ki, Korond'da size inanan ikimizden başkası yok. Herkes sizden kuşkuluyor. Onun için Toni'nin ölümündeki esrar ortadan kalkana kadar sabırla beklemeniz gerekecek. Buradan uzaklaşmanıza izin veremem. Çünkü Emma sizi suçladı. Ben Emma'nın dediklerine aldırmayabilirim, ama sorgu yargıcının, savcının ve mahkemenin huzurunda bunları tekrarlayacağından eminim. Ne olur, elimden gelen yardımı yapacağımı bilin. Bütün kuşkuları üzerinizden silmek için her şeyi yapacağım. Siz de elinizden geldiği kadar bize yardımcı olun.»

Teğmen Iszer, bu sırada ikisini de kolluyordu. Kulağına gelenler doğruydum demek! Evet, üsteğmeni bu kadına âşıktı, ama kadın onu sevmiyordu. Birden her ikisine de acıdı. Mikay'ın konuşması Phyllis'i etkilemiş olmalı ki, sakinledi ve üsteğmenin sorularına cevap verdi. O gece olup bitenleri baştan aldılar.

İki erkek, Phyllis'in yanından ayrılıp da yan yana merdivenlerden inerlerken, aralarındaki sessizliği bozan teğmen oldu: «Yazık, keşke yerinde kalsaydı bu kadın,» dedi. «Ailesinin, dostlarının yanında... Yabancı biri olarak böyle bir olaya karışmak hiç de güzel değil. Yine de cesur kadınmış, aşkolsun, doğrusu.»

«Ben de aynı kanıdayım,» karşılığını verdi Mikay düşünceli düşünceli. Yorgundu. Günlerden beri doğru dürüst uyumamıştı. Üstelik Phyllis'le karşılaşmak onu perişan etmişti. Sinirleri gergindi. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bir de kadın cinsine olan inancı, saygısı bütünü sarsılmış, yok olmuştu. Bu hain ve cahil kadınların, yataklarını paylaştıkları erkeklere yaptıklarını duyduğundan beri bütün hayallerini yitirmişti. Bazı anlarda, Phyllis de dahil olmak üzere bütün kadınların vicdansız ve kötü yaratıklar olduklarını kabul etmekteydi.

Evlerine gitti. Annesi onu kapıda karşılayıp da yanağından öpünce, elinde olmaksızın irkildi: «Anne, sen hiç babamın ölmesini istedin mi?» diye sordu.

«Aklını mı kaçırdın, oğlum?» dedi kadın dehşet içinde. «Böyle çirkin şakalar yapma!»

«Şaka yapmıyorum. İyi düşün. Hiç böyle bir şey istedin mi?»

Kadının gülmesi yarıda kaldı. «Bu feci olaylarla artık uğraşma, Rudi,» dedi. «Seni kötü etkilemiş.»

«Bak anne, babamla aşağı yukarı otuz yıldır evlisin. Bazan kavga ettiğiniz de olmuştur.

Bazılarını ben de hatırlarım. Hiç babamın ölmesini istedin mi?»

Annesi alnını kırıştırdı. «Hayır, hayır,» derken sesi kırgındı, ama pek de kesinlik taşımıyordu. «Beni rahat bırak. Fırında pasta yanacak.»

Gitmek isteyen annesinin koluna yapıştı Mikay. «Anne,» dedi ısrarla. «Savaşa gitmişti babam. Bir buçuk yıl yoktu. 1918'de geri geldiğinde, onunla eskisi gibi yaşamakta hiç güçlük çekmedin mi? O aramızda yokken evi gayet iyi idare etmiştin. Bunu hepimiz gördük. Ona yeniden alışmak kolay oldu mu? Babamdan sonra ben de dönmüştüm cepheden. Biz yokken işin azdı. Birden evin yükü ağırlaşmadı mı?»

Kadın öfkeyle kolunu çekti. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Gözleri hırçın hırçın bakıyordu. «Sus artık!» diye bağırdı. «Sus diyorum, anladın mı? Bütün gün diz çöker, Tanrıya sizi, seni ve babanı geri göndermesi için dua ederdim.»

«Ama biz döndükten sonra hayal kırıklığına uğramadın mı?»

«Aman Tanrım, sen gerçekten aklını kaçırmışsın,» dedi kadın üzülerek ve hıçkırmaya başladı. «Bana bunu nasıl yapabilirsin, Rudi? Sizi ne kadar çok sevdiğimi bilmiyor musun? Hele sen, bu dünyada üzerine titrediğim tek varlığımsın.»

Bayan Balogh da aynı şeyleri söylememiş miydi oğlu için?

«Bağışla beni anne,» dedi alçak sesle. Keş-

ke bu konuyu hiç açmasaydım diye düşündü lçinden. «Aptalca davrandım, bağışla.» Kadın kesti ağlamasını ve yanaklarını okşadı.

«Peki yavrum. Anlıyorum. Hadi git, yıkan. Birazdan sofraya oturacağız. Kaz kızartması var. Çorbanı nasıl istersin? Domates salçalı mı?»

‘Arsenikli olmasın da, nasıl olursa olsun,’ demek isterdi, ama: «Sen nasıl istersen öyle yap, anne,» dedi.

Şaka yaptığını anlamayacaktı çünkü annesi.

«HAYDI, Bayan Balogh,» dedi üsteğmen. «İki cinayeti itiraf ettiniz, oldu olacak üçüncüsünü de itiraf edin de bu iş bitsin. Nasılsa insanı bir kere asabilirler, değil mi?»

O güne kadar karşısına getirilen suçlulara anlayış göstermeye çalışan Mikay, bu çirkin, yediği dayaklardan her yanı morarmış kadına baktıkça acıma duyacağı yerde, ondan iğreniyordu.

«Evet, Üsteğmenim.» diye alçak sesle cevap verdi kadın. «Zavallı Lajos'u da ben öldürdüm. Şöyle oldu: Düğün günü Lajos sarhoş oldu ve aptal aptal konuşmaya başladı. Yok efendim, şimdi evlenme sırası ona gelmiş, ama benim gibi ihtiyar bir cadıyı değil de, taze bir piliçi alacakmış. Ben de bunun üzerine şarap bardağına o nesneden döküverdim. Yemin ederim ki korkutmak için yaptım. Hastalansın ve akli başına gelsin diye. Ama midesinde ülseri olduğundan, çabucak tesir etti.»

«Peki Bayan Balogh, yeter bu kadarı,» dedi Mikay. «Şimdi size başka bir şey soracağım: Neden hücrenizdeki kadınlar sizi dövdü?»

Kadının sol gözü seğirdi. Sağ gözü seğiremezdi, çünkü yediği yumruktan kapanmıştı. «Çünkü onlara, artık doğru olan neyse onu yapmaya karar verdim, dedim de ondan,» karşılığını verdi. «Haktan yanayım, dedim.»

«O ne demek?»

«Şu demek ki, ben öleceksem, onlar da cezalarını çekmeli, Üsteğmenim. Çünkü onlar da benim kadar suçlu. O nesneyi kullanan sadece bizler miyiz? Sürüyle kadın yaptı aynı şeyi. Hem bilirsiniz, kadınlar birbirlerini taklit etmeye pek meraklıdırlar. Biri fok derisi palto aldı mı, çok geçmeden fok derisi paltolu kadınlar çoğalır. Biri evine bir piyano alacak olsun, hemen komşusu da gider alır.»

«Biri kocasını arsenikle beslesin, hemen ötekiler de kocalarına arsenik verirler, değil mi?»

«Evet, Üsteğmenim, öyle oluyor.»

«Şunların adlarını bana verin. Kimler?»

«Belleğimin eski gücü kalmadı, Üsteğmenim,» dedi Bayan Balogh. «Hepsi gelmeyecek aklıma.» Sonra gözlerini kapadı, Ladany sokaklarında yürüdüğünü düşünerek hatırlamaya çalıştı. «Anayoldan başlayacağım,» diye düşünmeye devam etti. Anayolda oturan dört kadının, Bem sokağındaki üç kadının ve Türk sokağındaki beş kadının adını saydı. Mikay'la teğmen Iszer bu adları not ettiler.

«Biri daha var...» dedi biraz sonra. «Ama bilmem, söylemem doğru olur mu acaba?..»

«Hadi söyleyin!» dedi Mikay.

«Peki, ama sakın adını duyunca sandalyenizden aşağıya düşmeyin,» dedi gülümseyerek. «Dadınız, Klara Tatar.»

Mikay son günlerde hiç bir şeye şaşmamaya kararlı olduğu halde, tokat yemiş gibi irkildi. Hayır, bu doğru olamazdı.

«Bizim Klara mı?» diye kulağına garip gelen ince bir sesle sordu.

«Evet, Üsteğmenim, Klara Tatar. Sizin dadınız. O da ötekiler gibi bir katildir.»

İki gün geçmemiştii ki, Bayan Balogh'un oturduğu sandalyede Klara Tatar oturuyordu şimdi.

«Neden, Klara, neden?» diye sordu Mikay. Jandarma komutanı olan kendisi bunun acısını çekerken, bu kadın nasıl rahat ve sakin, hayatından memnun oturabilirdi? «Nasıl yapabilirsin? Nasıl?»

«Zor değildi ki,» dedi kadın gülümseyerek. «İnsan nefret ettiği bir kimseyi kolayca öldürebilir, Rudi. Cezadan korkulmasa, pek çok insan katil olur. Ötekilerin yaptığını görmemiş olsaydım, cesaret edemezdim. Hoş, Sandor Tatar bunu çoktan hak etmişti ya! İnan bana, Rudi, hak etmişti. Ben ölecektim ve o yaşayacaktı. Rahat rahat ölmeme izin vermesini istemiştim ondan. İyi bir doktor yanında, ağrı kesici

ilaçlar olarak. Ama bu kadarını bile bana çok gördü. Artık benim için para harcamayı gereksiz bulmuştu. Yaşlanmış ve işe yaramayan av köpekleri gibi beni çiftleyle vuramıyordu da. Onun için ben de o nesneden içkisinin içine dört kaşık birden döktüm. Ertesi sabah öldü. Artık ben de rahat rahat ölebilirim.»

«Sen cezaevinde öleceksin, Klara,» dedi Mikay.

«İnan, onun öldüğünü gördükten sonra, bu bile bana vız geliyor... Bu sır bir rastlantı sonucu elinize geçti desene.»

«Hangi sır?»

«Biz öyle derdik: Sır. Birazcık şansımız olsaydı, Doktor Horvart'ın da yardımıyla kimse bizleri yakalayamazdı.» Sonra birden merakla: «İnsan cezaevinde hastalanınca hastaneye yatırılır, değil mi?» diye sordu. «Acısı artınca da, sakinleşmesi için ilaç verirler, değil mi?»

«Evet, tabii,» dedi Mikay. «Anlat bana Klara, sen de zehiri Amalia'dan satın aldın, değil mi?»

«Yo, ben ondan almadım. Szolnok'taki bir aktardan aldım. Hem benimki basit bir fare zehiriydi.»

«Ama ötekiler ondan almışlardı, değil mi?»

«Beni ilgilendirmez,» dedi Klara. «Bilmiyorum. Sana benimle ilgili olanları anlattım, Rudi. Ötekilerin derdi, kendilerinin. Ayrıca bana düşmez.»

Mikay dertli dertli içini çekti. «Bu kadınları astıracak kadar yeterli delil var elimizde,» de-

di. «Amalia için de var. Ama ben hâlâ bu kadını çözümleyemedim. Böyle bir şeye başlamak nereden aklına gelmiş? Neden devam etmiş? Bir köyü nasıl avucunun içine alabilmiş? Cadı, büyücü, ipnotizmacı ya da cinayet hastası bir deli olmalı...»

«Hayal kırıklığına uğramış, kalbi kırık bir kadın, o kadar,» diye onun sözünü kesti Klara. «Devamlı mutsuz ve korkak.»

«Aman, bir de korkak deme ona, rica ederim,» dedi Mikay sinirlenerek.

«Tabii korkak,» diye ısrar etti Klara. «Bir ara onunla arkadaşlık ettik. Yeni gelmişti köye, ben de Tatar'la henüz evlenmiştim. Sizinle birlikte yaptığım gezileri anlatmamı isterdi. Bıkmadan yeni baştan anlattırırdı. Kendisi de seyahat edebilmek için kıvranırdı. Ve gidemezdi. İnsanlar arasında görünmekten korkardı. Kendini çok çirkin ve yeteneksiz bulurdu. Bu nedenle cahil köylülerin arasında mutlu olabilirdi. Aslında Ladany'de doğmuştur. Budapeşte'ye gittiğinde, on sekiz yaşındaydı. Orada tam yirmi yıl yaşamış. İki kez evlenmiş, iki evliliği de çok kısa sürmüştü. İlk kocasından ayrılmış, ikinci kocasından ayrılmış mı, ayrılmamış mı bilmiyorum. Belki de hâlâ onunla evlidir.

«Kocalarının adlarını biliyor musun?»

«Hayır. Söylememişti. Biri, kendisi gibi hastanede çalışıyormuş. Öteki de bir borsacının yanında tellal mıymış, neymiş, bilemeyeceğim.»

«Çok garip,» dedi Mikay. «Kimliğini aldık,

Budapeşte'de çalıştığı yılları öğrendik, ama evlenmiş olduğunu bize hiç söylemedi.»

«Belki de uydurmuştur,» dedi Teğmen Iszer.

Mikay başını sallayarak: «Mümkün,» dedi.

«Ama bana kocalarının resimlerini göstermişti,» dedi Klara. «Budapeşte'de çekilmiş resimler. Panayır yerinde, plajlarda, dağlarda. Sonra ikinci kocasıyla, otomobil yarış alanının bulunduğu Alag'da.»

«Tarif edebilir misin?»

«İlk kocası uzun boylu, iri... İkincisi ufak tefek ve canlı... İkisi de onu bırakıp kaçmışlar. Öyle anlatmıştı bana Amalia. Sevgilileriyle de pek şansı olmamış. Yalnız bir tek erkek onu hayal kırıklığına uğratmamış, Fiumeli bir kaptan. O da Hindistan'da çiçek hastalığına tutularak, ölmüş. Savaştan çok önce.»

«Belki bunu da uydurmuştur,» dedi Iszer homurdanarak.

«Gemi kaptanı! Hindistan!»

«Ladany'de erkeklerle ilişkisi oldu mu?» diye sordu Mikay.

«Hayır... Her zaman, bunlar gübre kokar, derdi. Onlardan akılsız hayvanlar diye söz ederdi. Sersemler, beceriksizler... Küçük görürdü hepsini.»

«İçlerinden birine olsun acımadı mı?»

«Yani ölürken mi? Sanmam. 'Daha güzel bir hayatları olacak,' derdi. 'Ne olacak, bunların tek zevkleri içip içip, kavga çıkartmak de-

ğil mi; bu nedenle yaşasalar da olur, yaşamasalar da.’»

«Erkekler fazlalık, çocuklar fazlalık... İnsanlar da fazlalık!» Kalktı, bir süre pencereden baktı. «Sana bir şey söyleyeyim mi Klara? Bu olayla ilgilendikçe, ona hak veresim geliyor.»

Amalia her sabah erkenden bodrumdaki hücrelerinden alınıyor, sorguya çekiliyor ,geri gönderiliyordu. Mikay’ın sorularına kesinlikle cevap vermemeye kararlıydı. Bir seferinde, Emma’yla Bayan Balogh’u da getirterek, onun aleyhinde söylediklerini tekrarlattı. Amalia, önce bir süre dehşetle bu ikisine baktı. Saldırılarına karşı koymadı. Ama sonunda sabrı tükenmiş olmalı ki, birden: «Ay, hiç güleceğim yoktu,» dedi. «Herkes istediği dükkandan dilediği kadar fare zehiri satın alabilir. Bunun için ne diye bana gelinsin? Bu saçma sapan konuşmalarınızla ne demek istediğinizi anlayamadım. Bunları açıklamakla paçanızı kurtaracağınızı söyledilerse, sunturlu bir yalan atmışlar.»

Bu arada Ladany mezarlığında, tam otuz altı mezar açılmıştı. Tabii, yirmi sekiz ölüsü olan Pongratzların aile mezarlığı da... Kalman Pongratz’da öldürücü dozda arsenik bulunmuştu. Ve Bilant’ta da aynı sonuç elde edilmişti. Arsenikten zehirlenenlerin sayısıysa tam kırk sekize çıkmıştı. Kimisinin ölümünden bu yana sekiz yıl geçtiği halde, çürümüş etleri incelenirken, yine de zehir izlerine rastlanıyordu. Kaç

yıl geçerse geçsin, zehir intikamını almaktaydı. Bir ara, mezarlık toprağına bol miktarda arsenik karıştığından, öteki cesetlere de işlemiş olabileceğı tezi ileri sürüldüyse de, yer yer toprak alınıp analize gönderilmiş, bu teorinin saçma olduğı ortaya çıkmıştı.

Otuz altı cesedin otopsi izni Mikay'ın eli-ne geçtiğı gün, Korond Jandarma Karakoluna bir albay atandı. Albayın beraberinde iki teğmen, birkaç da başçavuş vardı. Üsteğmen Mikay'ın günden güne artan işlerin altından tek başına kaıkamayacağı düşünülerek, bu yola baş vurulmuştu. Korond'daki ilkokul yaz tatiline girdiğinden, okulun dersanelerine tutuklanan kadınlar yerleştirilmişti. İlk dokuz suçlu kadına, Bayan Balogh'un ele verdikleriyle on iki kadın daha eklenmişti. Birkaç gün sonra altı kadın daha getirildi. Ladany'nin insanları gittikçe azalıyordu. Pencerelerin kepenkleri birbiri ardına kapanıyor, ahırdaki hayvanlar komşulara teslim ediliyordu. Olayla hiç bir ilişkisi olmayanlar da rahatsızdılar. Bir sürü meraklı Ladany'ye geliyor, hele pazar günleri köy meydanı panayır yerine dönüyordu. Birdenbire meydanda sosisçiler, şeker ve kartpostal satıcıları türemişti.

Jandarmalar her gün geliyor, yeni yeni suçluları toplayıp götürüyorlardı.

«Bugüne kadar onlar öldürdüler, şimdi de onlar ölecekler,» diyordu seyre gelenler. Köyün yaşlıları turistlere rehberlik etmekteydiler. Onları sokak sokak gezdirerek açıklamada bulunuyorlardı.

«Bu evde oturan kadın iki kocasını öldürdü...»

«Bu evde oturan da kocasını, âşığını ve oğlunu...»

«Şurada oturan kadın, annesiyle babasını öldürdü...»

«Bu evde iki insan öldürüldü...»

«Bunda da kör bir asker.»

Melek yüzlü Juli Merczel tutuklandığının ertesi günü suçunu itiraf etti:

«İki aylık evliydik askere çağırıldığında,» diye anlatmaya başladı. «1914 yılının ekim ayıydı. Önce Sırbistan cephesine gönderildi, oradan da Rus cephesine. 1916 Noelinden kısa bir süre önce, başkasına yazdırdığı mektubunu aldım. Başından yaralandığı için, Budapeşte’de bir hastanede yatıyormuş. Ben de trene atlayıp, Budapeşte’ye gittim. Hastanedeki odasına girdim. Eskisinden farksızdı, hattâ şişmanlamıştı bile. Hastane yemeğiyle nasıl kilo almış olduğuna hâlâ aklım ermez. Yatağına yaklaştım, baktım, beni tanımıyor. ‘Feri... benim... Juli, dedim. ‘Yoksa beni unuttun mu?’ Başını bana çevirdi ve sevinçle gülümseyerek, yanında duran hastabakıcıya: ‘Nasıl da aldandı değil mi?’ diye sordu. İşte o zaman gözlerinin camdan olduğunu gördüm.»

«Peki, sonra ne oldu?»

«Şarapnel isabet etmiş ve iki gözü de kör olmuş meğerse. Yeni gözleri takılana kadar

bana haber vermemiş. ‘Ne şanslıymışım, değil mi?’ demişti bana. ‘Ya kafam kopsaydı?’ Ben de bunun üzerine, ‘Keşke kopsaydı,’ demiştim »

«Soruşturmada hazır bulunan Albay Somlay yerinden fırladı: «Vatan için savaşırken gözlerini kaybetmiş olan bir erkeğe bunu mu söylediniz?» diye bağırdı.

Juli sinirli sinirli gülerek: «Hangi vatan?» dedi. «Genç ve sağlıklı bir erkeği davar gibi vagona tıkarak, gözlerini kör edene kadar cephe de dövüştüren vatan, ne biçim bir vatandır? Ondan sonra da erkeği işe yaramaz, boş bir çuval gibi evine geri gönderen aynı vatan değil mi? Ne çalışabilirler, ne çişlerini tutabilirler, ne uyuyabilirler, ne de yemek yiyebilirler. Ve hepsinin karısından da ömrünün son nefesine kadar onlara bakmaları beklenir. Kadın dayanamaz, alır başını giderse, orospu denir ardından, yüzüne de tükürülür. Şimdi asacaklarmış beni, vız gelir. Son nefesime kadar eşek gibi çalışıp, hasta bakacağıma, asılıyım daha iyi.»

Çok acı bir dille konuşuyordu.

Kadını odadan çıkarttıktan sonra, albay: «Ne kadar utanç verici,» diye söylendi. «Bunlar yalnız katil değil, üstelik de bolşevik. Ne hükümet korkusu biliyorlar, ne aile sevgisi. Ne olacak, Yahudi basının etkileri işte. Bana bıraksalar, bütün liberalleri, demokratları, sosyalistleri ipe çekerim. Hele Yahudiler... Çıbanın başı asıl onlar. Tanrıdan korkan, kahraman Macar kadınlarını cinayet işleyecek hale getirdiler.»

Mikay'ın sinirleri kopacak kadar gerilmişti. Kendini tutamadı: «Yoksuldular... Aç ve perişandılar,» diye bağırmaya başladı. «Bıkmışlardı hayatlarından. Ve sonunda dünya başlarına yıkıldı: Ne kralları kaldı, ne de orduları. Ellerindeki para, paçavra kadar değersizleşti birden. Komşu ülkeler, ülkenin yarısını aç kurtlar gibi paylaştılar. Geçmişin değeri kalmamıştı, gelecekte de emin değillerdi. Hepsi bu işte. Özür dilerim, ama biraz dışarı çıkacağım. Bu soruşturmalar midemi bulandırmakta. Bende de ülser mi başladı, nedir...»

Acele odadan dışarı çıkarken, albayın şaşkınlıkla arkasından baktığını gördü.

«Üsteğmeni bağışlayın, Albayım,» dedi Teğmen Iszer. «Büyük bir yük aldı omuzlarına. Ayrıca bu çevrenin insanıdır. Çok eskiden tanır hepsini. Şimdi de boyunlarına ilmeği geçirmek zorunda. Dokunuyor bu ona. Kendisi açıklamıyor, ama gerçek bu. Bence bu görevi ondan almalılar. Ama buna da razı değil. Yerini alacak olan arkadaşın, bu cadılara sert davranmasından korkuyor.»

«Doğru, her biri bir cadı!» dedi albay.

«Evet, Albayım. Ama dediğim gibi, üsteğmenim bu çevrede yetişmiş, buranın insanı. Aramızdaki fark bu işte.»

«NASIL BAŞLADI. Nasıl başladığını bana açıklayabilir misiniz?» diye sordu Mikay.

Yazı masasının karşısındaki sandalye hiç boş kalmıyordu. Bu kez de elma yanaklı, sevimli yüzlü Bayan Popuda oturuyordu karşısında. Elli yaşlarında kadardı. Sıcak havaya rağmen, omuzlarına tığ işi bir yün şal atmıştı. Elinde buruşturduğu mendilden, ne kadar heyecanlı olduğu belliydi, ama yüzü sakindi, dudakları gülümsüyordu.

«Pek hatırlayamayacağım, Üsteğmenim. Tesadüfen başlamış olacak. Rosza Andras'ın annesi yıllardan beri felçliydi. Rosza pek temiz, tertipli değildir. Nitekim kısa bir süre sonra annesinin etrafını milyonlarca sinek sarmıştı. Amalia haftada birkaç kez uğrar, kadının yatağının başına uzun sinek yapışkanları asardı. Ama bunların da yararı dokunmadı. Ya sinekler tuzağı anlamışlardı ya da kağıdın üzerindeki yapışkan bayatlamıştı. Bının üzerine Amalia ya-

pışkan sineklikleri süte batırdı, süt tatlılansın diye de bal kattı içine ve sütü küçük tabaklara döküp, kadının baş ucundaki masaya koydu. Sinekler bu tuzağa da düşmediler. Ama kendi aldandı. Rosza, Amalia uğradığında, kedinin ölümünden dert yanıp da, annesine bakmanın onu çok yordüğünü anlatınca, Amalia: 'Ne kendini üzüyorsun?' demişti. 'Ver kadına da bu süttten.' İşte Ladanylılar bu işe böyle başladı derler, ama belki de doğru değildir.»

«Ne zaman olmuştu bu olay?»

«Amalia'nın Budapeşte'den döndüğü ilk yıl, ya 1910 ya da 1911 olacak.»

«Neden? Neden gerekti bunlar?» dedi Mikay ısrarla.

«Anlayış göstermelisiniz, Üsteğmenim. Acı-nacak ölçüde yoksulluk çekiliyordu. Haftada ya bir kez et ya da bazan o bile bulunmazdı. Sabahları birer çanak çorba, akşam altıda ya patates ya da hamur. Bir de buna hastaları ekleyin. Her evde bir ya da iki hasta. Çalışamazlardı, ama sofraya otururlardı.» Kısa bir süre sustu. «Kadınların Amalia'ya büyük güvenleri vardı ve...»

«Neden olmasın?» diye sözünü kesti Mikay. «Çocuk düşürtmekte üstüne yokmuş.»

«Hâlâ da öyledir, üsteğmenim. İyi ki de öyle. Artık kimse çok çocuk istemiyor. Hem neden istesin? Birazcık tarlası olan köylü, bunu yarım düzine çocuğu arasında bölmek istemez. Bu nedenle tek evlat ona yeter. Amalia köye gelmeden, her ay genç bir kadın toprağa ve-

rilirdi. Şimdiyse başları sıkışınca ona gidiyorlar, kısa bir süre sonra da ayaklanıp, tarlaya koşuyorlar.»

«Evet, Amalia hasta bakmasını ve dünya nüfus artışını kontrole almayı iyi biliyor. Ama kocalarla uğraşmaya ne zaman ve neden başladı? Asıl bunu bilmek istiyorum.»

«Çok basit, Üsteğmenim,» dedi kadın. «Kocalar savaştan dönünce, yine dümeni ellerine almak istediler. Onlar yokken kadınlar, dümeni çok daha iyi idare etmişlerdi. Daha çok para kazanmışlardı. Açlık çeken kalmamıştı.»

«Elbette,» diye sinirlenerek bağırdı Mikay. «Savaş nedeniyle yiyecek maddeleri kısıtlanmıştı. Şehirde oturanlar köy ürünlerine düşünmeden paralar harcıyorlardı. Süt, yumurta, tereyağ ateş pahasına gidiyordu. Şimdi de enflasyon var, bu da ekinler üzerinde lukratif etki yapmakta.»

Kadın alnını kırıştıırarak: «Lukratif mi?» diye sordu.

«Daha verimli, daha elverişli,» dedi Mikay açıklamak amacıyla.

Kadın tatlı tatlı gülümseyerek: «Erkeklerin iddiası bu,» dedi. «Aslında parayı değerlendirmesini hiç bilmezler. Şaraba, içkiye harcarlar da, ailelerine gelince, sıkırlar. İşte kadınlar da artık buna razı değil. Eşek gibi çalış, bir adam tarafından kullanıl, dövül, sonra o adamın sarhoşluğunu çek.»

«Sizin kocanız içkici miydi, Bayan Pobuda?»

«Hayır, Üsteğmenim,» dedi kadın alçak sesle. «Toprağı bol olsun, iyi bir insandı.»

«Peki öyleyse neden onu zehirlediniz? Mendilini parça parça edecek gibi çekiştiriyordu. Yüzünde de o masum anlam.

«Özür dilerim, Üsteğmenim, ama o dediğinizi ben yapmadım. Ben kocamı sevdim. Gerçekten. Öleli yedi yıl oldu, her hafta mutlaka mezarına giderim.»

«Bu hafta da gittiniz mi?»

«Nasıl gidebilirdim, Üsteğmenim. Geçen çarşamba beni tutukladınız ya!»

Sesi sitem doluydu.

Mikay elini çekmeceye soktu, oradan küçük, kirli bir ilaç şişesi çıkardı. Etiketinde 'Masaj için alkol' yazılıydı yine. Ama yazı silinmiş, güç okunuyordu.

«Bunu tanıyor musunuz?»

Kadın ağzını açarak, öne doğru merakla eğildi. «Aman Allahım!» dedi soluk soluğa. «Şişe!»

«Evet, Bayan Pobuda. Kocanızın tabutunun içinden çıktı. Çünkü onun cesedini de ötekiler gibi çıkardık. Bu şişeyi tabutuna siz mi koydunuz?»

Oturduğu yerde sallanmaya başladı kadın. Teğmen Iszer yerinden fırlayıp, onu tutmasaydı, yere yuvarlanacaktı. Teğmen, arkadan omuzlarından sıkıca tuttu. Kadın önce ona teşekkür ettikten sonra, Mikay'a: «Hatırlayamıyorum, Üsteğmenim,» dedi.

«Hatırlarsınız, Bayan Pobuda,. Baksanıza,

şişeyi hemen tanıdınız. Demek bunu daha önce de gördünüz, değil mi?»

Öğüt dinleyen uslu bir kız gibi başını salladı ve: «Herhalde... Evet,» diye derin bir soluk alarak cevap verdi: «En emin yer tabutun içidir diye düşünmüştüm. Toprağın altında... bir metre dibinde... yedi yıldır oradaydı... en emin yer sanmıştım...»

«Hepimiz yanılabiliriz, Bayan Pobuda. Şimdi bana neden kocanızı zehirlediğinizi anlatın. Herkes ondan çok iyi bir insan diye söz eder. Çalışkan, dengeli, evine saygılı...»

«Öyleydi, Üsteğmenim.»

«Neden öyleyse?» Yüzüne yavaş yavaş karı gelmeye başlamıştı. «Anlatması kolay değil,» diyerek başını eğdi. Elindeki mendiline bakıyordu. «Yaptım... yapmak zorundaydım. Şey... Nana yüzünden, Nana, yani onun annesi.» —Çoğu ailede yaşlı kadınlara Nana denirdi—. «Size nasıl anlatayım, bilemiyorum...» Yüzü kıpkırmızı olmuştu, utanıyordu.

Mikay ona cesaret vermek için, başını sallayarak: «Şu an ne halde olduğunuzu anlıyorum,» dedi. «Ama gerçeği söylemekte yarar var. Kocanızı öldürmüşsünüz, bunun nedenlerini anlatmalısınız ki, hafifletici neden aranılsın, öyle değil mi? Yoksa, biliyorsunuz, cinayet suçunun cezası ölümdür.»

İşte... söylediğim gibi, onun Nanası yüzünden oldu,» diye anlatmaya başladı kadın. «Kocamın babası ölmüştü. Oturduğumuz evle dokuz dönümlük tarla, kayınvaldemindi. İki oğ-

lu vardı, biri benim kocam, öteki de daha genç olan kayınbiraderim. Küçük oğlu evlenmişti, karısı da gebeydi. Dokuz dönümlük tarla bölünmesin diye, kocamla benim çocuk yapmamızı istemiyordu. Çocuk yapmayacağımıza söz verdikten sonra, Nana bizim için güzel bir düğün yapmıştı. O şarıl evlendirmişti bizi. Kayınbiraderimle karısı öndeki odada kalıyorlardı, kocamla bana arka odayı verdiler. Onun Nanası da bizim odamızda yatıyordu, öteki yatakta. Düğün gecemizde bile, davetliler gittikten sonra ve ben ilk kez kocamın koynuna girdiğimde, Nanası da bizim odamızda yatmıştı. Rahatsız olmuştum tabii. Ama ne çare ki, yatak odalarını bir üçüncü kişiyle paylaşmak zorunda olan evli çift sadece biz değildik. Kocama, sabırlı olmasını söyledim, ama heyecanlanmıştı, yatağımız gacırdayıp gucurdamaya başlayınca, Nanası yattığı yerden başını uzattı: ‘Dikkat et Jani, sakın çocuk yapma!’ diye seslendi. Ve ondan sonra, yirmi yıl süresince, biz ne zaman sevişsek, daima yattığı yerden oğluna: ‘Dikkat et Jani, sakın çocuk yapma!’ diye seslenirdi. Ladany’den çekip gidelim, diye yalvardım kocama, ama o başka bir çevrede yaşayamayacağını sanıyordu. ‘Sabret derdi, er geç annem ölecek, baksana, hasta.’ Ve biz de bekledik. Evlenmemizden tam yirmi yıl sonra öldü kadın. Sonra, cenaze den döndüğümüz o ilk gece; eh, artık her şey yoluna girdi, diye düşündüm...» Devam edemedi. Yanaklarından aşağı göz yaşları süzülüyordu.

«Devam edin,» dedi Mikay ona yardımcı olmak için.

Kadın göz yaşlarını sildi, sümkürdü. «Dediğim gibi artık odamızda yalnızdık. Kocam daha gençti, aslan gibiydi. Ama tam sevişirken, durakladı. ‘Ne oldu, Jani, nen var?’ diye sordum. ‘Biliyorsun,» dedi. ‘Nana senden çocuğum olmasını istemezdi.’ Bağırmaya, ağlamaya başladım. Beni delirdi sandı. Ondan sonraki gece aynı şey oldu, ondan sonraki gecelerde de hep aynı...» Kadın bir süre sustu. «Ne zaman gebe bir kadın görsem, krizim tutar. İşte bunun için yaptım, Üsteğmenim.» İçini çekerek üsteğmenin yüzüne baktı. Artık elindeki mendili dürüp bükmüyordu.

Korond jandarma ekibi, okul odalarına kapatılmış bu on sekiz kadının soruşturmasını bitirdi. İlk sekiz kadından, Sari Retek, Bayan Balogh, Mari Sipos ve Anna Csoka itiraf etmişlerdi; Amalia Kovach, Bayan Timor ve Rozsa Andras suçlarını kabul etmemişlerdi. Ama haklarında o kadar çok suçlayıcı delil vardı ki, serbest bırakılmadılar.

Bayan Balogh’un ele verdiği altı kadından, Klara Tatar, Bayan Pobuda ve Juli Mercze de itiraf etmişlerdi. Ayrıca beş kadını, suçlarını kabul etmedikleri halde, üsteğmen yine de okulda tutmuş, sadece iki kadın serbest bırakılmıştı.

Albay Somlay, göreve atanışından birkaç

gün sonra, üsteğmen Mikay'ı yanına çağırttı: «Toni Pongratz'ın dulunun durumu ne, Üsteğmenim?» diye sordu.

«Hangi durumu, Albayım?» dedi Mikay anlamamış gibi, ama heyecanlandığını farketti.

«O kadın neden tutuklanmadı?» Sesi çok sertti albayın.

Günlerdir, kendisine böyle bir sorunun yöneltileceğini beklemiyor değildi Mikay.

«Onu neden tutuklayalım, Albayım?»

«Emma Pongratz'ın ifadesi bu kadını yeterince suçlamıyor mu?»

«Özür dilerim, Albayım, ama benim için yeterli değil,» dedi Mikay. «Kayınvaldesinin ondan sınırsız denilebilecek ölçüde nefret ettiği açıkça görülüyor. Yaşlı kadın gelinini mahvetmeye kararlı. Bu nedenle kurduğu tuzağa düşmedim.»

«Görev ciddiyetinizden kuşkulananmak istemiyorum, ama yanlış davranıyorsunuz, Üsteğmenim,» dedi albay. «O zaman itiraf etmeyen kadınları da serbest bırakmalıyız, hattâ ebeyi de, öyle değil mi?»

«Aynı şey değil,» karşılığını verdi Mikay. «Birçok tanık var elimizde, özellikle Amalia Kovach'ı suçlayan ifadeler birikti. Ama Phyllis Pongratz'ın durumu aynı değil. Kocasını öldürmesi için hiç bir neden olmadığı gibi, yaşlı Bayan Pongratz'ın suçlaması dışında da kimse ondan kuşkulanmıyor. Psikopat bir kıskançlığın tepkisiyle kimseyi tutuklayamayız.»

«Psikopat bir kıskançlık mı?» diye sordu

albay. «Siz bana baksanıza, nasıl böyle bir şeye ihtimal verebilirsiniz? Bu moda deyimler gerçeği örtbas etmek için kullanılır. Bizim görevimiz suçla ilgilenmektir, psikoloji değil. Gerçeklerden ayrılmayalım rica ederim. Bütün ifadeleri okudum. Yaşlı Bayan Pongratz'ın anlattıkları dışında şatodaki garsonun ifadesinden de pek çok şey anlaşıyor. Bunlar bir insanı asmak için yeterlidir, Üsteğmenim. Garson, kadını kocasının odasından çıkarken görmüş. O sırada zavallı can vermekteymiş. Ve kadın bunu yalanlamadı.»

«Evet, Albayım, yalanlamadı, işte ben de onun için kocasının odasına sadece pasaportunu almak için girdiğine inanıyorum, bu nedenle kuşkulanmıyorum.»

Albay ona bir süre baktı ve: «Çok güzel diyorlar bu kadın için,» dedi.

«Evet, güzeldir,» diye boğuk bir sesle cevap verdi Mikay.

Phyllis Pongratz, ertesi gün jandarma karakoluna çağırıldı. Albay Somlay tarafından sorguya çekildi. Sorgu öğleye kadar sürdü. Saat on ikide ara verildi ve albay, Korond oteline yemeğe gitti. Phyllis karakolda kaldı. Saat üçe doğru tek başına oturmaktan ve beklemekten yorgun düşen Phyllis, albaya inat olsun diye çıkıp gitmeye karar verdi. Ama kapının dışında nöbet bekleyen bir jandarmanın kendisine izin vermediğini gördü, şaşkınlıkla. Çok geçmeden albay yemekten döndü ve sorguya devam etti. Sorgu sonucu, Phyllis tutuklandı. Mikay,

kendi odasında zabıtları okudu. Bunlar Szolnok savcılığına gönderilecekti. Bütün gün boyunca Mikay, albayın odasına girip, bir ortaçağ şövalyesi gibi Phyllis'i kurtarmak istemiş, kendini güç tutmuştu. Öğleye doğru, Phyllis'in sorusunun kendisini suçlayıcı nitelikte olduğu haberi gelmişti. Albayın, bilinçli olarak Phyllis'i birkaç saat tek başına odada yalnız bıraktığını biliyordu. Ayrıca, Toni'yle evlendikten sonra Amerikan uyruğundan çıkıp, Macar uyruğuna geçtiği de gizli değildi. Nitekim bu yüzden Amerikan elçiliği Phyllis'in sorunuyla ilgilenmemişti. Yine de Mikay, elçiliğin bu davranışına bir anlam veremiyordu. Her şeyi göze alarak, Budapeşte'deki Amerikan elçiliğine telefon etti. Konsolos, Macarca; Mikay da İngilizce bilmediğinden, tutuk bir Fransızcayla Konsolosa, Phyllis'in durumunu ve Robert Hornbeam-Wills'e, New York'a bir haber göndermenin yararlı olabileceğini anlattı. Kızlarına yardım etmelerini beklediğini söyledi. Konsolos her yardımı yapacağına söz verdi.

Phyllis'i, albayın resmî otomobiliyle okul binasına yolladılar. Öğretmenler odasına konulan bir asker yatağında yatmasına ve özel eşyasını getirtmesine izin verildi. Tuvalet gitme dışında odasından ayrılamayacaktı. Oraya da ancak jandarmayla gidip gelecekti. İlk gün jandarma nezaretinde tuvaletten dönerken, Amalia Kovach'la karşılaştı.

Ebe onu görünce, şaşkınlıkla: «Siz de mi buradasınız?» diye sordu.

Amalia oldukça zayıflamış, çirkin yüzü бүsbütün buruşmuştu. Bu yüzde tek değişmeyen yan, şeytanca bakan küçük gözleriydi.

Phyllis onu görünce, neşeyle: «Evet, ben de buradayım,» dedi.

Gerçekten de artık hiç bir şeye aldırılmaz olmuştu Phyllis. O üzüntülü, perişan dönemi atlattı. Zaten albay biraz da onun bu kendinden emin haline içerlememiş miydi?

«Ama olamaz,» dedi Amalia. «Size nasıl yapabilirler bunu?»

«Yoluna devam et, Kovach!» diyen jandarma çavuşu ebeyi itti. «Tutuklularla konuşamazsın!»

Amalia, jandarmaya: «Rahat bırak beni!» dedi, sonra Phyllis'e döndü: «Derhal iyi bir avukat tutmalısınız,» dedi. «Ama sakın buralı birini değil. Buralılar ya aptal ya da kallesiz olurlar. Bir zamanlar mükemmel bir avukatımız vardı, üsteğmen Mikay'ın babası. Ama artık çalışmıyor. Budapeşte'den bir avukat bulmaya çalışın.»

«Benim için üzülme, Bayan Kovach,» dedi Phyllis. «Bana hiç bir şey olmaz. Nasılsa gerçek ortaya çıkacaktır.»

Phyllis, dilediği gibi rahat değildi odasında. Kim olduğunu bilmediği biri, ilk gece Korond otelinden yemek göndermişti. Bir şişe de şarap... Nöbetçiler ona karşı saygılı davranıyorlardı. Demek, cezaevinde bile sınıf farkı gözetiliyordu.

Ertesi sabah, Korond otelinden gönderilen

kahvaltayı yedikten sonra, yine albayın odasına götürdüler onu. Aynı sorular tekrarlandı. Soru bütün gün sürdü. Akşama doğru Phyllis yorulduğunu, sinirlerinin çok bozulduğunu farkettti. Bu havasız odanın içinde terliyordu. Oysa albayı etkilemiyordu bile sıcak. Ne kolalı yakası, ne de üniforması buruşmuştu. Phyllis, nefret etmeye başlamıştı bu adamdan.

Bitkin bir halde odasına geri götürülürken, yine Amalia'yla karşılaştı.

«Çok yorgun görünüyorsunuz, sevgili yavrum,» diyerek üzüntüyle Phyllis'e baktı Amalia. «Sizi çok mu sıkıştırdılar?» Phyllis gülümsemeye çalışarak: «Her şey o kadar saçma ki,» dedi. «Baştan başa saçma ve gereksiz.»

«Devam edin yolunuza, Kovach,» dedi jandarma. Nedense nöbet tutanların hepsi bu kadınlara acıyordu. Ebe, eliyle jandarmayı susturdu.

«Vah, sevgili yavrum,» diyerek gene Phyllis'e döndü. «İçim hiç rahat değil. Benim yüzümden sizi böyle üzdüklerinin farkındayım.»

«Yok canım, kimse bana eziyet etmiyor,» dedi Phyllis. «Dediğim gibi, hepsi saçma ve gereksiz. Sonunda gerçek ortaya çıkacak. Daima böyle olmuştur. İşte o güne kadar aklımı kaçırmamaya çalışmalıyım.»

Koridorda ayak sesleri duyulunca, jandarma çabucak ikisini ayırdı.

Aylar süren otopsi ve sorgular süresince Jasz-Nagy-Kun-Szolnok Sancakbeyliğinin başsavcısı Imre Hedry için için çok üzülmekteydi. Çorap söküşü gibi birbirini izleyen bu cinayetlerin su yüzüne çıkmasına, Korond'daki genç bir jandarma komutanının yol açtığını biliyordu. Söylemişti de ona bu işi fazla kurcalamamasını. Zararı onarmak için çareler düşünüyordu savcı. Eline geçen imzasız bir mektup, işte bir fırsatı verecek nitelikteydi. Mektupta, Ladany cinayetlerinin komşu köylerde de uygulandığını ve oralarda da beklenmedik ölüm olaylarının göze çarptığını haber veriyorlardı. Savcı Hedry, hemen Albay Somlay'a telefon ederek, Korond soruşturmasının genişletilmesinin gerektiğini, çevre köylerdeki ölüm olaylarına Ladany'den gelin gitmiş kadınların yol açıp açmadığını araştırmasını söyledi.

Bir hafta sonra albayın adamları, savcı Hedry'ye, Ber ve Ardo köyünde beş kuşku

olay gördüklerini bildirdiler. Okulda iki oda daha açıldı. Ama zaten bu sırada, Ladany'den getirilen bazı kadınlar Szolnok cezaevine de gönderilmişlerdi.

Bir gün Üsteğmen Mikay, Yüzbaşı Ripka'yla Korond otelinde öğle yemeği yerken, Ripka: «Dul Vince'yi, geçen yıl soruşturma sonucu serbest bırakmamış mıydın, Mikay?» diye sordu.

Mikay bir süre düşündü. Kimdi bu dul Bayan Vince? Birden aklına geldi. Terez olmalıydı.

«Evet, onu geçen yıl sorguya çekmiştim, ama şu an dul değil ki, geçen ilkbaharda evlendi.»

«Yine dul,» dedi Ripka.

Mikay dehşet içinde kaldı. Terez'i uzun bir süredir görmemişti. Evlerinde seviştikleri günden bu yana... Sonraları birkaç kez iş için Ladany'ye gittiğinde, Terez Kozma'nın evinin panjurlarının kapalı olduğunu görmüştü. O beklenmedik maceradan sonra istemiyordu Terez'le karşılaşmak.

«Ne yani? İkinci kocası da mı öldü demek istiyorsun? Ne zaman ve neden ölmüş? Hasta mıydı? Doktor tedavisi altında mıydı?»

«İki ay önce öldü, haziran başlarında. Kurcaladım bu ölümü. Çünkü karısı Ladanyli. Ama kuşku uyandıracak bir şey göremedim. Sağlığı pek yerinde değildi adamın, birkaç kere kalp krizi geçirmiş. Doktor Horvart onda yüksek tansiyon bulmuş. Sonra da ölüm raporuna beyin kanaması yazmış.»

«Haziran başlarında mı dedin?» diye sordu Mikay. «Kadın tutuklandı mı?»

«Hayır... söyledim ya, elimde ipucu yok.»

«Nerde oturuyor şimdi?»

«Ardo'da, kocasından kalan çiftlikte. Çok da hoş kadın.»

Mikay o akşam nöbetçiydi. Ama ertesi gün atına binip, Ardo'ya gitti. Terez'i patates tarlasında buldu. Yanında, aşağı yukarı yirmi yaşlarında, sağlam yapılı, sarışın, yuvarlak yüz-lü bir delikanlı çalışıyordu. Mikay bir süre kavak ağaçlarının arkasından ikisine baktı. Konuşmadan çalışıyorlardı. Delikanlı toprağı kazıyor, patatesleri çıkarıyor, Terez de onları çuvala dolduruyordu.

Onlara doğru yürüdü. İkisi de başlarını çevirip baktılar. «Sizinle konuşmak istiyorum,» dedi Mikay kadına.

Terez bir an Mikay'ın yüzüne baktı, sonra: «Şimdi işim var,» dedi.

«Benimle gelseniz iyi olur, Terez,» dedi Mikay ve kadının cevabını beklemeden avluya doğru yürüdü. Samanlığın önündeki kanepeye gelince, dönüp baktı. Terez'le delikanlı geliyorlardı.

«Onu gönderin tarlaya,» diye seslendi Mikay. «Sizinle yalnız konuşacağım.» Delikanlının durakladığını görünce: «Onun önünde de konuşurum, ama hoşunuza gideceğini sanmıyorum,» dedi.

«Sen git, Sanyi,» dedi Terez ve delikanlı tarlaya döndü.

«Görüyorum kendinize yeni bir robot bulmuzsunuz. O da savaş zamanındaki Rus kadar işe yarıyor mu bari?»

«Pek o kadar değil, ama yarayacak.»

«İyi eğitmişsiniz,» dedi Mikay gülümseyerek.

«İyi ücret veriyorum.»

«İyi de davranıyorsunuzdur.»

«Neden kötü davranayım? İyi çalışıyor... Benimle ne konuşacaksınız? Umarım, fazla uzun sürmez. Çok işim var.»

Çiftlik binasına doğru yürümeye başladı.

«Dışarda da konuşabiliriz,» dedi Mikay. «Yeni kocanız nerede, Terez?» Bu soruyu bekliyormuş gibi hemen: «Öldü ve toprağa verildi,» karşılığını verdi. «Pek genç değildi. Zaten onunla evlenmekle aptallık etmiştim. Sabahları uyanıp da yatağımda yalnız yattığımı gördükçe, Tanrı yanına aldı diye şükrediyorum».

Mikay dikkatle kadına bakıyordu. «En son karşılaşmamızda kocanız ölmüştü, değil mi?» diye sordu.

«Herhalde.»

«Ama bana söylememeyi doğru bulmuştunuz.»

«Konuşmama fırsat vermemiştiniz ki...»

«Toni Pongratz'ın ölümünden sonra, siz Ladanyli kadınların, sinek kağıtlarını aktardan sinek öldürmek için almadığınızı bildiğimizden korkuyordunuz, değil mi? Tam da o ara kocanızı toprağa vermişsiniz, başınız kolayca derde girebilirdi. İyi oyun oynadınız bana. Ben de ne

yazık ki bu oyuna geldim. Ama paçanızı bu yolla kurtaracağınızı sanıyorsanız, yanıyorsunuz.»

Alnını kırıştırdı, Terez başını eğdi ve üstteğmene baktı. «Siz ne söylemek istiyorsunuz?» diye sordu. «Evimden öteberi çalındığını size söylemiştim. Ama siz eve girdiniz ve bana saldırdınız. Konuşursam durumunuz sarsılır, Üsteğmenim. Tatsızlıklar doğabilir. Bir kez daha bana saldırmıştınız, umarım unutmamışsındır.»

«Kocanızı zehirlediniz mi?»

«İlk kez böyle bir soruyla karşılaşıyorum,» dedi canı sıkkın.

«Zehirlediniz mi? Zehirlemediniz mi?»

«O zaman hayır demiştim ya. Şimdi yine soruyorsunuz. Hadi, ne duruyorsunuz, onun da cesedini çıkartın. O zaman küçük düşmeniz yetmediyse, bir daha deneyin.»

«Onu yalnız başınıza mı öldürdünüz, yoksa yanaşmanızla birlikte mi?»

Kadın birden köpürdü. «Ona dil uzatmayın. Çalışkan ve iyi bir çocuk. Onu da bulaştırmayın bu işlere!» Sonra kanepeye oturdu, başını arkadaki duvara dayadı. Geçmişti öfkesi. «Neden beni rahat bırakmıyorsunuz?» diye sordu. «Oysa sizi dost bilirdim.» Erkeğe gülümseyerek baktı. «Yani, dost gibi davrandınız bana. Neden şimdi düşman oldunuz? Ne yaptım bunu hak etmek için? Kolay sayılamayacak bir hayatım var. Ne elde ettimse, emeğimle kazandım. Bunlardan yararlanacak kadar da gencim henüz. Neden bütün bunları elimden almak is-

tiyorsunuz? Vince, beyin kanamasından öldü. Neden siz de Yüzbaşı Ripka gibi bunun doğru-luğuna inanmıyorsunuz?»

İçindeki korkuyu yenmek için konuştuğ-u-nun farkındaydı Mikay. Ona bakarken, onu din-lerken, birden, bu kadının nesini çekici bul-muş olduğunu sordu kendi kendine. Karşısında oturan kadın, Bayan Balogh'un genciydi. Na-sıl onun etkisine kapılmış, onunla nasıl sevişe-bilmişti? Hem bu kadından, hem de düşünce-siz davranmış olan kendinden nefret ediyordu
Şu an.

«Bakalım yüzbaşı Ripka gibi Albay Som-lay'ı da ikna edebilecek misiniz?» dedi Mikay. «Albayı mı saldırtacaksınız üzerime?» diye kor-kuyla sordu kadın.

«Tabii,» dedi Mikay. «Tıpkı Kozma gibi, ikinci kocanızın da cesedini çıkarttırıp, otopsiye göndereceğiz. Bakalım bu kez de şansınız ola-cak mı?»

Sonra döndü, ağaca bağlamış olduğu atı-na doğru yürüdü. Kadının nefret dolu bakış-larını hissediyordu sırtında.

Bundan sonraki karşılaşmaları Korond jan-darma karakolunda oldu. Mihaly Vince'nin ce-sedi çıkarılmış, otopsiye gönderilmişti. Otopsi sonucu adamın öldürücü dozda arsenik almış olduğu anlaşıldı. Birkaç hafta arayla verilmişti zehir. Öteki beş zanlı kadınla Ardo'dan getiril-mişti Terez. Albayın odasına alınırken, Mikay

da rastlantı sonucu onun yanından çıkıyordu. Kapıda karşılaştılar. Tepeden tırnağa siyah talar giymişti kadın. Gül suyu kokuları saçarak yürüyordu. Onu görünce, birden durdu ve nefretle yüzüne baktı. «Allah belanı versin,» diye küfretti. «Canın cehenneme, pis, ahlaksız köpek.

Yanındaki jandarmalar, ağızları bir karış açık, şaşkınlıkla kalakaldılar. Sonra kendilerini toparladılar ve içeri girmesi için sertçe dürtüler kadını. Taş döşemede topuklarını takırdatarak girdi odaya Terez.

Kocasını ve hasta teyzesini zehirleyerek öldürmek suçuyla tutuklanan dul Bayan Nagy'nin sorgusu sırasında üsteğmen, albayın yanındaydı. En son tutuklanan gruptandı bu kadın. Tam sorgunun ortasında bir jandarma içeri girdi ve Mikay'ın masasının üzerine bir kağıt bırakarak: «Amalia, sizinle görüşmek istiyor, dedi.

Mikay elindeki kağıdı okudu. Amalia onu bekliyordu. Günlerden beri ebeyi görmemişti. Son sorgusunda bir kraliçe edasıyla her soruya canı sıkkın cevaplar vermişti.

«Bırakın bu numaraları,» demişti Mikay. «Suçlu olduğunuzu biliyorum. Bildiğimden siz de eminsiniz. Uzatmayın artık, yoksa sizi pişman ederim.»

Mikay'a uzun uzun gülümseyerek bakmış ve «Sizin dinlenmeye ihtiyacınız var, Üsteğmenim,» demişti. «Albayı başınıza diktiklerinden beri sinirleriniz oldukça yıpranmış.»

Mikay öfkeyle yerinden kalkmış, onu oda-

sına yollamış, kimseyle konuşturulmamasını emretmişti.

Elindeki kağıdı okuduktan sonra yerinden kalktı, kendi odasına gitti ve Amalia'yı çağırttı.

Jandarma karakoluyla okul binası arasında, devamlı olarak başı atkılı bir kadının jandarma gözetiminde gidip gelmesine alışmışlardı. Korondlular. Artık bakmıyorlardı bile merakla onlara. Ama ne zaman Amalia'yı görseler, dururlar, küfredeler, peşine takılırlar, yuhalarlardı. Hattâ taş attıkları bile olmuştu.

Amalia onlara tepeden bakar, ama içinden de sevinirdi. Tek başına tutulduğu kilitli bir odadan sonra değişiklik sayılırdı onun için.

«Ne var, Amalia?» diye sordu Mikay odasına getirilen kadına.

«Size göre iyi bir haber,» dedi kadın. «Bana göreyse pek değil.» Gerilimin artması için bir süre bekledi. Ne kadar yorgun, ne kadar bezgin de olsa, gururunu elden bırakmıyordu. «Teslim olmaya karar verdim,» dedi. «Zabıt tutulması için birini çağırabilirsiniz. Konuşacağım.»

Mikay acı acı gülerek baktı ve: «Hele önce anlatacaklarını dinleyelim, sonra zabıt işini düşünüyoruz,» dedi. Gerçeği söylemeyeceğinden emindi çünkü.

Kadın derin bir soluk aldıktan sonra konuşmaya başladı.

«Toni Pongratz'ı ben öldürdüm,» dedi. «Konyağına zehiri ben döktüm.»

Bekledi, ama odadakiler bir şey söyleme-

diler. Üsteğmen de canı sıkkın, uykulu uykulu bakıyordu.

«Karisına kötü davrandığı için onu öldürdüm,» diye sürdürdü konuşmasını. «O kadına layık değildi. Hakkı yoktu böyle bir kadınla yaşamaya. Zaten evlenmeye nasıl cesaret edebilmişti, şaşıyorum da. Bu yetmiyormuş gibi, tımarhaneye benzeyen o evde yaşamak zorunda bırakmıştı kadını. O kendini beğenmiş babasının ve kıskanç, içine kapanık üvey annesinin...»

«Demek, karısına acıdığınız için Toni Pongratz'ı öldürdünüz, öyle mi?» Karısı biliyor muydu? Razi olmuş muydu buna?»

«Nasıl bilebilir?» dedi Amalia sesini yükseltirken. «Ufacık bir kuşkusu olsa, beni ele vermek için size koşacağını düşünemiyor musunuz? Bu berbat yerde yaşayanların arasında onun kadar iyi, onun kadar temiz ruhlu bir kadın tanımadım. «Cırtlak cırtlak bağıırıyordu Amalia.» Ve sadece iyi de değil, akıllı, kültürlü. En pahalı İsviçre okullarında yetişmiş. Sorbonne Üniversitesine gitmiş, dört yabancı dil biliyor, uluslararası bir sosyetenin insanı. Bunları kendisi anlattı sanmayın. Toni'nin ölümünden sonra gazetede onun hakkında çıkan bir yazıyı okudum. İngiltere'de Kral ailesine takdim edilmiş. Bir Amerikalının İngiliz kral ailesine takdim edilmesi ne demektir? Kralla Kraliçetahtlarında otururlar, önlerinden sırayla genç kızlar geçer. Her biri diz çökerek, selam verir. Büyük ve önemli bir törendir bu. Genç kızlar

başlarına tüyler takarlar... Ama o sersem herif, karısının değerini bilmedi. Önüne gelen dansözle, köylü kızlarıyla düşüp kalktı. Flora'nın işlettiği kerhanenin gedikli müşterisi oldu. Bu yetişmiyormuş gibi, köyün geri zekalı Viki'sini de gebe bıraktı.» Sonra bir süre üsteğmenin gözlerinin içine bakarak: «Sorarım size, Phyllis gibi bir karınız olsaydı, başka bir kadına bakar mıydınız, Üsteğmenim?» diye sordu.

«Konumuzdan ayrılmayalım, Amalia,» dedi Mikay kendine hâkim olmaya çalışarak. «Demek, karısına acıdığınız için Toni Pongratz'ı zehirlediniz!»

«Evet, anlattım ya.»

«Peki,» dedi Mikay. «Yalnız üzülerek söylemem gereken bir şey var, Amalia. Ne yazık ki bu itirafınızla genç kadını pek rahatlatamayacaksınız. Eskisinden beter bir durumda kalacak.»

«Eskisinden mi?»

«Evet, Toni'nin ölümünden önceki günlerden...»

«Farkındayım,» diyerek ters ters ona baktı kadın. «Ama bunun suçunu bana yüklemeyin. Suçu biraz da kendinizde arayın.»

«Kendimde mi?»

«Tabii... Albay Somlay'ın onu tutuklamasına fırsat vermeden, ülkeden ayrılmasını sağlayacaktınız. Ama hayır, onu gözaltında tuttunuz, sonra da teslim ettiniz.»

«Saçmalamayın, Amalia,» diye bağırdı Mikay. «Cinayet işlemekle suçlanıyordu.» Ama bu

sözlerin ağzından çıkmasıyla pişman olması bir oldu. Teğmen Iszer'le göz göze geldi. Cinayet zanlısı bir kadını neden daha önce tutuklamadın demezler miydi kendisen?

«Toni'nin öldüğü geceden önce, yani o gün öğleden sonra Phyllis'le birlikte dolaşmışsınız, Amalia,» dedi. «Sonra da kapıda birbirinizden ayrılmışsınız. Konyak, mavi salondaki dolapta duruyordu. Ne zaman ve nasıl şişeye yaklaştınız?»

«Gezmeye gitmeden önce tabii,» karşılığını verdi kadın. «Phyllis başına atkı almak için üst kata çıkmıştı, ben de onu mavi salonda bekliyordum, tamam mı?»

«Ve arsenik şişesi de, rastlantıya bakın ki, cebinizdeydi, öyle mi? Ziyarete giderken yanınızda bir şişe zehir mi taşırsınız hep?»

«Yanımda daima zehir taşıdığım için beni suçlamıyor musunuz?»

«Demek kocasını öldürmeye karar veren kadınlara arsenik verdiğinizi itiraf ediyorsunuz sonunda?»

«Ben hiç bir şeyi itiraf etmiyorum,» dedi Amalia yüksek sesle. «Ben sadece Toni'yi öldürdüm, o kadar.»

«Peki, zehiri sizden aldıklarını söyleyen kadınlara ne diyeceksiniz?»

«Yalan söylüyorlar.»

«Neden yalan söylesinler? Hepsi cinayet işlemişler. Sizi ele vermekle suçları hafiflemiyor ki.»

«Ne kadar aptal oldukları ortaya çıkıyor.

Hiç bir şey itiraf etmeselerdi olmaz mıydı sanki? Elde delil yoktu ki. İpi, kendi itiraflarıyla boyunlarına geçirdiler.»

«Oysa itiraf etmemelerini tembih etmişsiniz onlara, değil mi?»

«Onlara hiç bir şey tembih etmedim. Ama bu işleri benden iyi bilirsiniz, Üsteğmenim. İtiraf edenler asılır, itiraf etmeyenler de kurtulur.»

«Öyleyse siz neden itiraf ettiniz?»

«O beni ilgilendirir,» dedi ebe. Sandalyenin üzerine yığılmıştı. Birden alçak sesle: «Sigaranız var mı?» diye sordu. «Bir sigarayı hak etmişimdir, değil mi?»

Her iki erkek tabakalarını uzattılar. Ebe, Mikay'ın gümüş tabakasından bir sigara aldı, Teğmen Iszer'e gülümseyerek: «Bu, benim içtiğim sigaranın cinsinden,» dedi özür dilercesine.

Mikay, kadının sigarasını yaktı. Amalia dumanı içine çekti, sonra: «Zabıt tutulması için neden kimseyi çağırmıyorsunuz?» diye sordu.

Mikay cevap vermeden bir süre düşündü.

«Artık bu işe son verilmesini istiyorum,» dedi Amalia.

«İtirafınızı albay Somlay'ın önünde tekrarlamanızı rica edeceğim.»

Kadın alnını kırıştırdı: «Neden?»

«Çünkü Toni Pongratz olayıyla o ilgileniyor. Kırk ayrı kovuşturma konusu var. Görev bölümü yapıldı. Aslında benim ilgilenmem doğru değil ve ihtar da alabilirim.»

Amalia'nın yüzünde pis bir gülümseme be-

irdi. «İşte bunu hiç birimiz istemeyiz,» dedi. «Peki, bu konuyu sizinle hiç konuşmamış gibi yaparım.»

«O kadar da değil,» dedi Mikay. «Yalnız saat kaçtan beri odamda olduğunuzu söylemeyiz.» Sonra teğmen İszer'e döndü: «Ben şimdi Albayın yanına gidiyorum,» dedi. «Siz Amalia'yla burada kalın ben dönene kadar. Bir de nöbetçiye, Amalia'nın sigara içmesine izin verdiğimi bildirin.»

«Ölüm cezasına çarptırılanların istekleri yerine getirilir, demek istediniz galiba, Üsteğmenim,» diyerek ona baktı Amalia. «Ama yine de teşekkür ederim. Sizi beğeniyorum.»

Mikay odadan çıkarken, onun teğmene: «Ne yazık ki babası gibi avukat olmamış,» dediğini duydu. «Eğer olsaydı, onu avukatım olarak tutardım. Babası gibi tecrübeli olmadığından, davayı kaybederdi, ama yine de onun benden yana olduğunu bilmek hoş olurdu.»

ÜSTEĞMEN MİKAY, okul öğretmen odasının kapısını vurduğunda, vakit oldukça ilerlemişti. İçerden gelen, boğuk 'buyurun' sözü üzerine odaya girdi. Phyllis büzülmüş, yatağında yatıyordu. Yüzü sapsarıydı. Gözlerinin çevresi kırmıştı. Mikay'ı tanımasıyla, yatağının içinde dimdik doğrulması bir oldu.

«Serbestsiniz,» dedi Mikay. «Eşyanızı toplayalım. Çıkabileceksiniz.»

Phyllis anlamsız gözlerle bir süre baktı: «Ne oldu?» diye sordu.

Odanın kapısı açıldı. Koridorda gidip gelenler vardı. «Sonra anlatırım,» dedi Mikay. «Acele edelim. Gazeteciler serbest bırakıldığınızı öğrenmeden gitmelisiniz. Arka sokakta bizi bir araba bekliyor.»

Phyllis yerinden kalktı. Tuvalet eşyası küçük bir masanın üzerinde duruyordu. Çantasını toplamaya başladı.

«Otele dönmek istemiyorum,» dedi. «İstemiyorum.»

«Annem sizi evimizde görmekle memnun olacaktır.

Phyllis başını kaldırıp, Mikay'a baktı, sonra: «Teşekkür ederim, başka bir zaman gideyim, şu an iç açıcı bir misafir değilim,» dedi. «Bence, şimdilik gidebileceğim yer, Ladany.»

«Ladany mi?» diye sordu Mikay.

Phyllis gülümsedi: «Biliyorum, orada ruhlar dolaşıyordur, ama ben ruhlardan korkmam. Şu an, yaşayanlardan korkuyorum asıl. Açıklığa ihtiyacım var' Kocaman çınarların altına uzanmak istiyorum. Bu mevsimde park çok güzeldir. Aslında pek park da denemez, kendi haline bırakılmış küçük bir orman.»

Elbiselerini domuz derisinden yapılmış bavyerine koyduktan sonra: «Ben hazırım,» dedi. «Zaten bavullarımı boşaltmamıştım. Kısa bir süre için buraya getirildiğime inanayım diye...» Açık mavi yazlık elbisesinin üzerine kalın siyah yünlü paltosunu giydi ve «Gidebiliriz,» dedi.

«Bu palto size kalın gelmeyecek mi?» diye sordu Mikay. Phyllis gülümseyerek: «Belki, ama yasta olduğumu unutmamam gerek. İnce bir elbiseyle çıkamam sokağa» dedi.

Koridor boşalmıştı. Mikay kimseye görünmeden Phyllis'le arka kapıdan çıktı. Kendi arabalarını göndermesi için babasına rica etmişti.

«Arka yoldan Ladany'ye gideceğiz, Pista,» diye arabacıya seslendi; sonra Phyllis'e: «Gazeteciler bizi bulamazlar o yolda,» dedi. «Peşimize düşmeye de kalkışsalar, otomobilleri kumlu yolda ilerleyemez, kalır.»

Phyllis dalgındı, bir süre sonra: «Kayın-valdem Ladany’de değil, değil mi?» diye sordu.

«Evet,» Szolnok’ta. Sorgu yargıcına teslim edildi. Yargıç onu suçlu bulunca, mahkemeye sevkedilecek.»

Kasabanın dış mahallelerinden geçtiler, çirkin, sevimsiz evlerin önünden.... Güneş yeni batmıştı. Gecenin başlamasından önceki renklere bürünmüştü doğa.

«Ne güzel çiçekler,» dedi Phyllis içini çekerek ve birden başını çevirip, Mikay’a: «Size teşekkür etmedim,» dedi.

«Neden edecektiniz?»

«Benimle ilgilendiğiniz için. Bunun bana nasıl bir destek olduğunu anlatamam.»

«Öyle olmasını istemiştım, ama sizden uzak durmak zorundaydım.»

«Biliyorum, Doktor Rosenzweig bana anlattı. Ama onun anlatmasına gerek kalmadan, öyle davranmanızın doğru olduğunu düşünmüştüm. Yine de gücünüz yettiği oranda bana yardım edeceğinizi, serbest bırakılmam için elinizden geleni yapacağınızı biliyordum. Bunu nasıl başardınız?»

«Keşke bu doğrudan doğruya benim başarım olsaydı, ama ne yazık ki değil. Albay bir hata işlediğini anladı ve sizi serbest bıraktı.»

«Demek, gerçeği söyleyeceksiniz?»

«Gerçeği mi? Korkarım gerçeği kimse bilmeyecek. Kim bilir kaç kişi gözümüzden kaçtı, kaç suçsuz yakalandı, kaç suçlu bırakıldı. Aslında ortalık yatışana kadar Macaristan’dan uzak kalmanız daha doğru olacak.»

«Demek öyle!» dedi Phyllis. «Beni başınızdan atmak istiyorsunuz.»

Mikay ona döndü ve: «Bunun böyle olmadığını siz iyi biliyorsunuz,» dedi. «Sizi seviyorum. Sizi ilk gördüğüm günden beri seviyorum, Phyllis.»

Şu âna kadar kendisi bile duygularından emin değilken, birden rahatlamış, bu kadını deli gibi sevdiğini kesinlikle anlamıştı.

Phyllis, biraz şaşkın, gülümsedi: «Ne tuhaf,» dedi. «Bense, bana acıyorsunuz sanırdım. Bir insan kendini sevmezse, bir başkasının onu sevebileceğini düşünemiyor demek.»

Sesi ne kadar dertli, ne kadar üzgündü.

«Çok şey geldi başınıza,» dedi Mikay. «Bütün bunları unutabilmeniz için yardım edebilmek isterdim. Size ne verebilirim ki? Varlıklı değilim. Pek parlak bir geleceğim de yok. Bir jandarma üsteğmeninin hayatı ne olabilir? Ne diyeceğimi bilemiyorum. Ama iyi bir koca olabileirim size. Başka bir kadına iyi bir koca olup olmayacağımdan emin değilim, ama size olurum.»

Mikay konuşurken, Phyllis onun yüzüne bakıyordu. Ne kadar yakışıklı bir erkek, diye düşündü. Uzun boylu, biçimli sağlıklı. Yalanı yok, art düşüncesi yok, kuşku duymadan güvenilebilecek bir erkek. Güvenilecek, sayılacak ve hayran kalınacak... Namuslu, düşünceli, ince ve soylu.

Cevap vermedi. Çukur dolu yolda ilerlerken, araba sarsılıyor, Phyllis ona doğru sav-

ruluyordu. Mikay, ona destek olmaya, onu kolumdan tutmaya yeltenmiyordu. Bir süre hiç konuşmadan gittiler. Ladany'nin ilk evleri görünmeye başlayınca, Phyllis: «Şaşkın bir haldeyim,» dedi Mikay'a. «Biraz sabretmenizi isteyeceğim. Duygularım altüst. Onları düzene sokmam gerek. Çok yorgunum, düşündüğünüzden de bitkinim. Önce dinleneceğim. Kendimi bulana kadar.» Mikay'a elini uzattı. Mikay bu eli dudaklarına götürdü.

Atlı araba Pongratzların şatosuna yaklaşıncaya, Mikay: «Önce Pataky'ye uğrayalım,» diye seslendi arabacıya.

Pataky, çiftliğin kahyasıydı ve parkın öte ucundaki kulübesinde otururdu. Emma'nın tutuklanmasından sonra, şatoyu kapatmış, çalışanların çoğuna yol vermişti.

Üsteğmen kapısını çaldığında, Pataky, ailesiyle akşam yemeğini yiyordu. Otuz yıllık çalışmadan sonra nerdeyse küçülmüş olan kahyanın on tane güzel çocuğu vardı. Mikay'a kapıyı açıp, Phyllis'in arabada beklediğini duyunca, ağzı açık kaldı. Demek herkes, onun katil olduğundan emindi.

«Bayan Pongratz'ın şatoda rahat edeceğini pek sanmıyorum,» dedi kendini toparladıktan sonra. «Bayan Emma Pongratz'ın tutuklandığını haber alınca, züppe garsonu Budapeşte'ye geri gönderdim. Hizmetçilerin de çoğunu savdım. Yalnız Rezi'yle Jozsi kaldılar. Kim bilir onlar da bu ara neredeler. Bulamazsam, çiftlik işine bakanlardan biriyle şatoda kalır bu gece.»

Cinayetler şatosu diye ad takılan bu köşkte kimsenin kalmak istemediği anlaşıldı. Hizmetçi kızlar da kalmıyorlarmış bu ürkütücü evde. Kahya, şatonun kapısını açtıktan sonra on sekiz yaşında bir seyis çağırdı. Mavi salondaki kanepe-
nin üzerinde geceleme-
sini söyledi delikanlıya. Phyllis, kahyanın yemek yollama teklifini kabul etmedi, istemiyordu bir şey yemek. Sadece bir bardak süt içecekti.

Mikay, onun yalnız kalmak için sabırsızlandığını anladı. İyi geceler dileyerek Pataky'yle birlikte evden çıktı. Korond'a geri döneceğine, Doktor Rosenzweig'in ailesinin evinin önünde arabadan indi. Kapıyı açan Bayan Rosenzweig'a «Bu gece sizde kalabilir miyim?» diye sordu.

«Elbette,» dedi kadın. «Moni'nin odasını boş gördükçe, hep içimi bir hü-
zün kaplar.»

Moni'nin annesi bu ziyaretin nedenini sormayacak kadar düşünceliydi.

Mikay'la Pataky gittikten sonra, Phyllis üst kata çıktı. Seyis elinde lambayla önden çıkıyordu. Phyllis odasına girdi. Korkunç havasızdı oda. Delikanlıya, pencereleri, panjurları açmasını söyledi. Yalnız bu odanın değil, bütün odaların panjurlarının açılmasını istedi Çok geçmeden odanın havası düzeldi. Ölüm kokusu yavaş yavaş dağıldı. Phyllis, delikanlının ardından kapısını kilitledi. Uykusuzluktan gözleri kapanıyordu. Ama soyunup, yatağına yatar yatmaz, uykusu kaçtı. Döndü durdu, saatlar sonra uyuyabildi. Kâbuslar gördü. Cenazeler, cezaevleri ve ardından gelen siyah pelerinli bir kadın...

Kapının vurulmasıyla birden uyandı. Gözlerini kırıştırarak doğruldu. Aydınlandı ortalık. Perdelerin arasından güneş sızıyordu.

«Kim o?» diye sordu.

«Kahvaltınızı getirdim, hanımefendi,» diye bir kadın cevap verdi dışardan. Phyllis, Rezi'nin geldiğini sandı ve sonra uğramasını söyleyeceken, vazgeçti, ayıp olur diye kapıyı açtı.

Elinde kahvaltı tepsisiyle içeri giren kız, Rezi değil, Viki'ydi. Ama Phyllis'in aklında kalan o güzel ve canlı kız değildi bu. Koskoca karınlı, topak topak saçlı, şiş yüzlü, nasırlı elli, kırık tırnaklı bir kızdı.

«Günaydın, Hanımefendi,» dedi kibarca. «Geri döndüğünüzü duydum ve kahvaltınızı hazırlamak için geldim. «Tereyağıyla reçel bulamadım yalnız.»

Tepsinin içinde bir fincan çayla iki dilim kızarmış siyah ekmek vardı.

«Rezi nerede?» diye sordu Phyllis.

«Bilmiyorum, Hanımefendi. Görmedim. Herhalde annesini yoklamaya gitmiştir. Çayınızı yatağınızda mı içeceksiniz?» Viki'nin düzgün konuşması, pasaklı haliyle hiç bağdaşmıyordu.

«Masanın üzerine koy. Teşekkür ederim.»

«Sıcakken, için,» diye ısrar etti Viki. Kapıda duruyordu, gitmeye niyeti yok gibiydi. «Ekmekler de soğur sonra.»

Phyllis masaya yaklaştı, fincanı eline aldı ve hemen bıraktı. Açık renk çayın yüzünde koyu sarı, yağ gibi bir şey yüzüyordu. Phyllis rastgele çay içemezdi, titizdi bu konuda.

«Sıcakken için,» dedi Viki ısrarla. İri gözlerini açmış, sabırsızlıkla bir şey bekler gibiydi.

«Saat kaç?» diye sordu Phyllis.

«Ben saattan anlamam ki. Adımı yazmasını biliyorum, hepsi o kadar.» Bir süre bekledi, sonra: «Neden çayınızı içmiyorsunuz?» diye sordu. Sesini yükseltmişti. Sık sık soluyordu.

Sonunda anladı Phyllis. Zehir vardı bu çayın içinde. Herhalde yine arsenik. Toni'yi ve daha pek çoklarını öldüren arsenik. Zehiri aspirin niyetine kullanan köylüler arasında yetişmiş bu geri zekalı kızın da onun çayına arsenik koymuş olması çok doğaldı. Viki'nin karındaki çocuğun babasının karısıydı Phyllis. Phyllis'i öldürmekle eline bir şey geçmeyecekti ki... Ama bilinçli olarak yapmıyordu bunu, deliliğinden yapıyordu.

«Acıkmadım,» dedi Phyllis. «Sen bırak tepsiyi, sonra içerim. Çayı da soğuk severim.»

«Şimdi içeceksiniz!» dedi Viki öne bir adım atarak. Phyllis masaya doğru geri çekildi.

«Jozsi nerede?» diye sordu. Sinirlenmemeye, korkusunu belli etmemeye çalışıyordu.

«Aşağıda,» dedi Viki. «Odun gibi uyuyor. Top atsanız uyanmaz.»

«Daha iyi, dinlensin,» dedi Phyllis. Ne garip bir durumdu bu! Viki ona iyice sokulmuştu. Pis bir ter kokusu geldi Phyllis'in burnuna. Sonra anî bir kararla, tepsiyi eline aldı ve: «Yatağıma gidip, orada içeceğim çayımı,» dedi. Tepsiyle yürürken, tökezlemiş gibi yaptı ve çay olduğu gibi İran halısının üzerine döküldü,

«Ne yaptınız?» diye ılığı bastı Viki. «Kalı-
valtıyı sizin için hazırlamıştım, nasıl yere dö-
kersiniz? Şimdi başka yok ki bende.» Yere ö-
meldi, kırık fincana baktı. «Sen kırdın diyecek-
ler ve beni dövcekler,» dedi. «Oysa suç sizin.»
Kırık fincan parçasıyla karşıısına dikildi.

«Benim kırdığımı söylerim,» dedi Phyllis.
«Kimse sizi dövmez.» Bir yandan da ağır ağır
kapıya doğru gidiyordu.

Viki sıçradı ve kapının ağzında durdu; «Yü-
züğü verin!» diye bağırdı. «O benim yüzüğüm.»

«Hangi yüzük?» dedi Phyllis şaşırarak. Son-
ra evlenme yıldönümlerinde Toni'nin armağan
ettiği yüzükten söz ettiğini anladı. «Yüzük ya-
nımda değil,» dedi. «Korond'da bıraktım. Ote-
lin kasasında.»

«Otelin kasası mı?» diye alnını kırıştırıp
sordu Viki.

«Ne biçim yer orası?»

«Hırsızlar, odalardan değerli şeyleri alma-
sınlar diye otellerde kasa vardır. Ama ben onu
getirtir, sana armağan ederim.»

Viki aldırmadı: «Ben yüzüğümü isterim.»
dedi. Yüzünün bütün kanı çekilmiş, gözleri cam-
laşmıştı sanki. Elinde tuttuğu kırık fincan par-
asını kaldırdı ve Phyllis'in üzerine doğru yürü-
meye başladı.

«Jozsi! Jozsi!» diye seslendi Phyllis. Sonra
da avazı çıktığı kadar bağırdı. Ama gelen ol-
madı. ığlıkları duyan Viki durdu.

Merdivenden gelen ayak sesleri miydi yok-
sa.! Evet, yaklaştı ayak sesleri ve kapı vuruldu.

Phyllis: «Girin,» diye bağırdı.

Geceyi aşağıda geçiren seyis girecek sandı Phyllis, ama gelen kahya Pataky'ydı.

«Sizi bu saatta rahatsız ettiğim için özür dilerim...» dedi ve Viki'yi görünce şaşırıp sustu. «Ne... ne oldu? Senin burada ne işin var?»

«Bana kahvaltımı getirdi, ama kazayla tepsiyi döktüm,» karşılığını verdi Phyllis. «Onun için Jozsi'ye seslenmiştim.»

«Seslendiniz mi?»

«Sesimi duymadınız mı?»

«Hayır, hiç bir şey duymadım. Bu ev kale gibidir. Duvarları çok kalındır, ses geçirmez. Amerika'dan size telgraf geldi de, onu getirmek için koştum. Belki önemlidir diye. Yoksa bu saatta sizi uyandırmaya gelmezdim.»

«Saat kaç?»

«Altı buçuk,» dedi kahya. «Evin anahtarını yerinde bulamamıştım, ama şimdi anladım. Demek bu yüzden sokak kapısı aralıktı. Bense, Jozsi kapatmayı unutmuş sandım.

Telgrafı Phyllis'e uzattı:

Ile de France'yle Avrupa'ya geliyoruz. 26' sında Paris'te Ritz otelindeyiz. 27'sinde Korond'a hareket. Seni çok seviyoruz. Cesaret. Annen ve baban.»

Phyllis hıçkırarak kendini koltuğa atınca, kahya telaşlandı: «Ne oldu, Bayan Pongratz? Kötü haberler mi var?» diye sordu.

Phyllis başını kaldırdı. «Hayır, tersine, çok iyi haberler, onun için ağlıyorum,» dedi.

MAVİ SALONDA yalnızdılar Viki'yle Üsteğmen Mikay.

«O nesneden hanımefendinin çayına koyduğumu sakın anneme söylemeyin,» dedi Viki alçak sesle. «Sonra annem döver beni. Ona bir daha elimi sürmeyeceğime yemin etmiştim.»

«Bir daha mı?» dedi Mikay, «Daha önce de bunu kullandın, ha! Ne zaman, Viki?»

Viki suratını astı. «İşte onu söyleyemem,» dedi. «Ağzından kaçırırsan seni dayaktan geber-tirim dedi annem.»

«Çok mu dayak yersin?»

«Yoo. Kötü bir şey yapınca dayak yerim,»

«Yaptığının iyi mi, kötü mü olduğunu ner-den bileceksin?»

«Yaptıktan sonra dayak yeyince, kötü olduğunu anlıyorum.»

«Ama dayak yemeden önce bilemezsin ki.»

«Tabîî, bilemem. Siz bilir misiniz?»

«İyi ama bir insanın içeceği çaya o nes-

neden koymanın kötü bir şey olduğunu bilmen gerekir.»

«Eskiden kötü bir şey değildi ki, şimdi insanları jandarmalar götürüyor diye kötü olduğu söyleniyor.»

«Yani çaya dökerken kötü olduğunu biliyordun demek?»

Bir süre kafasını kaşıdı sonra omuzunu silk-ti: «Biliyordum, ne olacak? Beni hapishaneye mi tıkacaksınız?»

«Cici kız olursan tıkmam. Cici kız olman için de sorularıma cevap vermelisin. Bay Toni'nin konyak şişesine onu sen mi koydun?»

Birden sinirlendi Viki: «Size bunu anlata-mam demedim mi?» diye bağırdı.

«Dayak yememi istiyorsunuz, değil mi?»

«Hayır Viki, dayak yemeni istemiyorum,»

Mikay mavi salondan çıktı ve jandarmaya, kıza dikkat etmesini söyledikten sonra, kahve-rengi salonda bekletilen kızın annesinin yanına gitti.

«Bayan Torma,» dedi Mikay. «Neden bize Bay Toni'nin konyak şişesine zehiri atanın Vi-ki olduğunu söylemediniz?»

Pencerenin pervazına ilişmiş olan kadın birden sıçradı, ellerini havaya kaldırdı ve «Aman Tanrım, yardım et bana!» diye bağırdı. «Sıra şimdi benim Viki'me mi geldi? Bir karıncayı bi-le ezemeyen iyi huylu kızıma mı?»

Mikay yavaşça kadına yaklaştı, kolunu kal-dırdı ve olanca gücüyle bir tokat patlattı. Kadın çığlık atarak yere kapandı. Burnundan kan geli-

yordu. Bugüne kadar Mikay bir kadına el kaldırmamıştı. Ona daha önce, güç kullandığı zaman bundan zevk alacağı söylenmiş olsaydı, hayretler içinde kalır, dünyada inanmazdı. Kendini savunamayanlara hep acımış, yardım etmişti bugüne dek. Savaş süresince tutsak kalmış, kendisine silah doğrultanlara bile anlayışla, güler yüzle bakmıştı.

Ama şimdi bu kadına vururken, yalnız Toni'nin intikamını değil, haftalardır bu olaylar yüzünden çektiği sıkıntıların da öcünü alıyordu.

«Ne zaman ve nasıl yaptığını, arseniği kimden aldığını bana anlatacaksın. Yoksa seni Korond'a gönderir, sağlam bir kemiğin kalmayana kadar dövdürürüm.»

«Beni korkutamazsınız,» dedi Bayan Torma.

«Yoo, öyle bir korkuturum ki.»

«Bir avukat tutarım kendime.»

«Avukat tutacak vaktin olmayacak. Dayağı yedikten sonra avukat değil, papaza haber gidecek seni gömmesi için. Hadi, konuş!»

«Hiç bir şey söyleyemem.» diye hıçkırdı. «O benim yavrum. Ben onun anasıyım. Onu kendi elimle cellada teslim edemem.»

«Hiç güleceğim yoktu,» dedi Mikay. «Viki'nin aklî dengesinin yerinde olmadığını iyi biliyorsunuz. Onu kimse suçlayamayacak, tımarhaneye tıkacaklar yalnız. Orada da sizin yanınızda olduğundan daha rahat eder, hiç merak etmeyin.»

«Ne söylememi istiyorsunuz?»

«Gerçeği anlatın! Kızınızı siz kışkırttınız değil mi?»

«Hayır! Hayır!» Tanrı şahidimdir ki kışkırtmadım. Şatodan evimize döndük. Onun tekrar çıktığını farketmedim. Ben domuzların yemini verirken kaçmış olacak. Ertesi sabah, Bay Toni'nin öldüğü haberi gelince, davranışını garipsedim. Kuşkulandım ve sordum, hemen itiraf etti.»

«Ne dedi?»

«Geri dönmüş. Önceden de burada çalıştığı için, onların o sırada yemek odasında olduklarını tahmin etmiş. Ayrıca Bay Toni'nin yemekten sonra hep konyak içtiğini de bilirmiş. Girmiş içeri, şişeyi bulmuş...» Kadın hıçkırıyordu. «Keşke bana o gece söyleseydi. Hemen gelir, onlara söylerdim. Tanrı şahidim olsun ki gelirdim. Bay Toni ölmüştü, bir şey yapamazdım artık.»

«Yapabilirdiniz,» dedi Mikay. «Bayan Phyllis Pongratz'dan kuşkulandı. Tutukladılar kadını. Bunu duyunca gelip gerçeği söyleyemez miydiniz?» Mutlaka haber almışsınızdır.»

Kadın, üsteğmene düşmanca baktı. «Duymuştum, ama onun için de üzülemezdim, değil mi? Nasılsa onu serbest bırakacaklardı. Varlıklıydı. Varlıklıların başına bir şey gelmez. Pahalı avukat tutarlar, o da onları en bok durumdan kurtarıp çıkarır. Hırsızlık yaparlar, genç kızları iğfal ederler, adam öldürürler, ama hiç ceza görmezler.»

«Doğru değil bunlar.»

«Peki... serbest bırakılmadı mı?» diye edepsizce güldü kadın.

Mikay'ın para, hak, hukuk konusunda daha

fazla tartışmaya niyeti olmadığından, konuyu değiştirerek sordu: «Viki, arseniği nerden bulmuş?»

Kadın biraz durakladı, sonra: «Bir yerden bulmuş işte,» dedi omuzunu silkerek.

«Nerede bulmuş? Sokakta mı? Kuburda mı? Yoksa erzak dolabınızda mı?»

«Hayır, benim erzak dolabımda değil.»

«Peki, nerden buldu?»

«Annem vermiş.»

«Peki, anneniz nerden almış?»

«Ah... onda varmış... ne bileyim, belki bir gün gerekir diye. Herkes evinde bulundurur zaten, kullanmasalar bile vardır köşelerinde. Galiba babam iki yıl önce hastalandığında almış. Çok acı çekiyordu babam, Doktor Horvart kanser demişti, ameliyat gerekliymiş. Ama kanserli bir insanın ameliyatla kurtulamayacağını hepimiz biliriz. Boşuna vakit ve para harcanır.»

«Onun için anneniz de, ne diye dedi ve...»

«Yo, acırdı babama. Acısı sona ersin istedi. Yıllarca acı çekmesine seyirci kalamazdı.»

Mikay'ın içinden yine onu tokatlamak geldi. Ama kendini tuttu: «Peki, bildiğim kadarıyla babanız hayatta, nasıl iyileşti?»

«Bayan Rosenzweig duymuş babamın hastalığını ve oğlu Moni'yi göndermiş. Moni ona bir ilaç verdi, sonra perhiz yapmasını söyledi. O günden sonra babam bir daha hastalanmadı,» dedi Bayan Torma.

«Keşke herkes, Doktor Horvart'a gideceğine, Doktor Moni Rosenzweig'a tedavi olsa.»

«Moni, Sancak beyliği doktoru değil ki. Doktor Horvart'a ücret ödenmiyor, ama Moni her gelişi için yirmi bin kron alıyor. İşte bu nedenle yoksul kişiler, öleceklerini bile bile Doktor Horvart'a gittiler.»

«Konumuzdan ayrılmayalım, Bayan Torma,» dedi Mikay. «Annenizden söz ediyorduk. O nerden almış arseniği? Amalia Kovach'dan mı?

«Bilmiyorum.»

«Hiç sormadınız mı?»

«Hayır.»

«Öyleyse ben gider sorarım.»

Kadın gülümseyerek ona baktı: «Geç kalırsınız, Üsteğmenim,» dedi. «İki hafta önce anemi toprağa verdik. Kanserdirdi.»

«Peki, bir sorum daha var: Viki'nin ne kadar tehlikeli işler yapacağını gördükten sonra, kalan arseniği ondan almayı neden düşünmediniz?»

«Elinde arsenik kaldığını bilmiyorum,» dedi kadın. «Önce kendi canımı korumak için alırsın, yok ederdim. Düşünmeden beni de zehirlerdi. Onu döverken bana neler ettiğini bir görseniz.»

«Anladığım kadarıyla pek sık dövüyormuşsunuz,» diye homurdandı Mikay. Sonra Viki'nin yanına, mavi salona geçti. Viki, kanepeye uzanmış, horul horul uyuyordu. Dürterek onu uyardı. «Neden yaptın, Viki?» diye sordu. «Neden Bay Toni'yi zehirledin?»

Viki dimdik oturdu. «Bana sersem dedi, aptal dedi. Kim bilir hangi sarhoşun altına yatmış-

tır, dedi. Sonra bana bir koca satın alacakmış; ondan koca isteyen varmış gibi...»

«İyi ama, neden Bayan Phyllis Pongratz'ı öldürmek istedin? Sana daima iyi davranmıştı.»

Omuzunu silkti: «Artmıştı. Çatı arasında saklıyordum. Annem bulursa diye korkuyordum...»

Bir yere dökebilirdin.»

«Hiç bir yere dökemezdim. Bir hayvan gelir, yalardı. Hayvan öldüremem ben. Hayvanları severim. Onların acı çekmelerini istemem; Terez'in kara kedisi gibi. Saatlarca bağırıyordu hayvan ölmeden önce. Onu hiç bir yere dökemezdim.»

«Ama Bayan Pongratz'a da vermemen gerekirdi, değil mi?»

Kız ona şaşkın şaşkın bir süre baktı; sonra: «Yüzüğümü vermedi,» dedi. «O yüzüğü Bay Toni bana alacaktı. Onun yığınla yüzüğü, elbisesi, parası vardı. Ne demeye benim yüzüğümü de kendisi aldı sanki?»

Mikay cevap vermedi. Bu kıza hiç bir şey anlatılamazdı ki. Hayalle gerçek birbirine karışmıştı kafasının içinde. Katil değil, hastaydı bu kız. Peki, öteki tutuklanan kadınlar? Onlar da mı deliydiler? Yoksa ahlaksız mı? Herkese zehir dağıttığı söylenen Amalia Kovach'sa işlemediği bir cinayeti üzerine almıştı.

Öğleden sonra Üsteğmen Mikay, eve dönünce, annesiyle babasını masa başında çay

içerken buldu. Tormaların tutuklandıkları haberi onlara kadar ulaşmıştı.

«Halini hiç beğenmiyorum, Rudi,» dedi annesi. «Neyse, bitti artık: Bütün otopsiler, soruşturmalar, tutuklamalar... Feciydi, unutmak istiyorum.»

«Benim işim bu, anne. Aslında midesi zayıf olanlar jandarma olmasınlar.»

Gerçekten de hiç iyi değildi. Sinirlerinin daha fazla dayanamayacağını hissediyordu.

«Hele o kadınlar! Kocalarını, çocuklarını, ana-babalarını zehirlemişler. İnsanlığa inanc kalmıyor kişinin.»

Mikay annesinin başka şeylerden söz etmesini istiyordu. Konuyu değiştirmek amacıyla: «Haftaya pazara Szolnok'a gidelim, baba,» dedi. «MAV'la MTK'nın maçı var. Uzun zamandır futbol maçına gitmemiştim.»

Annesi bir an kırgın kırgın baktı. Neden bu konuyu kapatmıştı.

«Hiç fena olmaz,» dedi babası pek fazla heyecanlanmadan. Sonra karısına döndü: «Neden her şeyi büyütüyorsun?» diye sordu. «İnsanlığa inancın kalmıyormuş, neden? Birkaç cahil kadın kendi çıkarları uğruna başkalarını öldürdüler diye mi?»

Üsteğmen, babasının bu sözleri, onun için söylediğinin farkındaydı.

«Bir cinayet çok mu dehşet verici?» diye sürdürdü babası. «Dört yıl önce adam öldürmek kahramanlıktı. Kral tarafından mükafatlandırılan bir kahramanlık.»

«Aynı şey değil ki,» dedi Bayan Mikay. «İnsan savaşta, düşmanı öldürür; kendi kanından, kendi canından olanı değil.»

«Peki insan; kendi kanından, kendi canından olanın düşmanı olduğunu anlarsa?»

«Aman sen de... insan kendi evladını nasıl öldürür? Ana sevgisi doğal bir duygu. Ancak canavarlarda olmaz bu duygu.»

«Peki Ispartalı analara ne diyeceksin?» dedi babası. «Onlar hastalıklı ve sakat bebeklerini Taygetos dağına bırakırlarmış. En ilkel kavimleri ele alalım, orada da yaşlanan annelerle babaları değneklerle döve döve öldürürlermiş. Bu konuda iyi ve kötü diye kesin bir kanıya varamazsın. Ölçüyü çevrenin yasaları belirler.»

«Bir de Tanrı'nın yasası vardır,» dedi kadın.

«Rica ederim, Tanrıyı karıştıрма,» dedi babası. «Otuz yıldır, Tanrıya inanan ve inanmayan iki insan olarak mutlu bir evlilik yürüttük. Evin idaresi konusunda tartışmalarımız oldu, gerçi. Ama bir de Tanrı gibi soyut bir kavram için birbirimize girmeliyim. Sen, insanları Tanrı yarattı dersin; bense insanlar Tanrıyı yarattı derim. İnsanların düşüncesiz, anlamsız davranışlarını inceleyecek olursan, ne kadar haklı olduğunu anlar ve bu sırrın anahtarını bulmuş olursun. Herhalde Ladanyli kadınların Tanrısı, şişman bir dişi olmalı. Kadınlardan yana ve tabii birazcık da seveci. Bir elinde arsenik şisesiyle başı sıkışan kadınları kurtaran bir Tanrı.»

Mikay gülmeye başladı ve: «Ne tuhaf baba», dedi. «Tıpkı Amalia Kovach'ı anlattın.»

Bir saat sonra steğmen yıkanmış, traş olmuş ve üzerinde en güzel gabardin üniformasıyla içeri girince, annesi: «Bir yere mi gidiyorsun?» diye sordu.

«Ladany'ye.»

«Yine mi? Evde kalıp, erken yatsaydın. Senin dinlenmeye ihtiyacın var, oğlum. Gençliğine güvenip, kendini yorman hiç doğru değil.»

Genlikten hep gelip geçici bir hastalık gibi söz ederdi annesi.

«Geç kalmam,» dedi Mikay ve daha fazla tartışmaya yol açmadan evden ıktı.

Sabahtan beri Phyllis'i görmemişti. Viki'yle annesinin sorgusundan sonra, Phyllis'in uyuduğunu bildiğinden, onu rahatsız etmeden evden çıkmıştı.

şatoya vardıda, hava kararmıştı. Phyllis'i mavi salonda buldu. Elinde bir kitapla, kanepeye büzülmüş oturuyordu.

«Bu kadar uzun bir yolu tekrar teptiğiniz için çok teşekkür ederim,» dedi yerinden doğrulurken. «ğleden sonra sizi görmedim. Rezi'ye beni sormuşsunuz. Peşinizden aşağıya koştum, ama yetişemedim.»

İki elini Mikay'a doğru uzatınca, onu kendine çekti ve sarıldı. Phyllis başını onun göğsüne dayadı. Uzun bir yol yürümüş yolcunun kilometre taşına dayanması gibi.

«Size telefon etmek istedim,» dedi. «nk yarın Paris'e hareket etmeye karar verdim. An-

nemle babam Amerika'dan yola çıkmışlar. Onları karşılamak istiyorum.»

Karşılıklı oturmuşlardı. Mikay soluğunun kesildiğini hissetti: «Geri dönecek misiniz?» diye sordu.

«Elbette. Şimdilik kesin bir tasarım yok. Ama geri döneceğimden eminim.»

«Size dün söylediklerimi düşünecek zamanınız oldu mu?»

«Pek olmadı. Biliyor musunuz, sizi düşündükçe, hep aynı şey geliyor aklıma: Temiz. Az önce de içeriye girdiğinizde aynı şeyi düşündüm: Ne kadar temiz.»

«Benimle alay ediyorsunuz,» dedi Mikay.

«Hayır, Rudi. Hayatım boyunca sizin gibi dürüst bir erkeğe rastlamadım. Bir kaya parçası gibi sağlamısınız. İnsan size gözü kapalı güvenebilir. İçi dışı tertemiz bir insan.»

Mikay sırtıarak: «Az önce yıkandım,» dedi. «Ama bu söylediklerinize katılamayacağım. Daha geçenlerde bir kadın ahlaksız köpek demişti bana. Haklıydı da.»

«Onu baştan mı çıkartmıştınız?»

«O beni baştan çıkartmıştı.»

Phyllis güldü. Mikay onu, tanıdığı günden beri böylesine rahatlamış gördüğünü hatırlamıyordu. İçtenlikle, neşeyle, mutlulukla gülüyordu. Zile bastı, içeri giren Rezi'ye: «Üsteğmen akşam yemeğine kalıyor,» dedi.

Oysa sormamıştı bile Mikay'a. Mavi salona küçük bir sofrayı kurdu. Mum ışığında yediler yemeklerini. Yemekten sonra Phyllis, kon-

yak açması için Mikay'a rica etti. Sonra bardağını ışığa tuttu ve içkinin duruluğuna bakarak: «Ne kadar tehlikesiz görünüyor,» dedi. «Aslında konyağı ağzıma koymamam gerek. Toni'yi ve ölümünü hatırlıyorum hep.»

Mikay ona yaklaştı, kollarıyla sardı onu. Phyllis başını kaldırdı öpülmek için.

«Yanımdasınız diye çok sevinçliyim,» dedi. «Bu evde yalnız başıma bir gece geçirmek istemiyordum.»

Saat on olmuş, hizmetçiler çekilmişti. Hafif bir yağmur çiseliyordu. Güz kokuları ve güz sesleri geliyordu aralık pencereden.

«Yorgunsunuzdur, gitsem iyi olur,» dedi Mikay.

Oysa kalmak istiyordu.

«Kanepede yanına oturan Phyllis ona sordu: «Ne olur beni bırakmayın, kalın,» dedi.

İnce yünlü elbisesinin altından onun vücudunun sıcaklığını hissediyordu. Yine de kıpırdayamadı. En ufak ters bir davranışıyla bu havayı bozmaktan korkuyordu. Bu mutlu ânın büyüğü dağılılabilirdi.

«Kalayım mı?» dedi genizden gelen bir sesle.

«Lütfen,» diye fısıldadı Phyllis.

Mikay, dudaklarını bu güzel yüzde gezdirirken, ağlamış olduğunu gördü.

«Biliyorum,» dedi. «Herşey düzelecek,» diye mırıldandı Phyllis.

Mikay onu kollarına aldı. On iki yaşındaki bir çocuk kadar hafifti. Antrede ve merdivenler-

de lambalar yanıyordu. Sessizce üst kata taşıdı onu. Mutluluk, dayanılmaz bir sancı gibi soluğunu kesmişti.

Yatak odası karanlıktı. Pencerenin camlarına vuran yağmurun sesi duyuluyordu. Phyllis'i yatağın üzerine bırakıp yanına uzandı ve kollarına aldı onu. Hâlâ ağlıyordu Phyllis. Uzun bir süre, iki küçük çocuk gibi birbirlerine sarılmış olarak yattılar. Sonra Mikay istedi onu ve erişti isteğine.

AMALİA'NIN serbest bırakıldığı haberini, ertesi gün bahçede öğle yemeği yerken aldılar. Yağmur sabah dinmiş, güneş çıkmıştı. Hava sıcaktı. Phyllis bavullarını toplamış, yolculuk için hazırlanmıştı. Korond'dan öğleden sonra kalkan trenle Szolnok'a gidecek, oradan Budapaşte'ye, oradan da Şark Ekspresiyle Paris'e geçecekti.

Amalia'yla ilgili haberi öğretmen Simko getirdi. Korond'dan dönerken, Pongratzların şatosunun kapısını açık görmüş, içerde de üsteğmenin atını farkedince girmişti.

«Bu ne kepezelik!» diye elindeki gazeteyi sallayarak geldi yanlarına. «Yine paçayı kurtarmış. Dün akşamdan beri evindeymiş. Demek avukat tutmakla işini yoluna koymuş.» Bir bakıma öğretmen Simko haksız değildi. Bayan Torma'yla Viki'nin tutuklanmasından sonra, Toni'yi öldürme suçundan kurtulmuştu. Serbest bırakılmasının bir başka nedeni de, cezaevi psikiyatristinin Emma Pongratz hakkında verdiği ra-

pordu. Bu kadının takip fikrinden hasta olduğunu ve bir sinir kliniğine yatırılması gerektiğini söylemişti doktor. Daha önce ebeyi suçlayan kadınlar da, ifadelerini geri almışlar, jandarmalar tarafından tehdit edildiklerini, dövüldüklerini ileri sürmüşlerdi.

«Her şeyin anahtarı paradır,» diyordu öğretmen Simko.«Bahse girerim ki yarın öbür gün Bayan Baloghda serbest bırakılır ve bu cinayetlerle hiç bir ilgim olmadığı halde kabak yine benim başıma patlar.»

«Ne demek istiyorsunuz?» diye sordu Mikay.

Öğretmen, parmağıyla gazetedeki bir yazıyı göstererek: «İşte! Ladany'nin ahlaksızlığından altıncı kez beni sorumlu görüyorlar,» dedi. «Beş kere Budapeşte gazetelerinde çıktı, altıncısı da burada. Bakın, okuyun: Baş sorumlu oranın öğretmenleridir, diyorlar. İnsanları eğitmeyen öğretmenlermiş suçlu. Sorarım size, Ladany'de kaç öğretmen var? Bir tek... Yani ben. Demek, beni tutuklamaları gerekiyor. Bunu söylemek istiyorlar. Evet, tutuklayacaklar, suçlayacaklar ve asacaklar. Bu arada Amalia serbest dolaşacak.»

Simko söylene söylene gittikten sonra, Phyllis: «Çok mu bozuldun?» diye sordu.

«Neye?»

«Amalia'nın serbest bırakılmasına. Ne de olsa, çok emek harcadın bu olay sırasında. Tutuklanacağından emindin, değil mi?»

«Onunla bıkmadan usanmadan uğraştım,

ama ağzından tek kelime alamadım. İtiraf etmek istemedi.»

Phyllis öğretmen Simko'nun bıraktığı gazeteye uzandı, daha bir göz atar atmaz yüzü sarardı.

«Olamaz,» dedi. «Baksana ne yazıyor burada: Toni'yi ben zehirledim demiş Amalia. Ama nasıl olabilir? Olamaz.»

Mikay, Amalia'nın bu itirafından Phyllis'e söz etmediği için rahatsız olmuştu.

«Yazılanlar doğru, Phyllis,» dedi. «Kendisi itiraf etti.»

Phyllis şaşırmıştı. «Ama nasıl söyleyebilir bunu? Aslında Viki'ydi zehirleyen.»

«Sözde onu mavi salonda yalnız bırakmış, başına atkı almak için üst kata çıkmışsın. O da bundan yararlanıp arsenik dökmüş.»

Phyllis, alnını kırıştırmış, dinliyordu. Birden yerinden sıçradı ve bağırarak: «Ama o gün Amalia mavi salona girmedi ki,» dedi. «Ben sana, üst kata onunla birlikte çıkmıştık, demiştim. Albaya da aynı şeyi söyledim. Her şeyi, ayrıntılarıyla anlatmıştım. Nasıl pencerede durduğumu, yoldan geçerken bana nasıl seslendiğini, sonra gezmeye gidelim mi diye soruşunu, hepsini anlatmıştım. Ona kapıyı açmıştım, birlikte yukarı çıkmıştık, sonra da yine birlikte dışarı... Bunları biliyordun, kaç kez tekrarlatmıştın.»

«Evet, biliyordum. Ama aşağı yukarı elli cinayetin elebaşısıydı. Hiç birini kabul etmedi,

onun için bu suçu üzerine alması işimizi kolaylaştırdı.»

«Onun bu cinayeti işlemediğini bile bile mi?»

«Evet.»

«Bu itirafına dayanarak ölüm cezasına çarptırılısaydı, adlî bir hata işlenmiş olmayacak mıydı?»

«Bir bakıma evet, ama bir bakıma da hayır.»

«Aman Tanrım! Nasıl böyle düşünebilirsin?»

Sakinleşmek için bir süre ikisi de konuşmadılar. Neden sonra Phyllis: «Hâlâ anlayamadım,» dedi. «Neden Amalia işlemediği bir cinayeti yüklendi?»

«Anlayamadın mı?» diye sordu Mikay. Dikkatle bakıyordu. «Seni kurtarmak için.»

«Yani benim Toni'yi zehirlediğimi mi sanıyordu?»

«Belki.»

Phyllis bir çığlık attı: «Sen de değil mi?» dedi. «Açıkla! Sen de kuşkulanıyordun, değil mi?»

«Hayır,» karşılığını verdi Mikay. «Bir an bile kuşkulanmadığımı biliyordun.»

«Yine de kesinlikle emin değildin. Yüzde yüz emin değildin. Bütün o kadınları sorguya çektikten sonra artık bana bile inanamazdın.» Alçak sesle konuşuyordu: «Ama bana evlenme teklif ettin. Benim gibi bir katille evlenmek istedin.»

«Hâlâ da evlenmek istiyorum,» dedi Mikay.

Phyllis, gülümseyerek Mikay'a baktı: «Vakit geldi, üzerimi değiştireyim,» dedi.

«Gitmekte direniyor musun hâlâ» dedi Mikay onu vazgeçirmeyi deneyerek. «Fikrin değiştirmedin mi, kalmayacak mısın?»

«Kalamam. Bizimkilere, 'geleceğim' diye telgraf çektim. Sonra, beni istasyona götürsün diye de araba tembihledim. Benimle geleceksin değil mi? Seyislerden biri atını eve götürür.»

Saat ikide araba geldi. Phyllis başını çevirip şatoya baktı. Koskocaman, kaba, sapa sağlam duruyordu işte. Eskiye ait bir görüntü... Son bir kez kahya Pataky'ye, seyislere, sıra sıra dizilmiş olan işçilere el salladı.

Mikay yanındaydı Phyllis'in. Anayola gelince, dönüp Mikay'a baktı: «Amalia dün gecedен beri evindeydi,» dedi. «Neden beni görmeye gelmedi acaba? Herhalde yola çıkacağımı duymuştur. Burada hiç bir şey gizli kalmaz. En iyisi evinin önünden geçelim, ona allahaısmarladık demek istiyorum.» Üsteğmenin hiç bir şey söylemediğini görünce: «Bu kadarcık bir nezaket göstermek zorunda değil miyim?» diye sordu.

Mikay omuzunu silkerek: «Aslında değilsin, ama istiyorsan, gidelim,» dedi.

Türk sokağına sapınca, Amalia'nın evinin önünde birikmiş olan kalabalığı gördüler.

«Ne var?» diye orada bekleyenlerden birine sordu Mikay.

Küçük bir kız: «Amalia teyze çok hastalanmış,» diye anlatmaya başladı. «Margit teyze onu yoklamaya gittiğinde, mutfağın taşları üzerin-

de, yerde yatar bulmuş. Kuduz köpek gibi de köpükler saçılıyormuş ağzından. Çok da sancısı varmış. Margit teyze Moni'ye haber yollamış. Moni tesadüfen Ladany'deymiş. Bir saattir içerde.»

Kapının önünde iki jandarma duruyordu.

«İçeri girelim,» diyerek Phyllis arabadan atladı.

Kalabalık isteksiz bir halde geri çekilerek Phyllis'le Mikay'a yol verdi. Nefret dolu bakışları yine üzerinde hissetti Mikay. Küçük bir çocuk ona arsızca dilini çıkardıktan sonra korkup kaçtı.

Bahçeden geçip, eve girdiler. Açıktı evin kapısı. İçerde, Moni'yle bir kadının, yerde yatan bir yığının üzerine eğilmiş olduğunu gördüler. Moni gelenleri görünce, yerinden doğruldu, mutfaktan çıktı, arkasından da kapıyı kapattı. Sağ elini beyaz bir mendille sarmıştı.

«Olmuş olan,» dedi. «Bir litre içmiş olmalı aptal. Ölmeye karar verdiğine göre daha az acı veren bir yolu seçebilirdi.»

Uzun bir sessizlik oldu. Phyllis önce mutfığa gitmek için davrandıysa da, Mikay'ın yanından ayrılmadı. Doktor bitkin bir halde duvara dayanmıştı. Çok üzgündü.

«Eline ne oldu?» diye sordu Mikay. «Kanıyor.»

«İsirdi,» dedi Moni. «Zorla ağzını açmak istedim, ısırıldı. Bir gün beni ısıracağını öylesine iyi biliyordum ki. Gırtlığından içeri tüp sokmaya çalıştım, midesini yıkayacaktım. Deli gibi karşı koydu. Ladany'den defolup gitmesini isterdim,

ama böyle değil. Can verirken bile bana lanet okudu. Onun hayatını kurtarmak istediğimi anlamıştı. Öyle küfretti ki... İstemiyordu kendisini kurtarmamı. Ölmeye karar vermişti ve öldü.»

«İmre Hedry'nin hatası,» dedi Mikay öfkeyle duvarı yumruklayarak. «Dünyanın en dar görüşlü, en beceriksiz eşeği. Önce soruşturmaya karşı koydu, sonra da kendini öldürsün diye Amalia'yı serbest bıraktı. İşte şimdi gerçeği hiç bir zaman öğrenemeyeceğiz. Hiç bir zaman... Artık hepsini serbest bıraksınlar. Amalia'nın söylediği gibi itiraf edenler asılıyor, etmeyenler kurtuluyor.»

Phyllis, gözlerini mutfak kapısına dikmiş, dimdik duruyordu.

«Kadınları korumak için iyi planlanmış bir oyun oynadı Amalia herkese,» dedi Mikay sözlerini sürdürerek. «Hiç bir sorgu yargıcı, hiç bir savcı onu konuşturamadı ve konuşturamayacak da. Amalia'nın susmasıyla aşılmaz bir duvar örüldü kadınların çevresinde. Bu sırrın anahtarını beraberinde mezara götürdü artık.»

KÜÇÜK LOKOMOTIF oflaya puflaya istasyona girdi. Arkasındaki vagonlar sarhoş gibi sallanıyordu. İstasyona dolan kara duman ve vagonlara özgü koku, Mikay'a eski seyahat günlerini hatırlattı. Üçüncü mevki tıkabasa, ikinci mevki şöyle böyle doluydu, birinci mevkiyse bomboş... Zaten bir vagonun yarısı ayrılmıştı birinci mevki için.

Kısa yola giden yolcuların gürültüsü, telaşı sarmıştı istasyonu. Sanki bu en son trenmiş gibi herkes birden saldırdı kapılara. Birinci mevkinin bulunduğu vagon en arkadaydı.

Korond'da on dakika dururdu tren. Eşyaları yüklendiğinden, Phyllis'le Mikay ayrılığın gerilimi içinde peronda yan yanaydılar. İkisi de Amalia'nın adını ağızlarına almadıkları halde, sanki yanı başlarında duruyormuş gibiydi.

«Seni ne zaman tekrar göreceğim?» diye sordu Mikay.

Phyllis gülümseyerek: «Yakında,» dedi: «Sana yazar, neye karar verdiğimi bildiririm.»

«Gelmez misin?» diye korkusunu gizlemeye çalışarak sordu Mikay.

«Gelmez olur muyum,» dedi Phyllis. «Ama önce annemle babamın neye karar verdiklerini bilmeliyim. Belki bir süre Paris'te kalmak isterler. Belki de Avrupa'da dolaşmayı düşünüyorlardır. Benim için geliyorlar, tabii ben de onlara uymak zorundayım.» Bakışlarındaki kaygıyı görünce, eliyle yanağını okşadı Mikay'ın. «Üzülme, yine görüşeceğiz,» dedi. «Burada olmasa da mutlaka başka bir yerde.»

Tiz bir düdük sesi...

«Eyvah, binmeliyim,» dedi hemen Phyllis. Çabucak sarıldılar birbirlerine, öpüştüler.

Trene binen Phyllis pencereye geldi. «Allahısmarladık ve Tanrı seni korusun,» dedi. Sesi içtendi, sıcaktı. Gülüşü de öyle... Ama gülüşü Mikay'ı şaşırttı. Gülüş, ayrılığa değil; kavuşmaya yaraşır. Bir insan sevdiğinden ayrılırken gülemez.

Uzun bir süre istasyonda kalıp, gözden kaybolan trenin ardından baktı. İçi bomboş buz gibiydi.

«Onu kaybettim,» diye mırıldandı.

Istasyonun önündeki alana gelince, Pongratzların arabacısı aşağıya atladı ve: «Ne tarafa, Üsteğmenim?» diye sordu.

«Sen git, ben yürüyeceğim,» dedi Mikay. Karakola giderken yol üzerindeki meyhanenin önünde durdu.

«Onu kaybettim, onu kaybettim,» diye tekrarlamaya başladı.

Sonra meyhaneye girdi, duble votka istedi. Üçüncü kadehten sonra servis yapan garsona: «İnsan sahip olamadığı bir şeyi kaybedebilir mi?» diye sordu.

dul tezgâhu

maria fagyas

20 LIRA

roman

